

SÜRÜRİ VE HEZLİYYAT'I
(İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)

Elif AYAN

700414

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Y.Ö. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim
Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı için öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

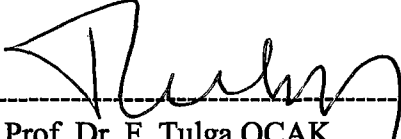
700414

Ankara
Eylül, 2002

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

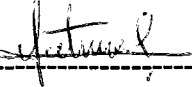
Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

Üye
Prof. Dr. F. Tulga OCAK

Üye
Doç. Dr. Osman HORATA (Danışman)

Üye
Doç. Dr. Filiz KILIÇ

Üye
Yard. Doç. Dr. Fatma S. KUTLAR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

12/11/2002

Prof. Dr. Nuran ÖZYER
Enstitü Müdürü

*BÜTÜN ÖĞRENİM HAYATIMDA
MADDİ VE MANEVİ DESTEKLERİNİ
BENDEN ESİRGEMEYEN
ANNEM NAZELTE AYAN, BABAM CAFER AYAN
AĞABEYİM FATİH GÜRBÜZ'E
SONSUZ SEVGİLER..*

ÖZET

Yüksek lisans tezimizin konusu, 18. asrın ikinci yarısı ile 19. asrın başında yaşamış olan Sürurî'nin hayatı, eserleri, edebi kişiliği, divanının transkripsiyonlu metni oluşturmaktadır.

Sürurî, “değişim” ve “yenilenme” çabalarının arttığı, Osmanlı'nın batıya yönelme eğiliminde olduğu dönemde yaşamış bir şairdir. Bu dönem, mahallîleşme akımıyla birlikte divan şiirinin de biçim olarak aynı kaldığı ama içerik olarak değişmeye başladığı bir dönemdir. Sürurî, bu dönemde tarih düşürme başarısıyla çağdaşlarının, hatta gelmiş geçmiş bütün şairlerin önüne geçmiş, hezelleriyle dost meclislerinin aranan ismi olmuş bir şairdir.

Bütün kaynaklar Sürurî'nin tarih düşürme alanındaki başarısını takdir ederken mizahî şiirlerinin müstehcenlikten öteye gidemediği konusunda hemfikirdirler. Hayatı hakkında bilgiler şöyledir: 1165/1752 yılında Adana'da doğmuş, asıl adı Seyyid Osman'dır. Eğitimini Adana'da yapmıştır. Tarih düşürmeye 20-21 yaşlarında başlayan şair, Adana kadı yardımcılığından Mekke payesi ile İstanbul'a dönerken Adana'ya uğrayan ve sonra Şeyhülislamlık makamına gelecek olan Yahya Tevfik Efendi'nin teşvikiyle 1193/1779'te memleketini terk ederek İstanbul'a gelmiştir. Tevfik Efendi'nin aracılığıyla Es'ad-zâde Mehmet Şerif Efendi'den mülazım olmuştur. Tevfik Efendi'den bundan başka yardım görmemiştir. Sürurî, İstanbul'a geldikten sonra çok sıkıntılı günler geçirir. 1195/1781'de Hayatî-zâde Mehmed Said Efendi'den imtihan verip Anadolu sadareti kaleminden kadılığa geçer. Anadolu sadareti hizmetinde 16 yıl kalan Sürurî, 4 ayrı yerde kadılık yapar.

Sünbül-zâde Vehbî'nin kethüdası olarak Eski Zağara'da bulunduğu sırada Sünbül-zâde Vehbî'yle birlikte hapse atılmış, suçsuz olduğu anlaşıncaya hapisten çıkarılmıştır. İki kere evlenen Sürurî'nin çocukları hakkında fazla bilgi yoktur. Trabzon kadılığı yapan Ahmed Sıdkî Efendi adında bir oğlu, Safiye adlı bir kızının olduğunu bilinmektedir. 1229/1814 yılında İstanbul'da ölmüştür.

Sürurî'nin Dîvân'ı, Hezliyyât'ı ve tarihlerini içeren Mecmûa'sıyla üç eseri bulunmaktadır.

Sürurî, 1217/1803 yılında otuz yılın birikimi ile bir divan tertip etmiş ve Divan'ına "Neşât-engîz" adını vermiştir. Şair, divanını 1220/1807'de yeniden tanzim etmiştir. Divanı, 1255/1840'ta Bulak'ta basılmıştır. Divan iki kısma ayrılmaktadır. Birinci kısım şairin kaside, gazel, kıt'a vs. nazım şekilleriyle yazmış olduğu tarihlerini kapsamaktadır. Bu kısım toplam 322 sayfadır. Kasideler hariç 1804 manzum tarih vardır. İkinci bölüm olan 76 sayfalık kısımda ise; 27 kaside, 24 methiye, 2 muhammes, 7 tahmis, 164 gazel, 17 kıt'a ve 11 matla' vardır. Sürurî'nin, devrinin hükümdarları içinde yalnız III. Selim'e kaside yazdığı görülür.

Sürurî Mecnû'ası'nın tek yazma nüshası vardır. Eserde kaleme aldığı ve muhtelif şairlerden seçtiği tarih mısraları bulunur. Sürurî bu tarih mısralarını konularına göre ayırmıştır. Keçeci-zâde İzzet Molla ve Es'ad Mehmed Efendi bazı ilaveler yapmıştır. Vak'a-nüvisliği sırasında Ahmed Cevdet Paşa tarafından "*Sürurî Mecnû'ası*" adıyla İstanbul'da 1299/1882'de bastırılmıştır. Eserde 247 şairin toplam 2473 tarih mısraı mevcuttur.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ının biri taş basma, diğeri hurufatla İstanbul'da yapılmış tarihsiz iki tab'ı vardır. Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ının sekiz ayrı el yazması ve iki ayrı matbu nüshasına ulaşılmıştır. Matbuları yazım hatalarının çok olmasından dolayı karşılaştırmaya almadık. Yazma nüshalardan ise altı nüshanın tenkitli metinde kullanılması uygun görülmüştür. Hezliyyat'ında 1 muhammes, 1 müseddes, 69 gazel, 120 tarih, 263 kıt'a, 1 müstezad ve 38 müfredat vardır.

Sürurî, Kânî, Küfrî-i Bahâyî ve Nef'î'ye nazireler, döneminde yaşamış olan şair arkadaşlarına da hicivler yazmıştır. Şairliğinden çok, tarihleriyle tanınmış bir şairdir. Sürurî, mizahî söyleyişi, mahallî ögeler ve deyişlere kaynak olması ve dönemin tarihine ışık tutacak olan tarihleriyle üzerinde daha çok durulması gereken bir şairdir.

SUMMARY

The subject of our master's degree thesis is Sürurî who lived during the second half of the 18th century and the beginning of 19th century. Our thesis not only contains Sürurî's life but also his works as a man of letters with transcriptional collection of his classical poems.

Sürurî has lived in the ages when the Ottoman's turn to west, that appears innovation and variation efforts. At that time Ottoman poems begin to variation as a content with the localization trend. Sürurî has succeeded to be a wellknown poet with is "tarihi" ability. All literature sources agree that his humeorus poems are erotic and approtiate his ability in "tarih". The information about his life is as follows; he was born in Adana in 1165/1752. His real name was Seyyid Osman. He was educated in Adana. He began to "tarih" when he was 20-21 years old. He has left Adana in 1193/1779 with encouragement of Yahya Tevfik Efendi with the mediation of Tevfik Efendi. her has served Es'ad-zade Mehmed Şerif Efendi's intership Tevfik Efendi didn't help so far after arriving İstanbul. He had a poor life. He was succesfull in examination of moslem judge in 1195/1781. Sürurî past 16 years in that position and lived 4 different judgement.

He has jailed to prizon with Sünbül-zâde Vehbî in Eski Zağara during his stewardship but soon set free because of his unguiltiness. We don't know much about Sürurî's children Even he has married twice. He has son Ahmed Sıdkı Efendi who was Trabzon moslem judge and a daughter named Safiye. He died 1229/1814 in İstanbul.

He has *Dîvân'ı*, *Hezliyyât*, *Mecmû'a*. Sürurî has prepared at *Dîvân* named "*Neşât-engz*" with the experience of 30 years. Poet re-prepared his work in 1220/1807. His *Dîvân* published in Bulak. His *Dîvân* consist of two part . In part one there are some poems "tarih" poems in *kaside*, *gazel*, *kıt'a* kinds verse. That part is totaly 322 pages. There are 76 pages; 27 kaside, 24 methiye, 2 muhammes, 7 tahmis, 164 gazel, 17 kıt'a and 11 matla'. We can see Sürurî has only dedicate kasides to III. Selim.

Mecmû'a of Sürurî is an unigue handwritten book. In his work there are on his poems and poems of various pets. Sürurî has categorized these poems by theme Keçeci-zade İzzet Molla and Es'ad Mehmed Efendi has added some paems. Ahmed Cevded Paşa has published with the name of "*Sürurî Mecmû'ası*" in Istanbul in 1299/1882. In his work there are 2473 poems which belong to 247 poets.

There are two copies of *Hezliyyât*. There are eight different hand-writing of this books. We haven't considered the published copies and two hand-writing books . There are 1 muhammes, 1 müseddes, 69 gazel, 120 tarih, 263 kıt'a, 1 müstezad ve 38 müfredat.

Sürurî has writen imitative poems to Kânî, Küfrî-i Bahâyî and Nef'î. He has ar populer poet with his "tarih". Sürurî is an important poet with his humeours poems local characteristic and very clever "tarih".

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
GİRİŞ	
A. 18. YÜZYILA GENEL BİR BAKIŞ	1
B. HİCİV VE MİZAH.....	3
I. BÖLÜM: SÜRÜRİ’NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ ŞAHSİYETİ	
A. Hayatı.....	11
B. Eserleri.....	16
C. Edebî Şahsiyeti.....	19
SONUÇ.....	57
II. BÖLÜM: SÜRÜRİ’NİN HEZLİYYATI (TENKİTLİ METİN).....	59
A. Nüshaların Tanıtılması.....	60
B. Transkripsiyon Sistemi ve Metin tespiti İle ilgili Açıklamalar.....	66
C. Muḏḥikāt-i Sürürî-i Hezzâl.....	68
SÖZLÜK.....	288
KAYNAKÇA.....	317
EKLER.....	322

KISALTMALAR

AE	: <i>Muḍḥikāt-i Sürūrî-i Hezzāl</i> , Millet Küt., Ali Emiri Ef., Manzum Eserler, 1125/2.
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
Ank.	: Ankara
Ar.	: Arapça
bk.	: bakınız
B.T.S.	: Şevket RADO. <i>Hayat Büyük Türk Sözlüğü</i> ,
BV	: <i>Hevā'ıyyāt-ı Sürūrî</i> , Süleymaniye Küt., Bağdatlı Vehbî Ef., 1545.
Ef.	: Efendi
Far.	: Farsça
Fatin	: Fatin Davud, Hatimetü'l-Eş'ar, İst. 1271.
FB	: Milli Küt., İbni Sina Salonu, Mikrofilm Böl., 06 Mil. Yz. F.B. 172/1.
G.	: Gazel
H.	: Hezliyyat
İS	: Milli Küt., İbni Sina Salonu, Mikrofilm Böl., 06 Mil. Yz. F.B.261.
İt.	: İtalyanca
K.	: Kıt'a
Küt.	: Kütüphanesi
MA	: <i>Hevā'ıyyāt-ı Sürūrî</i> , Süleymaniye Küt., Köprülü Küt., Mehmet Asım Bey Kısım, III.K.422/1.
M.	: Müfredât
MK	: <i>Muḍḥikāt-i Sürūrî-i Hezzāl</i> , Milli Küt., İbni Sina Salonu, Yazma Eserler, A/2513.
MKYK	: Milli Kütüphane Yazmalar Katalogu
s.	: sayfa
Tr.	: Tarih Şiirleri
TDK	: Türk Dil Kurumu
TYDK	: İstanbul Üniversiteleri Türkçe Yazma Divanlar Katalogu
T.	: Türkçe
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TT	: <i>Muḍḥikāt-i Sürūrî Gazel-i Hezzāl</i> , TTK Küt., Yazma Eserler Y/33.
Yay.	: Yayınları
YB	: <i>Hezliyyāt-ı Sürūrî</i> , Süleymaniye Küt., Yazma Bağışlar, 2304.
Yun.	: Yunanca

ÖNSÖZ

Artık her alanda “değişim” ve “yenilenme”nin gerek duyulduğu 18. yy.’da, divan şiirinde de “değişim” başlamıştır. Nedim’le başlayan “değişim” rüzgarları o dönemde yaşayan birçok şairi etkilemiş, mahallîleşme öğelerinin şiirlerde kullanımı artmıştır. Çalışma konumuz olan Sürurî de bu dönemde yaşamış ve “değişim” rüzgarlarından en çok etkilenen şairlerden biri olmuştur. Sürurî’nin *Dîvân*, *Hezliyyât* ve tarihlerini içeren “*Mecmû’a*”sından oluşan üç eseri bulunmaktadır.

Araştırmamızda ilk başta hatasız bir metin ortaya koymaya çalıştık. Çeşitli kütüphanelerde sekiz yazma nüshasına ulaştığımız *Hezliyyât*’ın iki tane de matbu nüshası vardır. Çalışmamızda, yazma nüshalardan altısı tenkitli metinde kullanılmıştır. Diğer iki yazma nüsha, esas aldığımız yazmalarla benzer olmasından dolayı tenkitli metinde kullanılmamıştır. Matbu nüshalar ise imlâ hatalarıyla doludur. Tezimizde tek bir nüsha esas alınmamış, bütün nüshalar karşılaştırılarak güvenilir bir metin ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. I. bölümde Sürurî’nin hayatı, eserleri ve edebî şahsiyeti verilmiştir. II. bölümde Sürurî’nin *Hezliyyât*’ının transkripsiyonlu metni yer almaktadır. III. bölümde ise, Türkçe arkaik kelimeler ve divan şiirinde sıklıkla kullanılmayan kelimeleri içeren “*Sözlük*” kısmı bulunmaktadır. I. bölümde inceleme esnasında örnek olarak verilen beyitlerin ait olduğu yerler G. 15/3, Tr.10/7 şeklinde gösterilmiştir. Bunlardan ilk rakam hazırladığımız metindeki şiirin numarasını, ikincisi beytin sırasını göstermektedir. Metin tespitinde ünlü harflerde normalleştirmeye gidilmiş, ünsüz harflerde de metne bağlı kalınmıştır. Çalışmada ekler kısmına ise Sürurî’nin *Hezliyyât*’ının MK nüshasının fotokopisi ilave edilmiştir.

Çalışmalarım ve eğitimim sırasında yardımlarını benden esirgemeyen ve yüksek lisans yapmak konusunda büyük etkileri olan hocalarım Prof. Dr. Tulga OCAK ve Prof. Dr. Dursun YILDIRIM’a, büyük sabır göstererek her gelişimimde kıymetli vakitlerini bizden esirgemeyen, karşılaştığımız her güçlüğü çözmeye yardımcıları gördüğümüz danışmanım Doç. Dr. Osman HORATA’ya teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Bu çalışmamızla hicvî ve mizahî içerikli bir eseri edebiyat dünyasına tanıtmaya, Türk kültür ve edebiyat araştırmalarına kendi çapımızda bir katkıda bulunmaya çalıştık. Bunu başarabilmek bizi mutlu edecektir.

Elif AYAN
2002 / Ankara

GİRİŞ

A. 18. YÜZYILA GENEL BİR BAKIŞ

Sürurî'nin hayatı, eserleri, şiirleri ile hiciv ve mizah anlayışına geçmeden önce, onun yetiştiği dönemin tarihî, siyasî ve edebî durumunu ana hatlarıyla görmek gerekir.¹

18. yy.'ın başında yaşanan Lâle Devri'nin acı şekilde sona ermesinden sonra, artık Osmanlı kendini çeşitli savaşlar, yenilgiler, iç karışıklar ve ekonomik sıkıntılar içinde buluyordu. Artık eski devirlerdeki muhteşem seferler ve zaferler yoktur. Ülke içinde iç karışıklıklar, ayaklanmalar sürerken dışarıda da Avrupalı devletlerle Rusya arasında Osmanlı'yı paylaşma planları yapılmaktadır.

Bu dönemde Şeyhülislam'dan tutun da yönetimin her katındaki görevliler nüfuzlarını kötü yönde kullanarak çıkar sağlama amacı gütmektedirler. Haksızlıklar karşısında sürekli ayaklanmalar çıkmakta ve yeniçeriler tarafından desteklenmektedir. Ordunun durumu perişandır. İtaat etmeyen askerler halka eziyet etmeye başlamıştır. Çeşitli ayaklanmalar çıkararak sadrazam, vezir hatta padişahları değiştirebilmektedirler.

Padişahlar, “*değişim*”in ilk önce ordudan başlaması gerektiğini düşünmekte ama askerlerin ayaklanmalarından korkmaktadırlar. Bu yüzden yenileştirme ya da iyileştirme yoluna giderler. Bu ise iyi bir sonuç vermemektedir. Artık iyileşmenin Batı'ya yönelmeyle gerçekleşeceği düşünülerek Avrupaî tarzda yenilikler yapılmaya çalışılmıştır. İlk matbaa İbrahim Müteferrika tarafından kurulmuş, çeviriler yapılmış ve kitaplar basılmıştır. Askeri alanda ise, Humbaracı Ocağı açılırsa da yeniçerilerin baskısıyla bir süre sonra kapatılır. Koca Ragıp Paşa'nın (1756-1763) sadrazamlığı döneminde, devlet Avrupalı'ların savaş tahriklerinden uzak tutulmaya ve askeri ıstılahlar devam ettirilmeye çalışılmıştır.

18. yy.'ın ikinci yarısında; III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774), I. Abdulhamid ve III. Selim (1789-1807) padişah olarak tahta çıkarlar. Lâle Devri'yle başlayan “*Batı'ya yönelme*” ve “*değişim*” arzusu bu padişahlar zamanında da devam etmiştir.

¹ Bu bölüm, Mazıoğlu 1982-1992, İpekten, İsen, Karabey, Akkuş 1987, Horata 1998, Horata 2002'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Bu yüzyılın ikinci yarısı deprem, yangınlar ve veba salgını gibi felaketlerle sarsılmaktadır. 30 yıl süren barış ortamından sonra 1768'de Ruslar'la yeniden savaşlar başlar. Osmanlı askeri sürekli bozguna uğrar, hatta savaştan kaçan askerler görülür. Kırım hanı Şahin Giray, Ruslar'la anlaşır ve Rus üniforması giyer. 1774'te Küçük Kaynarca Antlaşması yapılarak bir çok toprak kaybedilmiş ve Ruslar'a birçok imtiyazlar tanınmıştır. 1768'de Anadolu ve Rumeli'de halk tarafından seçilen a'yanları bu tarihten sonra valiler seçmeye başlayacaktır. İşin içine rüşvet girer. A'yanlar halka zulüm edip idareye hakim olmaya başlarlar.

1776'da Denizcilik mektebi açılır. 1783'te Moskov Çariçesi Kırım'ı kendilerine katmış ve Şahin Giray'ı bir kenara atarak hakir görmüştür. Sefil olan Şahin Giray Anadolu'da yaşamak için izin ister ve padişah tarafından katline ferman çıkar. Önce Rodos'a sürülen Şahin Giray, orada öldürülür.

Bu dönemde en köklü değişimlerin yapılmaya çalışıldığı zaman III. Selim dönemidir. III. Selim, "*Nizam-ı Cedid*" denilen ıslahat çalışmalarına girişmiştir. Çeşitli ülkelerden uzmanlar getirmiş ve Avrupa'ya elçiler göndermiştir. Lüks ve gösteriş merakını yasaklayan fermanlar çıkaran padişah, ahlakî çöküntüyü engellemek için içki yasağı koymuştur. Ama yine bir ayaklanma sonucu bu ıslahat çalışmaları da kaldırılmıştır. Kadıların, na'iblerin, a'yan ve cizyedarların nüfuzları iyice artmış ve zulümlere başlamışlardır. Yeni düzenlemelere gidilse de fayda etmemektedir.

1798'de Napolyon Mısır'a girmiş ve istilalar yapmıştır. 1801'de Osmanlı Ordusu'nun bu ülkeye gelmesiyle burayı terk ederek çekilir. 1807'de ikinci Edirne vak'ası denilen olay olur ve III. Selim öldürülerek yerine IV. Mustafa Han Osmanlı tahtına oturur.

Bu dönemde divan edebiyatı klâsik devrin son dönemini yaşamaktadır. Bu edebiyat, 18. asırda, klâsik, hikemi, Sebki-Hindi ve mahallî/folklorik üslûp denilen çeşitli üslûpları bir arada sürdürmektedir. (Horata 2002: 576). Edebiyat hayatı önceki asrın devamı olarak sürmüştür. Bu asırda günlük hayatın ve konuşma dilinin şiire taşındığı görülmüş, şiirde mahallileşme akımı oluşmaya başlamıştır. Eski konular soyutluktan çıkıp daha somut, daha gerçekçi söylenmeye başlamış, müstehcen ve bayağılığa varacak boyutlara ulaşmıştır. Hiciv ve hezl türünde yazıların artması, dilde Türkçe kelime ve deyimlerin artmasına ve dilde sadeleşmeye yol açmıştır.

Bu dönemde padişahlar da şiir söylemiş, III.Ahmed ve III. Selim divan tertip etmişlerdir. Bu asır, *şiiir* ve *şair* asrı olarak nitelendirilmiştir. İstanbul kütüphanelerinde bu asra ait 168 şair olduğu belirtilmiştir. (Horata 2002: 576).

Bu döneme şüphesiz damgasını vuran ve yeni üslûplar oluşturan iki şair vardır: Nedim (ö.1730) ve Şeyh Gâlib (ö.1799).

Bu dönemde şiir yazan belli başlı şairler ise şunlardır: Kamî (ö.1724), Samî (ö. 1733-34), Raşid (ö. 1735), Seyyid Vehbî (ö. 1736), Nahifî (ö. 1738?), Münîf (ö. 1743), Neylî (ö. 1748), Koca Ragıp Paşa (ö. 1763), Sünbül-zâde Vehbî (ö. 1809), Dürri (ö. 1722), Osman-zâde Ta'ib (ö.1724), Nazîm Yahyâ (ö. 1727), İsmâil Belîğ (ö. 1729), Vahîd (ö. 1732-33), Atıf (ö. 1742), Hatem (ö. 1754), Mehmed Emin Belîğ (ö. 1760-61), Çelebi-zâde Asım (ö. 1760), Nevres-i Kadîm (ö. 1761-62), Hazık (ö. 1763), Nâşid (ö. 1791), Kânî (ö. 1792), Hoca Neş'et (ö. 1807), Vak'anüvis Pertev (ö.1807-08), Esrâr Dede (ö. 1796), Enderunî Fâzıl (ö. 1810), Sürurî (ö. 1814), Hevâyî (ö. 1715), İzzet Ali Paşa (ö. 1734), Enis Dede (ö. 1733), Şeyhülislâm İshak (ö. 1734), Sakıb Dede (ö. 1735), Feyzî (ö. 1739), Salim (ö. 1743), Fennî (ö. 1745), Kırmımlı Rahmî (ö. 1752), Şeyhülislâm Es'ad (ö. 1753), Ratib Ahmed Paşa (ö. 1762), Haşmet (ö. 1768), Fıtnat (ö. 1780), Beylikçi İzzet (ö.1809), İlhamî (III.Selim) (ö. 1808).

B. HİCİV VE MİZAH

Hiciv ve mizah nedir? Ne zaman başlamıştır? Ne gibi etkileri vardır? Nasıl yapılır? Amacı nedir? gibi sorulara yanıt aramadan önce hiciv ve mizahın çeşitli kaynaklardaki tanımlarını görmek yerinde olacaktır.

“Hiciv: Şiiiren ve şiir yoluyla zem.” **zem:** Birinin kötülüğünü söyleme, ayıplama, yermek, çekiştirme, kadh, hicv (Ş. Sami 1317:1506); biriyle şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hale koyma, yermek.” (Devellioğlu 2001:368); yermek, medhin zıddı.” (Levend (1984: 511); hicviyye” ya da “heca”; “teşrih-i rezâil, ve teşhir-i erâzil için yazılan yazılar.” (Olgun 1994:53); şiir yoluyla yermek ve gülünç duruma düşürme.” (Pala 1995:251).

“Hicv” ve “Mizah: Edebiyat türleri arasında başarılması ayrı koşullara bağlı, ayrı nitelik taşıyan ince bir sanattır.” (Levend 1998:148); “Hezl” ya da “Mizah: Şaka, latife, eğlence.” (Devellioğlu 2001:655); “Mizah : Okuru düzyazıyla güldürme sanatı.” (Saygel 1990: 37); hezl: Meşhur bir nazmın vezni ve kafiyesi taklid edilmek suretiyle

latife yollu şiir yazmak demektir. Buna “tehzil” de denir. (bk. Tehzil) O yoldaki yazılara hezliye tabir olunur.” (Olgun 1994:153); “Hezl: 1.Latife, şaka, alay latife tarikiyle söylenilen söz, mizah. 2. Latife tarikiyle söylenen hikaye veya şiir. (Latife kapalı ve zarifane, hezl ise ekseriya açık ve az çok bi-edebane olur.) “Mizah: Şaka, latife, eğlence, alay, hayatın hemen her unsurunda görülen bir nükte ve zerafettir. (...) Kısaca, kırıcı ve hırpalayıcı olmaması şartıyla her olay mizahın içine girebilir. (...) Mizahi bir eserin edebi sayılabilmesi için ince bir nükte, zarif bir mazmun içermesi ve zekaya hitap etmesi gerekir.” (Pala 1995:391); “Kişi, kurum ve olayları gülünç hale sokmak, alaya almak, iğnelemek veya hakaret etmek suretiyle küçük düşürmeyi ve rezil etmeyi amaçlayan ve genellikle manzum olan türe hiciv diyoruz.” (Güven 1997:i).

Bu tanımlamalarda da görüldüğü üzere, insanlar eğlenmek, alay etmek, gülmek, şaka etmek, iğnelemek, hakaret etmek, küçük görmek gibi çeşitli sebeplerle hiciv ve mizah eserleri ortaya koyarlar.

Mizah ve hiciv arasındaki fark ne olabilir?

Agah Sırrı Levend, (1998:148) kitabında “hiciv” ve “mizah”ın özelliklerini şöyle dile getirmektedir:

“Gülmede amaç, şaka ve alaydır. Yazar ya kişileri ele alır ya da olaylar üzerinde durur. Şaka okuyanda gülümseme yaratır. Dokunur ama incitmez; zaman zaman iğneler, ama yaralayıp acıtmaz. (...) şaka olduğu için kimseyi kızdırmaz. (...) Gülmedenin, ne denli dokunaklı olursa olsun, hoşgörü ile karşılanması, kötüye alınmaması gerekir.

Yergi, bu sınırları aşar; başka nitelikte görünür. Daha çok kişileri amaç tutan yergide, deyiş sertleşip kesinleşir. Yalnız dokunmakla kalmaz, yerine göre tırmalar, yaralar; sataşır, saldırır. Sertliği ve acılığı oranında kırar, sövmeye dek varır. Ancak sövmeye bile bir incelik bulunabilir.

Yergi, derece derece, ele aldığı kişiyi küçültür; onur kırıcı olur; namusa dokunur; aile arasında okunamayacak kadar açık saçık (müstehcen) görünür. Bu nitelikleriyle suç sayılır.”

Hicvin amacı, bazen edebi bir eseri gülünç hale getirme (tehzil) olabileceği gibi, karşılıklı şakalaşma (latife, mutayebe), sataşma (tariz), ayıplama ve kınama (zemm), bazen de kötü söz söyleme, sövme (kadh, şetm) olabilir.

Ufak tefek anlam farklılıkları içeren bu kelimeleri insanlar ne zaman ve nerede kullanırlar? Hiciv ve mizah ne zaman ve nerede doğmuştur? sorularına cevap aramak gerekir.

Öngören eserinde; mizahın kökeninin Hititler de “Purilli” törenlerinin olduğunu belirtiyor. Mizah ve hicvin bu kadar eskiye dayanmasının sebebi dünyanın zıtlıklar üzerine kurulmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Çünkü hiciv ve mizah her zaman için iki zıtlığın çatışmasından kaynaklanır.

İyi ve kötü var olduğundan beri hiciv ve mizah vardır diyebiliriz. Hiciv ve mizahın en önemli unsurlarından birisi *rakip* düşüncesidir. İki unsur arasında görülen bir *çatışma* mizahı oluşturur.

Hiciv ve mizah, toplumda yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğu, toplumun düşünce sistemine aykırı şeylerin meydana geldiği, toplumun bir “*değişim*”e ve “*yenilenme*”ye ihtiyaç duyduğu dönemlerde daha da artmıştır. Çünkü toplumun edinmiş olduğu siyasi, sosyal, kültürel ve ahlaki değerleriyle *çatışan* bir şeyler meydana gelmektedir.

Bunların yanısı olduğu gibi, bu gibi olaylara tepki gösterenler de çıkmıştır. Böylece çatışma meydana gelerek hiciv için bir yapı ortaya çıkmıştır.

Her toplumun kendi değer yargıları çerçevesinde ortaya çıkan hiciv ve mizah, her dönemde kendini ifade edecek vasıtalar bulmuştur.

Öngören kitabında, Selçuklu döneminin mizah örneklerinin Dede Korkut Masalları, Keloğlan ve Nasreddin Hoca olduğunu söylemektedir.

Bu kadar çok mizahi şahsiyetin yaratılması bu dönemde oldukça büyük sorunların olduğunu göstermektedir. Peki bu dönemdeki sorunlar nelerdir?

Öngören kitabında bu sorunlara şöyle değiniyor:

“Selçuklu sarayının, merkezi hükümetlerle yürüttüğü savaşın yanı sıra, her aşiretin, bu hükümetlerin yanındaki feodallerle didişmesi, bu dönemin karakteristiğidir. Bu evrede, Anadolu’da, Rum, Ermeni ve Gürcü feodalizmi sözkonusudur.

(...)

Selçuklu'da ikinci evre, Anadolu'nun aşiret birlikleri tarafından ele geçirilmesi, bütün feodal birliklerin yıkılmasından sonra başlıyor. Bu evrede bütün ülke, merkezden yönetilmekte, bütün çarşı ve kervanlar, sarayın güvenliği altında bulunmaktadır. (...) Selçuklu'nun kendi halkı ve askeri olan aşiretlere vuruşu, aşiretlerin kendi devletlerine, yaşayabilmek için karşı çıkışı, birçok aşiretin komşu devletlere, bu arada Arap ülkelerinde ve Acem Şahına yönelmeleri, Selçuklu'nun temel dramı olmuştur. Selçuklu kendi aşiretlerini paralayarak kendi sonunu getirmiş olur. (...)

Selçuklu'da üçüncü dönem, Selçuklu sarayının yıkılması ile Osmanlı sarayının kurulması arasında geçen süre oluyor. (...) Bu üçüncü dönemde; Anadolu'da birçok yol göstericinin, aydınlatıcının, tarikat ulularının boy attığı görülecektir. Hacı Bektaş Veli, Ahi Evren, Hacı Bayram, Mevlana, Taptuk Emre, Yunus Emre, birbirlerinin ardısına ortaya çıkmışlar ve hemen hemen aynı bölge içinde halkı örgütlendirmeye girişmişlerdir.”

Selçukluların birinci dönemini Dede Korkut hikayeleri, ikinci dönemini Keloğlan ve üçüncü dönemini ise Nasreddin Hoca temsil etmektedir.

Osmanlı dönemi edebiyatı Divan ve Halk Edebiyatı (Öngören 1983: 65) diye ikiye ayrılır. Osmanlı döneminde karşımıza Meddah, Ortaoyunu ve Hacivat'la Karagöz çıkmaktadır. Hiciv ve mizahın zıtlıklardan oluştuğunu daha önce belirtmiştik. Hacivat ve Karagöz, Pişekar ve Kavuklu bu iki zıtlığı temsil etmektedirler. (Öngören 1983:65).

Kortantamer makalesinde, mizahî eseri, “esprili, nükteli, şakacı, ironik, komik” olarak tanımlamaktadır. Divan Edebiyatı eserleri içinde mizahî unsur taşıyan gazel ve kasidelerde kocakarı tasviri, güldürücü istek ve şikayet beyitleri, sevgili tasviri, mevsim tasvirleri, rindane tavırlar ve yobaz eleştirisine rastlanıldığını belirtmiştir.

15. yy.'da ilk latifeler mecmuasıyla karşılaşırız. (Kortantamer 2002:609). Bu dönemde mizahî unsurlar taşıyan eserler yazılmıştır. Şeyhî'nin toplumun kanayan bir yarası olan adaletsizliğe parmak bastığı eseri olan “*Har-nāme*” bu dönemde yazılmıştır. Ankara Savaşı'ndan sonra ülke yeniden dağılma aşamasına gelmiş ve yine ülkede yolunda gitmeyen şeyler vardır. 15.yy.'da mahallîleşme akımının ilk örnekleri görülmeye başlanır. Bu dönemde Necatî'nin şiirlerinin mizahî özellikler taşıması ve Türkçe ağırlıklı kelimeler kullanımı açısından çok büyük bir önemi vardır.

Bu yüzyıldan sonra mizah içerikli eserler artmıştır.¹ Bu dönemde artık şiirlerde hiciv konuları zahidler, sofular, kalender tipleri vs.'dir.

16. yy.'da hiciv ve mizah örneklerine mesnevilerde daha çok rastlanıldığı ve bu mesnevilerde toplumun panoramasının çizildiği görülmüştür. Bu eserlerin bir kısmının cinsel içerikli olduğu görülmektedir. Bunun yanında hasisliği, kıskançlığı, hilekarlığı, kabalığı, eğitimsizliği, yobazlığı, rüşveti ve benzerlerini konu yapanlar bulunur. (Kortantamer 2002: 612).

17. yy.'a geldiğimizde artık hicvin zirvesini alacak olan Nefî yetiştirilmiştir. Onun hicvinden kimse kurtulamamış, hicvedecek kimse bulamayınca kendisini hicvetmiştir. Hicvi ve mizahi özellikler taşıyan şiirler yazmak çok zordur. Bunun, şairin karakteristik özelliği olması gerekir. Tezkirelerde hiciv tarzı şiirler yazan şairler hakkında "*tabî'atı bu yöne ma'il idi*" ibaresiyle karşılaşırız. Nefî, tabiatı bu yöne en çok mail olan kişidir. Padişaha söz vermesine rağmen hiciv söylemesi, birçok kez azledilmesine ve bunun canına mal olmasına sebep olmuştur. Dili çok keskindir. Onun şiirleri karşısındaki kişiyi incitir, kırar. 17. yy.'da Nefî'den başka, küfür ve müstehcen kelimeleri çok kullanan iki şair karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, Küfrî-i Bahâyî ve Hevâyî (Rahmî)'dir.

Bu dönemde cinsellik, mizahi bir unsur olarak görülmeye başlanmış, deyimler, argo halk söyleyişleri, şehvi duygular mizahi eserlerin temel konularını oluşturmaya başlamıştır.

18. yy.'a gelindiğinde ise, bu yüzyıl divan şiirine tam olarak "*yenilikler*"ın yerleşmeye başladığı, "*değişim*" örneklerinin görüldüğü ve Nedim gibi "*yenilikler*"ın öncüsü şairin yetiştiği bir dönem olmuştur. Bu dönem, "Giriş" bölümünde bahsettiğimiz siyasi olayların geliştiği, yani tam bir siyasi, sosyal, kültürel karmaşıklıkların, çatışmaların yaşandığı bir dönem olmuştur.

Hiciv ve mizahın en yoğun dönemlerini yaşadığı, Selçuklular zamanı ve 15. yy.'da görüldüğü gibi ülke yine dağılma aşamasındadır ve son zamanlarını yaşamaktadır. Bunun sonucunda, halk bu durumu hicvedecek kişilikler yetiştirmektedir. Hiciv ve mizah yazarlarının hicivleri her zaman ülkenin durumunu, siyasi, sosyal ve kültürel yapısını göstermiştir.

¹ Bu eserler için bk. Kortantamer 2002.

Bu dönemde ince nüktelere dayanan mizah anlayışı yerini, daha halk tarzı, daha çok müstehcen ve daha çok küfre dayalı şiirlerin aldığı görülmektedir. Artık, yönetimdeki otorite boşlukları görülmektedir. Padişahlar, artık “Zıll-ı Hak” olarak görülmemeye başlanmış, padişahların Batı’ya yönelme girişimleri bunu kuvvetlendirerek bir padişahın “gavur padişah” (İpekten ve diğerleri 1987) olarak anılmasına sebep olmuştur. Bu yüzyıla kadar görülmeyen padişah hicivleri bu yüzyıldan sonra görülmeye başlanmıştır.

Bu dönemde yetişen ve mizahi tarzda şiirler yazan şairlerden bazıları; Kānî, Osman-zâde Ta’ib, Sürurî, Sünbül-zâde Vehbî, Aynî, Ref’î-i Kâlâyî ve Ref’î-i Amidî’dir.

Hiciv ve mizahi unsurlara dayalı şiirler, 15. ve 16.yy.’da daha çok gazel nazım şekliyle yazılırken 17. yy.’da mesnevi nazım şeklinin daha çok kullanıldığı görülür. 18. yy.’da kısalığı ve kolay söylenebilirliği açısından kıt’alar daha çok kullanılmıştır.

Bu dönemde yetişmiş şairlerden biri olan Sürurî, tarih düşürme alanını mizah üretmenin bir aracı haline getiren tek şair olarak biliniyor.¹ (Kortantamer 2002:616).

Her dönemde bu kadar çok rağbet gören ve insanlığın var oluşundan bu yana olan hiciv ve mizah hangi sebeplerden dolayı yazılmaktadır?

Güven, kitabında hiciv sebeplerini şu şekilde sıralamaktadır:

- “1- Düşmanlık, kin, nefret
- 2- Umduğunu bulamama, incinme, hayal kırıklığı ve hoşnutsuzluk,
- 3- Kıskançlık, menfaat ve kendini beğenme,
- 4- Şakalaşmak, gülmek, eğlenmek.”

Güven’in sıraladığı gibi, hicvin sebepleri değişmekle birlikte, insanı incitme ve kırma oranı da bir o kadar değişmektedir.

Öngören eserinde mizahın kökeninin eğlence ve hoşgörüye dayandığını belirtiyor. Eğer hicvedilen kişi bu hoşgörüye sahip değilse heccavın başına neler gelebilir?

¹ Sürurî hakkında daha geniş bilgi, edebi kişiliği incelenirken verilecektir.

Hiciv eski edebiyatımızda beğenilmeyen bir yazı türüdür. (Yücebaş 1976:5). Hiciv medhin zıddıdır. İnsanlar nasıl methedilmekten hoşlanırlarsa, hicvedilmekten de o kadar hoşlanmazlar ve korkarlar. Bu sebeple heccava karşı çeşitli tepkiler geliştirmişlerdir. Bunlar; muhatap almamak, hicve hicivle karşılık vermek, hiciv söyleyen kişiyi azletmek ve azlettirmek, sürgüne göndermek ve hatta öldürtmek şeklinde olabilirken şahsi cezalandırma yoluna da (Güven 1997) gidebilirler.

Bu tür hicivlere uğrayan kişilerde hicvin ne gibi bir etkisi olabilir?

Saygel'in röportajının başlığı bu konuda çok dikkat çekicidir. "*Mizah Güler Yüzlü Bir Kavga Yöntemidir.*" (Saygel 1990) Karşısındaki kişinin zayıf bir yönünü alaya alma, o özelliği mübalağalı bir şekilde üçüncü şahıslara iletmek, hicvedilen kişinin başkalarının karşısında gülünç duruma düşmesine ve küçük düşmesine sebep olacağından muhatabından en iyi şekilde intikamını almış olacaktır.

Peki insanlar nelere gülerler? Bergson, eserinde bununla ilgili şunu söylemektedir:

"Tümüyle insana özgü olanın dışında komik yoktur. (...) Herhangi bir hayvana onda bir insan davranışı ya da insana özgü bir anlatımı bulduğumuz için güleriz."

Öyleyse insanlar, kendilerinde olan aksaklıklara ve normal dışı davranışlara gülerler diyebiliriz. Bunlar, beceriksizlik dalgınlık, yüzdeki biçimsizlik, bir durum, bir söz, saçmalık, abartı ya da bir karakter komik olabilir. Bergson, insanları güldüren şeylerin başkalarının kusurları olduğunu, bunlara topluma aykırılıklarından dolayı gülündüğünü belirtiyor.

Peki farklı toplumlar aynı şeylere gülebilir mi, yoksa mizah milli midir?

İnsanlar alışkın olmadıkları, kendilerine farklı gelen şeylere gülerler. Bize komik gelen hicvettiğimiz değerler, diğer toplumlarda normal karşılanabilir. Bu bakımdan toplumsal olma özelliği taşır. Ama bazı evrensel değerler vardır ki tüm toplumlarda aynı derecede hicvedilebilir. Cimrilik, kendini beğenmişlik, cahillik vs. gibi bir çok özellik evresel olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca sadece bir kişinin konu alındığı ve onun özelliklerinin hicvedildiği de olabilir. O zaman hicve konu olan değerleri üçe ayırabiliriz.

- 1- Evrensel Değerler,
- 2- Toplumsal Değerler,
- 3- Kişisel Değerler,

Levend, (1998: 152) gülmece¹ ve yergileri amaç, konu, ve kapsam bakımından şu bölümlere ayırmaktadır:

- “1- İncitmeyen gülmece ve alay,
- 2- Mutayebe ve mülatafa adı altında şakalaşma,
- 3- Kaba şaka, sataşma ve taşlama,
- 4- İğrenç yerme ve sövme.”

Kendileri küçük duruma düşmekten kurtarmak için hiciv şairlerine para vererek onları susturma yoluna gidenler dahi olmuştur.

Hiciv ve mizahta her ne kadar mübalağa sanatı kullanılsa da, hayatın içinden gerçekleri yansıtır. “Her şakanın altında bir gerçek payı vardır.” Hiciv tarzındaki şiirlerde, mübalağa, mecaz, teşbih, istiare, cinas, tevriye, tariz, kinaye, telmih gibi sanatlar kullanılır. Atasözü ve deyimlerden çok fazla yararlanır.

Bu kadar etkili ve korkulan bir tür olan hiciv ve mizahın tanımlarını, Türk Edebiyatındaki yeri ve tarihini, özelliklerini vermemizdeki amaç, Sürurî’nin şiirlerinde bu türden faydalanmadaki başarısını ve hiciv alanındaki yerini bulmamızı kolaylaştırmasını sağlamaktır.

¹ “Gülmece” burada mizah anlamında kullanılmaktadır.

I.BÖLÜM

SÜRÜRÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

A. HAYATI

Sürurî 18. yy.'da yetişmiş şairler arasında tarih ve hiciv alanındaki şiirleriyle tanınmış önemli bir şairdir. Birçok tezkire ve edebiyat tarihi kitaplarında bilgi verilen şair hakkında Muallim Naci “*Sürūrî-i Müverrih*” adlı bir biyografi denemesi hazırlamıştır. Müverrih olmasından dolayı kendi yaşamıyla ilgili düşürdüğü tarihlerle de hayatı hakkında bilgiler edinmekteyiz.

Sürurî, 25 Rebiülevvel 1165 (2 Şubat 1752)'de Adana'da dünyaya gelmiştir. (Ebu'z-ziya Tevfik 1305: 27; Fatin Davud 1271: 189; Arif Hikmet Tezkiresi v.26; Bursalı Tahir Osman 1333: 238; Mehmet Süreyya 1311: 13).

Sürurî'nin;

Vilâdet vaktimi etdim tecessüs
Göñül düşmekle fikr-i nesl ü ırğa

Dedi hâtif hisâb et işte târîh
Seniñ sinniñ Sürūrî geldi kırğa (Ebuzziya Tevfik 1305: 27).

kıt'asının son mısraı ebced hesabıyla 1205 senesine tekabül etmektedir. 1205 senesinde 40 yaşında olduğuna göre doğumu 1165 senesine tekabül etmektedir.

Asıl adı Seyyid Osman'dır. Fatin, tezkiresinde ismini Mustafa olarak yazmışsa da bu yanlıştır. Sürurî, “*Hezliyyât*”ında;

Âhir-i hicve Sürūrî'niñ adın yazdı Refî
Müstehak mı bu haķaretlere ism-i   O m n (K. 186/I)

Ve

Demek kim Seyyid  yolsuz delidir gelmez iml ya
M   bihdir hur f-ı Seyyid  iml -yı  eyd ya (M. 8)

diyerek iki ismini de kullanmıştır.

Adana ulularından Hafız Musa Efendi'nin oğludur. Musa Efendi'nin Hz. Peygamber'in torunu Hz. Hasan soyundan gelmesinden dolayı "Seyyid" ismi verilmiştir.

1773 (1187) senesinde yirmi, yirmi bir yaşlarında iken tarih yazma sanatıyla meşgul olmaya başlamıştır. Bu zamana kadar Adana'da Arapça, Farsça ve edebiyat ilmi tahsil etmiştir. (Ebuzziya 1305: 8). Bu işe başlamasının sebebinin, vebadan ölen altı Adanalı öğrencinin ölüm tarihlerini düşürmeye çalışırken bunu kolaylıkla yapması ve zevkli olduğunu farketmesi olduğu söylenir. (Gibb 1998: 445).

Bu tarih şöyledir:

"Veli, Ahmed, Hasan, Musā, Süleymān, Mustafā gitdi" (1187/1773)

Sürurî tarih mesleğine meylini şu kıt'asında şöyle dile getiriyor.

Eş'āra tab'ım iki sene sa'y edip aña

Ğāyetle oldu semt-i tevārīḡ mültemes

Tārīḡ-i sāl-i bedeni mu'cem yazıp dedim

Ḥüzniḡ rāqamla etti müverriḡlige heves (Ebuzziya 1305: 8.)

Adana kadı yardımcılığından Mekke payesi ile İstanbul'a dönerken Adana'ya uğrayan ve sonra Şeyhülislamlık makamına gelecek olan Yahya Tevfik Efendi'nin teşvikiyle 25 Rebiülevvel 1193 (13 Mayıs 1779)'te memleketini terk ederek İstanbul'a geldi. (Ebuzziya 1305: 9; Fatin 1271: 189)

İstanbul'a gelişine şu tarih mısraını söyler:

Ḳıldım İstanbul'u biñ yüz ṭoksan üç sālinde cāy (Ebuzziya 1305: 23.)

Önceleri "Ḥüzniḡ" mahlasını kullanırken 1193/1779 yılında 28 yaşlarında iken İstanbul'a gelince Şeyhülislam Tevfik Efendi'nin tavsiyesi üzerine "Sürurî"ye çevirmiştir. (Ebuzziya 1305:8). Mahlasını ne zaman ve nasıl değiştirdiğini şu tarih kıt'asıyla anlatır:

Muḳaddem altı yıl Ḥüznî taḥalluş eylemişdim ben
Bi-ḥamdi'llāh meserret-yāb kıldı Ḥayy-i bî-enbāz

İşitdim baña ḥātîf dedi kim yaz bî-nuḳaṭ tārîḥ
Sürûrî saña maḥlaş verdi Tevfîḳ-i sūḥan-perdāz (1193/1779)

(M. Naci 1303-4: 112.)

Mahlası Sürurî olmasına rağmen “*Hezliyyât*”ında “*Hevâyî*” mahlasını kullanmıştır.

Sürurî İstanbul’a geldiği sene babasını kaybetmiştir. Adana’da 68 yaşında iken ölen babasına Sürurî bir çok tarih düşürmüştür. Bunlardan biri şudur:

Altmış sekiz yaşında göçdü peder bekāya
Ḥāfız Efendi oldu gül-zār-ı ʿadne ʿāzîm 1193/1789 (M. Naci 1306.)

Sürurî 1207/1793’te annesini kaybetmiş ve annesinin ölümünden dolayı çok büyük bir üzüntü duyarak aşağıdaki tarih kıt’asını söylemiştir: (Karaca 1996:10.)

Dirîğā vālidem kim Ümm-i Gülsüm idi ismi ana
Vefâtı oldu mesmûʿum vaṭandan gelmiş âdemden

Ḥarām olsun meserret baña bu tārîḥden şoñra
Melûl oldu Sürûrî mâderi göçmekle ʿâlemden (Karaca 1996: 10-11.)

Sürurî İstanbul’a geldikten sonra Tevfik Efendi’nin misafiri olarak kalmış ve onun aracılığıyla Es’ad-zade Mehmed Şerif Efendi’den mülazim olmuştur. Yine onun aracılığıyla pek çok önemli kişiyle tanışmıştır. Şeyhülislamlık makamına gelen Tevfik Efendi’nin bu zamandan sonra, himayesi altında bulunan şairimiz için kadılık makamına gelmesine tavassut etmekten başka bir iyiliğinin olmadığı görülür. (Ebuzziya 1305; Gibb 1998: 445). Mülazim oluşuna şu kıt’ayı söylemiştir:

Ben Es^cad-zâde'den oldum mülâzim
Ki Tevfik-i Hudâdır bunda reh-ber

Yazılsın bî-nuķaķ harf ile târîķ
Mülâzimdir Sürûrî-i hüner-ver 1194/1780 (Ebuzziya 1305: 24)

Sürurî, İstanbul'a geldikten sonra çok sıkıntılı günler geçirir. 1195/1781'de Sadrazam Mehmed İzzet Paşa'ya sunduķu bir kaside ile perişan halini ifade tetiķi gibi mülazemet devresinin uzamasından ve içinde bulunduķu yoksulluktan şikayet eder. Sonunda 1195 Şevvalinde (Eylül 1781) Hayâtî-zâde Mehmed Said Efendi'den imtihan verip Anadolu sadareti kaleminden kadılıķa geçer. (Akün 1979: 250.)

Anadolu sadareti hizmetinde 16 yıl kalan Sürurî, 4 ayrı yerde kadılık yaptı. 1203-1204/1789-1790 tarihleri arasında Yegen Mehmed Paşa'nın sadaretiyle Sünbül-zâde Vehbî'nin kethüdası olarak Eski Zaķara'da bulundu. 1204/1790'da III. Selim tarafından kendisine yeni bir mansıb verilir. 1211/1796-1797'de Rumeli kazaskerliğine nakl olunup Yenipazar kadılıķına tayin edilir. 1215/1800-1081'de Mostar kadısı oldu. 1217/1802'de III. Selim'e sunduķu bir kasidesinden sonra tekrar Anadolu kazaskerliğinden bir mansıba verilir. (Akün 1979:251; Ebuzziya 1305)

Sünbül-zâde Vehbî'nin kethüdası olarak Eski Zaķara'da bulunduķu sırada Sünbül-zâde Vehbî'nin uygunsuz davranışlarından dolayı ya da Vehbî'ye göre Şahin Giray'ın idamından dolayı halk ayaklanarak ikisini haps etmişler, daha sonra suçsuz olduķu anlaşılarak hapsten çıkarılmıştır. Bunun için yazdıķı tarih kıt'ası şöyledir:

ķodular ħabse siziñle beni de ey Vehbî
Aķlaşırđık silerek ķeşmimizi yağlık ile

Çünkü yokdur günehim işte velâyetli beni
Geldi ķurtarmaķa siz bunda ķalıñ sağılık ile (K. 34)

Sürurî, 1200/1785-1786 tarihinde Nefise Kadın'la evlenir, ama kısa bir süre sonra boşandıķı bu kadın 1208/1793-1794'te ölür. Şair, Nefise Kadın'ın ölümüne çok üzölür ve şü tarihi yazar:

Eylemiş çokdan ki tatlılık etdigim hatun vefât
Rûhun Allah kevşer-i cennetle sîr-âb eylesin

Söyledim eski hûkûku yâd edip târîhini
Hakk Nefise Kadın'ı firdevse reh-yâb eylesin (Ebuzziya 1305: 26-27)

Gibb, Sürurî'nin ikinci evliliğini 1222/1808'de Ayşe Kadın'la yaptığı söylemektedir.

Sürurî'nin çocukları hakkında fazla bilgi yoktur. Mehmed Süreyya eserinde, mahdumu Sürurî-zâde Ahmed Sıdkî Efendi 1280/1864'te Trabzon kadılığı yaptığını söylemesinden bir oğlu olduğu anlaşılmaktadır. Ebuzziya'nın eserinde (s.33) Safiye adlı bir kızının olduğuna dair Sürurî'nin onun doğumuna yazdığı bir tarih kıt'asını vermektedir.

Bir duhter-i ferruh-likâ
Şulbünden oldu rû-nümâ

Etdi Muharrem'de Hudâ
Gehvâre zîb-i ihtirâm

İster ki dil bî-ta^cmiye
Târîh-i milâdın diye

Dünyâya geldi Şâfiye
Oldu Sürurî şâd-kâm (1222/1808) (Ebuzziya 1305: 33.)

Sürurî, kendisine yetişenlerin naklettiklerine göre gayet uzun boylu, iri yapılı, heybetli görünüşlü bir kimse imiş. (Ebuzziya 1305:9-10; Karaca 1996:11) Onu küçümseyenler bile bu iri yapısından dolayı etkilenirmiş. (Gibb 1998:446). Ancak, kendisi kibar ve nazik bir insan olduğu için onu ilk defa görenler bu vücut yapısının davranışlarındaki incelik ve eğitilmişlikle çeliştiğini görür, bu durumu hayretle karşılar ve yadırgarlarmış. Bulunduğu meclislerde çok sakın ve sessiz durur; sırası gelmedikçe veya kendisine soru sorulmadıkça söze karışmazmış. (Ebuzziya 1305:9-10.) Fakat, konuştuğu zaman da son derece güzel, doğru ve itina ile seçilmiş kelimelerle meramını dile getirmiş. (Gibb 1998: 446). Tanıdık ve dost meclislerinde ise, şaka yapmayı seven, hoş sohbet bir insanmış. Tarih düşürmede verilen geleneksel küçük hediyeler dışında

herhangi bir şey almamıştır. Küçük bahşişlerle yetinen çok kolay memnun olan ve mutlu olabilen bir kişiymiş. Sürurî'nin İstanbul'da yaptırdığı ev için yazdığı tarih şöyledir:

Sürurî eyledi icād hāne (1206/1792) (Ebuzziya 1305: 28).

Sürurî, 11 Safer 1229/ 2 Şubat 1814 tarihinde altmış dört yaşında iken İstanbul'da vefat etmiştir. Tüm kaynaklar Sürurî'nin ölüm tarihi konusunda hemfikirdir. Edirnekapı haricinde Topkapısı'nda eski dostu Sünbül-zâde Vehbî'nin yanına defnedilmiştir.

Sürurî'nin ölümü için düşürülmüş üç tarih vardır. Bunlardan birinin kimin tarafından düşürüldüğü belli değildir. Biri Keçeci-zâde İzzet Mollâ, biri de Sürurî'nin yakın dostu ve arkadaşı olan Sahhaflar Şeyhi-zâde Vak'a-nüvis Es'ad Efendi'nindir.

Sürurî reft ez-dünyâ (La-edri) (1229/1814)

Sürurî'nin vefâtı mücib-i hüzn oldu aḥbāba (Keçeci-zâde İzzet Mollâ)

Sürurî gitdi Hüzni ḳaldı ḥayfâ (Vak'a-nüvis Es'ad Efendi)

B. ESERLERİ

Şairin Dîvân'ı, Hezliyyât'ı ve tarihlerini içeren Mecmu'a'sı olmak üzere üç eseri bulunmaktadır:

1. Dîvân

Sürurî 1217/1803 yılında otuz yılın birikimi ile bir divan tertip etmiş ve Dîvân'ına "Neşât-engîz" adını vermiştir. Dîvânı'na verdiği ismi ve tertip tarihini şu tarih kıt'asında ifade eder:

Müverriḥlikle olmuşdum kibârıñ menḳabet-ḥîḳânı
Tedârik eyledim sî-sâle evrâḳ-ı perişânı

Dedim tertîb edince tesmiye ḳaşdıyla târîḥin
Sürurî'nin "Neşât-engîz" oldu nām-ı dîvânı (1217/1803)

Diğeri;

Hoşā te'lif-i külliyyāt-ı eş^cār-ı feraḥ-baḥşa
Ki mecmū^cun otuz yılda naşīb etdi baña Mevlā

Meserret-nāmedir erbāb-ı nazma yazdığım tārīḥ
Sūrūrī oldu dīvānıyla aḥbāba sūrūr-efzā (Ebuzziya 1305: 30)

Şair, divanını 1220/1807'de yeniden tanzim etmiştir. Bazı eklemeler ve çıkarmalar yaptığı divanıyla ilgili şu tarih kıt'alarını yazmıştır:

Edip üç yıl mukaddem cem^c-i āşār
Ne kim buldumsa yazmışdım muşarraḥ

Biraz şey eyledim idḥāl u iḥrāc
Henüz oldu murādımca musaḥḥaḥ

Dedim tenkīḥine tārīḥ-i diger
Sūrūrī etdi dīvānını münakḫaḥ (1220/1807) (a.g.e. 33.)

Dīvânı, 1255/1840'ta Bulak'ta basılmıştır. Dīvân iki kısma ayrılmaktadır. Birinci kısım şairin kaside, gazel, kıt'a vs. nazım şekilleriyle yazmış olduğu tarihlerini kapsamaktadır. Bu kısım toplam 322 sayfadır. Kasideler hariç 1804 manzum tarih vardır. İkinci bölüm olan 76 sayfalık kısımda ise; 27 kaside, 24 methiye, 2 muhammes, 7 tahmis, 164 gazel, 17 kıt'a ve 11 matla' vardır. Sürurî'nin, devrinin hükümdarları içinde yalnız III. Selim'e kaside yazdığı görülür. (Akün 1979: 252.)

Sürurî'nin Divan'ının Yazma Nüshaları şunlardır:

- Süleymaniye Küt., Hacı Mahmud Ef. Bölümü, 3475.
- İstanbul Beyazıt Devlet Küt., 5713. (TYDK: 1044-1045.)
- İstanbul Belediye Küt., (Taksim Atatürk Kitaplığı), 499.
- Topkapı Sarayı Küt. Yeni Yazmalar, 317.
- Milli Küt., İbni Sina Salonu, 06 Mil. Yz. F.B. 387.

2. Hezliyyât

Çalışmamızın konusunu teşkil eden Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ı biri taş basma, diğeri hurufatla İstanbul'da yapılmış tarihsiz iki tab'ı vardır. (Akün 1979: 252.)

Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ının sekiz ayrı el yazması ve iki ayrı matbu nüshasına ulaşılmıştır. Matbu nüshaları imla hatalarının çok olmasından dolayı karşılaştırmaya almadık. Sekiz yazma nüshadan altı nüshayı tenkitli metinde kullanmayı, diğer ikisini esas aldığımız nüshalara benzemelerinden dolayı kullanmamayı uygun gördük.

Hezliyyât'ında 1 muhammes, 1 müseddes, 69 gazel, 120 tarih, 263 kıt'a ve 38 müfredat vardır.

Yazma nüshaları şunlardır:

- 1- Milli Küt., İbni Sina Salonu, Yazma Eserler, A/2513.
- 2- Süleymaniye Küt., Köprülü Küt., Mehmet Asım Bey Kısmı, III.K.422/1
- 3- Süleymaniye Küt., Bağdatlı Vehbî Ef., 1545.
- 4- Millet Küt., Ali Emiri Ef., Manzum Eserler, 1125/2.
- 5- Süleymaniye Küt., Yazma Bağışlar, 2304.
- 6- Türk Tarih Kurumu Küt., Yazma Eserler, Y/33.
- 7- Milli Küt., İbni Sina Salonu, Mikrofilm Böl., 06 Mil. Yz. F.B. 172/1.
- 8- Milli Küt., İbni Sina Salonu, Mikrofilm Böl., 06 Mil. Yz. F.B.261.

Matbulara ise birçok kütüphanede rastlanmaktadır.

3. Sürurî Mecmû'ası

Sürurî Mecmû'ası'nın tek yazma nüshası, İstanbul Arkeoloji Müzesi Küt., 1035 numarada kayıtlıdır. Eserde kaleme aldığı ve muhtelif şairlerden seçtiği tarih mısraları bulunur. Sürurî bu tarih mısralarını konularına göre ayırmıştır. Keçeci-zade İzzet Molla ve Es'ad Mehmed Efendi bazı ilaveler yapmıştır. Vak'a-nüvisliği sırasında Ahmed Cevdet Paşa tarafından "*Sürurî Mecmû'ası*" adıyla İstanbul'da 1299/1882'de bastırılmıştır. (Akün 1979:252).

Eserde 247 şairin toplam 2473 tarih mısraı mevcut olup bunlardan 1102'si Sürurî'ye aittir. Kalanların 137'sinin şairi bilinmemektedir. İki veya daha çok şairin birlikte yazdığı tarih mısraı 62'dir. (Karaca 1996:21).

C. EDEBÎ ŞAHSİYETİ:

18. yy.'da yaşamış olan Sürurî döneminde tarih ve hiciv alanında yazmış olduğu eserleriyle tanınmış bir şairdir. Sürurî'nin sanatıyla ilgili değerlendirmeler birçok kaynakta bilgi bulunmaktadır. Bu kaynaklar Sürurî için şunları söylemektedir:

Kaside ve gazellerinde alelade bir nazireci ve taklitçi seviyesinden öteye geçemeyen Sürurî, asıl şahsiyetini tarih manzumelerinde ortaya koymuş ve bu sahada Türk edebiyatının erişilmez bir siması olarak tanınmıştır. (Akün 1979:251).

Sürurî, tarih alanında, bu mesleğin altı yüz seneden beri gelen şu^carâ-yı Rûm içinde hiç birinin muvaffak olamadığı mertebeyi ha'iz olduğu hissiyetle, "İmam" ad olunmaya uygundur. (Ebuzziya 1305: 12-13).

Önemli-önemsiz her konuya tarih düşüren şair, ister hezl tarzında, isterse ciddi olarak söylesin, herhangi bir lakırdı söylercesine söylediği bu tarihlerin pek çoğunun fevkalâde doğru ve güzel bir ifade ve üslûba sahip oluşudur. (Gibb 1998: 447; Ebuzziya 1305: 12-13.)

Tarih düşürmek çok zor bir iştir, vezin, kafiye gibi kurallara bağlı kalınmasının yanı sıra tarihin doğru çıkması için aynı zamanda harflerin çok iyi düşünülmesi gerekir. Bu da büyük bir yetenek gerektirir. (Gibb 1998:447).

Sürurî'nin hayatı boyunca asıl işi bu tarih düşürme sanatı olmuştur. Hemen hemen her konuda tarih yazmıştır. Herkesin saatlerce uğraştığı, doğru tutturamadığı tarihleri, Sürurî'nin irticalen söyleme gibi bir kabiliyeti vardır. (Gibb 1998:447).

Tarih kelimesindeki harflerin toplamıyla Seyyid Osman Sürurî ismindeki harflerin 1211 tarihini vermesini şair, tarih düşürme yeteneğinin kendisine Allah tarafından verildiğinin bir işareti olarak yorumlamış ve Sürurî; "Bu senenin tarihi lafz-ı tarihtir; o da benim ismime uygun olduğundan tarih söylemek bana aittir." dermiş. (Ebuzziya 1305: 12.)

Kaynaklar, Türk edebiyatında Sürurî'nin bu alanda tartışmasız en büyük olduğu konusunda hemfikirlerdir.

Sürurî'nin şairliği hakkında Ebuzziya Tevfik; "Sürurî tahsilinin gücü sayesinde şiir söylemede hüner göstermiş bir şairdir." demiştir.

Gibb ise Sürurî'nin şairliği hakkında ; "Sürurî, Nedim ve Galib gibi bir şair değildi; hatta şairliği dostu Vehbî'nin şairliği kadar da değildi. O bir tarih düşürücüsüydü, zorunlu olarak nâzım olmuştur." demektedir.

Her ne kadar böyle söylenilse de tertipli ve orijinal bir divan meydana getirmesi onun iyi bir şair olduğunu göstermektedir.

Hiciv ve hezleri için bütün kaynaklarca, müstehcen, ağza alınamayacak küfür ve kaba tabirlerle dolu olduğu söylenir.

Ebuzziya Tevfik, Sürurî için; "Ağzına geleni söyleyen şairdir. Eserleri içinde şiir denilebilecek bazı beyitlere rastlanabilirse de çoğu manzumeleri Nefî'nin, nihayet o kadar vardır ki ölçülü ve kafiyeledir, sözüne uyar niteliktedir." der.

Muallim Naci, Sürurî'nin hezliyyâtının çekilir belalardan olmadığını söyler.

Bursalı Tahir; tab'ı hezl-gülüğa ve hicve meyyal idi, der.

Mizacı o kadar hicve meyillidir ki sözde ciddi yazılmış şiirlerinde bile bu karakterinin her zaman ön plana çıktığını görmek mümkündür. En iyi tarihlerinin de çoğu mizahidir. (Gibb 1998).

Hezliyyât adı altında bir araya getirilmiş olan ve tamamen mizahi özellik taşıyan şiirler bulunan bu eserini şair; bir art niyet olmaksızın, sadece rakibini geçmek, şakalaşmak ve gülmek maksadıyla yazdığını ve hayal ürünü şeyler olduğunu, bu eserini 1217/1803'te "*Muḍḥikāt-ı Sürurî-i Hezzāl*" ismini vererek kaleme aldığını aşağıdaki tarih kıt'asında belirtmektedir. 1218/1804 yılına ait bir tarihin (Tr.118) olması, şiirdeki tarihin eseri bitiriş değil, yazmaya başlama tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

Ḥāme kim etdi şebt-i hezliyyât

Mündericdir leṭā'ifinde ḥayāl

Haşmı giryân edip ehibbâya

Hande-fermâ olur bu türfe maḳâl

Harf-i mu^c cemle oldu târîhi

Muḏhikât-ı Sürûri-i hezzâl (Tr.120)

Sürurî'nin en yakın arkadaşları olan Sünbül-zâde Vehbî, Ref^cî-i Kâlâyî, Ref^cî-i Amidî, ^cAynî hakkında söylemiş olduğu sözlerinin bir şakadan başka bir şey olmasına imkan yoktur. Karşılıklı şakalaşmak amacı güden bu şiirler ağza alınamayacak küfür ve müstehcen kelimelerle bir anda ailelerini ve namuslarını ayaklar altına almaktadırlar. Karşılıklı şakalaştıkları için bunları hoşgörüyü karşılayıp bu sözlerden dolayı birbirlerine kırılıp küsmemişlerdir. (Ebuzziya 1305).

Sürurî'nin hezlleri muhataplarını o kadar çok etkilememiştir. Sürurî'nin hezlleri, Nef^cî'nin hicivleri gibi karşısındaki kişileri rencide etmez. (Ebuzziya 1305: 46). Sürurî'nin bu şiirleri eğlence ortamlarında atışma ve eğlenme amaçlı söylediği belli olmaktadır. Sürurî'nin arkadaşları olan bu kişilerin de eğlenceye düşkün kişiler oldukları ve aynı şekilde karşılık verdikleri bilinmektedir. Hatta bu ortama gelen kişiler, Sürurî'nin şiirlerini “mizah gazetesi” olarak görürler ve; “Bakalım yeni neñiz var?” veya “Sünbül-zâde'yle yine bir macerañız varmış.” diye merak ederlermiş. (Ebuzziya 1305: 11).

Sürurî'nin arkadaşları ve başka konularda yazmış olduğu mizahi şiirlerini konu alan “*Hezliyyât*”ında 1 muhammes, 1 müseddes, 1 müstezad, 57'si alfabetik, 12'si Hezliyyat başlığı altında 69 gazel, 120 tarih ve 263 kıt'a bulunmaktadır.

Sürurî'nin “*Hezliyyât*”ında 1 mütekerrir müseddes bulunmaktadır. Sürurî'nin “*hezlin müseddesi*” dediği bu müseddes, Hacı Süleyman isminde birisine söylenmiş bir hicivdir.

Sürurî'nin eserinde ayrıca 1 muhammes bulunmaktadır. Allame Efendi hakkında yazılan bu muhammesin aslında Kânî'nin bir gazeline tahmis olduğunu düşünüyoruz. Sürurî zamanında yaşayan Kânî, devirlerinde yaşamış olan Allame adında bir kişiye sürekli olarak hiciv yazmıştır. Asıl adı Ali olan bu kişinin katip zümresinden bir şair olduğu anlaşılmaktadır. (Güven 1997: 381). Sürurî'nin de Kânî'nin hiciv tarzında yazmış olduğu böyle bir gazeli çok beğenip buna tahmis yazmış olduğunu düşünüyoruz.

Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ında çeşitli harflerden yazılmış, 1'i Farsça 69 gazel bulunmaktadır. Bu gazelerde beyit sayısı 5 ile 37 arasında değişmektedir. 5 beyitli 16, 6 beyitli 4, 7 beyitli 26, 8 beyitli 9, 9 beyitli 7, 10 beyitli 2, 11 beyitli 3, 13 beyitli 1, 37 beyitli 1 adet gazel bulunmaktadır.

Gazelerde bir ses benzerliğine dayalı kafiye sayısı 8, iki ses benzerliğine dayalı kafiye 56, ikiden çok ses benzerliği olan kafiye sayısı ise 5'tir.

O, her harften gazel yazmamıştır. Gazellerinin harflere göre dağılımı şöyledir:

ا = 1, ب, پ = 3, ت = 2, ث = 1, ج, چ = 1, ح = 1, خ = 1, د = 3, ذ = 1, ر = 10, ز = 8, ش = 1, ط = 1, ظ = 1, ق = 2, ك = 3, ل = 4, م = 10, ن = 8, ه = 6, ی = 1

Şair, 21 harften gazel söylerken س, ص, ض, ع, غ, ف, و harflerinden gazel söylememiştir.

18. yy. bir "*değişim*" ve "*yenilenme*" dönemidir. Bu dönemde değişik konularda gazeller yazılmıştır. Bilindiği üzere gazel türünün asıl konuları; aşk, sevgilinin çektiği acılar, saki ve meyhanelerdir. Ama Sürurî'nin gazellerinde klâsik döneme ait konulara rastlanmamaktadır. Onun gazellerine gerçek hayat birebir girmiş, her an yaşanabilecek olaylar, gerçek hayatta karşılaşılabileceğimiz kişiler ve hatta hayvanlar karşımıza çıkmaktadır. Nedimâne söyleyişin de üstüne çıkan gazellerinde müstehcenliğe varmıştır.

Gazel kısmını ikiye ayıran şair, 57 gazelden oluşan birinci bölümde dili daha sade ve edeplidir. *Hezliyyât* başlığını verdiği bölümde ise dil daha da ağırlaşmakta ve müstehcenliğe varan konular işlenmektedir.

Hiciv ve mizah alanında şiirler yazan Küfrî-i Bahâyî ve Nefî'î'den etkilen şair 37 beyitten meydana gelen gazelini Küfrî-i Bahâyî'nin bir gazeline nazire olarak yazdığını söylemektedir.

Şakalımla t....ımdır t....ımla şakalım

Beni tanzîr-i Bahâyî'de kılan herze-tırâz (G.58/37)

Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ında gazellerinin yanında tarih düşürmedeki yeteneğini gösterme imkanı bulduğu ve ciddi konuların yanında mizahi konuların da işlendiği tarihler yer almaktadır. Aslında kıt'a nazım şekliyle yazılan tarihler, "*Tevārîh*" başlığıyla diğer kıt'alardan ayrılmıştır. 2 beyitli 89 ve "kıt'a-i kebire" olarak adlandırılan 31 kıt'a vardır. 31 kıt'adan 16'sı 3, 4 tanesi 5, 1 tanesi 6, 5 tanesi 7, 1 tanesi 8, 1 tanesi 9, 2 tanesi 15 ve 1 tanesi 87 beyitlidir.

Hezliyyât'ta tarihlerin sıralanması kronolojik olarak yapılmamıştır. 1188/1774 ile 1218/1804 tarihleri arasındaki çeşitli konuları işleyen Sürurî'nin gerçek hayatı görme ve bu dönemdeki olayları aksettirmesi açısından çok önemlidir.

Tarih kıt'aları döneme ışık tutması açısından çok önemlidir. Sürurî'nin "*Dîvân*"ı dahil olmak üzere binlerce tarih kıt'ası bulunmaktadır. Bunların incelenerek göz önünde tutulmasının döneme ait bilgiler vermesi açısından çok önemli olduğunu düşünmekteyiz. Her ne kadar mizahi tarzda yazılmış olsalar da unutmamalı ki *her şakada bir gerçeklik payı vardır*.

İlk 15 tarih kıt'ası 5 ile 86 arasında değişen beyitten oluşmaktadır. Bu tarih kıt'alarındaki konular ise şöyledir: O dönemde çok görülen zalim a'yanlar ve idamları (Tr.1), Ulu Cami^c imamı Hazret-i Fındık Efendi'nin beklentileri (Tr.2), gedik berberin malını mülkünü satması (Tr.3), Sofya Mollası Asım'ın aç gözlülüğü (Tr.4), Gedik Müftü lakaplı bir kimsenin katl olması (Tr.5), Kel Bekir adlı bir kimsenin Adana'da yaptıkları (Tr.6; Tr.7), Eşekçi Hamza isimli bir kişinin ölümü (Tr.8), Timur adlı bir kimsenin ümitlerinin boşa çıkması (Tr.9), Kânî'nin ölümü (Tr.10), Fransızlar'ın Mısır'a gelişi (Tr.12).

14. ve 15. tarihler Vehbî hakkındadır. 14. tarihte Vehbî'nin Eski Zağara'da halka çok zulüm etmesi, eğlenceye ve içkiye düşkünlüğü, kalbi kötü olduğu için kimseye inanmaması ve herkesi kötü görmesi ve halkın zampara olan Vehbî'ye saldırmasını anlatmaktadır. Bu olayın, Sürurî'nin Eski Zağara'da Vehbî'nin na'ibliğini yaptığı sırada Vehbî'nin kötü davranışlarından dolayı ikisinin birden hapse atılmasına neden olan olay olduğunu düşünmekteyiz. Daha sonra bir kıt'asında bununla ilgili şöyle demektedir:

Қодулар ҳабсе сизифіле бені де еу Vehbî

Ағлашрдық сілerek çeşмimizi yağлқ іле

Çünkü yokdur günehim işte velâyetli beni

Geldi kurtarmağa siz bunda kalıñ sağık ile (K.34/1-2)

15. tarih yine Vehbî hakkındadır. Bu şiir iki bölümden oluşmaktadır. 86 beyitten oluşan bu tarihin 68. beyitten sonraki kısmı zeyildir. Şair zeyil kısmına şu beyitle geçmektedir.

Kağıdım doldu tükenmez hicvi

Edeyim zamm-ı varakla tezyîl (Tr.15/68)

Şair, ilk 67 beyitte Vehbî'nin mesleği, inanışları, müslüman halktan çok, başka dine mensup insanları kolladığını, bencilliği vs. gibi konularda bilgiler vermektedir. İkinci bölümde ise, Vehbî daha çok cinsel yönden hicvedilmiştir.

Vehbî'nin adı bundan sonra 11 tarih kıt'asında daha geçmektedir. Bu kıt'alarda Vehbî'nin zevk ve eğlenceye düşkünlüğünün dile getirildiği tarihlerle birlikte, Vehbî'nin Manastır'a kadı olmasını ele aldığı tarihlerde, "manastır" kelimesini tevriyeli kullanarak Vehbî'yi papaz, keşiş, kıssis olarak nitelendirmektedir.

Sürurî'nin olur olmaz her şeye tarih düşürdüğü bilinmektedir. Birçok konuda yazdığı tarihlerde dili daha çok müstehcendir. Kedinin ölümü, ineğin doğurması gibi çeşitli konuları işleyen şair, hayvanların cinsel münasebetlerinden homoseksüel ilişkilere kadar birçok konuda tarih yazmıştır.

Sürurî'nin "Hezliyyât"ında tarihler haricinde tutulmuş ve "Kıt'aât" başlığıyla verilen 263 kıt'adan oluşan bir bölüm daha vardır.

Sürurî'nin kıt'alarını Vehbî için yazdığını söylersek yerinde olur. Çünkü 263 kıt'adan 143'ü Vehbî hakkındadır. Bu şiirlerden 12 tanesinde Vehbî'nin adı ʿAynî ile birlikte geçmekte, bir tanesinde de Refî'nin adı geçmektedir.

Bunlar haricinde sadece ʿAynî'yi konu alan 24; Refî-i Kâlâyî'yi konu alan 18 kıt'a bulunmaktadır. Bir bakıma Sürurî'nin kıt'aları arkadaşlarıyla atışmak için kullandığı birer araçtır. Sürurî'nin bu şiirlerine Refî-i Kâlâyî, ʿAynî ve Vehbî'nin

cevaplar yazdığı ya da onların şiirlerine Sürurî'nin cevaplar yazdığı bilinmektedir. Zaten Sürurî de cevap olarak yazdığı kıt'alarında "dermiş" diyerek belirtmektedir.

Halt edermiş yine hakkımda yalancı Vehbî

Cübbe yaptım der imiş ehline tu şüretine (K.70)

Sürurî şiirlerinin, Nef'î'nin "Sihām-ı Kazā"sındaki şiirler kadar hicvi olduğunu ve kıt'alarını Vehbî'yi hicv etmek için yazdığını şöyle dile getirmektedir:

Qāḍılığın rezīl imiş ey Vehbi-i muzır

Hezl-i tahakkümünden erişdi bize keder

Urdum oku derūnuña Nef'î gibi yazıp

Hicviñde bir kitāb "Sihām-ı Kazā" kadar (K.1)

Şimdiye kadar üzerinde durduğumuz şiirlerin yanı sıra "Hezliyyât"ta 38 de matla^c bulunmaktadır. Son bölümde "Müfredāt" başlığıyla verilen bu bölümdeki beyitlerin ikinci mısraları atasözü ya da deyim niteliğindedir.

Sürurî, divan şiirinde gerekli olan vezin, kafiye ve redif gibi ritmi sağlayan ahenk unsurlarının yanında; asonans ve aliterasyonlara da başvurur. Bu konuda özel bir gayreti olduğu söylenemez.

İncelediğimiz "Hezliyyât"ta 16 çeşit vezin kullanılmıştır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- 1- fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün
24 gazel, 43 tarih, 108 kıt'a, 14 müfred
- 2- fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün
17 gazel, 21 tarih, 54 kıt'a, 7 müfred
- 3- mef^cülü fā^cilātü me^cfā^cilü fā^cilün
1 müseddes, 12 gazel, 3 tarih, 22 kıt'a, 1 müfred
- 4- mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün
1 muhammes, 11 gazel, 12 tarih, 9 kıt'a, 4 müfred

5- mef^ˆülü mefā^ˆilü mefā^ˆilü fe^ˆülün

1 gazel, 3 tarih, 23 kıt'a, 1 müstezat, 2 müfred

6- mefā^ˆilün fe^ˆilātün mefā^ˆilün fe^ˆilün

1 gazel, 7 tarih, 18 kıt'a, 4 müfred

7- fe^ˆilātün mefā^ˆilün fe^ˆilün

7 tarih, 21 kıt'a

8- fe^ˆilātün fe^ˆilātün fe^ˆilün

1 gazel, 14 tarih, 4 kıt'a, 2 müfred

9- mefā^ˆilün mefā^ˆilün fe^ˆülün

1 gazel, 1 tarih, 2 kıt'a, 3 müfred

10- fā^ˆilātün fā^ˆilātün fā^ˆilün

4 tarih, 2 kıt'a

11- müstef^ˆilün müstef^ˆilün müstef^ˆilün müstef^ˆilün

1 gazel, 1 tarih

12- müfte^ˆilün fā^ˆilün müfte^ˆilün fā^ˆilün

1 tarih

13- müfte^ˆilün müfte^ˆilün fā^ˆilün

1 tarih

14- müstef^ˆilātün müstef^ˆilātün

1 tarih

15- müstef^ˆilün fe^ˆülün müstef^ˆilün fe^ˆülün

1 tarih

16- mefā^ˆilün mefā^ˆilün mefā^ˆilün mefā^ˆilün

1 müfred

Sürurî'nin, dönemin şairlerine göre daha az çeşitlilikte kalıp kullandığını görüyoruz. İmaleye sık sık başvuran Sürurî, Türkçe kelimelere ve eklere uzatma koyarak medd hece yapmaya çalışmıştır. Bu heceleri normal aldığımızda vezin bozuklukları ortaya çıkmaktadır. Birkaç mısradan Sürurî'nin vezne hakimiyetini kaybetmesinden dolayı vezin çıkmamaktadır.

Başka der-bend-i haṭār-nāk oldu şimdi Adana
Eyler evvel başdan yoldaş yoldaşı helāk (Tr.7/1)

Zihaf yapmaktan çekinmeyen Sürurî'nin, vezin zorlamasından dolayı bir çok kelimede kısa sesli olarak görmüş, bunu yazımında da göstermiştir.

Manşıbı kapdı o dînsiz gidi kim dünyāya
Yayılır çañ gibi āvāz-ı peyām-ı nehbi (Tr.23/1)

Çevirdi Vehbi-i dūnu şoḡaḡda ehl-i hūḡūḡ
Tabaşbuş eylemeden ġayrı ḡaldı mı diyecek (Tr.19/1)

Divan şiirinde ahengi sağlayan diğer unsurlar ise; kafiye ve rediftir. Şiirlerin geneline bakıldığında iki ses benzerliğine dayanan tam kafiye'nin ahenk vasıtası olarak kullanıldığı görülmektedir. “Ses”ten ziyade “göz” kafiyesine önem veren Sürurî, şiirlerinin bazılarında kafiye hatalarına düşmüş, yazılıştaki aynı olmalarına önem vermiştir.

S.. lu^ç āb-ı kes ile def^ç -i yübüset eyler
S..me g.. yollama ol teşneyi Ḳurudere'ye

Olsun evlād-ı sefid al a.ı yumru^ç avrat
O s..iş aḡce bırakmak gibidir ḡumbaraya (K.244)

Ey Refi^ç eyliyor aramıza ilkā-yı nifāk
Bir münāfik alıp aḡza sūḡan-ı mesbūḡu

Gel yine ni^ç met-i şulḡu yiyelim doyunca
İçimizden atalım ṡaşraya bākī boḡu (K.180)

Şer^ç i ser-ḡoşlukla istihzā ederdiñ sen deyü
Ḥākim-i ma^ç zülü döndürdü ahālī ḡaşmere

Güş eden târîh-i menkûtum güler ahvâline
 ıldı Vehbî nûş-ı şahbâ ile kendin mashâra (Tr.18)

Düşmüşüm vesvese-i vuşlatına hûlyâda
 Bâri azdırsa düşümde beni Şeytân-zâde (M.15)

Kelle-i külle-i kîre dayanır gavgâda
 Şan Vadîn al^c asıdır dünbe-i Neşli-zâde (M.16)

Şair kafiyelerin aynı kökten kelimeler olması kuralına (itâ-yı celî)bir çok yerde uymamıştır. “Oynar, muvaar, muğber, titrer, şaşar, muzaffer, müdevver, her, âher, aşmer.” (G.)

Sürurî’nin kafiyesiz gazeli bulunmamaktadır. Sürurî’nin gazelleri, 56’sı tam, 8’i yarım ve 5’i zengin kafiyeden kurulmuştur. Tarihlerde de tam kafiyenin çok olduğunu görölmektedir. 61 tam, 38 zengin, 16 yarım kafiyeden kurulan gazellerin sadece 5 tanesinde kafiye bulunmamaktadır. Kıt’alara baktığımızda da durum değışmemekte olup bunların da 136 tam, 89 zengin, 24 yarım, 10 cinaslı ve 4 de yarım kafiyeden meydana geldiğı görölmektedir. Müfredatlarda ise 15 tam, 9 zengin, 8 yarım 5 cinaslı kafiyeye rastlanırken sadece 1 tanesinde kafiye yoktur.

Görüldüğü gibi Sürurî’nin kafiyesiz şiiri pek bulunmamaktadır. Şiirlerinde kafiyeye çok önem veren şair tam kafiyenin yanında cinaslı kafiye kullanarak bu alanda başarılı olduğunu göstermiştir.

Bulur bodan sidikden söz hemîşe
 Kelâm-ı Kâni’ye hem şı hem işe (M.5)

Sevdiğim muğ-beçedir bāğda şarım şağ olsun
 Sebzecik verdi baña bāğda şarımşāğ olsun (M.38)

Merkeb üzre yükledirler tenbelî

Eyler âsâyişle  av  av tenbel it

İstirâhât çünkü tenbellikdedir

Sen beni Yâ Rab hemîşe tenbel et (K.251)

Şair kafiye kadar redif de şiirlerinde çokça kullanmıştır. Sürurî'nin şiirleri genellikle redifli yazılmıştır. Gazellerinin hepsini kafiye yazmaya önem veren şair, sadece dört gazelde redif kullanmamıştır. (G.1, 23, 58, 69). Tarihlerinde bu durum yarı yarıyadır diyebiliriz. 120 tarihin 60 tanesinde redif kullanmamıştır. Kıt'alarda ise, sadece 85 redifsiz şiir vardır. Geri kalan 178 kıt'a rediflidir. Müfredat da ise yine durum yarı yarıyadır. 19 tanesinde redif yokken diğer 19 tanesi rediflidir.

Kelime halinde, ek halinde ve her ikisinin de bulunduğu redifler diye ayırdığımız redifler ise şöyledir:

Kelime halindeki redifler;

Gazellerde 34, tarihlerde 19, kıt'alarda 39 ve müfredatta 5 tanedir.

Ek halindeki redifler ise;

Gazellerde 4, tarihlerde 25, kıt'alarda 114 ve müfredatta 13 tanedir.

Hem kelime hem de ek halindeki redifin kullanıldığı şiirler;

Gazellerde 27, tarihlerde 16, kıt'alarda 25 ve müfredatta 1'dir.

Sürurî şiirlerinde kafiye ve redif kullanma konusunda oldukça başarılıdır.

Mahallîleşme akımının etkisinin çok büyük ölçüde görüldüğü şair, Türkçe kelimeler ve eklerle redifler yapmaya özen göstermiştir. Kullandığı dil konuşma diline oldukça yakındır. Çekimli fiil kullanma gibi bir özelliği olan şair, devrik cümlelere de başvurmuştur.

Otuz iki dişîñ Allah'a emânet yavaşı

Şoğucaş şerbetimizden nice dendân dökülür (G.15/2)

Ȧatlı ye tatlı söyle varırsañ ziyāfete
Pekmezle pişmiş anda biraz bal kabağı var (G.16/2)

Yağmura bakmaz ol ki ulağdır gelir geçer
Ȧūfān da olsa der şağanağdır gelir geçer (G.18/1)

Açarım gözleriñi ben deyü bir a^c māya
Etdi keħhāl^c ilāc açdı mı bilmem n'oldu (Tr.31/1)

Āteş-i cū^c ıyla Kāz Dağın kebāb etdim bu şeb
Hem Kızıl Irmağı bezmimde şarāb etdim bu şeb (G.3/1)

Şimdi ben evlenmişe döndüm bir oğlan aldım oğ
Perçeminden bñy-ı zñlf-i^c anber-efşān aldım oğ (G.9/1)

Başına at kuyruğun şarmış da ġisū koymuş ad
Alnına iki üzengi aşmış ebrū koymuş ad (G.12/1)

Redif olarak kullanılan Türkçe soylu kelimeler oldukça çoktur. Bunlardan bazıları ise şöyledir: “dökülür”, “var”, “gelir geçer”, “görsünler”, “bulur”, “çıkartır”, “verir”, “isteriz”, “gelmez”, “biz”, “etsem gerek”, “oldu”, “eyledim kusdum”, “kesdirsem”, “benim”, “çekerim”, “isterim”, “iken”, “neylesin”, “beğenmezsin”, “yürüsün”, “el arkası yerde”, “üstüne” vs.

Bu kelimeler sadece gazelerde bulunan rediflerdir. Bunlara baktığımızda Sürurî'nin gerçek anlamda mahallîleşme akımının öncülerinden olduğu görölmektedir. Sürurî sadece kelimelerle değil, şiirlerinde kullandığı deyim ve atasözleriyle de mahallîleşme akımının özelliklerini göstermektedir. Bunlardan bazıları şöyledir: “ne yaptığını bilme-”, işi bitme-, kaşık çaldırma-, ağzına tık-, yan gel-, yere ur-, kaşmer eyle-, hoş al-, ağzı sulan-, curcunaya çık-, rahata var-, döşüne boğçayı ver-, arkası üzre

yat-, ağzın tadını bil-, arkası yere gelme-, kan dökül-, başı gavgalı ol-, Allah'a emanet ol-, ağzını devşirme-, yalan dökül-, birine bağlan-, kaplana dön-, işi rast gel-, ayıbını ara-, töhmet bul-, söz aç-, herze ye-, başa çıkama-, soğuk muamele et-, deyiş çağır-, akla yelken et-, çürük tahtaya bas-, dirliksiz ol-, bel bük-, kanlı bıçaklı ol-, hesabı ol-, başın alıp git-, ahı tutmak, ayak bas-, boğazın yırt-, bakar kör ol-, camı sıkıl-, arkadan çat-, gözü aydın ol-, sakalı üzre piyaz doğra-, içli dışlı ol-, tuman attır-, körlükler et-, diş gıcırdat-, halt et-, ayağa kalk-, baş ur-, egrilikle bak-, kalbi çürük ol-, yakayı ele ver-, ırza noksan getir-, ayağına zil tak-, tüyü ürper-, kulağını dağla-, dolu gibi gözünden yaş gel-, dünyadan yükün tut-, kösteği kır-, nefes yor-, çürük tahtaya bas-, harf at-, oyun oyna-, suyunca var-, yaka silk- vb.

Sürurî şiirlerinde dönemin canlı dilini kullanarak mahallileşme akımını şiirlerine en çok yansıtan kişilerden birisi olmuştur. Şiirlerinde deyimlerin dışında, atasözlerinden de faydalanarak şiirlerine bir canlılık kazandırmıştır. "Müfredat"ın birçoğunun ikinci mısra'ı atasözü niteliğindedir. Bazen beyitlerinde Arapça ve Farsça atasözlerinden örnekler görmek de mümkündür. Atasözlerinden önce; "*Darbü'l-mesel ki söylenir*", "*dermiş*", "*derler*" gibi ifadelerin kullanıldığı atasözlerinden bazı örnekleri şöyle sıralayabiliriz:

"*El-cününü fünün*", "*tatlı ye, tatlı söyle*", "*darbü'l-mesel ki söylenir*" "*İn nż be-güzered*", "*g..ü çıkmak kişinin yegdir adı çıkmaktan*", "*dinsizin hakkından imānsız gelir*", "*dilli hırsız basdırır elbette sāhib-hāneyi*", "*dinle darbü'l-mesel ne der ey seg: Çalıcı doñuza talanmakdan, çalınıñ ardını dolanmak yeg*", "*müselmānlar: Ehlühü fī mahallihī, dediler*", "*yük degildir kendüye sırtında hammālın semer*", "*ben ululardan işitdim; köpegi yol kocadır*", "*har düzen ādeme de yardım ederler elbet*", "*uluyu kalmış ulu pendini güş eylemeyen*", "*itin ayağını taşdan mı esirger ādem*", "*nalını çekmeye ölmüş eşek ister*", "*Eger yüz aklığı etmez isem Arap olayım.*" vb.

Görüldüğü gibi Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ı, bizim için deyimler ve atasözleri bakımından zengin bir kaynaktır.

Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ına bakıldığında, "*yenileşme*" ve "*değişim*"in sadece hayatla sınırlı kalmadığını, bunun kültürel alanda edebiyata da sıçradığını görmekteyiz. Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ında divan edebiyatının *klāsik* konuları, yerini artık gerçek hayattan gerçek kişilere, yerlere ve olaylara bırakmıştır.

Onun şiirlerinde ulaşılmaz sevgili yoktur. Sevgili naz yapmamakta ve şair istediğinde sevgilinin erişilmez olan dudaklarını öpebilmektedir.

Ey Sürûrî nereden isterseñ
Büsemi al dedi dil-dâr baña

Söyledim ağzın öpüp târîhin
Etdi bir büse kerem yâr baña (Tr.62)

Aşk, Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ında karşımıza beşeri aşk olarak çıkmakta hatta cinsellik boyutunda görülmektedir. Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ında çeşitli cinsel yönelimler görülmektedir. Kadı-erkek ilişkisinin yanı sıra, homoseksüel ilişkiler, hayvanlarla olan sapık ilişkiler ve hatta hayvan-hayvana ilişkilerden bahsedilen müstehcen şiirlerle karşılaşılmalıdır. Kendini tatmin yolundaki cinsellik de şiirlerine konu olmuştur. Şairin, gazeller içinde bulunan ve "*Hezliyyât*" başlığıyla verdiği bir bölümde müstehcen ve argo kelimelerle dolu şiirler vardır. Bu bölümde "*muğlim*" ve "*puşt*" olarak adlandırılan iki homoseksüel kişinin ilişkilerinden bahsetmektedir.

Komşular vâkıf olup لرفنه târîh dedi
Bir şıpâ s..di eşekler gibi pālāncı Hāsan (Tr.47/2)
Çıkmış idim seyre Taşlık semtine gördüm dü ħar
Bir s..iş etdi ki düşdü dişiniñ pālāncıgı (Tr.48/1)

Târîh yaptım ağzı köpürdükde hışmla
Şabuncu-zāde aşkına ṭālib şıyırdı celķ (Tr.61/2)

Ayrıca, "*Hezliyyât*"ın birçok bölümünde bu tür ilişkilere rastlanılmaktadır. Şiirlerde, toplumda hoş karşılanmayan "*gayr-i meşru*" ilişkiler ön plandadır. Bir anda namusların al aşağı edildiği görülmektedir. Ayrıca, şiirlerde daha çok "*oğlancılık*" ya da "*Lūtîlik*" adı verilen ve çocuklarla girilen ilişkilerden bahsedilmektedir.

Zen-pāre kız gibi güzel oğlānı neylesin
Muğlim daħı taķarrüb-i nisvānı neylesin

Besdir livāta kürkü ile sâde[°] entari
Lûî arar mı zîneti kaftânı neylesin (G.48/1-2)

Koca muğlim Deli Ağa kim o eski livāta
Tāze oğlânlar içün yaptı yeñi kâşâne (Tr.56/1)

Sürurî'nin “*Hezliyyât*”ında tekkelerdeki bu tür ilişkiler hakkında şiirler bulunmaktadır. Bu tür ilişkilerin bu dönemde Kalenderî tarikatına mensup kişiler arasında bulunduğu ve bu kişilerin genç ve güzel yüzlü, mütenasip endamlı delikanlılardan *mahbûb* veya *ma[°]şûk* edindikleri bilinmektedir. (Ocak 1992: 171). Şair de bizim düşüncemize uygun olarak “Kalender-hane” ismini şu beyitte dile getirmektedir.

Hoşā[°] Âlî Kalender-ḥâne kim tākında naḡş olsa
Kalender şu Kalender şu Kalender mısra[°] ı şâyân (Tr.116)

Yatarken Şeyh Efendi tekyesinde duymasın derseñ
Mürîdâ müridin öp şap be-şap âheste âheste (G.55/4)

Klâsik divan şiirinde sevgili her zaman el üstünde tutulurken, evdeki kadınlar “*mel'üne*”, “*acûze*”, “*ucûbe*” olarak nitelendirilir. Sürurî bu konuda klâsik divan şairlerinden ayrılmamaktadır. O da evde geçinemediği karısını “*mel'üne*” olarak nitelendirmektedir.

Evde dirliksiz idim tesmîmnden etdim hâzer
Ba[°]d-ez-î'n mel[°]üne ile imtizâc etsem gerek (G.34/2)

Klâsik divan şiirinin ana konularından birisi de “*aşık*” ve “*rakip*” çekişmesidir. Şair her zaman rakibi sevmez ve onu eleştirir. Hicvin amacı da hicve konu olan kişiyi çeşitli yönlerden eleştirmek olduğuna göre, divan şiirinde her şair “*hiciv*” türünde şiir yazmış diyebiliriz.

Sürurî'nin "*Hezliyyât*"ında karşımıza çıkan "*rakip*" sevgilinin peşinde koşan ve sevgilinin yanında olarak ona eziyet çektiren bir rakip değildir. Bu rakip gerçek hayatta olan ve şairin iş hayatı, özel hayatı ve şairlikteki rakibidir. Bunlar da çevresinde bulunan şair arkadaşları, iş arkadaşları vs.'dir. Sürurî'nin şiirlerinde bahsettiği ve gerçek hayatta yakın arkadaş olmalarına rağmen, şiirlerinde sık sık hicvettiği arkadaşları Sünbül-zâde Vehbî, Refî-i Kâlâyî, Refî-i Amidî, 'Aynî'dir. Bu kişiler hakkında yazdığı şiirlerinden bazıları oldukça müstehcen ve aşağılayıcı kelimelerle doludur.

En çok hakkında şiir söylediği kişi Sünbül-zâde Vehbî'dir. Sünbül-zâde Vehbî'nin yaşının Sürurî'nin yaşından 40 yaş kadar büyük olmasına rağmen, onunla arkadaşlık etmesi, onun eğlenceye düşkün olması ve hafif-meşrep yaradılışından kaynaklanmaktadır. Sünbül-zâde Vehbî'nin eğlenceye düşkünlüğü Sürurî şiirlerinde kaleme alarak hicvetmektedir. Biz bunların sadece şakalaşmak mahiyetinde söylenmiş sözler olduğunu düşünmekteyiz.

Sürurî'nin, Sünbül-zâde Vehbî'nin kadı na'ibliğini yaptığını daha sonra da kendisine çeşitli mansıplar verilerek buralara kadı olarak gittiği bilinmektedir. Ama, şairin çoğu zaman bir mansıp alamayarak boş durduğu bilinmektedir. Şairin, Sünbül-zâde Vehbî'nin mansıp almasını kıskanmış olabileceğini düşünmekteyiz. Sünbül-zâde Vehbî'nin Manastır mansıplığını alması üzerine birçok şiir yazan şair, "*manastır*" kelimesini tevriyeli kullanarak onu keşişe, papaza vb.'ye benzetmektedir.

Sürurî'nin de bu yerde mansıp almak istediğini şu hikayeyle anlatılmaktadır.¹

"Sürurî, aynı zamanda oldukça değerli bir din bilgini, fakat bu arada pek kalender ve laubali karakterli bir tipti. Müderrislik, kadılık yapmış, hatta uzunca bir süre, o zamanki adı "Kırk Kilise" olan, şimdiki Kırklareli'de görevli kalmıştı. Biraz kendi kusurları yüzünden, biraz da uğradığı bir iftira sonucu, Kırklareli kadılığından uzaklaştırıldıktan sonra bir iki yıl kimse tarafından aranılıp sorulmamış, bir köşede sıkıntılı günler geçirmişti.

Bir Şeyhülislamlık makamında değişiklik oldu. Zamanın tanınmış bilginlerinden Dürrî-zâde Efendi bu önemli makama getirildi. Bu değişimin Sürurî için de önemi vardı. Dürrî-zâde Mehmed Efendi, Sürurî'nin yakın

¹ Bu hikaye Yücebaş 1976 içinde yayınlanan ve Kudret SİNAN'ın 7.9.1967 tarihinde Tercüman gazetesinde yayınlanan bir makalesinde geçmektedir.

dostlarından Sünbül-zâde Vehbî'nin yakın arkadaşı idi. Bunun üzerine Sürurî Vehbî'ye koştı. Hatırı geçen şeyhülislam giderek artık kendisine bir görev verilmesi için aracılık yapmasını rica etti. Büyükçe yerlerden birinde bir kadılık istiyordu ve istediği yerlerin başında da, o günlerde zaten açık bulunan, Manastır vardı.

Vehbî, yeni şeyhülislam Dürrî Efendi'ye gidip arkadaşı adına Manastır kadılığını istedi.

Sürurî arkadaşını sabırsızlık ve heyecanla bekliyordu. Şair Vehbî'nin süklüm püklüm geri döndüğünü görünce:

-Olmadı mı? Neden kabul etmedi ricamızı acaba?

Diye merakla sordu.

Vehbî:

-Söyledim, hatta iyice ısrar da ettim; fakat şeyhülislam "Manastır çok büyük bir yerdir, Sürurî Efendi'nin orayı gereği gibi idare edememesinden korkarım..." diyor, dedi.

Sürurî Efendi'nin çok canı sıkılmıştı:

-İyi ama Vehbîciğim onun bu sözüne karşı senin de vereceğin çok güzel cevap vardı, neden vermedin bu cevabı?

-Ne imiş o cevap?

-Efendim, Sürurî Kırk Kilise'yi idare etmiş bir adamdır; bir tek Manastır'ı da haydi haydi idare edebilir diyemez miydin be Allah'ın kulu?"

Bu hikaye doğruysa Sürurî'nin atanmayı beklediği Manastır'a Vehbî'nin gitmesi Sürurî'yi kızdırmış olabilir. Bu konuyla ilgili şairin yazmış olduğu tarih kıt'alarından birisi şöyledir:

Žamīme eylesinler Kırk Kilīsā'yı ki bir kibriā

Kemāl-i küfrine nisbetle manşib şimdi az oldu

Manāsdır ism-i enseb aña bu tārīḥden şoñra

Manastır maṭlabın Vehbī ḳapı dīnsiz papāz oldu (1211/1797) (Tr.26)

Sürurî kıt'alarının bazılarında Vehbî'nin kendisini hicvederek ta'riz ettiğini, eğer Vehbî kendisini hicvetmezse o da Vehbî'yi hicvetmeyeceğini söylemektedir.

Başlamaz hicve Sürurî-i sühanver hod-be-hod
 Kalemince kıt^ca evvel tab^c-ı Vehbî'den şudür

Müslümânlar eylemez meydânda âğâz-ı ğazâ
 Etmeyince top sesi t̃abür-ı düşmenden zuhûr (K.117)

Evliyâ nâmında şüfî-i kerâmet-pîşeyi
 Zemmeden zimmi^c aceb kim Vehbi-i şâ^cir midir

Hey müselmânlar ediñ müftî-i haq-gûdan su'âl
 Evliyâyı hicv eden fâcir midir kâfir midir (K.43)

Sürurî, Vehbî'yi söz meydanına çağırıyor ve ama kendisini her ne söylerse söylesin dinlemeyeceğini söylemektedir.

Kıt^calar âmâde kıldım Vehbi-i faşşâl için
 İşte meydân şâ^cir ise kendi de hâzırlasın

Her ne söylerse baña benden aña budur cevâb
 Diñlemem anı eşekdir hırlasın hâ zırlasın (K.112)

Sürurî, Vehbî'nin Bağdad Valisi Ömer Paşa ile Kerim Han arasındaki anlaşmazlığı çözümlmek için 1775'te İran'a görevli gittiği bilinmektedir. Divan şiirinin özellikleri bize İran'dan geçmiştir. Şair, şu şiirinde Vehbî'nin görevli olarak İran'a gitmesini orada söz kitabı için gittiğini ama Sürurî'nin ona Rum'dan cevap verebileceğini, Şiraz'a gitmeye gerek olmadığını belirtmektedir.

Gerçi Vehbî^c Acemistân'a gidip bend etmiş
 Târ fikriyle kitâb-ı sühana Şîrâz'a

Rûm'da añâ Sürûrî gelemez mi karşı
İşte meydân-ı sühan gitmeyelim Şîrâz'a (K.96)

Sürurî, Vehbî'nin kendisi hicvettiği için korktuğunu ve bunun için mahlasını gizlediğini düşünmektedir.

Vehbî'ye yazık kim beni hicv eylediginden
Korkuya düşüp mahlaşın ihfâ ede hey hey

°Aynî ile şol zartaya beñzer o sühan kim
Mesmû° olur âvâzı görünmez göze bir şey (K.121)

Sürurî'nin şiirlerinde hicvettiği kişilerin memleketleri, daha önceki işleri, şimdiki işleri Sürurî için hep birer hiciv kaynağı olmuştur. Şiirinde isim vermese dahi o kişinin kim olduğunu memleketinin isminden anlayabiliyoruz. Aşağıdaki şiirde bahsettiği kişi Kânî'dir.

İbn-i Sînâ'yı edinmişdi şamâr oğlânı
Ekşerî şaşkın olurken Tokad'ın Türkânı (Tr.10/4)

Kânî'nin şairliğini beğenmeyen şair, onun sözlerinin hep kötü olduğunu düşünüyor.

Bulur boğdan sidikden söz hemîşe
Kelâm-ı Kânî'ye hem şıç hem işe (M.5)

Sürurî, Kânî'nin bir şiirinden iktibas ettiği bir mısra ile Kânî'yi "Lûtî" olarak değerlendirmektedir.

Kânî-i Lûtî kadar derdim Hevâyî muğlimim
"Ben de °Allâme gibi bî-°âr olaydım kâşkî" (G.63/9)

Kânî'nin ölümüne düşürdüğü tarihte şöyle söylemektedir:

Vehbî ve Kânî dışında siir söylemiş olduğu bir kişi de Refî^c-i Kâlâvî'dir

Lāleden söz açınca Kālāyī

Sair. Refî^c-i Kâlâvî'nin bedestanda hile varmavı öğrendiğini söylerken

Sürurî, Kâlâyî'nin de kendisi hakkında şiirler söylediğini ve onu hicv ettiğini,

Bilmediñ mi cevāba qādir idim (K.205/1)

Köse Kâlâyî kör dediyse baña
Bağ o ħod-bîn için neler derler (K.199/1)

Aşağıdaki şiirden de anlaşılacağı üzere Kâlâyî'nin her yıl bir çiçeği vasf eden şiirler yazdığını ve bunlara çok önem verdiğini şöyle anlatmaktadır. Çiçekçilikle ilgili kelimelerle tenasüp yaparak Kâlâyî'nin mesleğinin çiçekçilik olduğunu ve eskiden kumaşçılık yaptığını çiçek mazmununu kullanarak hatırlatmaktadır.

Nüşhasın başında taşırsın Refî^c â lâleveş
Tarh edip her yıl çiçek vaşında bir manzûmeyi (K.202/1)

Bilmem Refî^c lâleci midir kumaşçı mı
Gâhî çiçekli gezdirelde elde gehî çiçek (K.207/1)

Kâlâyî'nin kendi hicivlerinden başka hiç kimsenin mazmunlarını beğenmediğini şu şekilde söylemektedir.

Begenmez kendiniñ hicvinden özge ħıc bir mazmûn
Refî^c -i herze-ħ ħâra söylenilse hezl-i gûnâ-gûn (K.208/1)

Sürurî, Refî^c -i Kâlâyî dışında Refî^c -i Âmidî'yi de hicvetmektedir. Refî^c -i Kâlâyî'ye çengane diyen şair, Refî^c -i Âmidî'ye de Kürd diye hitap etmektedir. Yüzü kıllı dediği Âmidî'nin sakallı olduğu için onu ayıya benzettiği açıktır.

Etdi ta^c yîn-i lağabla şâ^c irân temyîz kim
İki maħlaşdaş var biri bûzürg biri ħurd

Şehridir Kâlâyî-i kösec ħuru çengânedir
Âmidîdir ħoca kel ayı ki yüzü kıllı Kürd (K.187)

Sürurî'nin bu kişilerden başka en çok bir de Aynî'yi hicvetmiştir. Şairin şiirlerinin çoğunu cevap olarak yazdığı anlaşılmaktadır. Sürurî'ye kör diye hitap

edilmesinin sebebi kendisinin miyop olmasından kaynaklanmaktadır. Şair, bir şiirinde bu durumu şöyle açıklar:

   r demişsin ba  a   Ayn   beri ba   ey g  zl  
Manzarında d  zerim sen gibi T  rk'     bibisin

  Ayn  n   g  rmeyelim b  yle biri birimizi  
Bende var za   f-ı başar sen de başar k  r gibisin (K.152)

  Ayn  'nin İstanbul'a gelmeden   nce ayakkabıcılık yapmış oldu  unu d  ş  nmekteyiz. S  rur  i ş  irlerinde bunu sık sık dile getirmekte ve ayakkabıcılıkla ilgili terimleri kullanarak ayakkabıcılık mazmununu bulmaktadır.

  Ayn   va  anda   aylice ş  gird-i ş     idi
  ş   almamış Sitanbul'a g  ndermiş   stalar (K.162/1)

K  r olsun keşş-ger   Ayn   ki   işretg  h-ı ters  da
  ab  b  s   o patlak g  zlerin dikmiş mey-i   la (K.148/1)

Siyeh mest eyleyip kendin   ara p  b  clu k  firler
  atır puştu   ş  karlar   al  b     arısı post  la (K.148/2)

S  rur  'nin s  rekli bu konuda   Ayn  'ye takılmasının,   Ayn  'nin pek hoşuna gitmedi  i ve bu y  zden yalanlad  i ş  irlerden anlaşılmaktadır. Şair, iftira atmad  ğını, e  er iftira atmak istese daha k  t   şeylerle su  layaca  ğını dile getirmektedir.

Keşş-gerlik ba  a b   t  ndır demişsin   Ayniy  
Bir a  z   aff  f   mazm  num sa  a ibl  g edip

  ftir   olsaydı ma  ş  dum demezdim keşş-ger
  t bo  una daldırırdım ben seni debb  g edip (K.159)

Sürurî'nin yakın arkadaşlarının hayatlarına dair ufak tefek bilgiler edindiğimiz şiirlerde, Sürurî sadece arkadaşlarından bahsetmiyor. Onun şiirlerinde halktan bir çok kimseyi görmek mümkündür. Osmanlı Devleti'nin farklı dinden, farklı ırktan, farklı milletten birçok insanı barındırdığı kozmo-politik yapısı şairin şiirlerine de yansımıştır. Onun şiirlerinde her dinden, her ırktan ve her milletten insan görülmektedir. Belirleyebildiğimiz bu kişilerin isimlerini şöyle sıralayabiliriz:

‘Allame, Hacı Süleyman, Efendi-zâde, Kanbur Ahmed, Deli Paşa, Mayku, Bodur, Hacı Mansur, Arslan-zâde, Gürcî, Sarı Beg, Simyon, Ali, Dalyancı'nın oğlu, Yan Molla, Külhancı oğlu, Suyolcu-zâde, Kovacı Mustafa, Yesârî, Dihkan-zâde, Arnabud oğlanları, Rîm Pâpâ, Sarıbeg-zâde, Estefan, Şeyh Efendi, Börekçi-zâde, Çörekçi-zâde, Tüfekçi-zâde, Fişekçi-zâde, Bekçi-zâde, Eşekçi-zâde, Kürekçi-zâde, Çiçekçi-zâde, Yavuz Efendi, Kör Hafız, Deli Ağa, Cabir oğlu, Kadem-zâde, Asaf, Fındık Efendi, Osman Paşa, Gedik Berber, Sofya Mollası Asım, Kel Bekir, Yeşilbaş-zâde, Kızılbaş, Yeşilbaş, Eşekçi Hamza, Hâce Timur, Bonaparta, Bekri, Hacı Molla, Fehim, Seg oğlu, Şeyh Galib-Es'ad, Selman Beg, Ali Beg, Hamza Beg, Nu'man Beg, Ahmed Beg, Süleyman Beg, Çak Efendi, Salamon, Sa'i Mahmud, Neşli, Neşli-zâde, Dib (Zib) oğlu, Mustafa Ağa, Lağımçı başı oğlu, Balcı-zade, Abdi, Yaman, Çariçe-i Rus, Abdi Paşa, Duhancı Marko, Mahmud Usta, Deli Hâce, Ali Beg, Samancı-zâde, Muhzır Hasan, Ahmed Paşa, Lofçalı Savrık, Boğdan Begi, Şamlı Halil, Dikici Ahmed, Ömer, Bozoklu Nu'man, Mamuk, İbne Hasan, Sarı Nu'man, Kara Musa, Balcı Hasan, Palancı Hasan, Oduncu Mustafa, Kız Ahmed, Tokmakçı Ali, Hallac-zâde, Tat oğlu, Bıçakçı Ali, Molla Ömer, Sabucu-zâde, İmam-zâde, Dellal-zâde, Kel Memiş, Ömer-i Yek-çeşm, Hacı Ali, Ömer Kalfa, Cavlak Ahmed Paşa, Kahveci Salih, Kör Ali, Sağır Veli, Çolak Hamza, Topal Osman, Siroz Kadısı, İhtiyar-zâde Ömer, Fıskî, Gavur Hacı, Şahin Giray, Kör İsmail, Marko, Çevî-zâde, Abdî-i Borî, Deli Abid, Vehbî-zâde, Deli Sa'id, Kabe Mollası, Kara Abdullah, Uzun Ahmed, Berber İbrahim Ağa, Öksüz Ahmed, Deli Gani, Erini ve Saliha Hatun, çengane vb.

Yukarıda da isimler ve lakaplardan da görüldüğü üzere Sürurî'nin “Hezliyyât”ında her meslekten, her milletten insanlarla karşılaşmak mümkündür.

Sürurî'nin “Hezliyyât”ındaki şiirlerine bakıldığında, şiirlerinin üslup ve söyleyiş bakımından mizahi ve hicvi yapıda oldukları görülmektedir. Bu yönleriyle, şairin Küfî-i Bahâyî ve Nefî'den etkilenmiş olduğu görülmektedir. Bu kişilerden güç aldığını bir şiirinde şöyle anlatmaktadır:

Ey Sürurî gerçi kim memşâ-yı hicv ü hezlde

Boğ yediler biri biriniñ yalamışlar g..ün

Başlarına ben de Nef'î'yle Bahāyî'nin başıp

Herze-güyân-ı cihânı boğa başdırdım bütün (K.263)

Şair kendi şiirlerini Nef'î'nin "Sihām-ı Kazā"sındaki hicivleri kadar etkili bir hiciv kitabı yazdığını ve çoğunun Vehbî hakkında olduğunu belirtmektedir.

Kāḍılığın rezil imiş ey Vehbi-i muzır

Hezl-i taḥakkümüñden erişdi bize keder

Urdum oku derūnuña Nef'î gibi yazıp

Hicvinde bir kitāb "Sihām-ı Kazā" kadar (K.1/1-2)

Sürurî, şiirlerinde padişah, sadrazam vb. gibi yüksek tabakadan kimseleri hicvetmemiştir. O çevresindeki arkadaşlarını ve halktan kişileri hicvetmiştir. Hicivlerinden dolayı da sürgüne gönderilmek, öldürtülmek gibi cezalara çarptırılmamıştır. Onun muhatapları ya kendisini hiç muhatap almayarak ya da hicvine karşılık hiciv söylerek kendisine tepki göstermişlerdir. Aslında şair hiciv söylemeyecektir. Ama karşısındaki kişilerin uyuz hastalığına tutuldukları için kaşındıklarını ve gelip kendisine süründüklerini, hicivlerinin onlara kükürt niteliğinde olduğunu söylemektedir.

Uzlaşıp ʿAyntāblı ʿAynî'yle Refîʿ-i Āmidî

İttifāk etdi beni faşl etmegiçün Türk ü Kürd

Ol uyuzlar sürtünürdü çok zemân böyle baña

Vermesem tütsü yakıp eczâ-yı hicvminden kükürd (K.169)

Sürurî, hicivlerini uyuz köpek olarak nitelendirdiği bu kişilere karşı kendini savunmak için hiciv yazmaktadır. Hiciv şairin bu kişilere karşı savunma silahıdır. Rakip köpek olduğu için de bu silah bir taş ya da asadır.

Ƙoca Vehbî ulusu olsa da ehl-i süħanıñ
Ƙalmamış dişleri yokdur o köpekden elemim

Seng-i hicv atsam alıp ƙavrar anı ammā kim
Gelemez yanıma var elde   aşā-yı ƙalemim (K.113)

Yukarıda da görüldüğü üzere kişiler hicvedilirken aşağılamak amaçlı olarak çeşitli hayvanlara benzetmeler yapılmaktadır. Şairin en çok benzetme yaptığı hayvanlar köpek, ayı, domuz, eşek vb.'dir. Bu tabirleri kullandığı kişi de genel de Vehbî'dir.

Varmañız Vehbi-i kelbiñ yanına
Yañşak olmuş kimi görse ürtüyor (K.129/1)

Harbeyle taşla urmadan ƙaçmazdım ammā neyleyim
Ursam ƙapar dursam çalar Vehbî doñuz   Aynî köpek (G.66/6)

Hicvedilen kişi ayıya benzetildiği zaman “kıbtı, çengane” gibi kelimelerin de birlikte kullnıldığı görülmektedir. Halkın içinde olan bu kişiler, hayatlarını ayı, maymun gibi hayvanları oynatarak geçinirler. Şairin halkın her kesiminden insanları şiirlerine konu ettiğini söylemiştik. Şiirlerde bu kişilerin en belirgin özellikleri verilerek o kişilerin toplum içindeki yerlerini daha iyi anlamamızı sağlamıştır.

Dā'imā kendüsünü oynadırım āyı gibi
Dese hicvinde   aceb mi baña çengāne ğayūr (K.174/2)

Pek çalıp çağırmasın çengāne Kālāyî Refî 
Bir oyun oynar duyarsa aña kel ayı Refî  (K.188/1)

Pîşe-i hicvinde şîr-i bîşe-i endîşeyi
Hırsa beñzetmiş o maymûn çehreli çengānedir (K.196/2)

Şair, şiirlerinde cinas sanatından da faydalanmıştır.

Aşlımızdan edelim baḥşı Refī^c ā beri gel
Men u tu her dü ne şehrist ki men Türk ü tu Kürd

Lakin ey Kürd saña kim dedi kim Türk eyü
Hicv edip böyle beni rüyufa yārānı tükürd (K.185)

Vehbiyā kendiñe aylıkla sebū-keş bulduñ
Eskidir sende bu ayın degil üç beş günlük

Mey içer fitne şıçarsın koķusun başmak için
Bezmgāhında gavur gibi yaķarsın günlük (K.89)

Şair söylediğı şu şiirinde Abdi isimli bir şairin sayılamayacak kadar çok tarih yaptığını söylemekte iken aslında o kişinin yaptığı tarihlerde hesabı tutturamadığından bahsetmektedir.

°Abdi-i Borī kim anıñ ṭablveş
Şīt-ı nāmın kūş ḳalmış şeyḥ u şāb
Şi^c r u inşāsı şayılmaz bā-ḥuşuş

Yapdığı tārīḥ çokdur bī-ḥisāb (K.217)

Şiirlerinde birçok kişiye ve olaya telmihte bulunan şair bunlarla şiirlerini daha da renklendirmiştir. Telmihte bulunduğu birkaç olay ve kişi şöyledir.

Halk inanışına göre Deccal, eşeğıyle ortaya çıkacaktır. Şair bu olaya telmihte bulunarak Vehbî'yi Deccal değilse bile, eşeğine benzetmektedir. Bu eşeğini bir ayağının cennette, bir ayağının cehennemde olduğuna inanılmaktadır.

Teslīm edelim kim ḳoca Vehbî'de hūner var

Bed-şimeligi āḥir-i vāḳtinde ne berzaḥ

Deccālīñ eger kendi değilse eşegidir

Kim bir yanı cennetdir anıñ bir yanı dūzaḥ (K.107)

Ayrıca, şair Nareddin Hoca'nın doğuran kazan fikrasına telmihte bulunmaktadır.

Şofıra öldürsem gerek evvel doğurdup tencere

Ḥāce Naşreddīn gibi sizden kazancıḡ isterim (G.44/2)

Bu şiirinde de Hacı Bektāş'ın kerametine telmihte bulunmaktadır.

Ḥācī Bektāş yürüdü ise taş dīvārı

Ḡayret etsin şu bizim ata ki bir an yürüsün (G.52/4)

Bir bölük yolsuzlar olmuş pāşā kendi başına

Olsa sağ eylerdi ḡayret Ḥācī Bektāşı helāk (Tr.7/2)

Sürurī, Kālāyī'yi hicvederken Sadi'nin *Gülistān* adlı eserinde geçen bahçe tasvirini görse, kumaş tarif ettiḡini sanır diyerek onun cahil olduḡunu belirtmek için telmihte bulunmaktadır.

Murād-ı Sa^cdi-i merḡūmı ol dellāl-ı bī-māye

Çiçeklidir şanır vaşf-ı çemen görse Gülistān'da (K.197/2)

Ayrıca Kārūn'un hazineleriyle İbn-i Sīnā hakkında da iki beyit bulunmaktadır.

Sürurī'nin *Hezliyyât*'ında hicvi anlatımlarda mübalaḡa ve tezat sanatına birçok rastlanılmaktadır.

Hiciv şairleri hicvedeceḡi kişiyi saldırırken onun en zayıf gördüḡü yönüne saldırır. Bu zayıf yön o kişinin ya kellik, körlük, köselik, çirkinlik, kanburluk gibi fiziki bir eksikliḡi ya da cimrilik, ahlaksızlık, hırsızlık, gibi bir karakter zayıflıḡıdır. Kişinin yapmış olduḡu bir kabahat dahi onun hicvedilmesi için yeterlidir. (Güven 1997).

Sürurī, *Hezliyyât*'ında olur olmaz her konuyu ele almıştır. Yukarıda bahsedilen konular da *Hezliyyât*'ta bulunan ana konulardır. En çok sakal hakkında hiciv yazan şair bununla ilgili bir gazel bile yazmıştır. Şair, Rakkas Ali'nin sakal bırakmasına dair yazdıḡı tarih kıt'asında sakal bırakmanın çeşitli işleri bırakmanın bir göstergesi olduḡunu düşünmektedir.

Etdi rakḡāş ^cAli tevbe şalıverdi şaḡal

Ḡaldı meydānı bu hengāmda ḡālī oyunufı

Dağılırken dedi erbāb-ı temāṣā tāriḥ

Liḥye koyverdi köçek bitdi şaḫalı oyunun (Tr.80)

Suratta çıkan ak sakal ve benler şaire tarlada yetişen keten tohumunu hatırlatmaktadır.

Aḳ çıkar evvel ḳoca puşt şalıverirse şaḫal

Tarla gibi çehrede toḥm-ı ketāndır o ḥāl (G.36/3)

Sakalın çıkmaması da hiciv konusudur. Yeni çıkan sakalın tüy şeklinde olması Sürurî için bir hiciv sebebidir.

Ḳahveci Şālih-i fāṣıḳ şalıverdi şaḫalın

Oldu aḥbāb arasında sebep-i tūl-ı maḳāl

Tükrük-efṣān olarak söylediler tāriḥin

Şālih'in tu yüzüne geldi perākende şaḫāl (1200/1786) (Tr.84)

Şairin ikinci hiciv konusu ise, gözdür. Gözün kör olması, hicvedilen kişinin şeytana benzetilmesi için bir benzetme yönü olarak kullanılmıştır. Gözün kör, şaşı ve kirli olması gibi konular şiirlerinde hiciv konusu olmuştur.

Bunuñ iki gözü kör bir gözü kör iblīsın

Ya^ε ni şeytāndan eşedd dense sezā Kör Ḥāfız (G.67/2)

Artık kızlar eskisi gibi değildir. Her zaman sevgilinin kaşları keman ve gözleri ahu gibidir. Sürurî'nin *Hezliyyât*'ında şuh artık şaşı gözlü, kaşı yoluktur. Halkın içine girilmiş, sevgili artık köylü kızıdır.

Ey şaşı gözlü şūḫ bir iken iki olur

Ḳarşıñda görme durduḡunu engeliñ revā (G.1/2)

Sen baḳar körsün yakın gelsem de görmezsın beni

Hey şaşı gözlüm ne mānı^ε dir uzaḳsam çeşmiñe (G.54/4)

Kāškī ey kirpigi aşı yoluk köylü kıızı

Alnıñıñ üstünde ter olsam da asam eşmiñe (G.54/6)

Şair, sık sık Vehbî'nin sağırlığını hicvederek kadılık yaparken Vehbî'nin mahkeme de ıkan kargaşayı şöyle anlatmaktadır.

Lofçalı Şavırık delidir pekçe söyler gerçi kim

Aflamaz Vehbî kelâmı hem aşamm hem zirdeli

Döndü hāy u hūyla dārū'ş-şifāya makeme

Şaşdı da[ ] vācı görüp ādī deli muzır deli (K.8)

S rur , şiiirlerinde kişilerin genel g r n m n  mizahi bir g zle detaylı bir şekilde tasvir etmektedir.

Envā[ ] -ı ma[ ] āyible ba ol abe fuz luñ

Eng şt-i c zāmındaki elmāşlı y z kd r

Başı kel imiş aşı d k lm ş g z  şāşı

Y zler buruşuk burnu yarık ağız b z kd r (K.232)

Kanburluk ve bodurluk, onun iin baka bir hiciv konusudur.

Etdi anbur'la g reş zorlu gelip yıkdı Bodur

anburuñ  st ne aplaqlayarak ıkdı Bodur (G.14/1)

Ama, S rur 'nin şiiirlerinde en ok namus d ş  nl ğ , ahlaksızlık, iki imek konularının hicvedildiği g r lmektedir. Bu konularla ilgili yine Vehb 'nin hicvedildiği ve Vehb 'nin kendi g z n n k t  olmasından dolayı, herkesin karısını k t  g rd ğ n  hicvettiği, onun kafirlerle birlikte iki itiğ ne dair şiiirler ise şöyledir:

Egrilikle baar ancak  z  doğru arıya

Pek  r k albi inanmaz gidi s z  sağ ere (Tr.14/11)

Doğru hātūna da darılsañ orosbu dersiñ
Vehbiyā biz de seniñ qarıña kŭlbu taqalım

Dedigin olsa ıyāl-i digerān farzā kim
Avratıñ kaħbe kadar olabilir mi baqalım (K.69)

Hastayım baña yarar sŭy-ı qalender diyerek
Tutdu yālı gidip ol cānibe Vehbī cānsız

Yeñi Köy'de kefereyle içerek köhne şarāb
Eski küfrün yine tecdīd eder ol ĩmānsız (K.85)

Şairin, ayrıca şiir ve mazmun çalma konularında şiirleri vardır.
Hevāyī çalıp alma söz yapan düzdān-ı mazmūnuñ
Esāmisin bilirsıñ deftere kaydet böceklik yap (G.2/5)

Yellenme konusu da onun için bir hiciv konusudur. Dib oğlu adlı birisinin meclisde böyle bir kabahat işlediği şu şiirinde geçmektedir.

Otururken Dib oğlu meclisde
Oşurup bakmış ardına o denī (K.234/1)

Sürurî, yakın arkadaşları, hafız ve kadı haricinde yanlış yazan ve kendi yazdıklarından bir şey anlamayan katipler ve hattatlar hakkında da hiciv yazmıştır.

Bildirirken yazısı cehl-i mürekkebi idigin
Mebħaş-ı levh ü qalemden söz açar baş kâtib (G.68/1)

Şimdi çokdur ketebe şāhibi cāhil hātāt
Lakin esrār-ı ħurūfa kanı vāşıl hātāt (G.32/1)

Sürurî, yazdığı şiirlerle hayatın tam içindedir. Oturduğu çevre, arkadaşları, birebir ilişki içinde bulunduğu esnaf ve gerçek hayattan gerçek mekanlar şiirlerinin

konusunu teşkil etmektedir. Şiirlerinde şairin gittiği, gördüğü yerleri ve özelliklerini birebir görmekteyiz. Şiirlerinde geçen bu yerler şunlardır:

İstanbul (İslambol-Sitanbul), Zağara, Adana, Mısır, Aydın, Manastır, İzmir, Mağnisa, Edrene (Edirne), Yeniköy, Şiraz, Rum, Acemistan, Kundakçılar, Kaz Dağı, Kızılırmak, Nil, Ohri, Top Kapı, Nuri Tekyesi, Moskov, Kuş Adası, Kalafatçılar, Tavşanlı, Van, Kirman, Akşehir, Karaman, Osmanlı, Bükreş, Yaş, Eflak, Boğdan, Halep, Şam, Kuruçeşme, Deli Orman, Küçükçekmece, Sapanca, Cezayir, Galata, Tarabya, Erzurum, Kırşehir, Kargı, Beykoz, Sarıyar, İspanya, Ulu Cami, Sofya, Harput, Tokat, Kırk Kilisa, İsrail, Kafiristan, Acemistan, Rumeli, Taşlık Semti, Kağthane, Siroz, Kuds, Ziştevi, Ciba'ali, Bab-ı Ali, Arslanhane, Ali Kalenderhane, Otlakçı Yokuşu, Eyyup, Dimetoka, İncir Köyü, Kurudere, Anadolu, Vadin Kalesi, Elbisan vb.

Toplumsal hayattan birçok kesit, inanış, davranış ve olay şiirlerine konu olmuştur. Arıları ürkütmek için duman verilmesi (G.22/1), delilerin çocuklarca taşlanması (G.22/4), eski evlerdeki dolap sistemi (G.27/5), tiryakilik (G.29/5), koca karı ilacı (G.34/1), yaylaya çıkma (G.44/4), Hristiyanlık unsurları (G.49), canbazların ipte yürütmesi (G.52/1), çocuk oyunları (G.53/2), Erzurum'un kışı (G.53/4-Tr.112), göz tedavisi (G.54/1-2), yemek yeme adabı (G.7), çelik çomak oyunu (G.17/6), yüzük oyunu (G.20/6), ticaret (G.21/4), çamaşır yıkama şekli (G.21/5), ticarete sahtekarlık (G.21/6), yemekler (zırva, yağ, turşu, tahin, paça, yoğurt, pilav vs.) (G.24/7), ramazan ayı (G.28/6), dalkavukluk, tiryakilik, doğumdan sonra şerbet dağıtma (G.29/6), sahtekarlık (G.47/4), çenganelerin ayı oynatması, cimrilik, canbazların ipte yürütmesi (G.52/1), kışkaçlık, bahane bulma, taklitçilik, kadı na'iblerinin dışarda görevlendirilmesi (G.68/4), kendini beğenmişlik, fesatlık, çekememezlik, meddahlık (lafı uzatma yönüyle) (Tr.15/10), hatalarını kabullenmeme (Tr.15/12), kehhallerin göz açmaları (Tr.31/1, mahkemelerdeki usulsüzlük (K.11; K.18), rüşvet, aç gözlülük, cimrilik, mal düşkünlüğü, yzüsüzlük, pişmanlık, iftira, yalancılık, güvensizlik, Yahudilik, eğelceye düşkünlük, büyüye inanış, iftira, kabız yapıcı yiyecekler, nankörlük, kendini beğenme, mahabbet ayeti olan muska inanışı (K.167), inkar, kurnazlık (K.254), fakirlik, müezzin ve imamların ölü yıkama karşılığında para alma geleneği (M.13), berberin kerpetenle dış çekmesi (G.43/2), gayr-i meşru ilişkilerde basılma (G.42/9), dinin dört eşe kadar müsaade etmesi (K.79/2) gibi birçok toplumsal olay Sürurî'nin şiirlerine konu olmuştur.

Sürurî'nin şiirlerinde ilginç benzetmelerle de karşılaşmaktayız. Sinenin has köşesinde bir kiremitçi ocağı olduğu ve ah dumanının buradan çıktığına dair benzetme oldukça ilginçtir.

Çıkmağda bir cıfit çocuğıçün dumān-ı āh
Hāş-kūy-ı sīnede kiremitci ocağı var (G.17/4)

Sevgilinin kirpiğini göl kenarında yetişen sazlara benzetiyor.
Yār eyledikce girye dedim kirpigin görüp
Batmışdır āb-gīr kenārında sāz-ı nāz (G.26/9)

Diğer ilginç benzetmelerden birkaç örnek ise şöyledir:

Qalyon-ı lūkme geçmedi çokdan Hevāiyā
Qorşan-ı imtinānla kapanmış boğaz-ı nāz (G.26/11)

Silmez mi çizmesinden anıfla çamuru yār
İşlatdı göz yaşı kıbarıp sünger oldu dil (G.37/2)

Şehr-i sūhanda yapıdı biraz derme çatma beyt
Üstād-ı pīşeger geçinir dülger oldu dil (G.37/6)

Kendisini, üzerinde turp ve hıyar yetişen bir bahçeye benzetmesi de ilginçtir.

Şöyle bustānım ki her bār Arnabūd oğlanları
Yüklenip gezdirdiği tūrb u hıyārımdır benim (G.42/8)

Çevresindeki her konuya şiir yazan şairin, bu dönemde toplumu ve devleti yakından ilgilendiren konulara şiir yazmaması düşünülemez. Onun şiirlerinde 18. yy.'a damgasını vuran Rusya ile savaşları, yangınları, veba salgınını vs. görmek mümkündür.

1790'da Ruslar'la yapılan savaş ve bu dönemde Rusların bir çariçe tarafından yönetildiğine dair şiirler şunlardır:

Heybet-i İslām'dan kaçdı ʿadem vādisine
Der kıralıca kıyāmetde dağı eyne'l-mefer

Sāl-ı mīlād-ı Mesīhā'dan dedim tārīhini
 Kıldı nār-ı dūzaḥa çārīçe-i Moskov sefer (Tr.102)

İltimās eylese şulḥü n'ola çārīçe-i Rūs
 Ğāziyān leşker-i kāfirle kavī cenk etdi

Dedi ihāmle iş erleri mu^c cem tārīḥ
 Rūs-ı bī-rahm-i denī şulḥe yatıp iş bitdi (Tr.103)

Bu dönemde ayrıca, dost görünüp sonradan arkadan vuran ve Mısır'a giren Fransa hakkında da şu şiirleri yazmıştır.

Dīnsiziñ ḥaqqından imānsız gelir kim eyledi
 Ol ki sen cumhūr ile yağma Fırانçe Nemçe'niñ

El-amān der Moskov elbette görüp tārīhini
 Mülküne yestehledi ḥālā Fırانçe Nemçe'niñ (1211/1797) (Tr.104)

Enbān-ı ḥīle ağzın açdı Fırانçe dīnsiz
 Toḥm-ı fesādı yer yer şaçdı Fırانçe dīnsiz

Tārīḥ-i inhizāmın tıtdum kovalayınca
^c Akāde kırdı cezzār kaçdı Fırانçe dīnsiz (1213/1799) (Tr.105)

O dönemde Adana'da a'yanlardan dolayı birçok huzursuzluk meydana gelmektedir. Bu huzursuzluklarla ilgili de bir çok tarih kıt'ası yazmıştır.

18. yy.'a damgasını vuran en önemli olaylar ise yangınlar ve veba salgınıdır. Bu konularla ilgili yazmış olduğu tarihler ise şunlardır:

‘İyâli evde aç kaldı dirîgâ Hamza tabbâhıñ
Tutuşdu çâr-sûda bir tarafından yandı dükkânı

Sövündükde kömürle yazdılar divârına târîh
Alışdı aşçı dükkânı yanıp kül oldu bir yanı (1191/1778) (Tr.107)

Bâb-ı ‘Alî’de zühûr etdi harîk ol rütbe kim
Âb-keşler tâb-ı âteşden şitâyı şandı şayf

Söyledi ‘akkâmlar sūzişle târîh-i tamâm
Meş‘ alâsâ bu gice Pâşâ kapısı yandı hayf (1203/1788) (Tr.109)

Yanarken semt-i Arslan-hâne yandı
Duĥâncı Mârķo kelbiñ de dükkânı

Görenler dūd-ı âhın dedi târîh
Göge çıkdı tütüncünüñ dumânı (1217/1803) (Tr.110)

O dönemde eğlence merkezlerinden biri olan ama daha sonra ahlaksızlığın artmasından dolayı yasaklanan Tarabya hakkında da şöyle demektedir.

Ķalata'dan müferraĥ derdiñ ey rind-i çanak-peymâ
Yasaĥ olmaĥla şimdi sen Tarabyâ'yı beĥenmezsin (G.51/2)

Bu dönem, Osmanlı'nın Batı'ya yöneldiĥi, deĥişimlerin ve yeniliklerin yapılmaya çalışıldığı bir dönemdir. Sürurî'nin şiirlerinde bunu her yönüyle görmek mümkündür. Sürurî'nin şiirlerinde Batı'nın şiiri, şarkısı, kelimeleri vs. herşeyiyle toplumu etkilemeye başladığı görölmektedir.

Kapılarda körler okurdu ilâhîdir deyü
Ben Hevâyîveş firâklı türkü yaksam çeşmiñe (G.54/7)

Artık gavurca kâfiye bul kim Hevâiyâ
Şimdi uşanmış ehl-i sülhan müslümâncadan (G.46/7)

Bu dönemde en büyük kültürel gelişmelerden birisi de matbaanın kurulmasıdır. Sürurî'nin matbaayı gördüğü ve kullanımı hakkında bilgi sahibi olduğunu, can sıkıntısını cendereye sıkıştırılmış nüsha olarak gördüğü şu şiirinden anlamaktayız.

Cânım ol deñlü şıkıldı geleli bu dereye
Nüşa kısdırdı mecelle şanasın cendereye (G.56/1)

O dönemde artık kara kaşlı, kara gözlü sevgili imajı da değişmiş, bu alanda tercihler de Batı'ya yönelmiştir. Şiirde kadınlar sarı saçlı olarak anılmaya başlanmıştır.

Bir sarı saçlı karı buldu yiyeyazdı anı
Getirip yâda şamânîñ şarısın Vehbî-i ħar (Tr.17/1)

Sürurî dini konulara pek değinmemiştir. Sadece birkaç beyitte bu konuya değinmiştir. Daha çok rindane bir yaşamı olan Sürurî'nin, sadece bu tarz şiirlerinin bulunduğu bir eser olan “*Hezliyyât*”ında dini konuların olmaması çok doğaldır. Sadece Hak için döndüğünü söylediği şiir şöyledir.

Dem-â-dem  arşa-i  âlemde âh ile devânız biz
 Aceb âvâreyiz dünyâda Hakk’a yel ovanız biz (G.30/1)

Sürurî'nin, döneminde etkilediği ve etkilendiği şairler bulunmaktadır. Şair, kendi mizahını ve tarih düşürmedeki başarısını dönemindeki şair arkadaşlarından üstün görmekte ve onların bu alanlardaki şiirlerini beğenmemektedir. Kendisi konuşmaya başladığında dönemin en büyük şairi bile olsa kendisine bu alanlarda cevap veremediğini, hicvinin çok keskin olduğunu söyleyerek kendi mizah ve tarihçiliğini övmektedir. Kendi hezllerini çok daha renkli olduğunu, diğer şairlerin eski mazmunlar söylediğini söylemektedir.

Renk var hezl-i Hevāyī'de velī

Pek kızıldır bu su'āl-i menfūr (G.23/8)

Yeniköy'de gehī yañşak olur gāhī şuşar Vehbī

İcip eski şarābı köhne mazmūnlar kuşar Vehbī (M.2)

Yārān koyun sürüsü kavāl diñliyor gibi

Hāmūş olur ney-i kalemim eylese nevā (G.1/4)

Şehr-i mizāhda yapagör derme çatma beyt

Zīrā kim anda saña Hevāyī yarar hevā (G.1/5)

Nuṭṭa gelsek şu^c arānıñ sesi birden kesilir

Ey Hevāyī yine biz dil kılıcın zāğlatdık (G.33/7)

Oldum yine Hevāyī-i kaşmerle imtiḥān

Ḥabṭ oldu kaldı maşhara ḥāzır-cevāb iken (G.47/6)

^cIrza geçmek dilese Vehbi-i dūn hicvinde

Boğazına tıkarım lāf-zenīñ laḳlaḳasın (K.73/1)

Semt-i tāriḥde yarışdı benimle Vehbī

Gerçi gelmez koşuya dinç at ile yorğun eşek (K.102/1)

Vehbi tāriḥin eden bunda raḳam

Çeşmeniñ başına şıçmış gibidir (K.103/1)

Böyle çorba gibi tāriḥ-i ^cimāret yapmak

Şân-ı Vehbî-i fuzûla yine verdi noksân (K.104/1)

Teslîm edelim kim kıoca Vehbî'de hüner var
Bed-şîmeligi âhîr-i vaktinde ne berzah (K.107/1)

Kıoca Vehbî ulusu olsa da ehl-i sühânıñ
Kalmamış dişleri yokdur o köpekden elemim

Seng-i hicv atsam alıp kıavrır anı ammâ kim
Gelemez yanıma var elde  aşâ-yı kıalemim (K.113)

Bu şiirler gibi daha birçok şiiri bulunmakta olan şair, şiire heves eden bir kimseyi de şöyle hicvetmiştir.

Şi' re heves eylemiş A med Pa a
Vezn-i kelâmında ne ser var ne ben (Tr.119/1)

 air, ya amını yazdı ı tarihler ve mizahi şiirler sonucunda kendisine verilen ufak tefek hediye ve caizelerle kazandı ını, fakir oldu unu, ge im sıkıntısı  eki i i in dalkavuklu a ba ladı ını ve tayin ve caize isteklerini bildirdi i şiirler de yazmı tır.

Miyân-ı  âr-s -yı ma  rifetde kârımız yokdur
Kenâr-ı şehirlerde r z u şeb it  aşlayanız biz (G.30/3)

Ey Hevâyi alamazsam  l r m a lı dan
Ba  a y zden vere Allah iki y z elli  ur   (G.31/6)

Fak re r zi-i r ze eri mez olmayacak
Sim t-ı ehl-i keremden  av le-i Ramaz n

Yemek gerek yine if arda S r ri  am
Evinde   nki bulunmaz nev le-i Ramaz n (K.258)

Bir boğaz toğluğuna k̄ānī^c iz ancak o da yok
Gerçi kim maşhara-i bezm-i ekābir oburuz (G.24/2)

Hāne-ber-dūş-ı cihānız evi şatdık da yedik
Şimdilik her gice bir yerde misāfir oburuz (G.24/4)

Dalkavukluk başıma gelse gerekdir giderek
Rīze rīze şarīgım alnıma el-ān dökülür (K.259/3)

Manşıbımdan baña zā'id olarak elli ğurūş
Geçmiş idi gerü reddolsa gerek besbelli

Şimdiden farṭ-ı te'essüfle dedim tāriḥim
Düşdü hayfa ki Sürürī'niñ elinden elli (Tr.117)

Bizlere cā'iz degildir ārzū-yı cāize
^cArz-ı eş^c ār etsek ehl-i cāha taḥşin isteriz (G.28/2)

Cā'iz ki Sürürī yine sen cā'ize kapdın
Erbāb-ı kerem bābına tāriḥ mi derdiñ

Baḥşişle seni beslemese böyle büyükler
Şıbyāndan a dīvāne^c aceb taşu mı yerdin

Yüz elli ğurūş olsun alırken seni derbān
Yüz vermese de elli verseydi ne derdiñ (K.260)

Matlab istediğine dair;

Kām-yāb olmaya mı dergeh-i şadr-ı Rūm'a
Kaşd-ı maṭlabla Sürürī ne zemān şaldırır

O getirdi kolun İstanbul'a Anadolu'dan

Ne olur manşibımı Rûmeli'ye kaldırsa (K.255)

Hey Hevâî çünki ser-ḥadd-i ḵanā^ḥ at bekleriz

Şimdi devlet cānibinden biz de ta^ḥ yīn isteriz (G.28/7)

Görüldüğü gibi dönemini etkisi altına alan “değişim” ve “yenileşme” çabaları, Sürurî'nin “*Hezliyyât*”ında her yönüyle görülmektedir. Toplumsal yapıyla devletin iç ve dış politikasında görülen her türlü olayın tarihini mizahî potada eriterek şiirlerine konu etmiş olan Sürurî'nin tarih düşürme alanında tartışmasız en büyük olduğu ama mizahî şiirlerinin daha çok müstehcen kavramları taşımasından dolayı pek fazla başarılı olmadığı görülmektedir.

SONUÇ

18. asır ikinci yarısı Osmanlı Devleti'nin eksikliklerini farkedip “yenilenme” çabaları içine girdiği ve “yenilenme”nin batıdaki gelişmelerle sağlanacağını düşündüğü bir dönem olmuştur. Toprak kayıplarını önlemek ve Avrupa ile başedebilmek için barışçı bir tutum izleyen Osmanlı Devleti, bu dönemde ilk defa olarak Avrupa'daki gelişmeleri takip etmek için elçiler göndermiş, Avrupa'da elçilikler kurmuştur. Avrupa'daki yenilikler ülkeye getirilmeye çalışılmış ve Avrupa'da çeşitli alanlarda bilim adamları getirtilerek askeri ve siyasi alanda yenilikler yapılmaya çalışılan bir dönem olmuştur.

Artık, herşeyin yazılıp doruk noktasında yetenekler yetiştiren klâsik divan şiiri bundan sonra yenilikler arayan şairler yetiştirmeye başlamıştır. 18. asırda artık klâsik divan şiirinden çok, mahallileşme akımının etkisinde biçim olarak klâsik, içerik olarak yeni konuların işlendiği, yenilikler yapılmaya çalışılan bir divan edebiyatı görülmektedir. Bu dönemde şairler, daha çok toplumsal yapıyı mizahi bir dille hicveden şiirler yazarak kendilerini göstermeye çalışmışlardır.

18. yüzyıl şairlerinden olan Sürurî de kendini bu alanda göstermeye çalışan ama tüm tezkirelerde ve edebiyat tarihlerinde de söylendiği gibi gelmiş geçmiş tartışmasız en büyük tarih düşürücüsüdür.

18. yy.'ın ikinci yarısı, 19. yy.'ın başlarında yaşayan şairin, birçok padişah görmesine rağmen divanında sadece III. Selim'e kaside yazdığı görülmektedir. Önemli-önemsiz her konuya tarih yazan şairin bu döneme ışık tutacak kaside, gazel, kıt'a şekilleriyle yazdığı birçok tarihi bulunmaktadır. *Hezliyyât*'ında ise, kıt'a şekliyle yazdığı 120 tarihi bulunan şairin, bunları *Hezliyyât*'ının içine sinmiş olan mizahî bir söylemle yazdığı görülmektedir.

Mahallîleşme akımının en önemli temsilcilerinden olan Sürurî'nin dili daha çok konuşma diline yakın olup deyim ve atasözlerinden oldukça fazla yararlandığı görülmektedir. Genellikle vezne hakimdir. Bazı mısralarda veznin tutmadığı veya bozuk olduğu görülmüştür. Şair, aruz hatalarından sayılan zihaf ve imalelerden oldukça çok yararlanmıştır.

Sevgiliyi, aşkı klâsik divan şiirinden farklı olarak gören şair, şiirlerinde erişilebilir sevgili ve beşeri aşk konularını işlemiştir. Bu aşk daha çok cinsellik içeren aşktır. Eserinde müstehcen kelimeleri çok kullanan şair, bayağılığa kaçmıştır. Döneminde şair olan arkadaşlarıyla çekişmeleri herkesin ilgisi çekmiştir.

Tarih düşürmede çok başarılı olan şairin dönemini yansıtan tarihlerini incelemek dönemin siyasi, sosyal ve kültürel yapısının aydınlatılmasında büyük rol oynayacaktır.

II. BÖLÜM

SÜRŪRÎ'NİN HEZLİYYATI (TENKİTLİ METİN)

A. NÜSHALARIN TANITILMASI

Sürurî'nin belirleyebildiğimiz 8 yazma nüshası vardır. Ayrıca, Sürurî'nin Hezliyyâtı eski harflerle biri taş basma olmak üzere iki defa basılmıştır. Bunlar, yazım hatalarının çok olmasından dolayı tenkitli metnin hazırlanmasında kullanılmamıştır.

Sürurî'nin Hezliyyâtı'nın yazmaları şunlardır:¹

Karşılaştırmada Kullanılan Nüshalar

1. (MK)* *Milli Küt., İbni Sina Salonu, Yazma Eserler, A/2513.*

Bu nüshada; 1 müseddes, 1 muhammes, 57 alfabetik olarak “İbtidâ-i Gazeliyyât” başlığıyla sıralanmış gazeller, “Hezliyyât” başlığıyla sıralanmış 12 ayrı gazel, “Tevârih” başlığıyla 1 tanesi 86 beyitlik, 15 tanesi 5 ile 15 beyit arasında değişen, diğerleri kıt’a şeklinde 119 tarih, “Kıta^cât” başlığıyla verilmiş 263 kıt’a ve “Müfredât” başlığı altında 38 beyit bulunmaktadır. Ayrıca, kıt’aların arasında Sünbül-zâde Vehbî'nin bir kıt’asının, Sürurî tarafından “müstezad” şekline dönüştürülmüş hali vardır.

Baş: Erbâb-ı hîrfet içre zühûr eyledi fiten
Şâkird ü usta birbirine oldu dil-şiken

Son : Sevdigim muğ-beçedir bâğda şarım sağ olsun

Sebzecik verdi baña bâğda şarımşag olsun

Bu nüsha, Milli Kütüphane Yazmalar Kataloğu’nda geçmemektedir.

55 yk, 22x15 ölç., talik yazı, aharlı kağıt, başlıklar kırmızı kalemle yazılmıştır. Üst sol köşeye Latin rakamlarıyla varak şeklinde numaralandırma yapılmıştır. Yazmanın sonunda “Temam Şod Fi-11 Recep 1252” kaydı düşülmüştür. İstinsah tarihi bilinen tek nüshadır. Diğerlerine nazaran hatalarının az olması, bir kıt’a ve 2 mısra eksiğiyle iyi bir müstensih elinden çıkmış önemli bir nüshadır. Müstensihi bilinmemektedir.

¹ Nüshaların tanıtılmasında TYDK’daki usule uyulmuştur. Bu katalogta sadece AE ve BV nüshaları vardır. Şiir sayısını “300”den fazla manzume yazılıdır ya da 427 parça hezli vardır.” şeklinde vermiştir.

* Bunlar, nüshaların kısaltılmış şekillerini ifade etmektedir.

2. (MA) Süleymaniye Küt., Köprülü Küt., Mehmet Asım Bey Kısım, III.K.422/1.

Bu nüshada; 1 müseddes, 1 muhammes, 56 alfabetik gazel, 12 tane de sıraya uymayan gazel vardır. 13 tane muhtelif beyitli diğerleri kıt'a şeklinde toplam 119 tarih, 1 müstezad, 263 kıt'a ve 38 müfredat bulunmaktadır.

Baş: Erbāb-ı ħirfet içre zühür eyledi fiten
Şākird ü usta birbirine oldu dil-şiken

Son : Sevdigim muğ-beçedir bāğda şarım sağ olsun
Sebzecik verdi baña bāğda şarımşag olsun

Bu nüsha bir mecmua içindedir. Bu mecmuanın başlığı; “*Hevā’iyyāt-ı Sürurî, Leṭāyifāt-ı Kānî, Şevk-eng’z-i Vehbî, Ḥübān-nāme-i Fāzıl, Zenān-nāme-i Fāzıl, Çengi-nāme-i Fāzıl. Bunlar ile Mecmū‘a-i Zibādır.*” şeklindedir. “Temellüketü’l-fakîr Kırtāsî Mehmed Efendi” kaydı vardır.

50yk., 21x14 ölç., Rik^{ca}, muhtelif satırlı, şemseli, miklepli, zencirekli, salbekli, vişne rengi deri cilt.

Başında ve sonunda Mehmet Asım Bey’in vakıf mührü vardır. Ankara Milli Kütüphane Mikrofilmler Katalogu’nda A-1648 no. ile kayıtlı mikrofilmi bulunmaktadır.

Diğer nüshalara bakarak güvenilir bir nüshadır. “*Guruş*” redifli gazel ve Fransızlar’ın Mısır’a gelişlerini anlatan tarih kıt’ası bulunmamaktadır. Müstensih ve istinsah tarihi bulunmamaktadır. Ayrıca, harflerin noktalarının çokça unutulduğu görülmüştür.

3. (BV) Süleymaniye Küt., Bağdatlı Vehbî Ef., 1545.

Bu nüshada; 1 müseddes, 1 muhammes, 57 alfabetik gazel, 12 tane de sıraya uymayan gazel vardır. 15 tane değişik beyitli, diğerleri kıt'a şeklinde toplam 120 tarih, 1 müstezad, 263 kıt'a ve 38 müfredat bulunmaktadır. TYDK’da; “*Sayfa aralarında eksiklik bulunan bu nüshada kaside, gazel, kıt'a ve beyit şeklinde 427 parça hezl vardır.*” denilmektedir.

Baş: Erbāb-ı ħirfet içre zühür eyledi fiten
Şākird ü usta birbirine oldu dil-şiken

Son : Sevdigim muğ-beçedir bāğda şarım sağ olsun
Sebzecik verdi baña bāğda şarımşag olsun

50 yk, 208x148 ölç., adi Rık^c a yz, 21 st, aharlı abadi taklidi kt, kırmızı sb, arkası meşin, üstü kağıt kaplı cilt.

Başında ve sonunda Bağdatlı Vehbî Ef.'nin vakıf mührü vardır. Mahlas beyitleri diğer beyitlerden ayrı yazılmıştır. Tarih beyitlerinin yanına tarihler verilmiştir. Kütüphanede "Muslihiddin" adıyla kayıtlıdır. Müstensihi ve istinsah tarihi yoktur.

4. (AE) Millet Küt., Ali Emiri Ef., Manzum Eserler, 1125/2.

Bu nüshada; 1 müseddes, 1 muhammes, 57 alfabetik gazel, 12 tane de sıraya uymayan gazel vardır. 15 tane değişik beyitli, diğerleri kıt'a şeklinde toplam 120 tarih, 1 müstezad, 263 kıt'a ve 38 müfredat bulunmaktadır. TYDK'da; "Bu nüshada kaside, gazel, kıt'a ve beyit şeklinde 300'den fazla manzume yazılıdır." şeklinde bir ifade kullanılmaktadır.

Baş: Erbāb-ı ħirfet içre zühür eyledi fiten
Şākird ü usta birbirine oldu dil-şiken

Son : Sevdigim muğ-beçedir bāğda şarım sağ olsun
Sebzecik verdi baña bāğda şarımşag olsun

50 yk. 213x147 ölç., talik yazı, 21 st. Avrupa kt., kırmızı szb, arkası meşin, üstü kağıt kaplı miklepli cilt.

Biraz yıpranmış bir nüshadır. Cildin yırtılmasından dolayı 47b, 48a-b ve 49a-b karımış ve bir kısım kıt'a ile müfredat yer değiştirmiştir. Varaklar, sonradan kurşun kalemle numaralandırılmıştır.

Başta Ali Emiri Ef.'nin vakıf mührüyle kütüphanenin resmi mühür ve damgası basılı ve İşkodralı Mustafa Paşa-zade Hasan Hakkı adına bir temellük kaydı yazılıdır.

Bu eser içinde bulunduğu mecmuanın 153. yaprağından başlar. 202 yapraktan ibaret olan bu mecmuanın 1-144. yapraklarında *Kānī'nin Hezliyatı* vardır.

Müstensihten kaynaklanan yazım hataları epeyce fazladır. Özellikle de harflerin noktalarının yanlış konulması ve kelimelerin yanlış yazılması gibi hatalar çok fazladır. Müstensih ve istinsah tarihi yoktur.

5. (YB) Süleymaniye Küt., Yazma Bağışlar, 2304.

Bu nüshada; 1 müseddes, 1 muhammes, karışık olarak dizilmiş 48 gazel ve “*Ġazel-i Mü'evvil*” başlığı altında 12 ayrı gazel, 10 tanesi muhtelif beyitli, diğerleri kıt'a şeklinde 99 tarih, “Berāy-ı Eski Zağra Kaşısı Vehbî” adlı tarihini;

- 1- *Tārīḡ-i Bî-nazîr-i Hezl-âmîz Der-ḡaḡḡ-ı Sünbül-zāde Vehbî Efendi, (41 beyit)*
- 2- *Hicviyye Berāy-ı Sünbül-zāde Vehbî Efendi” (38 beyit)*” olarak ikiye ayırmıştır. Ayrıca 251 kıt'a ve 1 müstezad vardır.

Baş: Erbāb-ı ḡirfet içre zühûr eyledi fiten
Şākird ü usta birbirine oldu dil-şiken

Son: Başlarına ben de Nef'î'yle Bahāyî'niñ başıp
Herze-güyān-ı cihānı boḡa başdırdım bütün

78 yk. 20x13 ölç., sarı kağıt, mukavva cilt, Rık^ca yz, 1b'de; “*Müverriḡ Meşhûr Seyyid 'Osmān Sürurî Efendi Merḡūmun Tercüme-i Ḥālî*” başlığıyla Sürurî'nin hayatını anlatan bir biyografi bulunmaktadır. Kimin tarafından yazıldığı belli değildir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Müstensihten kaynaklanan birçok yazım hatası bulunmaktadır. Müstensih ve istinsah tarihi yoktur.

6. (TT) Türk Tarih Kurumu Küt., Yazma Eserler Y/33.

Bu nüshada; 1 muhammes, karışık olarak dizilmiş 61 gazel, 14 tanesi muhtelif beyitli, diğerleri kıt'a şeklinde 118 tarih, 261 kıt'a ve 36 beyit bulunmaktadır.

Baş: Erbāb-ı ḡirfet içre zühûr eyledi fiten
Şākird ü usta birbirine oldu dil-şiken

Son : Sevdigim muğ-beçedir bāğda şarım sağ olsun

Sebzecek verdi baña bāğda şarımşag olsun

65 yk, 21x14 ölç, sarı kağıt, talik yazı, yazı kenarları ilk varakta sarı yaldız çerçeveli, diğer varaklar kırmızı çerçeveli, kahverengi deri cilt.

Mahlas beyitleri diğer beyitlerden ayrı yazılmıştır. Baş kapak sayfasında Aşık Ömer mahlaslı bir şaire ait olan bir koşma ve son kapak sayfasında kime ait olduğu bilinmeyen bir gazel vardır.

Müstensihten kaynaklanan yazım hataları çoktur. Noktaların yanlış yerlere konması, harflerin yanlış yazılması ve kelimelerin yazılması gibi hatalar çoktur.

Karşılaştırmada Kullanılmayan Nüshalar

1. (FB) Milli Küt., İbni Sina Salonu, Mikrofilm Böl., 06 Mil. Yz. F.B. 172/1.²

“Erbāb-ı ħirfet içre zühūr eyledi fiten
Şākird ü usta birbirine oldu dil-şiken”

beytiyle başlamaktadır. Talik hatla, 254x158-176x79 mm. ölçüsünde, 19 satırlı, çift sütunlu, 1b-53b yaprakları arasında, cedit kağıda yazılmıştır. Bazı sayfa kenarları haşiyelidir. Şirazesı dağınık, gövdeden ayrı, sırtı ve sertabı ile kapakları dört köşe vişnerengi meşin kaplı, müklepli, kapakları desenli mavi kağıt kaplı, mukavva bir cilt içerisinde.

Sevdigim muğ-beçedir bāğda şarım sağ olsun

Sebzecek verdi baña bāğda şarımşag olsun

Beytiyle son bulur. 1b-15a'da hicviyeler, 15a-18b'de hezeliyat, 18b-23b'de tarihler, 23b-52a'da kıt'alar, 46a-48a Sürürî ve Kālāyî'nin karşılıklı hicviyeleri vardır. 52a-53b müfredat vardır. Şair “Hevā'î” mahlasıyla bilinir.

MKYK'da “Divan” başlığı altında verilmiştir. Fahri Bilge Koleksiyonu içindedir. Müstensihî ve istinsah tarihi yoktur. Yazım olarak diğer nüshalarla benzer özellikler

² Bu nüshanın tanıtımı, *Milli Kütüphane Yazmalar Katalogu*'ndan alınmıştır.

gösterdiği ve 10 kadar gazelin eksik olduğu görüldüğünden tenkitli metinde kullanmamayı uygun gördük.

2. (İS) Milli Küt., İbni Sina Salonu, Mikrofilm Böl., 06 Mil. Yz. F.B.261.

“Erbāb-ı ħirfet içre zühūr eyledi fiten
Şākird ü usta birbirine oldu dil-şiken”

beytiyle başlamaktadır. Talik hatla, 207x140-155x80 mm. ölçüsünde, değişik satırlı , 48 yaprakta, Avrupa kağıda yazılmıştır. Konu başları kırmızı mürekkepledir. Adi bez kaplı mukavva bir cilt içindedir.

“Unutmuş aşcı biraz tuz getir şu balığa ek
Yemek yemek ne demek bi-nemek olunca semek”

beytiyle son bulur. 1-14 gazeller, 15-27 tarihler, 28-48 kıt’alar vardır. Önceleri Hüznî, sonraları Hevāyî mahlasını kullanmıştır. Müstensihi ve istinsah tarihi yoktur. Diğer nüshalardan farklı olmadığı ve bir çok şiirin bulunmadığı görüldüğünden tenkitli metinde kullanmamayı uygun gördük.

B. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ VE METNİN TESPİTİYLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

İnceleme dışında, metnin kısmında transkripsiyon işaretleri gösterilmiştir. Kullanılan transkripsiyon sistemi şöyledir:

ا	ā	ض	ḏ, ž
آ	ʾ	ط	ṭ
ث	s	ظ	ẓ
ح	ḥ	ع	ʿ
خ	ḫ	غ	ġ
ذ	ẓ	ق	q
ص	ṣ	ك	ñ

- 1- Farsça'daki "vav-ı ma 'düle"ler "ḥ'āh" şeklinde gösterilmiştir.
- 2- Nüsha farkları gösterilirken, kelimeler arasına (/), mısralar arasına (//) işareti konulmuştur.
- 3- Kalın ünlü ile başlayan kelimelerde, "d" sesi genellikle "ط" ile gösterilmektedir. Bunun fonetik bir değeri olmaması sebebiyle, bu ses "d" olarak tesbit edilmiş, "t" harfiyle telaffuz edilen bazı kelimeler metinde de "د" harfiyle yazılmıştır. Bunların fonetik bir değeri olmaması sebebiyle, bu ses "t" olarak gösterilmiş, farkların da aparatta gösterilmesine gerek duyulmamıştır. "dağ, dalyan, titrer, kırıntı, ter, vs."
- 4- "dā'imā", "dāyimā" şeklindeki yazılışlardan ilki tercih edilmiştir.
- 5- Metin tespitinde eklerdeki ünlüleri normalleştirme yoluna gidilmiştir: oldu, benim, çıkıp, geldiği, senin vs.; ünsüzlerde ise metne bağlı kalınmıştır: çıkıdı, yapıdı, değil vs.
- 6- Kelime köklerindeki ve bazı edatlardaki (içün, gerü, gice vs.) ünlülerinin eski şekilleri ise korunmuştur.
- 7- Arapça, Farsça ön ve son eklerle, birleşik isim ve sıfatların yazımında şu üsüle uyulmuştur.

- a) Arapça, Farsça ön ekler ve edatlar, kendisinden sonra gelen kelimelerden bir çizgiyle ayrılmıştır:
- b) İzafet kesresi atılıp ters çevrilerek yapılan birleşik isim ve sıfatlarla; bir isimle fiilden türemiş isimlerin yan yana gelmesiyle oluşan tamlamalarda, özel isim bile olsa araya bir çizgi konulmuştur:
- c) Āşyān, āftāb gibi kelimelerde medli okunuştan kaynaklanan ses türemeleri gösterilmemiştir.
- d) Farsça birleşik sözlerin yazılışında; güft ü gu, güft-gu (terkib vavı düşerse), tārmār şeklindeki yazılışlar tercih edilmiştir.

- 8- Metnin tespitinde, zihaf olan yerlerde uzatma işareti konulmamıştır.
- 9- Müstehcen kelimelerin ilk harfi yazılıp diğer harflerin sayısı kadar nokta konulmuş, bu kelimelere gelen ekler yazılmıştır.
- 10- Metinde “uyḥu”, “uyḡu” gibi her iki hālde kullanıldığı kelimelerde metne bağlı kalınmıştır.
- 11- Dilimize Farsça ya da Arapça’dan geçmiş bazı kelimeler Türkçe’deki telaffuzları tercih edilerek yazılmıştır: Kōr, avrat vs.
- 12- Metinlerde “c-ç”, “b-p” harflerinin yazımında nokta eksikliği ya da fazlası görülmüştür. Bu durumda doğru olan yazım tercih edilmiştir. Bunların tenkitli metinde nüsha farkı olarak gösterilmesine gerek duyulmamıştır.
- 13- Metinde anlamlandırılmayan kelimeler eski harflerle verilmiştir.

MUDHİKÂT-İ SÜRÜRİ-İ HEZZÂL*

MÜSEDDES**

mef[°]ülü fâ[°]ilätü mefâ[°]ilü fâ[°]ilün

I

- 1 Erbâb-ı hîrfet içre zühûr eyledi fiten
Şākird ü usta birbirine oldu dil-şiken
- 3 Bâ[°]ışdır aña bir kişi kim çolpa cümleden
Biñ türlü ma[°]rifetden eder baḥş açıp dehen
- 5 Kundağcılarda Hâcî Süleymân-ı lâf-zen
Bilmez ne yaptığın geçinirken hezâr-fen

II

- 1 Her demde lâf körüklük ile bulmuş iştiḥâr
Yelpäze yapsa kâğıdı yırtar o nâ-be-kâr
- 3 Bir yelkovan da yapmış idi çekmedi buḥâr
Kendin kıyâs eder yine üstâd-ı rûzgâr
- 5 Kundağcılarda Hâcî Süleymân-ı lâf-zen
Bilmez ne yaptığın geçinirken hezâr-fen

III*

- 1 Kârı idi o yok gibi bûstanda bekçilik
Karpüz taşırdı şehre ederdi eşekçilik
- 3 Dermiş ki etdim Aydın ilinde köçekçilik
Vâlîleriñ yanında da etmiş tüfekçilik
- 5 Kundağcılarda Hâcî Süleymân-ı lâf-zen
Bilmez ne yaptığın geçinirken hezâr-fen

* Başlık MK, AE: °Āffeni'llah °ān-seyyi'ātihi Hezliyyât-ı Sürürî Merḥûm YB; Hevâ'ıyyât-ı Sürürî MA, BV; Muḍḥikât-i Sürürî Ġazel-i Hezzâl TT

MK 1b, MA 1b, BV 1b, YB 2b, AE 1b, TT 2b

** Başlık YB, AE : Diğer nüshalarda başlık yoktur.

^{I-1} hîrfet : hîrfet MA; ma[°]rifet TT // Şākird ü usta : Şākird usta MA

^{I-3} açıp : açar TT

^{I-5} yaptığın : yaptığını MA

^{II-1} lâfkörüklük : lâfkörüklük BV

* TT nüshasında "Ve lehu" başlığı vardır.

^{III-1} yok: bok MA, YB

^{III-5} I. ve II. bendden sonra nakarat kısmı TT nüshasında yoktur.

IV

- 1 Kāzib degilse gitmiş idim hacca ben demiş
Yüklerden ip kırılrsa yapardım resen demiş
- 3 Taht-ı revān bozulsā ben edem düzen demiş
Kaṭırları ṭopal edici na^cl-bend imiş
- 5 Kundağcılarda Hācī Süleymān-ı lāf-zen
Bilmez ne yapıdığın geçinirken hezār-fen

V

- 1 Mefhūm-ı “el-cünūnū fūnūn”uñ mükemmeli
Zātındadır ki kendiye mālīk degil deli
- 3 Zu^cmunca ehl-i ^caqlıñ o sersemdir a^ckalı
Ma^ctūhdur ne yapsa kırar titreyip eli
- 5 Kundağcılarda Hācī Süleymān-ı lāf-zen
Bilmez ne yapıdığın geçinirken hezār-fen

VI

- 1 Gāhice nazma verziş eder de gazel yapar
Her beyt-i nābe-cāya müşevveş temel yapar
- 3 Elbette muntaẓam yapamaz pūr-ḥalel yapar
Hezlin müseddesin de Hevāyī güzel yapar
- 5 Kundağcılarda Hācī Süleymān-ı lāf-zen
Bilmez ne yapıdığın geçinirken hezār-fen

^{IV-2} taht-ı revān : tahte revān AE ; taht-ı revān TT

^{IV-5} Bu beyit AE nüshasında IV-5 ve V-5'te; “Kundağcılar Hācī lāf-zen //Bilmez geçinir hezār-fen” şeklindedir.

^{V-1} degil : AE nüshasında bu sözcük yoktur.

^{V-3} titreyip : titriyor AE

^{VI-1} beyt-i : beyte AE

^{VI-3} pūr-ḥalel : ḥalel MA

MUHAMMES DER-HAQQ-I  ALL ME EFEND  *

mef  il n mef  il n mef  il n mef  il n

I

- 1  k l-ı lo ma-i t r cdır  All me-i      
-  ari -i lezzet-i g ll cdır  All me-i      
- 3 Ta ass r- orde-i seg-b cdır  All me-i      
- Efendim yok  a  m  acdır  All me-i      
- 5  at   ıpl  dır mu t cdır  All me-i      

II

- 1 H d v  sen dururken  ayra dalkavuklu u etmez
- Bilirsin di er n n sofrasında a a a  yetmez
- 3 Giderse  arn  doymaz  ehresi g lmez i i bitmez
- H k  -ı n n u ni met nid   n ta d d edip gitmez
- 5  ak n zannetme kim  ap acdır  All me-i      

III

- 1 Nef yisden na  bi yok de il  elv ya dil-d de
- H b b s  an    n  e mi  alm     s-ı  orb da
- 3 Eri te a  n  yerken  a     ald rmaz  rg da
- P l v u ya niden me y s olup     n-ı temenn da
- 5  an  at-kerde-i t tmacdır  All me-i      

MK 2a, MA 2a, BV 2a, YB 3b, AE 2a, TT 3a

* Ba lık AE, YB: Ta mis MK, BV, AE, TT; MA n shasında ba lık yok.

^{I-1}  k l-ı : Ek l-ı TT (Bu n shada b yle harekelenmi . /  ari  :  ari  MA, AE

^{I-3}  orde-i : kerde-i YB

^{II-1}  ayra dalkavuklu u : dalkavuklu u  ayrıya YB // Bilirsin : bilirs n AE

^{II-3} n n u ni met : n n ni met MA, BV, AE

^{III-1} na  bi yok: yok na  bi AE

^{III-3} P l v u ya niden : P l v ya niden MK, BV, TT; P l v ya nide MA; P l v u ya nide AE

^{III-5} t tmacdır : tutmacdır BV, AE

IV

- 1 Çıkardıñ dāverā sen qoymadıñ anı bataqlarda
 Yıgılmış qalmış idi reft ü rübāsā bucaqlarda
 3 Ederdi pāy-māl ol bī-kesī derbān qonaqlarda
 Ayaklarda pābūçlar gibi qalmışken şoqaqlarda
 5 Ser-i yārānda şimdi tācdır  Allāme-i  aciz

V

- 1 Qalıp k p gibi altında  ac z-ı  am s vārının
 Yılandan  am ısın yer zevce-i cād - i  arınıñ
 3 Qırar qoymaz der nunda kemik cild-i nizārınıñ
 Verilmezse eger ta y n elinden  oca  arınıñ
 5 Ceri -i  arbe-i  ırb cdır  Allāme-i  aciz

VI

- 1 Hev y ve  elinde her nesi kim var ise anıñ
 Ser-i k ri gibi g yib eder ardında o lanıñ
 3 Budur menk  a-i men  usasıyla a lı gav  anıñ
 Olurlar zinde k n-ı penbe-g nun g rse   b anıñ
 5  anırsın  u ye-i  all cdır  Allāme-i  aciz

IV-1 bataqlarda : yataqlarda AE, YB, TT // qalmış idi : qalmışidi MK, BV; qalmışdı MA, AE /
 reft   r b s  : reft-r b s  BV;   k-i r b s  YB

IV-3 p y-m l : p yım ı TT

VI-1 nesi kim var ise: her nesi kim vardır MK, MA, YB; her nesi vardır AE //ser-i : seri MK /
 g yib : g  ib MA, BV, YB, AE

VI-5  anırsın :  anırsıñ MA /  all cdır :  all cdır MK

İBTİDÂ-İ ĞAZELİYYÂT*

1

mef[°]ülü fâ[°]ilâtü me[°]fâ[°]ilü fâ[°]ilün

- 1 Şāhib-ziyāfet ortaya koydukda baklava
Vâ[°]iz tıkkardı ağzına hem derdi bak levā
- 2 Ey şaşı gözlü şūh bir iken iki olur
Karşıñda görme durduğunu engeliñ revā
- 3 İlācdır [°]ilācı marīz-i maḥabbetiñ
Vuşlatdan özge olmaz o bî-çāreye devā
- 4 Yārān koyun sürüsü kavāl diñliyor gibi
Ḥāmūş olur ney-i kalemim eylese nevā
- 5 Şehr-i mizāḥda yapagör derme çatma beyt
Zīrā kim anda saña Hevāyī yarar hevā

2

ḤARFÜ'L-BĀ'*

mefā[°]ilün mefā[°]ilün mefā[°]ilün mefā[°]ilün

- 1 Çerāgāha çıkıp ey şūfi-i zırlak eşeklik yap
Gezip lök lök rakībā sen de [°]av [°]av et köpeklik yap
- 2 Ele riş-i dirāzıñ al ne lāzımdır düşün şeyḥim
Eger bekmezciniñ oğlun seversen bir sineklik yap

* Başlık MK, AE: Ğazeliyyāt BV; Ğazzāl YB; MA nüshasında başlık yok.

1 MK 2b, MA 2b, BV 2b, AE 2b, YB yok, TT yok

² karşıñda: karşıñda BV, AE

³ devā : revā AE

2 MK 2b, MA 2b, BV 2b, AE 2b, YB yok, TT yok

* Başlık MK, BV ve AE

¹ şūfi-i : şūfi BV, AE / zırlak : zırlak MA

- 3 Çıkar toprakları yığ cā-be-cā görsün seferliler
Girip yer altına ey kör lağımcı köstebeklik yap
- 4 Tecessüm etdirip zāğın hıram-ı kebge taqlıdın
Muşavvir qarğa taşvır eyle hem pîşinde keklik yap
- 5 Hevāyî çalıp alma söz yapan düzdān-ı mazmūnuñ
Esāmîsin bilirsîñ deftere kaydet böceklik yap

3

ḤARFÜ'T-TĀ'

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Āteş-i cū^cıyla Kaz Dağın kebāb etdim bu şeb
Hem Kızıl Irmağı bezmimde şarāb etdim bu şeb
- 2 Bir büyük ördek getirsinler yatağım yanına
Vardır idrārım ki çok şürb-i hoş-āb etdim bu şeb
- 3 Şuşa derdim şumadı dil-ber yatarken engeli
Şuşayı ben de zarūrî irtikāb etdim bu şeb
- 4 Yār yan gelmişdi vardım şeh-nişīn-i vuşlatın
İrti^cāş-ı hırşla şarşıp harāb etdim bu şeb
- 5 Gündüz ayak nā'ibi kovmuşdu yanından beni
Çak^cases başıya gitdim intisāb etdim bu şeb
- 6 Gözlerim tavuk karañusu iken çıkdım yola
Yārdan uçsam becādır kim şitāb etdim bu şeb

3 MK 3a, MA 2b, BV 3a, AE 2b, YB 9b, TT

¹ cū^cıyla : cū^cyla TT⁴ vuşlatın : vuşlata YB // hırşla : hırşla MA; hırş ile YB⁵ nā'ibî : tāy-i TT / kovmuşdu : koğmuşdu YB // gitdim : vardım BV, AE⁶ karañusu : karası YB // becādır : revādır YB⁷ anı : aña TT

- 7 Ey Hevāyī yok bu şî rimde yalan kim anı ben
Şubḥ-ı kâzibden muḳaddem intihāb etdim bu şeb

4

mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

- 1 آینه بچهره زشت ار برابرست
از هر دو این مقابله نادر برابرست
- 2 دایم زبان فرس و عرب من که مستوی
اندر لغت بلفظ برابر برابرست
- 3 شاعر که بیت ساخت و چند اوجه می ربود
کردم مساحتش بدور و کر برابرست
- 4 کانی مذمت قلفات را بسی نوشت
حلط عظیم کرد که باسر برابرست
- 5 برپاست این بیچاره ستون آن بیک ستون
در شکل اگر چه قبه بیچاره برابرست
- 6 من با بهای آتش اگر میخرم چه غم
امسال اودن بعود معنبر برابرست
- 7 هموار میکشد خر بیچاره بار را
کر هر یک از دوتنک باخر برابرست
- 8 گشتم قوچاش سیر زن را دوبار گیر

4 MK 3a, MA 3a, BV 3a, AE 3a, YB yok, TT 8a

¹ TT نادرن; AE تادر : نادر

³ TT مردود : می ربود

⁴ AE کانه : کانی

⁵ TT قبه بی مادر : قبه بیچاره

⁶ AE اگر چه : اگر

⁷ AE همواره : هموار

دارم که هربکیش بدیگر برابرست

- 9 همزاد نیستند کسان در سرشت و خوی
بابا مگو که هردو برادر برابرست
- 10 قنطار احتساب فلک چون درست نیست
در چنگلش گران و سبوتر برابرست
- 11 آب آورو سبوشکن اکنون هوایا
در مشرب زمانه ابتر برابرست

5

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Çenber ister ata bindikçe giyenler ʔalafāt
Cünbiş-i esble düşmezse de oynar ʔalafāt
- 2 Başda ʔum ʔum edene ʔum ederiz yoḥsa bizim
Serimizde yeri var olsa muvaḳḳar ʔalafāt
- 3 Hoşca tutmazsa girerken kapıdan ḥāke düşüp
Odabaşıya olur ḥaylice muḡber ʔalafāt
- 4 Şanma kim başına gelmiş ʔocalıḳdan ra^cşe
İḥtiyār ocaḡınıñ üstüne titrer ʔalafāt
- 5 Durduḡu yerde şıçanlar yuva yapmış içine
Yaraşır olsa daḡi lāne-i şaṇşar ʔalafāt

⁸ Bu beyit AE nüshasında 9. beyitten sonra geliyor.

⁹ AE همزار; BV هموار: همزاد

5 MK 3b, MA 3a, BV 3a-3b, AE 3a, YB 10a, TT 8b

¹ Çenber: cenber AE / ata: ana TT // Cünbiş-i esble: Cünbiş-i esb ile YB; Cünbiş ü esble: TT

² edene: eden TT // var olsa: dar olsa da YB;

³ muḡber: mu^canber TT / Odabaşıya: oḡabaşıya MA, YB

⁴ başına: başıma AE / ra^cşe: raḡşe MK // ocaḡınıñ: ocaḡını MK, MA, BV, TT

- 6 Atılıp ortaya kāvuk döğüşünde başdan
 ˆAzametle olur elbette muzaffer k̄alafāt
- 7 Böyle yağlı der ile aındırır ehl-i şikeme
 Poğaça tablasın o üstü müdevver k̄alafāt
- 8 Kimisi şarı olur kimisi mor kimi kıızıl
 Biri birine uyar mı hele bak her k̄alafāt
- 9 Āteşi olmalıdır rengi çerāğ olduğu dem
 Giyse mumcuya yakışmaz gece āher k̄alafāt
- 10 Ey Hevāyī yere ur eyle şikāyet ağaya
 K̄add-i k̄utehle seni eyledi k̄aşmer k̄alafāt

FĪ-HARFİ'S-ŞĀ'*

6

müfteˆilün fāˆilün müfteˆilün fāˆilün

- 1 Tutdu koku meclisi etdi bir ādem h̄adeş
 Sessiz idi bilmedik kimden o mübhem h̄adeş
- 2 Etme edeb-hānede kimseyi teˆcīl kim
 Dübrünü yurken eder avcuna ādem h̄adeş
- 3 Hoş alıverdi vuzū' kıldı soñunda velī
 Yaykar iken ayagın şeyh-i mülāhham h̄adeş
- 4 Şavtını teslīm edip zārta-keşān diriler
 Etmedi bizden h̄udūş öyle müselleme h̄adeş

⁶⁻⁷ 6. ve 7. beyitler YB nüshasında, 6. beyit ise TT nüshasında yoktur.

⁷ o : ol TT

⁸⁻⁹ AE nüshasında 8. ve 9. beyitlerin yerleri değişmiştir.

⁸⁻¹⁰ Hevāyī: hevānī AE / yere : yer TT/ şikāyet : hikāyet TT // K̄add-i : K̄adar AE; K̄adde : TT

* Bu tür sınıflandırma MK ve BV nüshalarında vardır.

6 MK 3b, MA 3b, BV 3b, AE 3b, YB yok, TT yok

- 5 Gūş eden ehl-i qalem şanmasın anı şarīr
Yazdı Hevāyī ğazel eyledi hāmem hādeş

Fİ-ḤARFİ'L-CİM

7

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Bāb-ı erbāb-ı ğınāya intisāb etmek de güc
Bir başıñla dalkavukluk irtikāb etmek de güc
- 2 Köfte-h^çor-ı kāse-līsi sofradan kovmak muḥāl
Bitmeyince aş elinden aḥz-ı kāb etmek de güc
- 3 Dökmek aş yerken kibārīñ sofrasında ^caybdır
Soñra hürpüldetmeden şürb-ı hoş-āb etmek de güc
- 4 Ekşili şorbādan ağzı şulanır horendenīñ
Üfler iken kaşığa zabt-ı lu^cāb etmek de güc
- 5 Aç yatarsa şubḥa dek uyqusu gelmez ādemiñ
Çok yiyip karnı şişince meyl-i h^çāb etmek de güc
- 6 Aç iken mihmān te'ennī eylemek müşkil qatı
Hāna şāhib-hāneden artık şitāb etmek de güc
- 7 Ey Hevāyī qocadıñ titrer eliñ kesmez dişiñ
Cām-ı mey tutmakta güc ekl-i kebāb etmek de güc*

⁵ anı : ana AE

7 MK 4a, MA 3b, BV 3b, AE 3b, YB 14a, TT 11b

² kāse-līsi : kāse TT

³ hürpüldetmeden : hürüldetmeden YB ; MA ve AE nüshalarında bazı beyitlerde “güc” kelimesi yoktur.

⁴ şorbādan : çorbādan BV // kaşığa : kaşıka AE

⁵⁻⁶ 5. ve 6. beyitler YB nüshasında yoktur. şubḥa dek : şubḥadan TT

⁶ te'ennī : te'enne AE

⁷ qocadıñ titrer eliñ kesmez dişiñ : qocadıñ da dişler ki baq kesmiyor YB // *güc : AE'de yok.

Fİ-HARFİ'L-HÂ'

8

mefâ^cilün mefâ^cilün mefâ^cilün mefâ^cilün

- 1 Çıkınca Nîl'den gâhî kenâra nâgehân timsâh
Düzermiş dışisin fellâhlar tutsa kaçan timsâh
- 2 Bilinmiştir olup mefhûm-ı hâlif ta^crife mazhar
N'ola tahrik ederse fekk-i a^clâsın her an timsâh
- 3 ^cAbeşdir yaykamağ rûyın kerihü'l-manzar âdemler
Ne feyz aldı ben deryâda kılmışken mekân timsâh
- 4 O kalyon kıçlı oğlânın varır şuyunca hem-vâre
N'ola şansa rakîb-i bed-likâyı muğlimân timsâh
- 5 Hevâyî bir gulâm-ı bâliğ için fikre dalmış kim
Hayâl-i çehre-i zîştin şandır deryâ-dilân timsâh

Fİ-HARFİ'L-HÂ'

9

fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

- 1 Şimdi ben evlenmişe döndüm bir oğlan aldım oh
Perçeminden büy-ı zülf-i ^canber-efşân aldım oh
- 2 Kâ'il olmuşdum don üstünden aña gerginmege
Düşde ağuşa sürin-i yâri ^curyân aldım oh
- 3 Nev-zuhûr iken o tâcir-beççe kıymetli idi
Mübtezal oldu metâ^c-ı vaşlın erzân aldım oh

8 MK 4a, MA 3b, BV 4a, AE 4a, YB yok, TT yok

³ yaykamağ : baykamağ AE⁵ dalmış kim : dalmışken BV, AE

9 MK 4a, MA 3b-4a, BV 4a, AE 4a, YB yok, TT yok

- 4 Zîr-i rân etdim müdellelin Efendi-zâdeniñ
Şol deli begveş cünûnda ben de meydân aldım oñ
- 5 Oñrili bir şûh sevmişdim yanında oñsayıp
Ey Hevâyî kimini engelden el-ân aldım oñ

ḤARFÜ'D-DÂL

10

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Çarpılıp yâr-ı sehî-kâmete Kânbur Aḥmed
Girmiş ol derd ile bu hey'ete Kânbur Aḥmed
- 2 Fazladır yumrusu şırtındaki terciḥ olunur
Deli Pâşâ gibi biñ nekbete Kânbur Aḥmed
- 3 Bildigi bilmediği aḥdebi görse girişir
Arkadaşım diyerek şöḥbete Kânbur Aḥmed
- 4 Seyreden curcunaya çıkdı şanır maşharayı
Çıkısa bu şekl ile cem^cıyyete Kânbur Aḥmed
- 5 Ol şakalsız yüz ile rû-be-kafâ olsa döner
Karnı burnunda gebe^c avrata Kânbur Aḥmed
- 6 Boğçayı vermiş anıñ döşüne cellâd-ı kazâ
Vakt-i ḥilkatde düşüp sirKate Kânbur Aḥmed
- 7 Ey Hevâyî varamaz laḥd-i mezârında daḥi
Arkası üzre yatıp râḥata Kânbur Aḥmed

10 MK 4b, MA 4a, BV 4a, AE 4a, YB 5b, TT 5a

¹ yâr-ı sehî : yâd-ı seher-i TT // derd ile : derdile MA, AE

³ aḥdebi : acdeli MK, BV; aç deli AE; âdemi YB

⁵ Bu beyit YB nüshasında yoktur.

⁷ laḥd-i : laḥde MK, MA,

11

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Taşlara çamur sürüp dīvārcı yapu koymuş ad
İki eski tahtayı çatmış da kapu koymuş ad
- 2 Ol ne kürsî taşı aňlar ne direk başı bilir
Zîr u bālāya aşağıyla yukaru koymuş ad
- 3 Burnu işlerken kıanamış idi nakķāş ustaniñ
Sürh edip ol hūn ile toprağı aşu koymuş ad
- 4 Āsiyābāsā evin andan idāre eyleyip
Şarf-ı āb-ı rüyuna cerrār akarsu koymuş ad
- 5 Kim çekerse akşırınca beygir oşurdu şanır
Fışkıdan yapmış gidi enfiyye قورفو koymuş ad
- 6 Gālibā a. bu demektir aşlı mîmi hāzf edip
Cilve-i zānî-pesinde kaħbe ābū koymuş ad
- 7 Āşık-ı dîdāra besdir seyr-i hüsn-i dil-rübā
Gün-perestān vuşlat-ı maħbūba اختر koymuş ad
- 8 Bağçevāniñ oğlu kim bir genç irisi tāzedir
Gösterip dolma kabağın sāk-ı bî-mū koymuş ad
- 9 Ey Hevāyî Top Kapısında Refî^c-i köseciñ
Oğlu olmuş kıbtîyān maħdūma Maykū koymuş ad

11 MK 4b, MA 4a, BV 4b, AE 4b, YB 4b, TT 3b

¹ iki eski: eski eski YB, TT / tahteyi : tahteyi TT

² bālāya : bāya TT

³ beygir : yakafız YB // kıurfu : TT nüshasında bu şekilde hareketlenmiş.

⁶ bu : bev TT // pesende : pesendim YB

⁷ dîdāra : dildāra TT // Gün-perestān vuşlat-ı : Gün-perestān-ı vuşlat TT / 7. beyit YB nüshasında yoktur.

⁸ sāk-ı : sākā TT

⁹ Maykū : TT nüshasında bu şekilde hareketlenmiştir.

12

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Başına at kuyruğun şarmış da gīsū koymuş ad
Alnına iki üzengi aşmış ebrū koymuş ad
- 2 Müfredātı bilmiyor cehl-i mürekkebdır hakīm
Bir avuç darı döğüp havanda dārū koymuş ad
- 3 Müslümāna vermez ammā naqd-i ihsānın felek
Bir çıfit şarrāfa şarf etmiş شما نظر koymuş ad
- 4 Böyle kem-nām eylemezdi ismi maḥlaş dā'imā
Zannım oldur maḥlaşa bir kerre karşı koymuş ad
- 5 Şöhret-āfet olduğun yutturmak için ^cākıbet
Nāmdārāna yemek verdikde aḡu koymuş ad
- 6 Hırşla aḥşām ta^cāmında imām bayıldıdan
Gaşy olup yerken mü'ezzin daḥı uyḡu koymuş ad
- 7 Sen Hevāyī bāb-ı cāmī^cden alınmış piç idiñ
Yok idi evvelde ismiñ soñra şu bu koymuş ad

ḤARFÜ'Z-ZĀL

13

mef^cülū fā^cilātū mefā^cilū fā^cilūn

- 1 Ağzı dadın bilenlere baldan şeker leziz
Olmaz mezāk-ı Türk'de bekmez kadar leziz

12 MK 5a, MA 4b, BV 4b, AE 4b, YB 4b, TT 4a

³ müslümāna : müslimāna TT // şarf etmiş : bezl etmiş YB

⁴ eylemezdi : eylemezdim YB // kerre : AE ve YB hariç “şedde”yle belirtilmiş.

⁶ Bu beyit YB nüshasında yoktur. / bayıldıdan : bayıldan MK, BV, MA, AE

⁷ evvelde : evvelde BV, AE / ismiñ : adıñ YB

13 MK 5a, MA 4b, BV 4b, AE 4b, YB yok, TT yok

- 2 and-i nebāt gibi yemezdi kūtūr kūtūr
 Diřli olana gelmese hāvūc eger lezīz
- 3 Ey bağıevan ağaçlara eyyām-ı şayfda
 Olmaz mı şerbet ile şu verseñ semer lezīz
- 4 Āh eylemezdi esneme şeklinde olmasa
 Ĥelvādan ehl-i řoĥbete ĥāb-ı seĥer lezīz
- 5 Hem-vāre der Hevāyi-i miskīn kāřki
 Tatlı uyuz aşınmasına uysa her lezīz

ARFÜ'R-RĀ

14

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Etdi anburla güreş zorlu gelip yıkdı Bodur
 anburuñ üstüne aplaqlayarak ıkdı Bodur
- 2 anbur aram yere gelmez demiş idi Bodura
 anbur'u tırtıp edip bir çukura tıkdı Bodur
- 3 Arasından Bodurun vaz^cına patlar anbur
 anbur'uñ yumrusunu böyle niçün şıkdı Bodur
- 4 Çünkü anbur Boduru yükleniyormuş her bār
 Etmesin anbura böyle ĥased ü ĥıkdı Bodur

³ verseñ : vermek MA; versen BV, AE

⁵ Hevāyi-i : Hevāyi MA, AE

14 MK 5a, MA 4b, BV 5a, AE 5a, YB 6a, TT 5a

¹ aplaqlayarak : alpaqlayarak MA; aplaqayarak BV; alkınarak YB; aylaqayarak AE

² Bu beytin 2. mısraı, YB nüshasında 3. beytin 2. mısraı olarak geçiyor.

³ patlar : paşlar YB // böyle niçün: ne içün YB //

3. beytin 2. mısraı, YB nüshasında 2. beytin 2. mısraı olarak geçiyor.

⁴ ĥased ü ĥıkdı : MK'da yok; ĥased ü ĥıkdı MA; ĥased zıddı YB

MK nüshasında 4. ve 5. beytin 2. mısraları, "anburun řoĥbetin etmezse n'ola bıkdı Bodur" dur.

- 5 Ey Hevāyī uzadı şimdi Bodur Kānburdan
Kānbur'un şöhetin etmezse n'ola bıkdı Bodur

15

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Gerçi süprüntü leb-i bahre firāvān dökülür
Kışdan arayıcının tırnağı yeksān dökülür
- 2 Otuz iki dişin Allah'a emānet yavaş iç
Şoğucaş şerbetimizden nice dendān dökülür
- 3 Işıcaş oldu hevālar bugün emmi içegör
Yarına kalır ise ekşiyip ayran dökülür
- 4 Kahve nüş eyler iken etse şükür tiryākī
Zehr olup içine destindeki fincān dökülür
- 5 Şeyh titrer kapanıp üstüne şaldır şaldır
Bir pilāv üzre ki pālūde-i lertzān dökülür
- 6 Maḥbes-i gamda yatar dil ki şikāyet ederek
Yağa silkerse kaçan kehle-i zindān dökülür
- 7 Başı gavḡālī hacāmatcı karı sevdim kim
Dem-be-dem ḥānesi semtinde anıñ kan dökülür
- 8 Doğrusu bu ki Hevāyī gibi yok saçma-feşān
Ağzını devşiremez söylese yalan dökülür

⁵ etmezse n'ola : etse ne ola YB / bıkdı : yıkdı YB

15 MK 5b, MA 5a, BV 5a, AE 5a, YB 7a, TT 6a

¹ Kışdan : Kaşdan AE

² yavaş iç : nüş et YB // nice : niçe YB

³ emmi : anı YB; ey mey AE;

⁴ olup : olur BV, YB, TT

⁵ pilāv : pilāy TT / pālūde-i : pālūze-i AE; bālāda TT

⁶ Maḥbes-i : meclis-i TT // kehle-i : kehle AE

⁷ gavḡālī : gavḡā MK /karı sevdim kim : karı sevdi kim BV, AE; karıya söyle YB; karı yudum kim TT

⁸ söylese : şöylece YB

16

mef^ˆulü fā^ˆilātü mefā^ˆilü fā^ˆilün

- 1 Çeşmim ki kanlı yaş ile dolmuş kapağı var
Beñzer o sâ'ile kim elinde çanağı var
- 2 Tatlı ye tatlı söyle varırsañ ziyāfete
Pekmezle pişmiş anda biraz bal kabağı var
- 3 Rîş-i dü-müy-ı şeyhe akıp şalyası dedim
Yağmış bürüdet-i nefesinden kırağı var
- 4 Boynundan indi sübhā dolaştı ayağına
Sandım ki pāy-ı şūfi-i ħurde bukağı var
- 5 Kimisi altı sâ^ˆat uyur kimi on iki
Yolda konaklarıñ da yakını ırağı var
- 6 Kāzîlik isterim ki yolum tiz gelir çıkar
ˆAzm-i ʔarîk-ı medrese etsem batağı var
- 7 Şanmañ şarîr-i ħāme enîn-i zebābdır
Beyt-i kühenlerimde çok örümcek ağı var
- 8 Çıkdı Hevāyi süllem-i bālā-yı şöhrete
Artık sen ey Tūrābi-i düşkün uşağı var

17

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Hālā bizim maḥalleniñ işlek şokağı var
 anburu körü şāğırı lengi olağı var
- 2 Bir ḥānedāndır eri başımız öyle kim
 Eyyān-sarāyda mişli bulunmaz onağı var
- 3 Baqlanmışım bir oqlana engānelerde kim
 Meydān süpürgesi gibi ipten uşağı var
- 4 ıkmakda bir ıfıt ocuğıın dumān-ı āh
 Hāř kŭy-ı sīnede kiremitci ocağı var
- 5 Teftiḥ-i riḥ eder şikeminden ocuqlarıñ
 Attarımızda pek eyü unduz ř....ı var
- 6 Muqlim řabī uşaqlar ile .. şokuşdurup
 Yapmış ġarīb oyun ki elikle omağı var
- 7 Vaqtinde herkesiñ otururmuş ucağına
 İḥvānımızda bir deli puşt oturağı var
- 8 Āhŭlarıñ başındaki boynuz Hevāiyā
 Beñzer atal āaca ki dalı budağı var
- 9 şol odalar iinde Hevāyī o aldı kim
 Etmekci bār-ġiri řıġıřmaz şokağı var

17 MK 6a, MA 5a-5b, BV 5b, AE 5b, YB 8a, TT 6b

³ Baqlanmışım : Baqlanmış da YB

⁴ kiremitci : kirbitci TT

⁷ otururmuş : oururmuş YB; oturur TT // bir deli : ebrŭlu YB

⁹ 9. beyit YB ve TT nŭşalarında yoktur.

18

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Yağmura bakmaz ol ki ulağdır gelir geçer
Tūfān da olsa der şağanağdır gelir geçer
- 2 Dönmez tarīk-i medreseden olsa da batağ
Bir h^ı āce var ki kara bıçağdır gelir geçer
- 3 Süpründünüñ çıkar irisi qalbur üstüne
Durmaz şu nesneler ki ufağdır gelir geçer
- 4 Dünyā ekinliginde biraz dāne hāşıl et
Ey hūşe-çin bu vaqt-i başağdır gelir geçer
- 5 Piş-i ricālde ne güzel çalkıyor kıçın
Dört kaşlılar ki orta kuşağdır gelir geçer
- 6 Darbü'l-meşel ki söylenir "İn nız be-güzered"
Atlılar atdığı mızırāğdır gelir geçer
- 7 Kar yağdı var yokuşda Hevāyī selām dur
Kim küdekān süvār-ı kızakağdır gelir geçer

19

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Kıçında şeyh-i şehriñ köhne mor çaşşuru görsünler
Çıkarken yırtığından ālet-i menfūru görsünler

18 MK 6a, MA 5b, BV 5b, AE 5b, YB 16a, TT 13a

¹ ol ki : YB nüshasında yok. // Tūfān da olsa der : Tūfān da der o YB

² dönmez : dutmaz TT / batağ : tabağ TT // bıçağdır : pıçağdır YB

³ irisi : irisiñ TT // nesneler ki : nesneler de AE

⁶ Darbü'l-meşel : Darb-ı meşel YB / "Bu da geçer." anlamındadır.

⁷ yağdı var : yağdıra YB / selām : selāma TT

19 MK 6b, MA 5b, BV 6a, AE 6a, YB 17b, TT 14a

¹ yırtığından : bir yırtığından YB

- 2 Çevirmiş büzmeci alnına gelmiş huşye şūfīnī
İnanmazlarsa yārān cebhesinde uru görsünler
- 3 Giriş devrāna Nūrī tekyesi şeyhi gibi pīrim
Seyirci cānlar ol arkañdaki kanburu görsünler
- 4 Dikili taşı at meydānı içre görmemişlerse
Varıp āhūrda kīr-i Hacı Manşūr'u görsünler
- 5 Tutuşmaz mı hezīmet āteşinden kāv gibi Moskov
Seferliler elinde ol yalıñ sātūru görsünler
- 6 Yokuşda eski damlar damlar elbet aқdarılmazsa
Tavānlardan şarıl şarıl aқan yağmuru görsünler
- 7 Zefūzdan her biri atıñ yanında döndü kaplāna
Cuқadārān Arslan-zāde-i maғrūru görsünler
- 8 Liқāsına baқan aқbābıñ işi rāst gelsin mi
Hevāyī'de ol egri çehre-i bī-nūru görsünler

20

fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilūn

- 1 Usta şākird ile yatarsa biraz hıffet bulur
Yatmayınca қovmaға^c aybın arar tōhmet bulur
- 2 İbnelik eyler^c amel-mānde olunca muğlimān
Her kişi görür mucāzāt etdigin elbet bulur

³ devrāna : devrān TT // arkañdaki : arқandaki YB

⁴ meydānı : meydān TT

⁵ kāv : қar BV, AE

⁶ Tavānlardan : tavānlardan BV, YB, AE

⁷ Zefūzdan : zīfūzdan YB / atıñ : anıñ YB, TT

⁸ baқan : nāқıñ AE / gelsin mi : gelmez YB // egri : eger AE / bī-nūru : bī-nūr MA; murdārı YB

20 MK 6b, MA 6a, BV 6a, AE 6a, YB 18a, TT 14b

¹ yatarsa : yatar AE / hıffet : rāhat MA, BV, YB, AE

- 3 Ağır olursa eger süpründücünüñ küfesi
Yarısın tenhā şoqaqlarda döker hıffet bulur
- 4 Çalkayıp süpründüyü deryā kenārında ħarīf
Arasında gāh olur eşyā-yı zī-kıymet bulur
- 5 Her gice vīrāne-i ħūlyāda müflis mağribi
Tīşe-i endīşesiyle daħme-i devlet bulur
- 6 Şaklanan mührü yüzük oynunda oyuncu olan
Deste-gül çarpar yahūd soñra edip dīkķat bulur
- 7 Görmedim kaşmer Hevāyīveş muķallid maşhara
Meclisi güldürmege elbette bir şöhet bulur

21

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Şokulurken işe ırğād^c abāsın çıkarır
Eski dīvārı söker yerden esāsın çıkarır
- 2 Yatağanın çıkarıp ortaya atılsa yobāz
Köluna urmağa kollukda şopāsın çıkarır
- 3 Kõmşunuñ karısına bakmak için zen-pāre
Ser-i dīvārdan uğrınca kafāsın çıkarır
- 4 Müft alır vişneyi kıymetli şatar çünkü manav
Gelmeden ay başı dükkāncı kirāsın çıkarır

³ şoqaqlarda döker hıffet : şoqaqlarda döküp biraz hıffet MA; şoqaqlarda döküp hıffet BV, AE;
şoqaqlar döküp hıffet YB

⁴ ħarīf : ħarīf MA, AE

⁶ oyuncu : yüzükcü BV, AE

⁷ 7. beytin 2. mısraı YB nüshasında; “Ey Hevāyī görmedim sen gibi kaşmer maşhara” şeklindedir.

21 MK 6b, MA 6a, BV 6b, AE 6a, YB 18a, TT 15a

¹ eski : iki TT / yerden : birden TT

⁴ Müft alır vişneyi : Eriği vişneyi pek YB; Müft alır destesin AE // dükkāncı : dükkānca MK, MA, BV

- 5 Müşterini⁵ çamaşırcı alaca^c entarisin
Urmasın küllü şuya belki boyasın çıkarır
- 6 İncetin aňlayana aldirayım kaftanı
Çapamacı gidiler baňa kabāsın çıkarır
- 7 Ey Hevāyī iki boynuz ile haccām-ı zemān
Serden āvāreligiň şanma hevāsın çıkarır

22

mefā^c ilün fe^c ilātün mefā^c ilün fe^c ilün

- 1 Tütüncü herkese keyfince bir duhān mı verir
Arı gibi bizi ürkütmeye duman mı verir
- 2 Eger kirācınıñ ādem binerse bār-girine
Kirāsın almayıcağ destine oyan mı verir
- 3 Tatar-şitābile me'mūr iken konağ yerine
Ulaşmayınca durup atına kaşan mı verir
- 4 Şoқақda kendüyü dīvāne gibi taşlarlar
Şu pīç uşaqlara^c aklı olan şapan mı verir
- 5 Tıutarsa fāre kaçan kendüsü tenāvül eder
Bizim bu aç kedi yavrusuna şıçan mı verir
- 6 Etin şoyup yağın alıp çıkarmadan ilkin
Köpek du^c ācıya aşcılar üstühān mı verir

⁵ çamaşırcı : çamaşırı YB

⁶ aňlayana : o geline YB / kaftanı : kaftanıñ YB

22 MK 7a, MA 6a, BV 6b, AE 6b, YB 18b, TT 15a

⁴ Şoқақda: Şūqda TT / taşlarlar : taşlar AE // uşaqlara : çocuklara YB / olan : MK'da iki kere kullanılmış.

/ verir : MK ve MA'da yoktur..

- 7 Bilirse yahni kapanlar bilir Hevāyīveş
Aşa nohūd mı verir çāşnī şoğan mı verir

23

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 Ey ki kılmış seni settār-ı ğafūr
Zelle-pūş-ı heme erbāb-ı kuşūr
- 2 Utanıp söz açamam ˆayb deyü
Hayf kim kaldı şu maṭlab mestūr
- 3 Akçe yok elde yeñisin alamam
Yaralandı ayagımda çahşur
- 4 Kullanılmış var ise çahşuruñuz
Ver baña bende var eski uçkur
- 5 Çahşur olmadıĝıçün muṣṭaribim
Yok ṭamā niyyet-i kalb-i rencūr
- 6 Korkarım olmaz itiñ çahşuru der
Böyle gördükde beni ḥaşm-ı ğayūr
- 7 Havfim oldur yalnız bir don ile
Hareket ede şoĝukdan bāsūr
- 8 Renk var hezl-i Hevāyī'de velī
Pek kıızıldır bu su'āl-i menfūr

⁷ Hevāyīveş : Hevāyī vü sen YB, AE

23 MK 7a, MA 6b, BV 6b, AE 6b, YB 20a, TT 16a

⁴ çahşuruñuz : çahşuruñ BV; bir çahşur YB; // var eski uçkur : var bir eski uçkur YB

⁷ bir : YB nüshasında yok. / don ile : don ile der YB // şoĝukdan : şoĝukda YB, TT

24

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Evliyā-yı ni^c amıñ hānına hāzır oburuz
Her ziyāfetkede-i da^c vete nāzır oburuz
- 2 Bir boğaz tokluğuna kani^c iz ancak o da yok
Gerçi kim mashāra-i bezm-i ekābir oburuz
- 3 Güfteden küfte sūḥandan şoğan ihām ederek
Hayli çok herze yeriz kim müteşā^c ir oburuz
- 4 Hāne-ber-düş-ı cihānız evi şatdık da yedik
Şimdilik her gice bir yerde misāfir oburuz
- 5 Yedi iklîmi gezip eylemişiz kaḥt u galā
Şehrden şehre sürülsek n'ola vāfir oburuz
- 6 Şahna ser-pençe-i gāretle boğaz cenginde
Varırız cümleden evvel ne bahadır oburuz
- 7 Yağ ile zırva taḥīnle paça tūrşuyla yogurt
Hāşılı her ne yesek hāzmına kādır oburuz
- 8 Ey Hevāyī ne bulursak yeriz ammā hergiz
Doymazız sencileyin bir daḥı zāhir oburuz

25

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Etli cānlı qarı bulsak n'ola dālyān zıpırız
Etmez elbette taḥammül bize oğlan zıpırız

24 MK 7b, MA 6b, BV 7a, AE 7a, YB 20a, TT 5b

¹ hāzır : hāzır YB / oburuz : oluruz BV, AE, YB

³ ederek : ile YB

⁵ kaḥt u galā : kaḥt galā BV, AE

⁶ Şahna : sūḥana TT / ser-pençe-i : ser-pençe MA, AE

⁸ bir : biz YB

25 MK 7b, MA 7a, BV 7a, AE 7a, YB 9b, TT 7b

¹ elbette : elbetde YB

- 2 Biz delikanlı iken genç irisi oğlan idik
Şimdi pîr olmuşuz ammā yine el-ân zıpırız
- 3 Degme zırzop çıkamaz başa bizimle yetişip
Şöyle zıp zıp şıçırar suhre-i yārān zıpırız
- 4 Varsa tartılsa odun iskelesinde birimiz
Çekişası çekemez hayli girān-cān zıpırız
- 5 Şunda beş arkadaşız cümle kaviyyü'l-bünye
اشبه و از نادرو گurbüz ضمان ظہرز
- 6 Eylesek hāşılı bu şekl ile ʿazm-i şahrā
Zanneder halk bizi gül-i beyābān zıpırız
- 7 Çelebî sen ne kadar nāzik iseñ zenne mişāl
Ol kadar biz de Hevāyî gibi nobrān zıpırız

26

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

- 1 Sen ey çömez büyürseñ olursun yobāz-ı nāz
Gürcî-i hîle-bāz mısın yohsa lāz-ı nāz
- 2 Bilmezdiñ evvel ehl-i niyāza muhālefet
Kimlerdir eyleyen seni şimdi yañaz-ı nāz
- 3 Sarı Beg oğlu nesli misin kim kızan saña
Olmuş hemîşe cāy-ı taḥaşşun hunāz-ı nāz

³ yetişip : itişip YB; tepişip AE, MA // suhre-i : tahte-i YB; maşhara-i TT

⁶ beyābān : beyānbān TT

⁷ zenne : zen TT

26 MK 8a, MA 7a, BV 7b, AE 7a, YB 11b, TT 9b

¹ Gürcî-i : kömürcü YB

³ taḥaşşun : taḥşîn TT / hunāz-ı : cevāz-ı YB

- 4 Oğlan şoguk mu^c âmele etme misâfire
Doñdurmasın açıkda yatarken ayâz-ı nâz
- 5 Kaşmer Firenk tâzesi sevdim ki göñlümü
Durmaz elinde oynadır ol hoşka-bâz-ı nâz
- 6 Keklik sekişli dil-ber-i dil-keş hırāmımız
Şimdi şakallanıp dolamıştır palâz-ı nâz
- 7 Kuş adasında avladım ördek döşlü şüh
Gerden-firâzdır yakışır dense kaz-ı nâz
- 8 Köylerde genç uşaklar edermiş delâl u gunc
Çiftçi eline düşdü dirîgâ ki bâz-ı nâz
- 9 Yâr eyledikce girye dedim kirpigin görüp
Batmışdır âb-gîr kenârında sâz-ı nâz
- 10 Şallotayı şoğanlıca yap da getir desem
Aşcı^c Arab şakalıma doğrar piyâz-ı nâz
- 11 Kalyon-ı lukme geçmedi çokdan Hevâiyâ
Korşan-ı imtinânla kapanmış boğaz-ı nâz

27

mef^c ulü fâ^c ilâtü mefâ^c ilü fâ^c ilün

- 1 Kış başdığınca oldu füzün ıztırabımız
Zirâ ayağımızda delindi çorabımız
- 2 Şol köhne büstân-ı hazânız cihânda kim
Başdırdı bülbülüñ nağamâtın gurabımız

⁵ YB nüshasında 5. beytin 2. mısraı ile 6. beytin 2. mısraı yer değiştirmiştir.

⁷ -firâzdır : -fezâdır MK, BV, AE

⁹ Yâr : yâd AE // batmışdır : bitmişdir TT

27 MK 8a, MA 7b, BV 7b, AE 7b, YB 12a, TT 10a

¹ Kış başdığınca : başdıkça kış YB

² hazânız : harabız YB; harabımız TT

- 3 Törtöp olup şokulmuşuz ormân-ı vaḥşete
Ürkütmeyince añlayamazlar ḥisâbımız
- 4 Açdık dehen taşallüfa lâf u güzâfla
İşlatdı çehre-i süfehâyı lu^çâbımız
- 5 Çokdur çanak yalayıcı yetsin yemek deyü
Döndükce döndü bak aralıkda dolâbımız
- 6 Dalmışdık uyḥuya o t....larla dün gice
Bir zarṭa vâḳi^ç oldu bütün kaçdı ḥâbımız
- 7 Derdiñ çağırma ^çunfla rûy-ı cemâ^ç ate
Oldu ḥaṭîb-i ḥ^çâce maḥall-i ḥiṭâbımız
- 8 Pek eski ser ki yüz ki nihâyetde küskünüz
Bizden ^çaceb mi görse zarar kendi ḳabımız
- 9 Gördüñ şu semte gitdi bir oḡlan Hevâiyiâ
Oldur şokaḳda bâ^çış-i sa^çy u şitâbımız

28

fâ^çilâtün fâ^çilâtün fâ^çilâtün fâ^çilün

- 1 Sürḥla taḥrîr olunmuş şî^çr-i rengin isteriz
Tâze mazmûn olmayınca bâri tazmîn isteriz
- 2 Bizlere câ'iz degildir ârzü-yı câize
^çArz-ı eş^çâr etsek ehl-i câha taḥsîn isteriz

³ vaḥşete : vaḥdete YB⁴ güzâfla : güzâf ile YB // çehre-i : çehre TT / süfehâyı : süfehâ-yı MA; YB'de yok⁵ yetsin : yensin TT⁶ o t....larla : odabaşıyla YB⁷ ^çunfla : ^çunf ile // Oldu ḥaṭîb-i ḥ^çâce : olsa ḥaṭîb-i ḥ^çâce MA, BV; olsa ḥaṭîb-i ḥ^çâce AE; olsa ṭabîb ü ḥ^çâce YB⁹ sa^çy u : sa^çy AE

28 MK 8b, MA 7b, BV 8a, AE 8a, YB 15a, TT 12b

¹ Sürḥla : Sürḥ ile YB

- 3 Yolculuk düşdü gidip köyde deyiş çağırmağa
Hurdevât dutuşamaz koymağa har-çîn isteriz
- 4 Söyleñ ayak berberine başımız incitmesin
Ustura âlâtını gâyet de keskin isteriz
- 5 Baş açık dīvāneyiz koy taşlasın şıbyān bizi
Böyle bünyān-ı cününü saht u sengîn isteriz
- 6 Ey muvaqqit sen gurûbî kur bizim sa^catleri
Kaldı kim imsākda elbette temkîn isteriz
- 7 Hey Hevāyî çünki ser-ḥadd-i kanā^cat bekleriz
Şimdi devlet cānibinden biz de ta^cyîn isteriz

29

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Meclis-i şoḥbete kim sofra-i ni^cmet gelmez
Köfte-ḥ^ˆāruñ ten-i bî-tābına kuvvet gelmez
- 2 Şıra ḥelvāsına kendüsü gider dalkavuşuñ
Yohsa teklîfe anı şāhib-i da^cvet gelmez
- 3 Artıcaḳ vermiyecek kıymetini kaşşāba
Aşcınıñ pāyına maṭbaḥda semiz et gelmez

³ Yolculuk : Yolculuk YB / deyiş çağırmağa: deyiş çıkarmağa YB, AE // Hurdevât : Zırdevât TT /
dutuşamaz : taşıyamaz YB

⁵ sengîn : keskin TT

29 MK 8b, MA 8a, BV 8a, AE 8a, YB 15b-16a, TT 13a

¹ YB nüshasında 1. ve 2. beyitler bulunmamaktadır. //-ḥ^ˆāruñ : -ḥ^ˆārun BV, AE / tābına : nābına TT

² teklîfe : teklîf AE

³ pāyına : yanına AE

- 4 Hem şolak hem çolak ey usta kov ol oğlanı
Böyle şakirdiñ elinden hele şan^c at gelmez
- 5 Müşkil olmuş işi müşhil yese efyün yerine
Ḵabz-ı tiryākī-i bī-çāreye līnet gelmez
- 6 Ḵomşumuzda lohusā var imiş oğlan doğmuş
Niçün andan bize ibriķla şerbet gelmez
- 7 Gençligiñ geçdi Hevāyī saña şimden şoñra
Kız degil koca deyü şeyyibe^c avrat gelmez

30

mefā^c ilün mefā^c ilün mefā^c ilün mefā^c ilün

- 1 Dem-ā-dem^c arşa-i^c ālemde āh ile devānız biz
Aceb āvāreyiz dünyāda H̱aķķ'a yelkovanız biz
- 2 Misāfir olmamış^c aql u feţānet bizde bir kerre
Güzergāh-ı cihānda gerçi kim mānend-i ẖānız biz
- 3 Miyān-ı çār-sūy-ı ma^c rifetde kārımız yokdur
Kenār-ı şehirlerde rüz u şeb it taşlayanız biz
- 4 Bizi ser-geşte eyler her nefes bu nefs-i emmāre
Kef-i tıfl-ı felāhan bāzide şankim şapanız biz
- 5 Hevāyī telh-kām etseñ^c aceb mi dāniş erbābın
Cehālet tarlasında ẖāşıl olmuş bir şoğanız biz

⁴ şolak : çolak YB / hem : hem de YB /ey: YB'de yok. / ol : o YB, AE // şakirdiñ : şakirdin BV, AE

⁵ işi : ise YB // tiryākī-i : tiryākī BV, AE

⁶ lohusā: nüfesā AE // andan bize ibriķla: ibriķ ile andan bize MA, YB, AE; ibriķla andan bize BV, TT

⁷ Gençligiñ : gençlik TT

30 MK 9a, MA 8a, BV 8a, AE 8a, YB 19a, TT 15b

¹ dünyāda : dünyā MK

² cihānda : ẖünāda YB

³ çār-sū-yı : çār-şū-yı MA, AE // şehirlerde : şehirde YB

⁴ MK nüshasında sıralama 1, 2, 3, 5, 4 şeklindedir.

⁵ erbābın : erbābıñ YB

31

Ḥarfü'ş-Şın**fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün**

- 1 Ḳande ḳaldı bizim eyvāh iki yüz elli ğuruş
Gelmiyor oldu mu güm-rāh iki yüz elli ğurūş
- 2 Bilmezem cürmü nedir ḥabs-i medīd eylediler
Çıkagelmez mi ki nā-gāh iki yüz elli ğurūş
- 3 Getirip kimse bütünce şayıvermez elime
Ki yarım giyse derim gāh iki yüz elli ğurūş
- 4 Bir ğurūşu yoĝise daḥı baña acıyanıñ
Olsun ĩrādı be-her māh iki yüz elli ğurūş
- 5 Bağmadı şüretime ḥufreye girdi Simyon
Girmedi cebime şad āh iki yüz elli ğurūş
- 6 Ey Hevāyī alamazsam ölürüm açlıqdan
Başka yüzden vere Allah iki yüz elli ğurūş

32

ḤARFÜ'T-ṬĀ'**fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün**

- 1 Şimdi çokdur ketebe şāḥibi cāhil ḥaṭṭāt
Lākin esrār-ı ḥurūfa ḳanı vāşıl ḥaṭṭāt
- 2 Ḥoş-nüvīs olsa ne deñlü ^culemā ^cindeinde
Ṭutulur merdüm-i naḳḳāşa mümāşil ḥaṭṭāt

31 MK 9a, MA Yok, BV 8b, AE 8b, YB 12b, TT 10b

¹ Ḳande : Ḳandı TT⁴ ğurūşu : ğurūş AE, TT / yoĝise daḥı : daḥı yok ise BV, AE, TT; yok ise YB
32 MK 9a, MA 8a, BV 8b, AE 8b, YB yok, TT yok

- 3 Ḥaṭṭına koymaz idi nābe-maḥāl i³ rābı
 Oğumuş ańlamıŝ olsaydı ³avāmil ḥaṭṭāt
- 4 Qorqarım hıŝmına Allāh u Resūl'ūñ uęrar
 Ta ki yańılıŝ yaza Qur'an u delā'il ḥaṭṭāt
- 5 Ben Hevāyī ederim tövbe mürekkebcilige
 Var ise yazdığın ańlamaęa qābil ḥaṭṭāt

33

ḤARFÜ'L-QĀF

fe³ ilātün fe³ ilātün fe³ ilātün fe³ ilün

- 1 Qalafatcılara āteŝ kayığın yağlatdık
 Yine şu aldı çekip iskeleye bağlatdık
- 2 ³Aqla yelken edip urduqca kayıkda küregi
 Anafor ŝuların akıntı gibi çağlatdık
- 3 Baŝmadık ŝuffe-i himmetde çürük taḥteye hiç
 Eskidikce anı dülger getirip ŝaęlatdık
- 4 Bār-gīr-i dilimiz mīriye zabṭ eyledi ğam
 Āteŝ-i āh-ı şerer-küster ile dāęlatdık
- 5 Gice zindānda çözüp bendini kaçmıŝ hırsız
 Atlılar gönderip eṭrāfa yolun bağlatdık
- 6 Lü'lü'liyle lalalık eyledik avutmağ için
 Çocuğu dāye kucağından alıp ağlatdık

³ nābe-maḥāl : tābe-maḥāl AE

33 MK 9b, MA 8a, BV 8b, AE 8b, YB 13a, TT 10b

¹ kayığın : kayığıñ YB² küregi : kürege TT³ ŝuffe-i : ŝafḥa-i TT⁶ avutmağiçün : avutmağ için AE; ammā nā-çār YB

- 7 Nuṭka gelsek şu⁷ arānıñ sesi birden kesilir
Ey Hevāyī yine biz dil kılıcın zāğlatdık

34

ḤARFÜ'L-KĀF

fā⁷ ilātün fā⁷ ilātün fā⁷ ilātün fā⁷ ilün

- 1 Zā⁷ f-ı bāhım vardır āyā izdivāc etsem gerek
Koca qarılar elinden bir⁷ ilāc etsem gerek
- 2 Evde dirliksiz idim tesmīmden etdim hāzer
Ba⁷ d-ez-īn mel⁷ ūne ile imtizāc etsem gerek
- 3 Tutmuyor fāre ciger ta⁷ yīn edelden kör kedi
Kāt⁷ edip rızkın köpeklerden de ac etsem gerek
- 4 Bir ceviz buldum yere gömdüm çürük çıkmaz ise
Bāğçemde besleyip ulu ağac etsem gerek
- 5 Dalğavuklar ser-firāzıyım efendimiñ yine
Tokyasın kaptım bu gün başımda tāc etsem gerek
- 6 Bir qarış boylu cüce oğlancığa meyl eyledim
Vaşf-ı kaddin uzadıp altı kulac etsem gerek
- 7 Boğça etdim nāme-i eş⁷ ārı Kālāyī gibi
Sūk-ı tiryākiye vardıkda hārāc etsem gerek
- 8 Ey Hevāyī evde yapırdım yalancı dolma kim
Şā⁷ irānıñ ağızına anı tıkaç etsem gerek

⁷ kılıcın : kılıcı AE

34 MK 9b, MA 8b, BV 9a, AE 9a, YB 5b, TT 4b

¹ āyā : ammā MA, YB

³ gerek : MA nüshasında yoktur.

⁴ ceviz : ceviz MA, YB

⁷ tiryākiye : tiryākiye BV, AE

35

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Bıkdırır Vehbî gibi halkı ozânı şā^ciriñ
Ağzı yañşakdır katı ol pîr-i fânî şā^ciriñ
- 2 Kızbi yakışdırmayınca söyleme ^cAynî gibi
Diñlenilmez her zemân zîrâ yalanı şā^ciriñ
- 3 Koyunun evrāk-ı perîşân eyle mânend-i Refî^c
Doldurup şişmek gerekdir iki yanı şā^ciriñ
- 4 Şi^cr-i nâ-hoş olsa da hoş gösterir ihyâ edip
Hüsn-i hatla hâme-i mu^cciz-beyânı şā^ciriñ
- 5 Ya şağır ya kör ya gözlü ya deli yâhûd naḥîf
Boş degil elbette lâzım bir nişanı şā^ciriñ
- 6 Hoş gazel yapmaz Sürûrîveş müverriḥlik eder
Ey Hevâyî sözde mazmûn bulmayanı şā^ciriñ

36*

ḤARFÜ'L-LÂM

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Yaḥşi degildir yüze çıkdı yamandır o ḥāl
Oğlanı mağrûr eder ḥüsnüne ândır o ḥāl
- 2 Et beni der şorsa ger yâre gulâm-pâresi
İnce fitîl anda kıl beline cıbândır o ḥāl

35 MK 10a, MA 8b, BV 9a, AE 9a, YB 21a, TT 17a

36 MK 10a, MA 9a, BV 9a, AE 9a, YB yok, TT yok

¹ ḥāl : ḥāl MK² ger : ol MA, BV, AE

- 3 Ak çıkar evvel koca puşt şalıverirse şakal
Tarla gibi çehrede tohum-ı ketandır o hâl
- 4 Var ise çıkmış sinek şimdi seniñ rüyına
Hey güzelim yok idi bunca zemandır o hâl
- 5 Sen de Hevâyi gibi al köleniñ beñlisin
Kaçsa dağı bulunur yüzde nişandır o hâl

37

mef[°]ülü fā[°]ilātü mefā[°]ilü fā[°]ilün

- 1 Haş geldi oğlanıñ yüzüne muğber oldu dil
Artık ferāğat etmege hāhişger oldu dil
- 2 Silmez mi çizmesinden anıñla çamuru yār
İşlatdı göz yaşı kabarıp sünger oldu dil
- 3 Rāh-ı emelde her tarafa eyleyip şitāb
Gitdikçe menzil atı gibi lāğar oldu dil
- 4 Hep nāfile tabandır işi dikine tırāş
Dükkānı yok ayağda gezer berber oldu dil
- 5 Nevbetle tabl-ı şöhreti çaldı bu [°]aşrda
Pāşā kapısına düşeli mehter oldu dil
- 6 Şehr-i sühanda yapıdı biraz derme çatma beyt
Üstād-ı pīşeger geçinir dülger oldu dil
- 7 Güldürdü ehl-i nazmı Hevāyī gibi biraz
Hoş-lehce şā[°]ir idi bu yıl kaşmer oldu dil

37 MK 10a, MA 9a, BV 9b, AE 9b, YB 14b, TT 12a

² anıñla çamuru yār : anıñla yār çamuru YB; anıñla çamurlu yār TT // redif olan “dil” kelimesi sığmadığından yazılmamış.

⁴ tırāş : tırāş YB

⁵ çaldı : çaldık TT

38

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Señ rakībī düşürüp ardına Sekbānlı güzel
Esb-i tāziyle gider şayda o Tavşanlı güzel
- 2 Giydi ağyār kedi s̄ireti m̄anende-i m̄uş
Oynadır vaz^c-ı şüttür gürbe ile Vanlı güzel
- 3 Zannedip peşm-i sefīd ak şaḡalın şūfīniñ
Mū-be-mū yoldu resen yapmaḡa Kirmanlı güzel
- 4 Şefḡat-i rīş-i sefīd āh-ı siyeh bilmezler
Sevdim Akşehirli dilberle Karamanlı güzel
- 5 Tār u mār eyledi kūy-ı deli m̄anend-i levend
Ali adlı deli heybetli o Oşmānlı güzel
- 6 Nār-ı hicrāna yakıp nice hevādārların
Verdi ḡākisterini yellere Miltanlı güzel
- 7 Semt-i Bükreş'de belim bükdü gözüm yaş etdi
Ey Hevāyī ḡatı kāfirdir o Boḡdānlı güzel

ḤARFÜ'L-MİM

39

mefā^cilūn mefā^cilūn mefā^cilūn mefā^cilūn

- 1 Araḡ içmiş idim lākin mey-ālūd eyledim ḡuşdum
Ne ḡalt etdim ki kendim böyle bī-ḡod eyledim ḡuşdum

38 MK 10b, MA 9a, BV 9b, AE 9b, YB 20b, TT 16b¹ tāziyle : nāziyle MA, AE² şüttür gürbe : şetrebe MK³ şaḡalın : şaḡalıñ BV, AE // yoldu : buldu YB, AE⁴ siyeh : siyāh YB⁵ Tār u mār : Tārmār MK, MA, AE⁶ 6. beyit MK'da yok.⁷ Boḡdānlı : Bağdātlı TT**39 MK 10b, MA 9b, BV 9b, AE 9b, YB 5a, TT 4b**¹ etdim ki : etdi ki TT / MK nüshasında redif olan "ḡuşdum" 2, 3, 4 ve 6. beyitlerde yazılmamıştır.)

- 2 Yüzüne karşı içdim şiḥneniñ şahbā-yı gūn-ā-gūn
Ki ṭāvus kıyruḡu rengine memdūd eyledim kuşdum
- 3 Baḡıñ balık etinde şūḥdur Dalyancı'nıñ oḡlu
İçip mey ʿaşḡına ekl-i palāmūd eyledim kuşdum
- 4 Zenaḥdānıñ taşavvurla meze rindāne ey sākī
Münāsib sīb idi ben nuḡlum emrūd eyledim kuşdum
- 5 Olup dil-sūḥte ʿaşḡıñla düşdüm ʿālem-i āba
Ki Yan Mollā gibi nāmūsu nā-būd eyledim kuşdum
- 6 Yedim sūḡ-ı Ḥaleb'de bir pilāv ismin su'āl etdim
ʿArab Kuşkuş deyince bezl-i mechūd eyledim kuşdum
- 7 Hevāyīveş muḡayyī ḡab alıp Külḡancı oḡlundan
Yudunca كلبه می āhımla pūr-dūd eyledim kuşdum

40

mefā^cilūn mefā^cilūn mefā^cilūn mefā^cilūn

- 1 Yemin vakt-i seḡerden ester-i nā-rāma kesdirsem
Ṭariḡ-i Şām ırāḡdır ḡalmasam aḡşāma kesdirsem
- 2 Şuyolcu-zāde'ye varsam da şarf-ı āb-rū etsem
Ḳuruçeşme şeneldiyse şuyun ḡammāma kesdirsem
- 3 Ḳuyunuñ ḡofası yırtıldı kendim de yamardım ḡoş

⁴ 4. beyit YB nüshasında yoktur. / rindāne : dendāne TT

⁵ sūḥte : sūḥte-i YB // Mollā : Monlā YB, AE, TT

⁶ sūḡ-ı : semt-i YB

⁷ muḡayyī : muḡayyī-i MA, BV, AE

40 MK 10b, MA 9b, BV 10a, AE 10a, YB 6b, TT 5b

¹ seḡerden ester-i nā-rāma : Bu kısım YB nüshasında silinmiştir.

² āb-rū : āb u rū TT

³ ḡofası : ḡovası BV, AE; ḡoḡası YB / yamardım : yapardım MA; yamadım YB // Ḳovacı : ḡoḡacı YB

- Ɛovacı Muřtafā'ya yağlı gönden yama kesdirsem
- 4 Eyü olmaz mı bu demde ç..ün ey Ɛarı oğlanıñ
Baña Ɛan almağa gelmiş iken ĥaccāma kesdirsem
- 5 Ĥesābım var benim Ɛaşşābla Ɛanlı bıçaklıyız
Münāsibdir nizā^c ı aradan ĥükkāma kesdirsem
- 6 Çeb-endāzī-i imlāya ederdim meşƐımı ta^c līƐ
Yesārī'ye varıp şoluna egri ĥāme kesdirsem
- 7 Kuteh kesdiyse darılmam Hevāyī cübbemi zīrā
Birazcık terziniñ ĥaƐƐın keserdim cāme kesdirsem

41

fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilün

- 1 Ɛara yüzlü Ɛocalar şeyĥiyim aƐdır şaƐalım
Ɛuşağımdan aşağı tā-be-ť....dır şaƐalım
- 2 Sāde-rūlar ĥamı ĥam eyleyeli Ɛāmetimi
Süpürür yerleri çārüb-ı şoƐaƐdır şaƐalım
- 3 Ɛavşan oğlanları benden ƐaƐıyor meykedede
Gördüler Ɛıllı barāƐdan ƐabaraƐdır şaƐalım
- 4 Ne^c aceb Ɛarma Ɛarış olsa^c Arab şaƐı gibi
Ɛoyverelden beri mehcūr-ı ƐaraƐdır şaƐalım
- 5 Şalıvermez ki yanından başım alıp gideyim
Ɛoca Ɛarınıñ elinde ƐutamaƐdır şaƐalım

⁵ ĥükkāma : ĥünkāma TT

⁷ kuteh : köye MK, MA, AE; köge YB

41 MK 11a, MA 9b, BV 10a, AE 10a, YB 8b, TT 7a

² Sāde-rūlar : Sādedir TT

⁴ TT nüshaında 4. beytin 2. mısraı ile 5. beytin 2. mısraı yer deĥiřtirmiřtir.

⁵ ƐutamaƐdır : tutamaƐdır YB

- 6 Gelmiyor pek kocamışsın deyü genc[°] avretler
Zaç-ı kıbrısla murādım boyamakdır şaķalım
- 7 Rūzgār esse yürürken bölünür kim şanırim
Hāyedir cürm-i zekan iki bacakdır şaķalım
- 8 Arķam üzre uyusam örtünürüm yorgandır
Yüzü koyu yatacak baña yatakdır şaķalım
- 9 Gül-şen-i[°] işvede reyhān ise hatt-ı hūbān
Deli ormanda benim de puturakdır şaķalım
- 10 Aşmışım gerdenime mezra[°] a-ı dünyāda
Ömrümün hāşılı bir torba başaķdır şaķalım
- 11 Ey Hevāyī yolunup cümle olunsa taķsīm
İki yüz küsece lihye olacaķdır şaķalım

42

fā[°] ilātün fā[°] ilātün fā[°] ilātün fā[°] ilün

- 1 Üstayım āvārelik dükkānda kārımdır benim
Bir kaç işci kālfa şākird-i şümārımdır benim
- 2 Na[°] l-bend-i çārşū-yı yāveyim kim şā[°] iriñ
Beygir-i tab[°] ın topāl eden қayarımdır benim
- 3 Bağlıyım āhūr-ı aşķ-ı yārda[°] ayķur gibi
Zülfünüñ sevdāsı başımda yularımdır benim

⁶ Zaç-ı kıbrısla : saçı kıprızla MK, MA, BV, AE, YB

⁷ Hāyedir : Hāyevez TT / bacakdır : bucaķdır AE

⁹ işvede : aşķda TT

¹¹ küsece lihye : kūsice daye TT

42 MK 11a, MA 10a, BV 10b, AE 10b, YB 11a, TT 9a

¹ Üstayım : Üstaya YB / işci : aşķı MK

² Na[°] l-bend : muğl-bend TT / yāveyim : yāreyim TT

³ Bağlıyım āhūr-ı aşķ-ı yārda[°] ayķur gibi : Bağlıyım āhūr-ı aşķ içre yatar[°] ayķur gibi MK

- 4 Hîc uzun boylu deliķanlıya beñzer mi ķavaķ
Etmesinler böyle teşbîhi ķınārımdır benim
- 5 Gāh ipe gāhî yılana saçların beñzetdiğim
Muķtezā-yı fikr-i süst ü tār u mārımdır benim
- 6 Kūylarından gitmezem ölsem o Dihķān-zādeniñ
Evleri yanındaki ķhandek mezārımdır benim
- 7 Bir belinden aşāğası tıtmaz oğlan sevmişim
Doğrusu ^cahdi bütün gönlümce yārımdır benim
- 8 Şöyle bustānım ki her bār Arnabūd oğlanları
Yüklenip gezdirdiği tūrb u ķıyārımdır benim
- 9 Sen beni zen-pāre mi şandıñ ki başdıñ ey nefer
Komşudan şor kim bu ^cavrat kendi ķarımdır benim
- 10 Ğam ocağında yanıp şöıra gözüm yaşı ile
Şu sepilmiş egşim āhım buķarımdır benim?
- 11 Kūşe-i ģammāmda çıplāķlara oldum re'īs
Bir uyuz dellāk-ı müflis kīse-dārımdır benim
- 12 Atla gitsem bir yere ancak öñümde yürüyen
Bir peder-mānde ķırānta ķūķadārımdır benim

⁵ gāhî : geh YB // süst ü tār u mār : süst ü tār-mār MK, MA; süst tār u mār BV; süst tār-mār

⁶ ķhandek : AE nüshasında “ķı” harfi “cim” olarak yazılmış.

⁷ 7. beyit YB nüshasında bulunmamaktadır.

⁸ Arnabūd : Arnāvud BV, YB, AE // tūrb u ķıyārımdır : tūrb ķıyārımdır AE

⁹ şandıñ : şandın YB // kim : ki MA, YB,

¹⁰ egşim āhım : odunum āhım YB; egşim hem AE (2.mısra vezne uymamaktadır.)

¹¹ çıplāķlara : çıplāķda TT

¹² ķırānta : ķırānta BV, YB, AE

- 13 İztırârı diñlerim güftâr-ı fertütânesin
Herze-gûlukda Hevâyî ihtiyârımdır benim

43

fe^c ilâtün fe^c ilâtün fe^c ilâtün fe^c ilün

- 1 Her zemân ser-hoş olup na^c ra-i bed-ter çekerim
İşidip şıhne gelirse aña hançer çekerim
- 2 Berberin zor ile diş çekmesi müşkil iş mi
Kelpeten bende de var tahteden egser çekerim
- 3 Reh-güzârında Küçükçekmeceli bir çocuğuñ
Şokulup çamura bî-hûde emekler çekerim
- 4 Sen inersen t....a her ne zemân kim böyle
Ben seni kuşağa ey süfli-i ebter çekerim
- 5 Sen Hevâyî bizim âhûra bir oğlan çekegör
Maşrafın ben ne kadar olsa füzünter çekerim

44

fâ^c ilâtün fâ^c ilâtün fâ^c ilâtün fâ^c ilün

- 1 Merkebim de ben gibi açdır şamancık isterim
Sırtı çıplāk kaldı bir eski palāncık isterim
- 2 Şoñra öldürsem gerek evvel doğurdup tencere
H^ı āce Naşreddīn gibi sizden kazancık isterim
- 3 Telh-kām eyler beni kāfir gidī düşnām ile
Her kaçan bakkalımızdan bir şogancık isterim

43 MK 11b, MA 10b, BV 10b, AE 10b, YB 14a, TT 11b

¹ bed-ter: TT nüshasında yok.

⁴ süfli-i : süflî AE

44 MK 11b, MA 10b, BV 11a, AE 11a, YB 19b, TT 15b

- 4 Hāy oğul bir komşumuz gitmişdi geldi yayladan
Var aña benden selām et armağancık isterim
- 5 Ey Hevāyî kendimi bildim ki ben de erkeğim
Şimdi evlenmek murādımdır ki kaçık isterim

ḤARFÜ'N-NÜN

45

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Bizim evde kediden de iri hey'etde şıçan
Gördünüz mü a kediler bu cesāmetde şıçan
- 2 Kediniñ yavruları öldü şıçanlar türedi
Kedi vaḥdetdedir olsa n'ola keşretde şıçan
- 3 Tıtdu āhı şıçanıñ boğdu köpekler kedimi
Şād-māndır kediniñ fevtine gāyetde şıçan
- 4 Bir şıçan gördü kedi atdı kenife kendin
Kedi miskīn boğulup kaçdı nihāyetde şıçan
- 5 N'ola derdile şararsa şıçanıñ kül kedisi
Kedi üstüne döker zerde^c imāretde şıçan
- 6 Kedi kapınca şıķılmışdı şıçan ağzında
Bıyığına kediniñ şıçdı o şıķletde şıçan
- 7 Ey Hevāyî kedi daraldı şıçan zıd depicek
N'ola ölürse kedi tıtduğu sā^catde şıçan

45 MK 12a, MA 10b, BV 11a, AE 11a, YB 9a, TT 7a

¹ kediden : gīdiden AE / hey'etde: heybetde TT // aña : aña AE

³ köpekler kedimi : kedilerimi TT

⁴ gördü : görür MA / kenife : kenefe TT // şıçan : YB nüshasında yoktur.

⁵ N'ola derdile şararsa şıçanıñ kül kedisi : Ne kadar derdle şararır şıçanıñ kedisi YB / şararsa : şorsa TT

⁷ zıd depicek : şad edecek TT

46

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Şākirde aşcı vermedi yağlıca māncadan
Karnın doyursa bāri fakīriñ yavancadan
- 2 Zannetmeñiz ki qālfa şakallanmış ustası
Rūyun şamarladıkca kızarmış şabancadan
- 3 Terk et o Türk'ü etse teşehhür ne deñlü kim
Çifti komuş Sitanbul'a gelmiş Şapanca'dan
- 4 Zāğlı kulağlı ustura gibi buçağile
Kesmiş tārīki dağlı inip Ustaranca'dan
- 5 Çatmaz mı zevrak-ı meye cerrār-ı bāde-ḥ^ıār
Baḥr-i talebde pençesi kalır mı şancadan
- 6 Tırnakları mı yok dişi mi yok şapamadı
Şaşkın kedi şıçanı kaçırıldı şapancadan
- 7 Artık gavurca qāfiye bul kim Hevāiyā
Şimdi uşanmış ehl-i sūḥan müslümāncadan

47

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Būlbül gibi rakībler ötmüş gurāb iken
Baykuş-ı āşiyān-ı cihān-ı ḥarāb iken

46 MK 12a, MA 11a, BV 11a, AE 11a, YB 13a, TT 11a

² Zannetmeñiz : Zanneylemez YB

⁴ buçağile : bıçak ile YB

⁵ zevrak-ı meye : zevk-ı meye AE / bāde-ḥ^ıār : bāde zarar TT

⁶ Şaşkın : Şaşgıñ MA; Şaşkın MK

47 MK 12b, MA 11a, BV 11b, AE 11b, YB 13b, TT 11a

¹ cihān-ı ḥarāb : cihān pek ḥarāb YB

- 2 Uçmuş o kebg-i hüsünü görüp yârdan göñül
Hayfâ ki avını alamamış ^cukâb iken
- 3 Eksik midir vızıltı bizim evde ^cankebût
Ağın kurup hariş-i şikâr-ı zebâb iken
- 4 Ey h[~]âcegi seniñle bedestânda müşteri
Alış veriş eder mi her işin dolâb iken
- 5 Hey usta kalçın al deyü şäkird ayak başar
Yarım pabûcla giydigi eski çorâb iken
- 6 Oldum yine Hevâyi-i kaşmerle imtiḥân
Ḥabṭ oldu kaldı maşhara ḥâzır-cevâb iken

48

mef^cülü fâ^cilâtü mefâ^cilü fâ^cilün

- 1 Zen-pâre kız gibi güzel oğlânı neylesin
Muğlim daḥı taḳarrüb-i nisvânı neylesin
- 2 Besdir livâṭa kürkü ile sâde ^centari
Lûṭî arar mı zîneti kaftânı neylesin
- 3 Sünnetci oğlanıñ ç..ünü kesdi gerçi kim
Altında ḥuşye nāmına şarkanı neylesin
- 4 Yaklaşdırır mı kurdu koyun kapmağa meger
Dişli olunca it sürü çobânı neylesin
- 5 Sen bul biraz düşüñ çok olursa misâfiriñ
Hücre kıazar nefes ile yorganı neylesin

³ vızıltı bizim evde : dızıldı bizim evde MA; bizde dızıldı-i YB // kurup : düzüp YB /zebâb : zebân TT

⁴ eder mi : eder di YB / bedestânda : bedşânda TT

⁵ kalçın : kaççın BV / şäkird : şäkir TT

48 MK 12b, MA 11a, BV 11b, AE 11b, YB 14b, TT 12a

⁴ kapmağa : kapma TT

- 6 Ölseydi kurtulurdu Hevāyī telāşdan
Ammā ki çıkmıyor gidīniñ cānı neylesin

49

mefā[°] ilün mefā[°] ilün mefā[°] ilün mefā[°] ilün

- 1 Ne milletdensin ey ruhbān kilīsāyı beğenmezsin
Kilīsāyı beğenseñ de çelīpāyı beğenmezsin
- 2 Bu dīnde çok yaşadım dersin ey Pāpās urursun lāf
Ne kāfirlikdir ol kim Rīm Pāpā'yı beğenmezsin
- 3 Bilir yapmak yapılmak o seniñ gibi degil[°] innin
Ne müşkil işdir ey me'bün ki hūnşāyı beğenmezsin
- 4 Efendi sen tabī[°] at şāhibi ādemsin etbā[°]₁
Dağı dört kaşlı istersin kırantāyı beğenmezsin
- 5 Çolağsın hizmetiñ a[°] yāna elvermezken ey şūbi
Yapışmak isteyince degme ağayı beğenmezsin
- 6 Bakılmazken dişine bahşış atıñ hey begim saña
Çekersem pīş-keş āhūrda kır tayı beğenmezsin
- 7 Rezālet çekmeden[°] uqbāya git[°] ırz u vaqārīñla
Gurūruñdan Hevāyī çünki dünyāyı beğenmezsin

⁶ telāşdan : neylesin TT // çıkmıyor : çıkmayıp AE

49 MK 12b, MA 11b, BV 11b, AE 11b, YB 16b, TT 13b

² urursun : edersin MA, BV, YB, AE // Rīm Pāpā'yı : Rūm Pāpā'yı YB, TT

³ °innin : gayrıYB, AE // me'bün : mābün MA; bu derd YB / hūnşāyı : heşāyı YB; hūnşāyı TT

⁵ Çolağsın : çü nefes YB / hizmetiñ : hidmetiñ YB / elvermezken : alıvermezken TT /

şūbī: zūbī MA, TT; zūbī BV; şūfī YB; şūnī // ağay : a[°] yānı YB

⁶ atıñ : anıñ TT

50

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Fuzûlsun hey kemer başı fuzûlâyı beğenmezsin
İmâretde pişen zerdeyle zırvâyı beğenmezsin
- 2 Şoğuk ayran içersin evde etmek doğrayıp ey Türk
Misâfirlikdeki kızgınca çorbâyı beğenmezsin
- 3 Siziñ çalığ yegen kendin beğenmişken yigitlikde
Yerersin ey Cezâyirli kabadayı beğenmezsin
- 4 Boğazıñ yırtılır ögmekden ey koltukcu eşvâbı
Şatarken böyle alırken urubâyı beğenmezsin
- 5 Babañ kelb oynadırdı bunca yıllar bulmayıp maymûn
Sen ey çengâne oğlân ayda bir ayı beğenmezsin
- 6 Ne cimrisin behey külhâni kim hâmmâma girdikce
Verirsin akceyi az kirli çıkmayı beğenmezsin
- 7 Hevâyî rüy-ı zerdîñle benî aşferden eşna^c sîn
Şekâvetde Şarı beg-zâde zür-bâyı beğenmezsin

51

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Ne bed-meşrebsin ey ser-hoş ki şahbâyı beğenmezsin
Ne yersin çünki nuql-ı table-ârâyı beğenmezsin

50 MK 13a, MA 11b, BV 12a, AE 12a, YB 16b, TT 13b

¹ hey : YB nüshasında yok. // zerdeyle : zerde ile MK, MA, BV, AE/ zırvâyı : zırvâyı YB

² Şoğuk : Şovuğ TT // kızgınca : kızgınca MK, MA, TT

³ çalığ : çapık MA / beğenmişken : beğenmiştir YB // Yerersin : yararsın YB, TT

⁴ alırken urubâyı : alır iken anı YB; ulurken urubâyı AE

⁷ beg-zâde : beg-zâde-i TT

51 MK 13a, MA 11b, BV 12a, AE 12a, YB 17a, TT 14a

¹ ki : AE nüshasında yok

- 2 Ḵalata'dan müferraḥ derdiñ ey rind-i çanaḳ-peymā
Yasaḡ olmaḡla şimdi sen Ṭarabyā'yı begenmezsın
- 3 Cücem göñlüñ büyükdür istemez yer ḵuḳlası seyrin
Cemālden özge ya⁶ nī bir temāşāyı begenmezsın
- 4 Öñünde pekce urmazsın gelin çoçusunuñ na⁶ ra
Meger kim ey düḡün çavuşu alayı begenmezsın
- 5 Düḡünde ẕurnaya ḡammāmda ḵurnāya⁶ āşıḳsın
Yine ey dil⁶ arūs-ı ḡacle-pīrāyı begenmezsın
- 6 Ḵadın pek yaşlısın yoḡdur mecālīñ şu çıkarmaḡa
Ḵuyu ḡayet derin dersin ṭulunbāyı begenmezsın
- 7 Beni vālī begendi bir⁶ abā etti⁶ ināyet kim
Hevāyī sen ḵaba dersin o kālāyı begenmezsın

52

fe⁶ilātün fe⁶ilātün fe⁶ilātün fe⁶ilün

- 1 ⁶Irḳ-ı ẕühhād-ı riyā-pīşeye şeyṭān yürüsün
Resen-i ḡilede cān-bāz kör oḡlan yürüsün
- 2 Ṭut ḡayālīñde mürīdā ḡarekāt-ı şeyḡi
Vādi-i vāhimede ḡül-i beyābān yürüsün
- 3 Deve kuşu gibi uçmaḡa mecālī yoḡdur
Dalṭabān olsun o şūfī-i girān-cān yürüsün

² Ḵalata'dan : Ġalatadan YB // sen : MA, BV, AE nüshalarında yok.

³ göñlüñ : göñlü YB / yer ḵuḳlası seyrin : bir ḵuḳlayı seyrin YB; bir ḵuḳla serin AE

⁴ öñünde: önünde TT // urmazsın : urmazsıñ BV, AE / gelin çoçusunuñ : gelinciniñ niçün YB;
gelin ceyisiniñ TT // alayı : bu alayı YB

⁵ Yine ey dil : niçün böyle YB

52 MK 13b, MA 12a, BV 12a, AE 12a, YB 20b, TT 16b

¹ ḡilede : ḡilede AE; ḡilede YB

² Ṭut:Ṭop TT / ḡayālīñde : ḡayālinde YB // Vādi-i : vāde-i MA

- 4 Hâcî Bektâş yürütdü ise taş dīvārı
Ġayret etsin şu bizim ata ki bir an yürüsün
- 5 Çıkdı kulluklara çorbâ şavuluñ yoldan kim
Zümre-i bār-keş-i kepçe vü kazğan yürüsün
- 6 Yürü gene deyü zaḥmet veriyor dāye añā
Araba al çocuğa ey lala āsān yürüsün
- 7 Pāy-dār oldu Hevāyî ayağıñda niḳris
Şişleri şöyle yürüt şişlere kim ḳan yürüsün

ḤARFÜ'L-HĀ

53

mefā^ḥ ilün mefā^ḥ ilün mefā^ḥ ilün mefā^ḥ ilün

- 1 Ayakdaş avcum açdım el-amān el arḳası yerde
Yavaş ur tırayı hey dalṭaban el arḳası yerde
- 2 Çıkdım bir oyun kim adıdır ḳubbe emīr zübbe
Baña meclisde etdi merdümān el arḳası yerde
- 3 Çekersem na^ḥ ra zīr-i pençe-i kullukda mestāne
Tezelzüldeñ düşüp eyler nişān el arḳası yerde
- 4 Giyerken ḳışda dest-i ra^ḥ şedārımdan düşüp etdi
Şitā-yı Erzurum'a eldivān el arḳası yerde

⁵ zümre-i : na^ḥ ra-i TT / kazğan : ġazğan MK

⁶ Yürü gene : yürü ki MA

⁷ şişlere : şişleri TT / kim : hep YB

53 MK 13b, MA 12a, BV 12b, AE 12b, YB 10b, TT 9a

¹ Ayakdaş : Ayakdaşım TT / el-amān : el-āmān MA, YB

² merdümān : merdübān TT

³ na^ḥ ra zīr-i pençe-i : na^ḥ ra zīr-i pençe BV; na^ḥ ra-i zīr-i pençe AE; na^ḥ ra zīr-i pençe-i YB

⁴ Şitā-yı: şitā TT / 4. ve 7. beyit YB nüshasında bulunmamaktadır.

- 5 İki avcum yalağdan doldurup sakḳā-yı gerdüne
Bir içim şu içün etdim hemān el arḳası yerde
- 6 Yıkınca köhne dīvārı eder eslāfına ırḡād
Temelden ḳaldırıp seng-i girān el arḳası yerde
- 7 Bozup yıldız ṭapındı şüret-i çāsāra etmekle
Şayarken pāra şarrāf Estefān el arḳası yerde
- 8 Deliler gibi ser-keşlik eder ammā döküp bir gün
Çınāra etdirir bād-ı ḥazān el arḳası yerde
- 9 Hevāyī Şeyḥ Efendi avcunu öpdürmek oḡlāna
Demekdir ḥüsnüfīe ey nev-cevān el arḳası yerde

54

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Eski keḥḥālīm görürdüm çāre baḳsam çeşmiñe
İkisin birden açardım ot biraḳsam çeşmiñe
- 2 Ḳaraşuyun aḳıdırken kör ederdim göz göre
Mīl bulunmadıḳca egser pāre ḳaḳsam çeşmiñe
- 3 Uḡrılıḳlıdır ḳamaşıp yaş döker yağmur ḳadar
Bir bulutluḳ günde şimşek gibi ḳaḳsam çeşmiñe

⁵ sakḳā-yı : sefā-yı AE, YB

⁶ eslāfına : eslāḳına TT

⁷ yıldız ṭapındı : yıldır ṭanıdı TT / çāsāra : cāsār AE ; çāresā TT

⁸ bir gün : yerken MA, AE

⁹ ḥüsnüfīe : ḥüsnüne YB; ḥüsnüñ AE

54 MK 14a, MA 12b, BV 12b, AE 12b, YB 15b, TT 12b

¹ ot : od BV, AE

² bulunmadıḳca : bulaşmadıḳca TT

³ Uḡrılıḳlıdır : Uḡrılıḳlandı MA / ḳadar : gibi MA // bulutluḳ:bulutumluḳ TT

- 4 Sen bakar körsün yakın gelsem de görmezsin beni
Hey şaşı gözlüm ne mānī^cdir uzakşam çeşmiñe
- 5 Dil-ber olurduñ kulağ işitmemiş göz görmemiş
Sürme çeksem gūşuñ mengūş taşsam çeşmiñe
- 6 Kāşki ey kirpigi kaşı yoluk köylü kıızı
Alnıñ üstünde ter olsam da aksam çeşmiñe
- 7 Kapılarda körler okurdu ilāhīdir deyü
Ben Hevāyiveş firāklı türkü yaksam çeşmiñe

55

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Yatıp kalmaz olur bu qarlar āb āheste āheste
Eridir āteşāsā āftāb āheste āheste
- 2 Çekişde dahı lāzımdır te'ennī kim ürer soñra
Hırılı eyleyip evvel kilāb āheste āheste
- 3 Tarīk-i gamda bī-tāb oldum olsa şimdi bir merkeb
Rükübün eyler idim irtikāb āheste āheste
- 4 Yatarken Şeyh Efendi tekyesinde duymasın derseñ
Müridā müridin öp şap be-şap āheste āheste

⁴ gelsem: gelsin de TT // gözlüm ne : gözden TT / mānī^cdir : miqdārı YB // YB nüshasında beyitler 1, 2, 3, 5, 6, 4, 7 şeklinde sıralanmıştır.

⁶ der : ter YB / 2. mısra TT nüshasında; “Alnıñ üstünde deriolsaydı bakşam çeşmiñe” şeklindedir.

⁷ Kapılarda : Kapıda YB / ilāhīdir : ilāhī TT / okurdu : okurlardı YB

55 MK 14a, MA 12b, BV 13a, AE 13a, YB 19a, TT 15b

¹ yatıp : yatar YB; yanıp TT // eridir : eder AE

² ürer soñra : ürerken TT

³ olsa : alıversen YB

⁴ Şeyh Efendi tekyesinde : tekyesinde Şeyh Efendi MA, BV, YB, AE, TT //
be-şap : şap şap MK, TT; şap şitāb : MA

- 5 Sizi gözler gelir şāyed Hevāyī sezmesin aġyār
O yāriñ eyle ardınca şitāb āheste āheste

56

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Cānım ol deñlü şıkıldı geleli bu dereye
Nüşha kısdırdı mecelle şanasın cendereye
- 2 Çevrilirken ser-i şıbyāna şapan taşu gibi
Seyr ediñ hālīme kim dūr düşürdü nereye
- 3 Dā'imā düz yürüsem böyle çıkıp inmez idim
Odadan daġlara daġıñ tepesinden dereye
- 4 Baġ kazanlarla kazan aķce kazan al dediler
Aş pişirdikde şıġışmaz yemegiñ tencereye
- 5 Baña taķlīd ederek sen de Hevāyī böyle
Kaşmer etme yetişir kendiñi her maşharaya

57

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Cānıma kıyma dedim kıydı Börekci-zāde
Teni tennūr-ı gama şaldı Çörekci-zāde
- 2 N'ola gül-bangım ile halkı beliñletdim ise
Kızmayım mı beni patlatdı Tüfekci-zāde

⁵ gelir : gelip YB // şāyed : aġyar MA

56 MK 14a, MA 12b, BV 13a, AE 13a, YB 20a, TT 16a

² hālīme : hālīm MA; hālīmī YB

³ dereye : deryāya TT

57 MK 14b, MA 13a, BV 13a, AE 13a, YB 21b, TT 17a

¹ teni : beni TT

² beliñletdim ise : bekelletdim MA, BV; ayaklandırdı isem YB // patlatdı : çatlatdı YB, TT

- 3 Ne o burnunda fişiltı niçün ateşleniyor
Âhımızdan mı fitîl aldı Fişekci-zāde
- 4 Bir maḥale çekip etdim gice sözdeli ^çarz
Muḥriḳ-āvāz ile fāş eyledi Bekci-zāde
- 5 Bendeki enker-i eşvāt bulunmaz ḥarda
Begenir mi ^çaceb aḥırsam Eşekci-zāde
- 6 Arḳadan çatmasın aḡyār deyü baḳdıḳca
Beni ḳayıḳcı ḳıyās etdi Kürekci-zāde
- 7 Bāḡcemde yayılan fişḳı açardı nergis
Olsa tarḥ-efgen-i nezzāre Çiçekci-zāde
- 8 İplicik baḡlamış olsam o ḳalem parmaḳda
Beni tiz elden unutmazdı İpekci-zāde
- 9 Ey Hevāyî gözüñ aydın ne durursun raḳş et
Sūr-ı vaşlın saña gösterdi Köçekci-zāde

³ fitîl aldı : aldı fitîl AE // Fişekci-zāde : Fişenkci-zāde YB

⁵ enker-i : anlar TT / aḥırsam : aḡırsam YB

⁶ aḡyār deyü : deyü aḡyār AE

⁸ 8. beyit YB nüshasında bulunmamaktadır.

⁹ gözüñ : gözün AE, YB

HEZLİYYÂT*

58

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Şaķalım vaşfına kıldım t....ımdan āgāz
T....ımdır şaķalım baħşin eden tūl ü dırāz
- 2 T....ım olmasa hālā şaķalım olmaz idi
Şaķalım şanki olunmuş t....ımdan efrāz
- 3 Şaķalım böyle uzun böyle t....ım ķanbūr
T....ım olsa ^caceb mi şaķalımdan ħaylāz
- 4 Fitne enbānı t....ım ķaba aħmak şaķalım
Zıdd iken oldu şaķalım t....ımla hem-rāz
- 5 Şaķalım fart-ı nevāzişle t....ım oħşar
T....ım hezlle doğrar şaķalım üzre piyāz
- 6 Ķarnı şiş ħaste t....ım aña yorgan şaķalım
Şaķalım üstüne titrer t....ım eyler nāz
- 7 Şaķalım meyli füzündür t....ımdan tırfe
Şanki Maħmūd şaķalım t....ım aña Ayāz
- 8 Şaķalımla t....ım va^cd-i mülākāt etmiş
T....ımla şaķalım eyler o va^cdi incāz

*Başlık MK, BV ve AE : Ğazel-i Mü'evvil YB : MA ve TT'de başlık yoktur.
58 MK 14b, MA 13a, BV 13b, AE 13b, YB 21b, TT 17b

² Şaķalım : t....ım BV, AE / t....ım : şaķalım AE

⁴ Zıdd iken oldu şaķalım t....ımla : t....ımla şaķalım zıdd iken oldu YB

⁵ hezlle : hezl ile YB

⁶ ħaste : ħaste MA, AE

⁷ meyli füzündür : ħayli uzundan YB // Ayāz : imyāz TT

⁸ va^cd-i : va^cz-i MA

- 9 T....ımla şaķalım kılsa n'ola āmīziş
T....ım sifle-i dūndur şaķalım sifle-nevāz
- 10 Şaķalım etdi tenezzūl t....ım bendesine
T....ım da şaķalım pāyın öpüp kıldı niyāz
- 11 Şaķalım şadre çekip vardı t....ım aşağı
T....ımdan şaķalım eyledi rütbe iħrāz
- 12 Şaķalım yüzde t....ım s..imiñ altında
Vechi var olsa şaķalım t....ımdan mümtāz
- 13 Şaķalım tā ki taķındı t....ımla edebin
T....ım oldu şaķalımla maħāsın-perdāz
- 14 Şaķalımdan utanıp şaķladı kendin t....ım
T....ım taşra çıkardı şaķalım verse cevāz
- 15 Şaķalım kendüyü koyverdi t....ım çekdi
Şaķalım ben gibi loşdur t....ım tīr-endāz
- 16 T....ımla şaķalım torbalı göynekdendir
Şaķalım da t....ım da degil ehl-i erbāz
- 17 Kırşehirli şaķalım Kargılı Türk'dür t....ım
T....ım da katı nobrān şaķalım da nā-sāz
- 18 Şaķalım dögmege şaķlar t....ım ser deste
T....ım Yāvuz Efendi şaķalımdan da yobāz

⁹ sifle-i dūndur : sifle döndü TT

¹¹ şadre : şadr AE

¹² s..imiñ : s..iñ TT

¹³ perdāz : pervāz BV, MA / Bu beyit YB nüshasında yoktur.

¹⁵ loşdur : boşdur YB

- 19 T....ım üzre şalındıkça yukardan şaķalım
Şanırım kim t....ım ķarga şaķalım şeh-bāz
- 20 T....ım ķuş gibi sekmiş şaķalım çalışına
Şaķalım kessem eder belki t....ım pervāz
- 21 Şaķalım aķ t....ım د به dir ammā ki yine
Şaķalım kāğıd uçurmakda t....ım ķuş-bāz
- 22 Şaķalım yayılır etrāfa t....ım çekilir
Esdigin görse şaķalımla t....ım poyrāz
- 23 T....ımla şaķalım var şuya batmaz bedenim
Şaķalımdır baña yelken t....ımdır طونباز
- 24 Beyķoz'a gitdi t....ım Şarıyār'a şaķalım
T....ımla şaķalım eylediler seyr-i Boğaz
- 25 Başķa şeydir t....ım özge temāşā şaķalım
T....ımdan şaķalım ء ucbedir ağızım yırtlaz
- 26 Şaķalımla t....ım beñzedecek şey bulamam
T....ımla şaķalım hāķķına yapsam elgāz
- 27 Şaķalım çünkü hāķīķatde t....ım gibidir
T....ım da şaķalım gibi desem şanma mecāz
- 28 Farķ olunmaz t....ımla şaķalım ķılca velī
T....ım yumru bölündü şaķalım oldu dırāz

¹⁹ Şanırım kim : Şanırım ki YB

²¹ debbedir ammā ki : debbedir ki ammā BV; dubadır ammā ki YB

²² Esdigin : eskidigin YB

²⁴ Beyķoz'a : Begģoz'a TT / Şarıyār'a : Şarıyer'de YB // T....ımla şaķalım : şaķalımla t....ım YB

²⁵ t....ım : şaķalım YB / şaķalım : t....ım YB

²⁶ Şaķalımla : t....ımla BV / t....ım : şaķalım BV

²⁷ hāķīķatde: hāķīķatde YB

- 29 Ṫ....ımla şaḳalımdır iki şahş-ı mü-sāb
Şaḳalımla ṫ....ım ya^c ni degildir ḳazzāz
- 30 Yapagacı ṫ....ım oldu ḳıtıḳcı şaḳalım
Ne ^caceb olsa şaḳalımla ṫ....ım enbāz
- 31 Şaḳalım döndü ketāna ṫ....ımdır fūrça
Ben ṫ....ımla şaḳalım ṭararım günde biraz
- 32 Şaḳalım kıllı barāḳdır ṫ....ımdır kirpi
Ṫ....ım şaydına etmekde şaḳalım tek ü tāz
- 33 Şaḳalım gerçi mübārek ṫ....ım oldu ḥabīṣ
Şaḳalımla ṫ....ımdır şanasın mīṣ u gūrāz
- 34 Baḳ şaḳalım arasında nice yatar ṫ....ım
Ṫ....ım ḳara doñuzdur ki şaḳalım aña sāz
- 35 Ḳoç yigitdir ṫ....ım çok ḳocamışdır şaḳalım
Gerçi baḳsañ şaḳalım yaşı ṫ....ımdan az
- 36 Nām verdi şaḳalımla ṫ....ım dünyāya
Şaḳalım belde Kōroḡlu ṫ....ımdır Ayvāz
- 37 Şaḳalımla ṫ....ımdır ṫ....ımla şaḳalım
Beni tanzīr-i Bahāyī de ḳılan herze-tırāz

²⁹ mü-sāb : mü-tāb MA, YB; mü-şāb AE

³⁴ ki : YB nüshasında yoktur.

³⁵ baḳsañ : baḳsan AE

59 (2)

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Şanma kim puşt azalıp şimdi çoğaldı muğlim
Çoğalıp puşt aña nisbetle azaldı muğlim
- 2 Etdi muğlimle yarış^c azm-i s..iş-ḥānede puşt
^cĀkıbet puşt öñe geçdi gerü kaldı muğlim
- 3 Pîş-i muğlimde meger puşt uzanır yatar imiş
Pušta g.. vermegi öğretti domaldı muğlim
- 4 Daldırıp kîrini muğlim gice puştuñ g..üne
Puştuñ üstünde biraz uykuya daldı muğlim
- 5 Puşt kim muğlimi gördükde şalardı kıyruk
Tutdu puştuñ g..üne kîrini şaldı muğlim
- 6 Tıkayıp künun oşurtmaz idi muğlim puştu
Puşt kapatdı kunun ağzına buñaldı muğlim
- 7 Puştla muğlim olayım deyü içli dışlı
Kızını pušta verip anasın aldı muğlim
- 8 Rîş-i muğlim ağarıp bitdi şakalı puştuñ
Puştu eskitdi felek şimdi kocaldı muğlim
- 9 Muğlim-i müflis edip puştu Hevāyî gibi mest
Verdiği akceyi puştan yine çaldı muğlim

59 MK 15b, MA 14a, BV 14b, AE 14b, YB 23b, TT 19a¹ puşt : AE nüshasında yoktur.² ^cazm-i : MA nüshasında yoktur. // öñe : anı YB; oñu TT³ uzanır : uzanıp MA / yatar imiş : yatarmış TT // pušta : puşt TT⁴ uykuya : uyḥuya BV, AE⁵ gördükde : gördükce AE⁶ künun : g..ün BV, YB, AE / idi : etdi TT // kunun : g..ün MA, BV, YB, AE / ağzına : ağzın YB⁷ puştla : puşt ile YB

60 (3)

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kîr-i ħardan şanırm boyda uzundur y.r.ğım
At s..inden de ħalınlıkda füzündür y.r.ğım
- 2 Kışa ħalın mı yaĥūd ince uzun mu derseñ
İşte al baĥ hem uzun hem de yoĥundur y.r.ğım
- 3 Cündiler binse eger oturamaz üstünde
Şāh ħalkar yavuz atdan da ħaründür y.r.ğım
- 4 Āteşi urdu yalıñ yüzlülerin rūyuna kim
Kûre-i kûnu tutuşdurmuş odundur y.r.ğım
- 5 G..e nefsim şal amān der şalarım boĥ çıkarır
Şan Balaĥ içre كرزجى Şalamün'dur y.r.ğım
- 6 Kıza ħorsam ħızırır oĥlana ħorsam şararır
Renkden renge girer bûĥalemündür y.r.ğım
- 7 Kızılıрмаĥ'da şināverlik eden kimse gibi
Dem-i ħayzında a..in ĥarĥa-i ĥündür y.r.ğım
- 8 Ey Hevāyî s..i arıĥ şıpanıñ pek ħalkar
Ben naĥîf oldum ise şanma zebündür y.r.ğım

61 (4)

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Rāst gelse paralar kûnu ħuduzdur y.r.ğım
Ħılları firĥaya dönmüş ne doñuzdur y.r.ğım

60 MK 16a, MA 14a, BV 14b, AE 14b, YB 24a, TT 19a² ħalın : ħalmaz TT / derseñ : der iseñ YB³ Şāh : Şāha YB / atdan da : atdır ki MA, YB, AE, TT⁵ Şan : Şan ki TT / 5. beyit YB nüshasında yoktur.**61 MK 16a, MA 14b, BV 14b, AE 15a, YB 24b, TT 19b**¹ kûnu : g..ü YB / ħuduzdur: ħaĥûrdur TT // doñuzdur : ٹكڈز TT

- 2 G..ü çıkmak kişiniñ yegdir adı çıkmakdan
Vāy anıñ başına kim böyle yavuzdur y.r.ğım
- 3 S..i başdıkça tuman atdırırım oğlāna
Keşti-i şehvete kıçda çaçalozdur y.r.ğım
- 4 Düzerim elli sekiz ibneyi bir zolotaya
G..e pekçok sürülür çünkü ucuzdur y.r.ğım
- 5 Bak seniñ tā-be-ť.... ise şaçalıñ a baba
Ben faķır oğluñuzuñ tā-be-omuzdur y.r.ğım
- 6 G..ü evlādımıñ olsa giciyikli ne ^caceb
Sāri olmaķla ř....ımdan uyuzdur y.r.ğım
- 7 Şıçırınca g..e küt küt ururum anıñla
Patladınca dögerim a.1 topuzdur y.r.ğım
- 8 Ki büyür ki küçülür bendeñiz a.1 s..sem
Kalksa gūyā palamūd inse çirozdur y.r.ğım
- 9 Darılınca biribirine kıatar a.1 g..ü
Karı cādū ise andan cadalozdur y.r.ğım
- 10 G..ü var ise Hevāyī öñüne dursun anıñ
Rast gelse paralar g..ü kuduudur y.r.ğım

³ oğlāna : oğlān TT

⁴ zolotaya : zolataya AE // ucuzdur: uçurdur TT

⁵ şaçalıñ :şaçalın YB

⁶ g..ü : kūnu TT / olsa : olmuşsa YB / giciyikli : giciyikler TT // olmaķla : olmağla TT

⁷ anıñla : anıñ ile BV, AE

⁸ ki : gāh YB

⁹ cādū : cādı TT

62 (5)

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā^cilün

- 1 Dırlamak da n'ola bī-pāk olsa ağzımdan g..üm
Farq olunmazdı biraz çāk olsa ağzımdan g..üm
- 2 Carța ile yeñilersem zartamı farq edemez
Her ne deñlü ehl-i idrāk olsa ağzımdan g..üm
- 3 Qahqaha-fermā olurdu her kavārem meclise
Nākıl-ı ahvāl-i ıdhāk olsa ağzımdan g..üm
- 4 Türk'le şehri tekelimde seçilmezdi hele
İştılāh-āmūz-ı etrāk olsa ağzımdan g..üm
- 5 Kīr ile ağzı çelikli bir muşāhibdir n'ola
Hem-nefes olduqda çālāk olsa ağzımdan g..üm
- 6 Tükrügün kendim verip kesb-i ruṭūbet etsem āh
Muğlimiñ altında nem-nāk olsa ağzımdan g..üm
- 7 Şā^cim iken s.. yemezdim böyle mäh-ı rüzede
Qābil-i ta^clīm-i imsāk olsa ağzımdan g..üm
- 8 Şimdi oğlān mu^cteberdir şā^cir-i hoş-lehceden
Ey Hevāyī kākī pāk olsa ağzımdan g..üm

62 MK 16b, MA 14b, BV 15a, AE 15a, YB 24b, TT 20a

² Carța : Çarța TT // zartamı : çartamı TT / edemz : edene TT

³ Qahqaha-fermā : Qahqa-ferma MA; Qahqa-ferda TT // ıdhāk : MA, TT ve YB nüshalarında baştaki “elif” harfi unutulmuştur.

⁴ Türk'le : Türk ile YB

⁸ mu^cteberdir : mu^cteber AE

63 (6)

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Ben demem kim serdeki destār olaydım kâşkî
Oğlanıñ çaḥşuruna astār olaydım kâşkî
- 2 Çaḥşuruñ astārına perde olur pīrāheni
Don olup melbūs-ı kün-ı yār olaydım kâşkî
- 3 Cismi zībāsın ser-ā-pā kaplayaydım oğlanıñ
Hem livāṭa kürkü hem şalvār olaydım kâşkî
- 4 Tāze bekler ḥidmet-i ibrīk-ı istincā ile
Kām-rana etdigi ḥidmetkār olaydım kâşkî
- 5 Dil-beriñ memşāda olsun seyredeydım dünbesin
Eñse cānibde olan dīvār olaydım kâşkî
- 6 Kün-ı eṭfāle keneflerde olup silgi bezi
Pāk-dāmen olmadan murdār olaydım kâşkî
- 7 Bir büyük dāvul ḳadar kūnuñ şadā-yı zartāsın
Uyḳudayken kūş edip bī-dār olaydım kâşkî
- 8 Yoḳ naşībim çünki g..den tāzeniñ altındaki
Zevḳ eden şaḥş-ı ebānetkār olaydım kâşkî
- 9 Kāni-i Lūtī ḳadar derdim Hevāyī muḡlimim
Ben de   Allāme gibi bī- ār olaydım kâşkî

63 MK 16b, MA 15a, BV 15a, AE 15a, YB 25a, TT 20a

¹ çaḥşuruna : çaḥ-şuruna BV, AE

² melbūs-ı : melbūsun TT

³ cismi: cism-i TT / zībāsın : zībāsıñ MA; zībāsın TT

⁴ ḥidmet-i : ḥizmet-i MA, BV, AE // ḥidmetkār : ḥizmetkār MA, BV, AE
(4. beyit YB ve TT'de yoktur.)

⁵ dūbnesin : deynesin TT

⁷ kūnuñ : g..üñ TT // Uyḳudayken : Uyḳuda iken TT

⁹ Lūtī : Lūtī-i MA / derdim : verdim TT / Hevāyī : hevā eli

64 (7)

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā' ilūn

- 1 Kīrimiñ akmış gözü yaşı çıkıp baş üstüne
G..e kayparsa yeridir yaş kodum yaş üstüne
- 2 Kīrime karşı degildir zarṭa-i kūn-ı gulām
Ṭop şadāsıdır sefer vardır açık baş üstüne
- 3 Şabkaveş gider şu kāfir kīrime kūnuñ dedim
Oğlanım açdı g..ün olsun dedi baş üstüne
- 4 Belki beñzerdi benim başı kılıklı kīrime
Bir büyük kubbe yapılsa dikili taş üstüne
- 5 Kānlıdır kīrimle ağzından ururdum kazığa
Ey Hevāyī furça bulsam ferc-ı hūn-pāş üstüne

65 (8)

mef'ulū mefā' ilū mefā' ilū fe' ulūn

- 1 Yapsın қо bizim evde yuva boqluca bülbul
Bülbul deresin añdırır a boqluca bülbul
- 2 Boqluk sepedinden kafesim var tutabilsem
Boқ қарғası қодум аña yā boqluca bülbul

64 MK 17a, MA 15a, BV 15b, AE 15b, YB 25b, TT 20b

¹ Kīrimiñ : Gīdimiñ TT / baş : yaş YB, AE // kayparsa : kıyarsa YB / yaş : baş TT

² zarṭa-i : zarṭa-i MK, MA, AE, BV; TT / kūn-ı : g..-i TT // şadāsıdır : şadānıdır TT / açık : kızıl YB

³ g..ün : kūnun MA; g..üñ BV; kūnuñ AE / dedi : dedim TT

⁴ başı : başım YB

⁵ hūn-pāş : hūn-bāş BV, AE, MK; hoş-bāş TT

65 MK 17a, MA 15a, BV 15b, AE 15b, YB 26a, TT 20b

AE nüshasında beyitlerin sıralanışı 1, 2, 3, 4, 6, 7, 5, 8 şeklindedir.

¹ a : ol YB, TT

² sepedinden : sepetinde YB; sepedin AE // қодум : қордум TT

- 3 Taklîd-i kibâr ile Sitanbül'da besler
Kârîzcilik eden fuḡarâ boḡluca bûlbûl
- 4 Bir boḡ sineḡi naḡme ile çıḡdı ḡelâdan
Kim uyduramaz aña şadâ boḡluca bûlbûl
- 5 Seyrine zemâne çocuḡu g.. verir elbet
Gösterse ḡulâm-pâre aña boḡluca bûlbûl
- 6 Bâşûrlü bûzûk çır çır edince oşururken
Gûyâ kim olur naḡme-serâ boḡluca bûlbûl
- 7 Şıḡdı şıvadı ḡâşılı ḡoḡutdu yuvâsın
Tebdîl-i maḡâm etse revâ boḡluca bûlbûl
- 8 Bir çalınıñ altında Hevâyî şıḡıyorken
Etmiş başı üstünde nevâ boḡluca bûlbûl

66 (9)

HİCVİYYÂT DER-ḤAḤḤ-I VEHBÎ VÜ ° AYNÎ*

müstef° ilün müstef° ilün müstef° ilün müstef° ilün

- 1 Kâfirleriñ g..ün yalar Vehbî doñuz ° Aynî köpek
Ammâ müselmâna şalar Vehbî doñuz ° Aynî köpek
- 2 Az boḡla doymaz bunlarıñ işkenbesi bulsa yolun
Kârîz-i küffâra dalar Vehbî doñuz ° Aynî köpek

³ Sitanbül'da : İstanbul'da AE

⁴ naḡme : na° me AE

⁵ verir: TT nüshasında yoktur. / elbet: elbette AE

⁶ çır çır : cır cır MA, AE // kim : ki BV, AE / naḡme : na° me AE (Bu beyit YB nüshasında yoktur.)

⁷ revâ : devâ TT

66 MK 17b, MA 15b, BV 16a, AE 16a, YB 26b, TT 21a

*Başlık MK: Ğazel-i Vehbî vü ° Aynî YB; Hicviyyât BV, AE; MA ve TT nüshalarında başlık yok

¹ köpek : gibi TT

² işkenbesi : işkembesi YB

- 3 Sultān saṭr-ı hicv ile yek-dîgere açmış sefer
Büyük küçük İspānyalar Vehbî doñuz ʿAynî köpek
- 4 Hortlar yürürseñ seg gezer anlar ki böyle haşleti
Hınzîr ile segden çalar Vehbî doñuz ʿAynî köpek
- 5 Hem harbe hem taş taşırım hem-vāre ol havf ile kim
Şāyed çalar yāḥūd dalar Vehbî doñuz ʿAynî köpek
- 6 Harbeyle taşla urmadan kaçmazdım ammā neyleyim
Ursam kıpar dursam çalar Vehbî doñuz ʿAynî köpek
- 7 Bu azılı o dişlidir kūy-ı muḡānda her zemān
Biri birisin hırpalar Vehbî doñuz ʿAynî köpek

67 (10)

feʿilātūn feʿilātūn feʿilātūn feʿilūn

- 1 Oḡlanıñ kîrin edip elde ʿaşā Kôr Ḥāfız
Sürünür rāh-ı ebānetde yaya Kôr Ḥāfız
- 2 Bunuñ iki gözü kôr bir gözü kôr iblîsiñ
Yaʿni şeytāndan eşedd dense sezā Kôr Ḥāfız
- 3 Baʿzı hikmetden urup dem nice boḡ yer ki bulur
Ḳavl-i dāver-i Başıriʿde ḡaṭā Kôr Ḥāfız

³ Sultān : Saltāt MK, MA, AE, TT / hicv ile: hicvle YB // köpek : MK'da sığmadığı için yoktur.

⁴ yürürseñ : yürürsen BV, AE / anlar ki : atlarıñ AE

⁵ harbe : şarbe TT

⁶ Harbeyle : Harbe ile MA, BV, AE; Harbe ile TT / urmadan : vurmadañ YB // ursam : vursam YB

⁷ dişlidir : dişliye AE / muḡānda : fiḡānda YB

67 MK 17b, MA 15b, BV 16a, AE 16a, YB 26b, TT 21b

* Başlık : Ğazel Der-Ḥaḡḡ-ı Kôr Ḥāfız YB; Diğer nüshalarda başlık yoktur.

¹ kîrin edip:gezin yerim TT / Ḥāfız : Ḥāfız AE // ebānetde : ebānında TT / sürünür : görünüñ YB

² bir gözü kôr iblîsiñ : şeytān ise bir gözü kôr YB // yaʿni : seni TT / dense : yine AE

³ urup : urur YB, TT // dāver-i Başıriʿde : dāver ü Başıriʿde YB

- 4 Ben bakar kör pezevengim deyü körlükler eder
Gözlüler zümresine şubh u mesâ Kör Hâfız
- 5 N'ola görmezse gözüñ bāri kulağınla işit
Şöyle vaşf etdi seni ehl-i şekā Kör Hâfız
- 6 Şahş-ı kendi de nefes menba^c -ı kārīz-i baḥş
G.. dilencisi teres ya^c ni gedā Kör Hâfız
- 7 Dergeh-i ḥaḳda ḳabūl olmadığın bilse daḥı
Eder aḳce veren aḥbāba du^c a Kör Hâfız

68 (11)

DER-ḤAḲḲ-I ZAĞRA MAḤKEME BAŞ KĀTİBİ*

- fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilün
- 1 Bildirirken yazısı cehl-i mürekkeḳ idigin
Mebḥaṣ-ı levḥ ü ḳalemnden söz açar baş kâtib
- 2 Bunca yıldır hele cüz^c ice ferā'iz oḳumuş
Çünki kerkes gibi leş görse ḳonar baş kâtib
- 3 G..ü kim çekmecesinden de büyükdür bu yükü
Çekemezdi o ḳadar olmasa ḥar baş kâtib
- 4 Taşra çıkdıkça çukur boḳluḡa dar düşmezse
Zağara maḥkemesin boḳa boḡar baş kâtib

⁵ gözüñ : gözün AE / kulağınla : kulağıñla TT

⁶ teres ya^c ni gedā Kör Hâfız : Bu kısım AE nüshasında silinmiştir.

⁷ aḥbāba : aḥbāba AE

68 MK 18a, MA 16a, BV 16a, AE 16a, YB 27a, TT 21b

*Başlık MK: Gâzel YB; Diğer nüshalarda başlık bulunmamaktadır.

¹ yazısı : yarısı MA // levḥ ü ḳalemnden : levḥ-i ḳalemnden BV, AE

⁴ Zağara : Birçok kaynaktā “Zağra” olarak geçmektedir. Fakat “Zağra” şeklinde okunduğunda birkaç beyitte vezne uymadığı görülmüştür. Bu yüzden “Zağara” şeklinde okumayı uygun gördük.

- 5 Genç iken kendiye bāğçe güzeli derler imiş
Ne çiçek olduğunu verdi haber baş kâtib

69(12)

DER-HAĞĞ-I MIŞIR TA^cLİMÎ NÂM ŞÜFÎ*

mefā^cilün mefā^cilün fe^cülün

- 1 Mışır ta^clîmi nâm ey şüfi-i ħar
Behey bâtl behey cāhil münāfık
- 2 Fağat bir sen misin ^cālemde şālîḥ
Ki dersin kimi görseñ hāy fāsık
- 3 Görenler ħırkañı arkañda derler
Ḥimārın sırtına çekmişler alık
- 4 G..ünden s..digiñçün ehl-i beytiñ
Şıçardı başıña olduñ müfārık
- 5 Mücerred eski muğlimsin anıñçün
Nisādan eylediñ kaç^c-ı ^calāyık
- 6 Düzersin anasından evvel oglun
Eger bir tāzeye olsañ babalık
- 7 Çekerdin üstüne olsaydı hālā
Sürüşdüdüğüñ oğlancık mürāhık

69 MK 18a, MA 16a, BV 16b, AE 16b, YB 27b, TT 22a

*Başlık MK: Berāy-ı Mışır Ta^clîmi Nâm Şüfî BV, AE; Gazel YB; MA ve TT'de başlık yoktur.

¹ şüfi-i : şüfi MK

² fağat : fağad MA / sen misin : sen bilen TT // kimi görseñ : görseñ BV, YB, AE; kimisiñ TT

⁴ s..digiñçün : s..digiçün TT

⁵ muğlimsin : muğlimsiñ BV, AE

⁷ Çekerdin : çekerdin BV / üstüne: üstüne BV, YB, AE // mürāhık : mürāhın TT

TEVĀRĪH*

1

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Adana memleketiñde var idi
Zülmü çok merhameti yok a^cyân
- 2 Deli Ağa ile Cābir Oğlu
Hem Kadem-zāde o bāṭıl şişmān
- 3 Şac ayağı gibi bu üç kimse
Germ idi nār-ı fesād ile her ān
- 4 Kātı için her birisin vāliler
İhtimām eylediler bunca zemān
- 5 Nice dem birbirine çaldı kılıç
Bunlarıñ uğruna ehl-i imān
- 6 Açılaldan sefer üç beş pāşā
Bozdular duydu şeh-i ^cālemyān
- 7 Kendiler zu^cmlarınca er idi
Hep aratdı nefes-i şāh-ı cihān
- 8 Vāli-i belde se şenbe gicesi
Üçünüñ de başını kesdi hemān
- 9 Gündüz etbā^cların da boğup
Eyledi anlarıñ ardınca revān

* Başlık MK, TT: Velehu BV; Tārīḫler YB; AE nüshasındaki başlık silik olduğu için okunamamaktadır.
MA nüshasında başlık yoktur.

1 MK 18a, MA 16a, BV 16b, AE 16b, YB Yok, TT 22a

¹ Adana : Edirne MA / memleketiñde : şehirde MA

⁴ birisin : birisiñ BV, AE

⁵ bunlarıñ : bunlar AE

⁹ etbā^cların da : etbā^cilerini de BV; etbā^clarından da MA, AE // anlarıñ : / revān : devān TT

- 10 Ba^cd-ez-in aşr-ı Deli Aa kim
Anda dīvāne ederdi dīvān
- 11 Temeli dār-ı şifādan sengīn
Alı mukemligi eyler ayrān
- 12 Oturup anda yuardan aaı
Gözlü erāfa olurdu nigerān
- 13 Arzı pā-māl na-gāh olmala
ayli dil-teng idi andan ceyrān
- 14 Asaf-ı ādil olup vāıf aıa
Şer^cle hedmini etdi fermān
- 15 ondu bayu dedi mu^ccem tārī
Oldu vīrāne binā-yı uyān (1192/1778)

2

TĀRĪ BERĀY-I FİNDI EFENDİ*

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 azret-i Fındı Efendi ki olur
Şavtı peyveste-i burc-ı cevzā
- 2 Dada kurt gibi ulurdu olalı
Ulu Cami^cde itābet-pīrā

¹⁰ dīvāne : dīvān TT

¹¹ dār-ı : var TT // ayrān : ayrān AE

¹³ pā-māl : pālī TT // ayli : ayli AE / idi : andı AE

¹⁴ Şer^cle : MK nüshasında “^cayn ” harfinin üstüne nokta konularak “ayn” olarak gösterilmiştir.

¹⁵ vīrāne : vīrān TT

2 MK 18b, MA 16b, BV 17a, AE 17a, YB Yok, TT 22b

* Başlık MK, AE : Tārī Der-Fındı Efendi : BV; MA ve TT nüshasında başlık yok. YB nüshasında bu şiir yoktur.

¹ olur : odur TT // Şavtı : Şüreti TT

- 3 Maḳṣadı bu idi kim bir vālī
Eyleye cum^ça'yı ḥalfinde edā
- 4 Ba^çd-ez-in ^çādet-i eslāf üzere
Vere bir fistuḳi ferāce aña
- 5 Her nemāzıñ ^çaḳebince bu murād
Ḥāşıl olsun deyü eylerdi du^çā
- 6 Müstecāb oldu meger kim geldi
Şehre destūr-ı ^çadālet-fermā
- 7 Naḡamātın işidenlerden ırāḳ
Eyledi perde birden bī-pervā
- 8 İntizār etdi tamām üç hefte
Olmadı maṭlab aña ḡehre-nümā
- 9 Oldu me'yūs işidip tārīḥin
Gelmedi cāmi^çe ^çOşmān Pāşā (1188/1774)

3

BERĀY-I GEDİK BERBER***fe^çilātün fe^çilātün fe^çilün**

- 1 Çolpalar başı gedik berber kim
Müşterisi idi üç beş ^çamele
- 2 Veresi bulduğun etdikce tırāş
Serin eylerdi faḳīriñ çetele

³ idi kim : dedi kim AE⁴ eslāf : me'lūf BV, AE⁶ şehre : şehri AE**3 MK 19a, MA 17a, BV 17b, AE 17b, YB 28a, TT 23b**

* Başlık MK: Tārīḥ-i Dīḡer YB; MA, BV, AE ve TT nüshalarında başlık yoktur.

² etdikce : etdigi TT

- 3 Ekşerî kazıdığı kel baş idi
Ğālibā kendi de beñzerdi keke
- 4 Gördü kim hiç başa çıkmaz bu iş
Şan^catından uşanıp vara gele
- 5 Verdi dellāla dükān māmelekin
Gezdi künd usturalar elden ele
- 6 Kırtulup kıalfa dedi tārīhin
Mülkünü şatdı gedik ūsta hele (1211/1797)

4

BERĀY-I ŞOFYA MONLĀSĪ***fa^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün**

- 1 Duyduñuz mu Şofya Mollāsı Aşım'ıñ revzenin
Menzil-i Vehbī kıapatdı bakacak yer kıoymadı
- 2 Şeh-nişin kıatı büyük olmuş yine kıarnı gibi
Hırş-ı pīriden kıoca şışmān bināya doymadı
- 3 Kıadı kıapısında etmişlerdi vāfir güft-gū
Hīç mesmū^c olmadı şer^ce bu da^cvā uymadı
- 4 Zūlmet-ābād oldu çünkim iktisāb-ı nūr içün
İy ki şāhib-hāne birkaç yerde sakfin oymadı
- 5 Hālvēt-i germābeveş oldu muķassī⁵ hāşılı
Aña kim girdi ki şırtından libāsın şoymadı

³ kel baş idi : baş kel idi YB⁴ kim : MK nüshasında yoktur. // vara gele : vaz gele YB

4 MK 19a, MA 17a, BV 17a, AE 17a, YB 28a, TT 23b

* Başlık MK: MA, BV, AE, YB ve TT nüshalarında başlık yoktur.

¹ Mollāsı : Monlāsı TT, YB / revzenin : revzenin TT // kıapatdı : kıapandı TT; kıapadı AE³ da^cvā : MA nüshasında sonu “ye” ile diğerlerinde “elif”le bitirilmiş.⁴ nūr : feyz BV, AE⁵ muķassī : Ma nüshasında yoktur. // şırtından : şırtında MA / libāsın : libās BV, AE

- 6 Rūzgārın kesmek ulu oldu kim sākinleri
Kış gününde yatdı çıplāk şofasında buymadı
- 7 Söyleşip tārīḥ-i mu^ccem komşular çağırşdılar
Şāgırnı gürlendi varı kendi lākin duymadı (1200/1786)

5

BERĀY-I QATL-İ GEDİK MÜFTÜ*
fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Qatl olundu o Gedik Müftü ki dendānı gibi
Raḥnedār eyler idi ni^cmetini çiy nedigin
- 2 Diş kıcırdatmak idi ḥalka darıldıkca işi
Ḥalṭ ederdi yine bilmezdi ne herze yedigin
- 3 Her müzaḥref sözü olmakla ḥilāf-ı fetvā
Zeyd ü ^cömr etmedi ıṣḡā olur olmaz dedigin
- 4 Şadr-ı fetvāya ediblerle oturmuşdu geçip
Atmamışken ayağından daḥı ol Türk edigin
- 5 Yazdı menkūṭla ehl-i Adana tārīḥin
Qodu ardında teḥī Müfti-i müfsid gedigin (1200/1786)

⁷ mu^ccem : mu^czem AE // varı : dārı MK, YB / kendi lākin : lākin kendi AE; kendi liken YB

5 MK 19b, MA 17a, BV 17b, AE 17b, YB 28b, TT 23b

* Başlık MK: Tārīḥ Berāy-ı Qatl Şoden-i Gedik Müftü BV, AE; Tārīḥ-i İ^cdām-ı Müfti-i Gedik YB
TT nüshasında başlık yoktur.

¹ çiy nedigin : çiy nedigiñ YB

² kıcırdatmak : gıcırdatmak YB

³ Her müzaḥref sözü : Teresiñ her sözü YB // ^cömr : ^cömrü MA, BV, AE, YB

⁴ YB nüshasında 4. beytin 2. mısraı yazılmamıştır. Sayfanın altında şöyle bir not vardır: “Bu āriḥiñ bir mışra^c ı pek yañlış tensiḥ eylemiş olduğunu kaşidesinde de noḡşan olsa gerek.”

⁵ menkūṭla : menkūṭ ile YB // Müfti-i : Müfti AE

6

BERĀY-I QATL-İ KEL BEKİR***fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün**

- 1 Kel Bekir başına merhem bulmak ümīdi ile
Adana şehrine Harbut'dan beri gelmişdi tā
- 2 Bir nice seg-bānına mağrūren emr-i hākimi
Güş kılmazdı köpek ben kelb-i ker derdim aña
- 3 Karınıñ cellādı zālīm pīşeger qaşşāb idi
Şan^catın başa çıkardı hūn-feşānlıktan yaña
- 4 Ser-keşāndan zeyd ü^c Ömrü başına cem^c eyleyip
Müfti-i dānāyı katl etmişdi bī-çūn u çirā
- 5 Devlete şekvācılar baş urdu qalkıp ayağa
Aldılar emr-i kışāşı kıldılar şükr-i Hudā
- 6 Leşker-i hūn-pāş-ı Pāşā^c azm edince qatline
Başladı cenge başına Pāşalık oldu belā
- 7 Evvel etbā^cın kırıp soñra siyāsetgāhda
Etdiler kel başını cism-i cüzāmından cüdā
- 8 Sātūr-ı cellāda tārīhi yazılmış hūnla
Çāresiz başın bu demde Kel Bekir kıldı fedā (1201/1787)

6 MK 19b, MA 17b, BV 17b, AE 17b, YB 29a, TT 24a

* Başlık MK : Tārīh-i Qatl Şoden-i Kel Bekir BV, AE; Tārīh-i İ^cdām-ı Kel Bekir YB; MA ve TT nüshalarında başlık yoktur.

¹ gelmişdi: gelmiş idi BV, AE

² 2. beyit TT ve YB nüshalarında yoktur.

³ Şan^catın : Şıfatın TT

⁴ ^cömrü : ^cömrü TT // Müfti-i : Müfti AE

⁷ cüzāmından : cüdāmından TT, AE

⁸ tārīhi : tārīhin MA / hūnla : hūn ile YB

7

BERĀY-I HELĀK ŞODEN-İ YEŞİLBAŞ-ZĀDE***fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilūn**

- 1 Başka der-bend-i ḥaṭār-nāk oldu şimdi Adana
Eyler evvel başdan yoldaş yoldaşı helāk
- 2 Bir bölük yolsuzlar olmuş pāşā kendi başına
Olsa sağ eylerdi ġayret Hācī Bektāşī helāk
- 3 Anda gāhī baş başı eyler toķuşmaķdan şikest
Gāh eder bir tepme urmaķla ayak başı helāk
- 4 Kel Bekir kelbiñ bu fitne başı altından ķopup
Eylemişdi sābıkā Pāşāyī onbaşı helāk
- 5 Müsteḥaķ ol şehre bir serdār kim ḥālā yine
Eyleye o başına bir nice erbaşı helāk
- 6 Pāşalar ķarpıp Yeşilbaş-zāde'yi murġ-ābveş
Eylediler seyyidü'l-ķavm olmadan nāşī helāk
- 7 Dem-be-dem mu^c cemle seniylersin tārīḥini
Renkle ķıldı Kızılbaşlar Yeşilbaş'ı helāk (1201/1787)

7 MK 20a, MA 17b, BV 18a, AE 18a, YB 31b, TT 24a

* Başlık MK: Tārīḥ Berāy-ı Helāk Şoden-i Yeşilbaş-zāde BV, AE; Tārīḥ YB; MA'da başlık yoktur

¹ Adana: adın TT / ḥaṭār-nāk : ḥaṭār-nāk MK, AE (Eğer Türkçe kelimelere uzatma konulmaz ve 1.5 hece alınmazsa, 2 mısra vezne uymamaktadır.) AE nüshasında 1.beytin 2. mısraı ile 2. beytin 1. mısraının yerleri deġişmiştir.² yolsuzlar : yolsuz AE //ġayret : ġayrın YB / helāk : MK nüshasında yoktur.³ Anda gāhī : anda eyler gāhī YB / başı: başa TT // urmaķla : urmaķlar AE⁴ BV ve AE nüshasında beyitlerin sıralanışı 1, 2, 3, 5, 6, 4, 7 şeklindedir. / altından : altında MA⁶ Yeşilbaş-zāde'yi : Yeşilbaş-zāde AE⁷ renkle : reşkle BV, AE; dek YB

8

BERĀY-I EŞEKÇİ HAMZA***fe^ˆilātün fe^ˆilātün fe^ˆilātün fe^ˆilün**

- 1 Bir mülakḳab¹ var idi kim yogidi öyle eşek
Vefret-i ḥumḳla vāḳıf olamazdı remze
- 2 Sūḥteyim derdi sūkūn u ḥareke bilmez idi
Ya^ˆni yeksān idi zu^ˆmunda elifle hemze
- 3 Ġazeline dese bir şā^ˆir-i ^ˆāşık-meşreb
Āh kim cānıma geçdi ġam-ı tīr-i³ ġamze
- 4 Beyt-i ma^ˆhūdu verirdi götürüp ma^ˆşūḳa
Mübtelā idi raḳībāna revişle ġamze
- 5 Her zemān böyle ḥimār olmaz işit tāriḥin
Semeri urdu yere öldü eşekci Ḥamza (1191-1777)

9

TĀRİḤ-İ ĠARḲ ŞODEN-İ ḤĀCE TİMŪR***fe^ˆilātün fe^ˆilātün fe^ˆilātün fe^ˆilün**

- 1 Ġalaṭa semtine keştī-i¹ ümīd ile geçip
ḤĀcelik etmek içün bālyoza çatdı Tīmŭr
- 2 Ḥiddet-i zihnime yazık deyü İslāmbol'da²
Deñiz aşırdı da ġāvurlara şatdı Tīmŭr

8 MK 20a, MA 18a, BV 18a, AE 18a, YB Yok, TT Yok

* Başlık MK: Tārīḥ-i Fevt-i Eşekçi Hamza BV, AE; MA nüshasında başlık yoktur.

¹ mülakḳab : muḳallat BV³ tīr-i : tīri BV, AE⁴ götürüp: görüp BV, AE // raḳībāna : raḳīnāna MA**9 MK 20a, MA 18a, BV 18b, AE 18a, YB 32a, TT 24b**

* Başlık MK: Tārīḥ-i ĠarḲ Şoden-i Deryā ḤĀce Tīmŭr BV, AE; Tārīḥ-i Dīġer YB; MA'da başlık yoktur.

¹ keştī-i : keştī AE² İslāmbol'da : İstanbul'da YB // aşırdı da: aşırı da YB

- 3 Ğarķa-i ķulzüm-i ğufrān ede ĥaķ merĥūmu
 ˆ Ālim-i āba hemān cānını atdı Tīmūr
- 4 Telĥ-kām etdi tıttup anı ŗubaŗı-ı ecel
 Gerĥi zevķ-ı meze-i ˆ iŗreti tatdı Tīmūr
- 5 Düşdü kayıkla geĥerken deñize ĥarpınarak
 İki deryāyı biri birine ķatdı Tīmūr
- 6 Lenger-endāz-ı murabbaˆ otururdu başda
 Dalgalar ķalkır iken ķorķdu da batdı Tīmūr
- 7 Buldu lü'lü' gibi ğavvāŗ-ı taĥayyül tārīĥ
 Zevraķı döndü faķiriñ ŗuya batdı Tīmūr (1199/1785)

10

BERĀY-I FEVT-İ KĀNĪ

feˆ ilātün feˆ ilātün feˆ ilātün feˆ ilün

- 1 Dıĥķı ķoysun ŗurefā giryeden ursun demi ķim
 Öldü hem bezm-i ĥamūŗān o Leťā'if-i Kānī
- 2 Ŗehri devr etmiŗ idi def ĥalarak rosbu gibi
 Raķŗı ķılmıŗdı ğüzer dā'ire-i imkānı
- 3 Ğoķ hevāyīleri var idi ķi yazılsa bütün
 Boŗ ķalır bunca mürkkebcileriñ dükkānı

³ merĥūmu : merĥūmu AE //atdı : etdi MA

⁴ Telĥ-kām : Telĥ-kām MK, AE /ŗubaŗı-ı ecel : ŗubaŗı ecel TT // meze-i : meze AE

⁶ otururdu : oturdu AE // ķalkar : ķalır YB / Tīmūr : MK nüŗhasında yoktur.

⁷ döndü : dutdu TT

10 MK 20b, MA 18a, BV 18b, AE 18b, YB 32b, TT 24b

* Başlık MK: Tārīĥ Berāy-ı Vefāt-ı Kānī BV, AE; Tārīĥ-i Vefāt-ı Kānī YB

¹ ŗurefā : ŗarafa AE / demi : dem YB // leťā'if-i : leťāfet-i BV, AE, YB

² etmiŗ idi : etmiŗdi AE / rosbu : sür TT, YB; söz MA

³ ķalır : AE nüŗhasında yoktur.

- 4 İbn-i Sīnā'yı edinmişdi şamār oğlānı
Ekşerī şaşkın olurken Tokad'ın Türkānı
- 5 Ursa kūy kûre-i arza n'ola avlamış idi
Kadd-i hum-geştesi dest-i eceliñ çevgānı
- 6 Dedi merhūm Hevāyī iki mu^c cem tārīḥ
Fevtini kūş edicek dār-ı beḳā sükkānı
- 7 Hāke düşdü cesedi kalkdı hevāya cānı
Tīşe-i mevtle zīr u zeber oldu Kānī (1206/1792)

11

TĀRĪḤ-İ TAḤAYYÜL*

fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilün

- 1 ^cArşa-i ḥūlyāda qurdum bir meserret-ḥāne kim
Mişlini iḥdāşa ḳādir olmaz ehl-i sīmyā
- 2 Hārc edip gencīne-i Ḳārūnu vaz^c etdim temel
Maşraf-ı saḳf-ı zer-endūdunda lāzım kīmyā
- 3 Pek cesīm olmaḳla şahrā-yı zemine şıḡmayıp
Destgāh-ı lā-mekānda eyledim anı binā
- 4 Dā'imā böyle ^cadem-ābād olup ol āstān
^cÖmrü olduḳca mu^cammer ede mi^cmārın Hudā

⁴ İbn-i Sīnā'yı : İbn-i Yanā'yı TT // Ekşerī : Ekşer TT / şaşkın: şaşgıñ MA

⁵ arza : ^carza MA

⁷ mevtle : mevt ile YB

11 MK 20b, MA 18b, BV 18b, AE 18b, YB Yok, TT 25a

* Başlık MK, BV, AE : Tārīḥ YB; MA nüshasında başlık yoktur.

² zer : der MA

³ olmaḳla : olmaḡla AE

⁴ āstān : āşyān AE

- 5 Ey Hevāyî intisāb et bābına tārīḫile
Bāni-i endīşe ĩcād eyledi devlet-serā (1209/1795)

12

TĀRĪḤ BERĀY-I FRANSIZ ĀMEDEN-İ MIŞIR*

mefā^c ilün fe^c ilātün mefā^c ilün fe^c ilün

- 1 Hücüm edip Bonaparta dedikleri dīnsiz
Cüyüşu belde-i İslām'a nā-gehān doldu
- 2 Tutuldu kendi ayağıyla dām-ı hırşa o hırs
Semizce loğma ararken belāsını buldu
- 3 Vilāyetinde şıñarı doñuzlara andan
Ḥaber de gitmedi ḥālī bilinmedi n'oldu
- 4 Te'essüf eyleyerek her biri iki el ile
Düşüp yüzü çekinin içinde o ne buldu
- 5 Biri birin edemezlerdi kōrkudan teşḥīş
Ki ḍarb-ı sille-i kahr ile çehreler şoldu
- 6 Çıfıtlık etdiğiçün böyle müşt-i mıtrākada
Ten-i ḥabīşi mişāl-i ḥamīr yoğruldu
- 7 Kılıç gibi n'ola tārīḫim olsa cevherdār
Fırınçe Mısr'a ḥıyānetle geldi kōr oldu (1213/1799)

⁵ Bāni-i : Bāḳī AE

12 MK 21a, MA Yok, BV 19a, AE 19a, YB Yok, TT 25b

* Başlık MK : Tārīḥ Berāy-ı Ameden-i Fransız Der-Mısr BV; AE nüshasında başlık yoktur.

² hırs : hırsın TT; hırs MK

⁴ yüzü çekinin: yüzü koyu çeltik TT / o ne : ot TT (2. mısra vezne uymamaktadır.)

⁵ edemezlerdi : edemezdi AE / teşḥīş : şaḥīş TT

⁶ müşt-i : puşt-ı TT

13

TĀRĪḤ*

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Kaşr-ı manşıbdan yıkıldı gitdi şol ırğād kim
Tīşe-i zulmüyle yıkmışdı ^cadālet köşkünü
- 2 Dem-be-dem kendi dilince derdi "Yā Rab! Men ze-tu
Ḥ^ẓāhem īn ḥūn-rīz-rā bisyār besī-i keş konī."
- 3 Bī-dimāg idi zūkām-ı bīm-i ^cazl ü nefyle
Nāfe-i cāhıñ daḥı almazdı bŷy-ı müşgünü
- 4 Naḥl-bend-i şun^c-ı Bārī gördü yokdur sāyesi
Bağ-ı iqbālīñ kopardı köhne şāḥ-ı ḥuşkunu
- 5 Kim su'al etdiyse mu^ccemle dedim tārīḥini
Kör dilensin kim o şimdi oldu devlet düşkünü (1200/1786)

14

TĀRĪḤ-İ BERĀY-I VEHBİ*

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Bir kazā geldi yeñiden o ḥabīşīñ başına
Ki ḥükümetiñe zulmü idi Eski Zağara
- 2 Etdirip kürkünü ta^cmīr tŷyün düzmüş idi
Çāk çāk oldu yağa şimdi yolundu zağara

13 MK 21a, MA 18b, BV 19a, AE 18b, YB 33a, TT 25a

* Başlık MK, BV, AE, TT : MA nüshasında başlık yoktur.

¹ YB nüshasında 1. beytin 1. mısraı 10. tarih gazelinin 1. beytinin 1. mısradır. /

Tīşe-i: Tīşe AE / zulmüyle : zulmetiyle TT; zulmle MA / yıkmışdı: TT nüshasında yok.

² derdi : verdi TT / ze: ze TT / tu : nev MA // besī-i keş : sinnī kŷş TT / bisyār besī-i : bisyārī AE³ ^cazl : ğazel MA / nefyle : nefy ile YB⁵ dilensin : dīlensin AE

14 MK 21b, MA 19a, BV 19b, AE 19a, YB 33a, TT 25b

* Başlık MK, BV: Tārīḥ Der-Haqq-ı Vehbī-i Sünbül-zāde YB; diğer nüshalarda başlık yoktur.

¹ ḥükümetiñe : ḥükümetle TT, MA² yolundu : buldu TT

- 3 Zirve-i küh-ı ta^c azzüzde idi zu^c munca
Ayağı kaydı yuvarlandı nişib-i şığara
- 4 Māl-ı eytāmla karnın doyurup ol şişmān
Kış gününde kor idi āteşi gūya tağara
- 5 Cānını yakdı nice bī-gūnehi kül etdi
Zālimiñ sīnesi tennūr idi nār u ğarra
- 6 Şol kadar çekdi Çıtāklar sitem ol Türk'den kim
Çerkes özdenleri etmez o cefāyı çeğere
- 7 Kılılı ayı gibi gördükde dedi bir Tātār
Giydi postun ki طاعاره چوزر مين سینی tapsam
- 8 Kānamazdı şuya geldikce harāret meyden
Üştür-i mest gibi uğradı renc-i buğra
- 9 Yüzü meyden kızarıp cūrcunaya kalker idi
Rūyuna maşharanıñ şanki çalınmış muğra
- 10 Merd u zenden keremin görmemiş ehl-i ʿişmet
İltifātı terese himmeti hem-vāre ğırra
- 11 Egrilikle bakar ancak özü doğru karıya
Pek çürük kalbi inanmaz gidi sözü şağ ere

³ Zirve-i : Zirve-i TT; Zirve AE // nişib-i : neşb-i MA

⁶ özdenleri : özdenler AE / cefāyı : şafāyı TT

⁷ postun ki ħur-ı zemīn : puştufkını şūr-ı zemīn TT / Tātār : Tātār'a MA

⁸ uğradı renc-i buğra : uğramış o renc-i buğra YB

¹⁰ terese : teresi TT

¹¹ sözü : söz MK

- 12 Kırine uydu eşek eyledi yüz karalığı
Tükürüldükce meger rüy-ı siyâhı ağara
- 13 Hayme-i ʿiffete girmezse o ser-keş kime ne
Böyle bārân-ı belâ başına her gün yağara
- 14 Bağlayım boynuna boncuk gibi târîhlerin
Bol getir baña Hevâyi iki muhkem bağ ara
- 15 Darılıp Vehbi-i zen-düsta hücum eyledi halk
Pek ölü seg idi döndü koca Vehbî zağara (1204/1790)

15

BERÂY-I ESKİ ZAĞRA KÂDİSİ VEHBİ***fe ʿilâtün fe ʿilâtün fe ʿilün**

- 1 Şimdi Eski Zağara kağısı
Yağayı verdi ele oldu zelîl
- 2 ʿİrzdān ʿırza getirdi noķşān
Gerçi kim müddetin etdi tekmiîl
- 3 Mührüne bakmadılar varsın o Türk
Muħzırın üstüne sersin pestîl

¹² karalığı : karalığı MK // tükürüldükce: tükürdükce TT

¹³ Hayme-i: Hayme-i MK // yağara : bağıra TT

¹⁴ bağlayım : bağlayalım MA / boynuna : başa TT, YB

¹⁵ zen-düsta : zen-düstuna MA

YB nüshasında şiirin sonunda; “Bu târîhiñde maķta ʿ yoktur.” diye bir not vardır.

15 MK 22a, MA 19a, BV 19b, AE 19b, YB 30b, TT 26b

* Başlık MK: Târîh-i Diğer Berây-ı Vehbî BV; MA, AE ve TT nüshalarında başlık yoktur.

YB nüshasında ise; “1-Târîh Bî-naẓîr-i Hezl-âmiẓ Der-haķķ-ı Sünbül-zâde Vehbi Efendi, (41 beyit) (6. şiir), 2- Hicviyye Berây-ı Sünbül-zâde Vehbi Efendi” (38 beyit)” (5. şiir) olarak verilmiştir.

² getirdi: çünkü getirdi YB

³ bakmadılar : baķdılar TT // pestîl : bestîl MA

- 4 Qatl içün yazmış idi i⁶lāmı
Olayazdı arada kendi qatīl
- 5 Bilmedi mest-i mūdām olduğıün
Nereye başıdığını ol deli fīl
- 6 Olmuş eṭrāfa şerer-pāş-ı zarar
Meş⁶al-i şerrin ederken teş⁶īl
- 7 Doldurup ħumbara-i müfsideti
Başına patladı aldıqda fitīl
- 8 Çözerim ⁶uqde-i kārı derken
Kördüğüm ördü olunmaz taḥlīl
- 9 Herşeyi ben bilirim der bilmez
Bilen ādemleri eyler techīl
- 10 Ḥayli yañşak gidi yañşak gibi
Qışacık qışsayı eyler taṭvīl
- 11 Zırvalar zirve-i lāfa çıkarak
Ki qabūl eylemez aślā te'vīl
- 12 ⁶Aybını görmez işitmez pendı
Zālimiñ gūşu aşamm çeşmi ⁶alīl
- 13 Ağzı daḥı kapanaydı bārī
Quruyaydı yaḥud ağzındaki dil

⁶ şerrin : serin AE

⁸ 8. beyit TT ve YB nüshalarında yoktur.

⁹ herşeyi ben : her şirīn TT

¹⁰ gidi : idi TT

¹¹ Zırvalar zirve-i : Zırva derde-i TT ; Zırva-i zirve-i YB

¹³ Quruyaydı : Quruydu MA/ ağzındaki : içindeki BV, AE

- 14 Boğup ol balgamı balgam-ı aher
Götürür cismini mănende-i sîl
- 15 Hod-be-hod kendi helāk olmazsa
Anı tükürkle boğar bir gün il
- 16 İşte her hâlde ol güm-râhın
Yolsuz olduğuna besdir bu delîl
- 17 Etmedi hatt-ı hümayûna kıyâm
Hem kırâ'at işin etdi te'cîl
- 18 Bâr-gîri gibi azarlayıp
Urdu Tâtâr aña savt-ı ta^c cîl
- 19 Memleket çok zarara uğrardı
Olmasaydı gidiniñ vaqti kalîl
- 20 Altı ayda dönüp altı ūsta
Hâlden hâle olundu taḥvîl
- 21 Moskovî da^c vet ederdi dînsiz
Manşıbı olsa idi ebrâ'îl
- 22 Bî-nemâz olmak ile kaldırdı
Bu kazâdan berekâtı o baḥîl
- 23 A^c yen-i nâs da alırdı vuzû
Ma^c a-hazâ ki cünûbdür o şaḳîl

¹⁴ götürür : götürüp AE; götüre YB

¹⁶ ol : o MA // besdir : pesdir MA

¹⁹ uğrardı : uğrar idi TT, MA, BV, AE, YB

²² olmak ile : olmağla MK

- 24 Āb-dest alsa nemāzı kılmaz
Kılsa erkânını etmez ta^c dīl
- 25 Boğazına geçirir tesbîhin
Yanına gelse bir ehl-i tehlîl
- 26 Diñle kâfirliğini icmâlen
Kılayım saña müselmân tafşîl
- 27 Ehl-i İslâm'la şunda o ħabîş
Alışıp işlemedi fi^c l-i cemîl
- 28 Kocamış pîr-i muğāna dönmüş
Yaşda Bükreş'de gezip on yedi yıl
- 29 Bunda almaz diline Qur'ân'ı
Okumuş anda o pāpās İncîl
- 30 İki ħışmıñ birisi kâfir ise
Mü'miniñ ħaqqın ederdî tebţîl
- 31 Müslimîn eyleyip andan i^c rāz
Derdi الجنس الى الجنس يميل
- 32 Böyle kâdî mı olur farzā kim
Olsa razî mı olup Rabb-ı Celîl
- 33 Bî-edeb ħākim idi bilmedi ħîc
Mesned-i ħükmi maķām-ı tebcîl

²⁴ nemāzı kılmaz : nemāz kılmaz idi AE

²⁶ tafşîl : tafzîl AE

²⁸ dönmüş : dutmuş TT

²⁹ pāpās : pāpāz AE

³¹ andan : anda MA// derdi : verdi TT

YB nüshasında 31. beyitten sonra 71, 72, 82, 83, 74, 78, 80, 79 olarak devam ediyor. Alta; “Bu hicviyye-i nefîsesinde maķta^c ı noķşān görüldü.” diye bir not vardır.

³² YB nüshasında 2. olarak gösterilen bölüm bu beyitle başlamaktadır. / olup: olur YB

- 34 Etmedi şer^ç -i Resûl'e ta^ç zîm
Cebr ile çarpdı anı Cebrâ'îl
- 35 Müstemirr etdi belâ bārânın
Ser-i bî-devletine Mîkâ'îl
- 36 Na^çra-i ehl-i kazâyı işidip
Urdu zanneyledi şûr İsrâfîl
- 37 Tevbeye vermez o bed-şîme vücûd
Cânını alsa dağı^ç Azrâ'îl
- 38 Sa^çy edip Ka^çbe-i dil hedmi için
Serine geldi belâ-yı secîl
- 39 Üstüne üşdü gürûh-ı^ç aceze
Ugradı mürçegan-ı mekrine pîl
- 40 Olmadı aña meded hâricden
Düşdü zağl etdigi eşhâşa dağîl
- 41 Âher âhûrda gördüm o harı
Şıkletinden eder ilkâ-yı zebîl
- 42 Tîz kaçardı kosalar bir yol aña
Şekl-i sâ^çide takıp pâyına zil
- 43 Tutar âh-ı fuqarâ kaçsa dağı
Tepeler zâlimi ebnâ-yı sebîl

³³ hük-m-i : hük-mü MA / makâm-ı : makâmı YB

³⁶⁻³⁷ YB nüshasında 36. ve 37. beyitler yoktur.

³⁸ secîl : YB nüshasında yoktur.

³⁹ uşdu : düşdü TT, YB

⁴⁰ aña : ana MA

⁴¹ zebîl : YB nüshasında yoktur.

⁴² zil : zîl TT

- 44 Kimse bilmezdi papās şeklinde
Kırk kilīsaya düşdü tebdīl
- 45 Manşib-ı sitteyi kıldı telvīş
Getirip şeş çukadār-ı zer-i kīl
- 46 Kethüdā kendüsü nā'ib kendi
Kimseyi kılmaz umūrunda vekīl
- 47 İ^ctimād etmez emānet-kāra
Zātı olmakla hıyānetde aşīl
- 48 Kaşdı kavurdu çalar kahve deyü
Kahvecisin döğüp etdi tezīl
- 49 Herc ü merc etdi vekīl-i hırcı
Eylesin maşrafı ya^c nī taqlīl
- 50 Sebzevātı etekile taşıdı
Almadı aña bir eski zenbīl
- 51 Pişkin ādem idi aşcı kovdu
Ederek anı odunla tehvīl
- 52 Kış gününde atına almadı çül
Kıldı sāyis kebesiyle teclīl
- 53 Mümkün olaydı kovup cümlesini
Yerine kordu benī İsrā'īl

⁴⁴ papās : papāz TT, AE

⁴⁵ zer-i kīl : rezīl TT; oldu rezīl YB

⁴⁶ umūrunda : omuzunda MA

⁴⁷ etmez : inmez MA / olmakla : olmağla AE, YB // Zātı : Zānı TT

⁴⁹ herc ü merc : herc merc MK, MA, BV, AE, TT

⁵¹ odunla : haṭla YB

- 54 Tek müselmānlar anıñ rüyundan
Etmesin emr-i ma[°]āş teshīl
- 55 Varmasın Yā Rab üçüncüsüne kim
Etdi böyle iki manşıb ta[°]īl
- 56 Dağı üç şehre niyābetle gidip
Yıkdı şehriyyesi buldu tenzīl
- 57 Boğlayıp konduğu menzilgāhı
Şakşagan lānesine kıldı [°]adīl
- 58 Havfa düşdüm ki bulaşır baña da
Şoñra neyle olayım anı müzīl
- 59 Ülfeti kesdim aradan ki dedim
Herkesiñ rızqına Allah kefīl
- 60 [°]Ākıbet nārına ol nemrūduñ
Oldum endāhte mānend-i ḥalīl
- 61 Düşmeden rence rehā buldum olup
Gülsitān-ı kerem-i Ḥaqq’a nezīl
- 62 Şükredip kesdim o demde kırbān
Fikrime gelmiş idi İsmā[°]īl
- 63 Ben ḥalāş oldum o zālīm ḥālā
Genc-i maḥbesde olundu tenkīl

⁵⁴ Etmesin emr : Emr etmesin TT

⁵⁷ Boğlayıp : yoklayıp TT

⁵⁸ neyle : nüshalarda “ne ile”dir. Fakat böyle yazılırsa vezin çıkmamaktadır.

⁶⁰ [°]Ākıbet : [°]Āfiyet TT

⁶² İsmā[°]īl : İsmā[°]īl MA, BV

⁶³ ḥālā : ḥālā MA

- 64 Neyleyim gözlüler ol kör yılanı
Öldürüp bulmadılar ecr-i cezîl
- 65 Yaraşırdı başı kınsa dibeye
Hayye-i geşteye etsem temşîl
- 66 Ser-güzeşti katı çok kim dehre
Puşt pâ urmuş edip meyl-i rahîl
- 67 Kâfiristân'da örünmüş şabka
°Acemistân'da şarınmış mendîl
- 68 Kağıdım doldu tükenmez hicvi
Edeyim zamm-ı varakla tezyîl
- 69 Püte-i huşye-i hicviyyâta
Şığışır mı bu kadar kâl ile kîl
- 70 Bu hikâye işidenlerden ırak
Oldu kîr-i har-ı nerden de tavîl
- 71 °Avratı kıollar idi hükümünde
Gelse da°vâya halîleyle halîl
- 72 Herkes açmazdı °uyüb-ı haremin
Bâb-ı mâbeyni edeydi takfîl

⁶⁴ gözlüler : gözler BV

⁶⁵ başı : başa TT // geşteye : kişiye TT

⁶⁶ çok : çokdur BV

⁶⁸ zamm-ı : şanma YB

⁶⁹ kâl ile kîl : kâlile kîl MA, BV, TT, AE

⁷⁰ ırak : uzak YB // nerden de : ner gibi YB / YB'de bu beyitten sonra 81, 84, 85 ve 86 olarak bitiyor.

⁷¹ °Avretî küllar idi : °Avretî kullanır idi TT // halîleyle: halîle ile MA, BV, TT, AE, YB

⁷² °uyüb-ı haremin : °ubüb-ı haremin TT; °uyüb-ı cürmün MA; °ubüb-ı haremiñ AE

- 73 Eşek ile kıza beñzer kim eder
Lāzım-ı kīr u kolūsun taḥṣīl
- 74 Kıldı her nesneyi kaḥṭ ammā kim
A.1 bol eyledi şahbā-yı sebīl
- 75 Bāde şevkıyle beyāz a.a gömer
Gice meşrebce olup gök kandīl
- 76 Mest edip   avreti yıkmış s..miş
Mekr-i s kker ile o Bekr  muḥ l
- 77 Her kab hatde bahadır erdir
Olmuş ill  ki zeb n-ı aḥ l
- 78 S..digi zenden utanmaz mı teres
Oynaşın kendi ederken taḥc l
- 79 Seni aldım diyerek aldayarak
Yoğuken anda ne ş hid ne vek l
- 80 Eylemiş k rin odun gibi o d n
Bir eşekci karısına taḥm l
- 81 R sbunu  k rin  perken başılıp
  biti  ḥ yesin etdi taḥb l

⁷⁴ seb l : b l TT

⁷⁵ B de şev ile : B d u şev ile TT // olup : olur MA

⁷⁶ Bekr  : Bekr -i BV, MA, AE, YB, TT

⁷⁷ ill  ki : amm  ki AE

⁷⁸ kendi : kendini AE

⁷⁹ Yoğuken : Yoğ iken YB

⁸⁰ k rin : kibr n TT; k ri de MA

⁸¹ R sbunu  k rin : R sini  ferc   MA, TT; R sbunu  ferc n AE, YB //   biti  :   biti  MA, AE /
Bu beyit BV n shasında yoktur.

- 82 Gösterip hayz bezin karı demiş
Kara oldu yüzüñ al mıkrame sil
- 83 Kalmadı bende dedi erkeklik
Bulsa kancık doñuz eyler taḥbîl
- 84 Hādım-ı şer^c-i şerîfim derken
Cürm-i kîr ile olundu terzîl
- 85 Şüret-i ḥālin o ser-ḥoş cünübüñ
İki târîḥle etdim tescîl
- 86 Hamrı içdikce ç..ü kalkdı idi
A. s..ip Vehbi-i dün oldu rezîl (1204/1790)

16
VE LEHU*

- mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün**
- 1 N'ola rüsvāy-ı ^cām olsa o rüsbu s..di kâḍımız
Ser-i kîriyle ol ḥar perde-i nāmûsu kaldırdı
- 2 Hıṣā-yı nokṭa-i târîḥle recm eylesin ḥāmem
Y.r.gın kaldırıp şaldırdı Vehbî a.a daldırdı (1204/1790)

⁸² hayz : ḥayz MA // mıkrame : mıkrameye TT

⁸³ derken: der iken TT, YB // kîr ile : kîriyle MA, BV, YB / terzîl : tezvîl BV

⁸⁶ içdikce : içdikde YB // a. : a.a TT / Vehbi-i : Vehbi TT

16 MK 24a, MA 21b, BV 21b, AE 21b, YB 34a, TT 29a

* Başlık MK, BV: Tārîḥ-i Diğer Der-ḥaḳḳ-ı Vehbî-i Sünbül-zāde YB; Tārîḥ-i Muḳaṭṭa^cāt BV;
Diğer nüshalarda başlık yoktur.

¹ kîriyle: kibriyle TT; kîr ile MA / ol : YB nüshasında yoktur.

² Hıṣā-yı : Ḥaṣāt-ı YB / târîḥle : târîḥile AE / ḥāmem : ḥādım YB

17

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Bir şarı saçlı qarı buldu yiyeyazdı anı
Getirip yāda şamānıñ şarısın Vehbī-i ħar
- 2 Ne eşeklikdir o kim şıǵmayarak a.a s..i
Rūsbuya zūr ile koydu yarısın Vehbī-i ħar
- 3 ^cAqd-i ħar mihre kadar muntazam oldu tāriĥ
Hele baĥ düzdü eşekci qarısın Vehbī-i ħar (1204/1790)

18

VE LEHU

fa^cilātün fa^cilātün fa^cilātün fa^cilün

- 1 Şer^ci ser-ĥoşlukla istihzā ederdin sen deyü
Ĥākim-i ma^czülü döndürdü ahālī qaşmere
- 2 Güş eden tāriĥ-i menķūtum güler aĥvāline
Kıldı Vehbī nūş-ı şahbā ile kendin maşhara (1204/1790)

19

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Çevirdi Vehbi-i dünü şoĥaĥda ehl-i ĥuķūķ
Tabaşbuş eylemeden ĥayrı ĥaldı mı diyecek
- 2 Tüyü döküldü bütün keşmekeşle fervesiniñ
Bu ĥış da arķasına bulmaz ol uyuz giyecek (1204/1790)

17 MK 24a, MA 21b, BV 22a, AE 21b, YB 34a, TT 29a

¹ yiyeyazdı : yine yazdı TT¹⁻²⁻³ Vehbī-i ĥar : Vehbī ĥar MK² Ne eşeklikdir : Ne eşekdir TT // Rūsbuya zūr ile : zūr ile rūsbuya BV

18 MK 24a, MA 21b, BV 22a, AE 21b, YB 34a , TT 29b

² menķūtum : manżūmum TT

19 MK 24b, MA 21b, BV 22a, AE 21b, YB 34b , TT 29b

¹ dünü : dün TT / ĥuķūķ : ĥaĥdan TT

- 3 O kelbe nokta-i tārīhimile taş urayım
Köpekledi Zağara hākimi ne boğ yiyecek

20

VE LEHU

fe[°]ilātūn fe[°]ilātūn fe[°]ilātūn fe[°]ilūn

- 1 Ba[°]d-ez-īn kalmadı bir loğma gelen kādīya
İhtilāl ile kazāyı kurudup kaht u ğalā
- 2 Selefīn[°] azli hayırsız halefīn zabtı için
Harf-i menkūṭla etdim iki tārīḥ imlā
- 3 Şimdilik manşiba yestehledi gitdi Vehbī
Boğ yer Eski Zağara nā'ibi Hācī Mollā (1204/1790)

21

VE LEHU

fe[°]ilātūn fe[°]ilātūn fe[°]ilātūn fe[°]ilūn

- 1 Tüyü ürperdi ölen karısın aşıp Vehbī
Çatışırken göricek kıllı barākla dışısın
- 2 Kulağın dāğlasın evvel eşegiñ bu tārīḥ
Koca Vehbī-i ḥar öldürdü yarākla dışısın (1205/1791)

² arkasına: arkasında MK, MA

³ tārīhimile : tārīhim ile AE; tārīḥ ile YB

20 MK 24b, MA 21b, BV 22a, AE 22a, YB 34b , TT 29b

² [°]azli : [°]arabı TT / halefīn : halkıñ TT / zabtı: zabtı MA // menkūṭla : menkūṭ ile AE, YB

³ Boğ : TT nüshasında yoktur. / nā'ibi : hākimi MK / Mollā : Monlā YB

21 MK 24b, MA 21b, BV 22a, AE 22a, YB 34b , TT 30a

¹ aşıp : anıp BV // barākla : yarākla AE, YB, TT

² Vehbī-i : Vehbī TT

22

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Sünbül oğlu nām-ı kör қаđı-ı bî-İslām kim
Etdigin gök başlı kâfir eylemez iblîsle
- 2 Manşıb olduğda dedim ĥor bakma bu târîhime
Hâkimin buldu Manastır Vehbi-i kıssisle (1211/1797)

23

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Manşıbı қаpdı o dînsiz gidi kim dünyāya
Yayılır çañ gibi āvāz-ı peyām-ı nehbi
- 2 Her kilîsāda keşişler oqumuş târîhin
Oldu kıssîs-i Manastır koca bâtlı Vehbî (1211/1797)

24

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Diyānetsiz çıkıp sağ tahte başı neyl-i manşıbla
Diyār-ı Rûmeli'de rāhib-i deyr-i nuḥûs oldu
- 2 Derā-yı şöhreti ötdürdü târîhin işitdirdi
Manāstırda çalındı çañ ki Vehbî piskopos oldu (1211/1797)

22 MK 24b, MA 22a, BV 22a, AE 22a, YB 35a, TT 30a

¹iblîsle : iblîs ile YB² bakma bu târîhime : bakmasın târîhimle TT; bakmasın târîhime MA, YB ; bakma târîhime BV //

Hâkimin : Hâkimiñ AE / manāstır : manāstıra AE /kıssisle : kıssîs ile YB

23 MK 24b, MA 22a, BV 22b, AE 22a, YB 35a, TT 30a

² kıssîs-i : keşiş-i TT / bâtlı : MA nüshasında yoktur.

24 MK 25a, MA 22a, BV 22b, AE 22a, YB 35a, TT 30a

¹ neyl-i : yel-i YB // Rûmeli'de : Rûmeli'nde TT² Derā-yı : Dārā-yı MA

25

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 İşitdik sābıķen Boġdān Begi dīvān efendisın
Ki ħālā řānına řāyān ħükümet birle almış kām
- 2 Re^cāyā dermiş istimdād ile patriķe tārīķin
Meded oldu Manastır pişkoposu Vehbi-i bed-nām (1211/1797)

26

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Žamīme eylesinler Qırķ Kilisā'yı ki bir kibriñ
Kemāl-i küfrine nisbetle manşıb şimdi az oldu
- 2 Manāsdır ism-i enseb aña bu tārīķden řoñra
Manastır maşlabın Vehbī ħapıp dīnsiz papāz oldu (1211/1797)

27

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Bir boķ yedi řā^cir gidi ħapdı yine manşıb
Sīrūzdan ölmüşdü henüz munfařıl ammā
- 2 Tārīķ-i tamām oldu bu imzā-yı mu^canven
Qıssīs-i Manāstır ħocaman Vehbi-i pāpā (1211/1797)

25 MK 25a, MA 22a, BV 22b, AE 22a, YB 35b, TT 30a

¹ Boġdān : Boķdān TT // ħükümet birle almış kām : ħükümetiñe almış řān YB² Re^cāyā : du^ca MA / patriķe: bařriķe BV, AE, YB, TT; bařriķ MA

26 MK 25a, MA 22a, BV 22b, AE 22b, YB Yok, TT 30b

¹ Žamīme : Žamīm MA / kibriñ : kürdüñ AE

27 MK 25a, MA 22a, BV 22b, AE 22b, YB Yok, TT 30b

¹ ölmüşdü henüz : henüz ölmüşdü MA² Qıssīs-i: keşiş-i TT / pāpā : pāpās TT

28

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Manşıbla bi-kām oldu o dīnsiz ki işidir
Taḥrīb-i mesācid ile te'sīs-i manāstır
- 2 Meşkūkdur İslāmi ile küfri ki eyler
Karga gibi nūş-ı mey u tencīs-i Manāstır
- 3 Besdir azılı cān-ver olduğuna tārīḥ
Vehbī doñuz oldu koca kıssīs-i Manastır (1211/1797)

29

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Bahāne eyleyip zīk-ı ma^cāşı bol bol a. s..mek
Ḥayāliyle niyābet kaşdı yaptı Vehbi-i zānī
- 2 Yoluyla söyledim tārīḥ teşyīn-i mücevherden
Bolu'ya vas^cat-ı mezheble şapdı Vehbi-i zānī (1211/1797)

30

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 ^cAvratı kaḥbe gibi Şāmlı ḥalīl-i zen-dost
Telli pullu giyinir şırtına dībā pezevenk
- 2 Kırısı genç irisi tāze severmiş kendi
^cAşık-ı ^cişve-i zen mā'il-i tībā? pezevenk

28 MK 25a, MA 22a, BV 22b, AE 22b, YB Yok, TT 30b

¹ Taḥrīb-i : Taḥzīb-i TT

³ kıssīs-i : keşīs-i TT

29 MK Yok, MA 22b, BV 22b, AE 22b, YB Yok , TT 30b

¹ s..mek : silmek TT

² Bolu'ya : Bolu AE

30 MK 25a, MA 22b, BV 23a, AE 22b, YB yok , TT 31a

² ^cişve-i : ^cişve BV, AE

- 3 Yapdırınca haremın söyledi yārān tārīḥ
Yapdı aḥbāba s..iṣ-ḥāne-i zībā pezevenk (1188/1775)

31

VE LEHU

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 Açarım gözleriñi ben deyü bir a^ˆmāya
Etdi keḥḥāl ^ˆilāc açdı mı bilmem n'oldu
- 2 Ūsta zen-dūst idi mezbūr dedim tārīḥin
S..dirip ıarısını kōr ^ˆAli gözlü oldu (1193/1779)

32

VE LEHU

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 S..icisi dikici Aḥmed imiş bir kūrtañ
Başdılar etmedi sūd ehl-i maḥalle pendi
- 2 Eski oynaşı çedikci dedi şu tārīḥin
Çizmeci ıarısı postāl idi kālīblandı (1200/1786)

33

VE LEHU

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 Çorbayı ḥāne-i Ƙanbūr'da iıer idi Bodur
Yağı destiyle pirinci getirip kile ile

31 MK 25b, MA 22b, BV 23a, AE 22b, YB 35b , TT 31a

¹ açarım : açardım YB / gözleriñi : gözlerini BV; gözleriñ TT / ben : beñ MA // n'oldu : buldu MA

32 MK 25b, MA 22b, BV 23a, AE 22b, YB 35b , TT 31a

¹ kūrtañ : ıarınıñ AE

² tārīḥin : tārīḥi BV, TT // Çizmeci : çermeci MA

33 MK 25b, MA 22b, BV 23a, AE 23a, YB 35b , TT 31a

- 2 Aldadıp çorbacısın düzdü dedim târîh
 Kıanbur'ıñ karısını s..di Bodur hîle ile (1214/1800)

34

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Gerçi evlendi kız igrenmese andan bārī
 Gözleriniñ çağaın silse şibil gözlü °Ömer
- 2 Al-ı kan gördü düşüñde dedi nisvân târîh
 Kırmızı yüzlü kıza şaldı kızıl gözlü °Ömer (1187/1774)

35

VE LEHU

fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Etdi seg-bān velī düğün kim aña
 İt köpek cümle geldi çatışdı
- 2 Havlayıp birbirine kelb gibi
 İki kayın atalar atışdı
- 3 Dedi şağdıç zifāfına târîh
 İki kelb-i °aķūr çatışdı (1187/1774)

36

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Pīr-i sefid aldı siyeh çerde zen
 Kim diledi olsa gerekdir şarı
- 2 Söyledi kırnaķları târîhini
 S..di Bozoklu kara kıru kıarı (1189/1776)

34 MK 25b, MA 22b, BV 23a, AE 23a, YB 36a , TT 31a

¹ andan bārī: bārī andan TT

35 MK 25b, MA 22b, BV 23a, AE 23a, YB 36a , TT 31b

36 MK 25b, MA 23a, BV 23b, AE 23a, YB 36a , TT 31b

¹ aldı : oldu MA / çerde: çerde MA; çehre AE // diledi : oldu TT

37

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Yine evlendi Bozoğlu kocaman
Kāmeti olmuş iken hem-çü kemān
- 2 Aşk imiş saçı dedim tārīhin
Kara kuru karı aldı Nu^cmān (1189/1776)

38

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kara bet oğlanı evlendirdi
Geldi nevbet Manuk'ufi ser-güzine
- 2 Etdi tārīhle aḥbār iḥbār
Kodu kīr qor s..i bir Rūs kızına (1190/1777)

39

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Bağlı çıkdı gerdege girdikde mahbūb-ı uşak
Kim demiş ol sāde-rūya zevcesi ha ben ha sen
- 2 Rūsbular oynaşına mu^ccemle tārīhin dedi
Verdi puşt İshāk'a saḥḥāka kızın ibne Ḥasan (1191/1778)

² Bozoğlu : Yüz oklu TT

37 MK 26a, MA 23a, BV 23b, AE 23a, YB 36a, TT 31b

38 MK 26a, MA 23a, BV 23b, AE 23a, YB 36b, TT 31b

¹ Manuk'ufi : Ḥānūḳ'ufi AE; Mānūl'ufi YB / ser-güzine : sergisine YB

² tārīhle : tārīhini BV; tārīhi YB / aḥbār : iḥbā TT // bir : bed TT

39 MK 26a, MA 23a, BV 23b, AE 23b, YB 36b, TT 31b

¹ mahbūb-ı uşak : bir mahbūb-ı uşak TT

² ishāka saḥḥāka kızın ibne Ḥasan : saḥḥāka kızın bin ibne Ḥasan TT

40

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 Şarı Nu[˘]mān Qara Mūsā'ya kızın
Verdi kim bakmadı hīc aza çoğa
- 2 H̄arf-i mu[˘]cemle dedim tārīh̄in
S..di şarı inegi kara boğa (1196/1782)

41

VE LEHU

fā[˘]ilātūn fā[˘]ilātūn fā[˘]ilūn

- 1 Tāzelikde bāki-i şīrīn-zebān
Aldı bir nāzik [˘]arūs-ı nāzenīn
- 2 H̄arf-i mu[˘]cemden dedim tārīh̄ini
Revğan ile oldu memzūc engübīn (1196/1782)

42

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 Ayağıñ düz başıp evlendiñ ey a[˘]rec h̄[˘]āce
Yürü Şām alacasından zene bir iki top al
- 2 Lengler celķ ederek [˘]aşķına dermiş tārīh̄
Ne güzel [˘]avrata oldu koca s.. başdı topal (1199/1785)

40 MK 26a, MA 23a, BV 23b, AE 23b, YB Yok, TT 32a

41 MK 26a, MA 23a, BV 23b, AE 23b, YB 36b, TT 32a

² mu[˘]cemden : mu[˘]cemle AE

42 MK 26a, MA 23b, BV 23b, AE 23b, YB 36b, TT 32a

¹ evlendiñ : evlendin TT / ey : a YB // zene : zen TT² lengler : lenger AE / dermiş : vermiş // [˘]avrata : [˘]avrat TT

43

VE LEHU

fe^cilütün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kocası hasta idi komşu kadın öldürdü
Getirip āherini a.ına girdi diri s..
- 2 Şıgmadı işte bu tārīḥ-i zifāfa nokṭa
Tat ere vardı Tatar ıarısı buldu diri s.. (1202/1788)

44

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Kızın aldı kızılbaşın fellāḥ
°Aceb olmak gerek o kūna s..iş
- 2 Rūm'da şāyi^c oldu tārīḥi
°Arab etdi °Acem'le āmīziş (1203/1789)

45

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 İki kızgın bir yere geldi bu şeb
Reşkle celḫa duḫār etdi beni
- 2 Söyledi nā-ṭavr kadın tārīḥini
Bozdu ḫammāmcı kızın bir külḫenī (1210/1796)

43 MK 26b, MA 23b, BV 24a, AE 23b, YB 37a, TT 32a

¹ hasta : hasta TT // diri: iri BV, AE, TT² Tat ere : Māt ere TT / diri: iri BV, AE, TT

44 MK 26b, MA 23b, BV 24a, AE 23b, YB 37a, TT 32a

¹ °Aceb : °Acaba BV, YB, TT

45 MK 26b, MA 23b, BV 24a, AE 23b, YB 37a, TT 32b

¹ kızgın : kızkın MK, MA, BV, TT

46

VE LEHU

fe^c ilātūn fe^c ilātūn fe^c ilātūn fe^c ilūn

- 1 Çokdan avlardı dükânında sinek balcı Hasan
Yokdur alışveriş eyvâh deyü zırlayarak
- 2 Şöyle bir bal yedi kim söyledi bu târîhi
Bir sinek bir sinegi düzdü bakıñ vızlayarak (11787/1774)

47

VE LEHU

fe^c ilātūn fe^c ilātūn fe^c ilātūn fe^c ilūn

- 1 Eşeginiñ şıpasın düzmek için pālān-düz
Müşterisin eve celb etdi o pālāncı Hasan
- 2 Komşular vâkıf olup لرقنه târîh dedi
Bir şıpā s..di eşekler gibi pālāncı Hasan (1187/1774)

48

VE LEHU

fa^c ilātūn fa^c ilātūn fa^c ilātūn fa^c ilūn

- 1 Çıkmış idim seyre Taşlık semtine gördüm dü har
Bir s..iş etdi ki düşdü dişiniñ pālāncığı
- 2 Divşürüp kıldım ufāk taşlarla târîhin hisāb
Buldu erkek merkeb añırdı oñardı kıncığı (1197/1783)

46 MK 26b, MA 23b, BV 24a, AE 24a, YB 37a, TT 32b

¹ zırlayarak : cırlayarak YB // Hasan : Hüseyin AE, YB, TT

47 MK 26b, MA 23b, BV 24a, AE 24a, YB 37b, TT 32b

¹ pālāncı : yalancı TT² لرقنه : kārına YB

48 MK 26b, MA 23b, BV 24a, AE 24a, YB 37b, TT 32b

¹ ki : kim TT

49

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Oduncu Muştafā'nıñ merkebi vaz^c eylemiş hamlin
İşitdim gūşuma āhūrdan çirkīn şadā geldi
- 2 Hār-ı ner enker-i eşvāt ile aŋlatdı tārīh
Cihāna s..digim kancık eşekden bir şıpā geldi (1205/1791)

50

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kardeşim şağsın inekden anamız çok süt kim
Kaymak olmazsa doyunca yiyelim yoğurdu
- 2 Söyle babaña beşāretle benekli tārīh
Müjdeler boz dügemiz bir danacık doğurdu (1188/1775)

51

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kancık it öyleden ikindiye dek doğurdu
Ol kadar yavru ne maymūn ne şebek doğurdu
- 2 Dedi seg-bānlarıñ anaları mu^ccem tārīh
Enigin on sekizin şarı köpek doğurdu (1189/1776)

49 MK 26b, MA 24a, BV 24a, AE 24a, YB 37b, TT 32b

¹ hamlin : çemen BV² Hār-ı ner : eşekler YB / eşvāt ile : eşvātla MA, BV / ner enker-i eşvāt ile : AE nüshasında yoktur.

50 MK 27a, MA 24a, BV 24b, AE 24a, YB 37b, TT 33a

¹ çok : TT nüshasında yok. // doyunca : şoyunca MA² beşāretle benekli tārīh : bu tārīhi beşāretler ile YB

51 MK 27a, MA 24a, BV 24b, AE 24a, YB Yok, TT 33a

² enigin : enigiñ BV, TT

52

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Ğarīb lāşesi buldukda köprü altında
Kudurmuş idi yiyip ittifaqla biraz it
- 2 Kırıldı cümlesi mu^ccemle söyledim tārīḥ
Doğuz kuduz iti kırdı geçirdi küylü yigit (1187/1774)

53

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Hırşla şıkdı çıkardı boğunu
Fāreyi kara kedi tuttuğu ān
- 2 Harf-i mu^ccemle dedim tārīḥin
Bıyığına pisiniñ şıçdı şıçān (1200/1786)

54

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Niçe kendi gibi iri şıçanı
Bir ısıрмаqla iki böldü kedi
- 2 Kuyruğu dikdi söyledim tārīḥ
Fāreniñ ḥasretinden öldü kedi (1213/1799)

52 MK 27a, MA 24a, BV 24b, AE 24a, YB 38a, TT 33a

² kuduz : doğuz YB, TT / kırdı : TT nüshasında yoktur.

53 MK 27a, MA 24a, BV 24b, AE 24b, YB 38a, TT 33a

¹ Hırşla : Hırş ile YB

54 MK 27a, MA 24a, BV 24b, AE 24b, YB 38a, TT 33a

² tārīḥ : tārīḥin YB

55

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Seyr-i Kāgıd-ḥāne'de bir kıbtı-i şādī-resān
Düñkü gün aldım deyü pūzīnesin eylerdi yād
- 2 Etmeden faşlın tamām ol ben dedim tārīḥ-i tām
Ayıcı çengāne almış bir şebek maymūn-ı bād (1207/1793)

56

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Koca muğlim Deli Ağa kim o eski livāṭa
Tāze oğlānlar içün yaptı yeñi kāşāne
- 2 Nokṭayı zūr ile şıgdırdı kalem tārīḥe
Daracık g.. gibi yapıldı livāṭa-ḥāne (1187/1774)

57

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Adana beldesinde bir ibne
Derd-mend-i gürūh-ı kazzāzān
- 2 S..ilirken ben üstüne vardım
Dedi fāş eyleme bu sırrı amān
- 3 Ḥarf-i mu^ccemle söyledim tārīḥ
Eyü s..di Kız Aḥmed'i oğlān (1187/1774)

55 MK 27a, MA 24a, BV 24b, AE 24b, YB 38a, TT 33b

¹ kıbtı-i : kıbtı MA / şādī : şāda MA² tām : YB nüshasında yoktur.

56 MK 27b, MA 24b, BV 24b, AE 24b, YB 38b, TT 33b

¹ livāṭa : livāṭ MA, TT² Nokṭayı : Nokṭa-i BV

57 MK 27b, MA 24b, BV 25a, AE 24b, YB 38b, TT 33b

¹ kazzāzān : kazānrān TT

58

VE LEHU

müstef[°]ilün müstef[°]ilün müstef[°]ilün müstef[°]ilün

- 1 Hāllācīn oğlun haqlamış bir dalyarak tokmaqlamış
Kīrin g..ünde şaqlamış çekdikde silmiş donuna
- 2 Tārīhin aındı bir deli boşandı eşhāşın beli
Atdırdı Tokmaqcı °Ali Hāllāc-zāde kūnuna (1187/1774)

59

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Taşarruf etmiş işitdim tütüncünüñ oğlun
Beş altı muğlim-i nobrān gice şabāha kadar
- 2 Oburu yerken uyurmuş ki söyledim tārīh
S..ildi yatdı Süleymān gice şabāha kadar (1188/1775)

60

VE LEHU

mef[°]ülü mefā[°]ilü mefā[°]ilü fe[°]ülün

- 1 Yırtıp g..ünü kiri muqalkale kanatmış
Tat oğlun urup oldu bıçaqcı °Ali kanlı
- 2 Muğlimleri kōrkutdu şu tārīhle zen-dost
Qatl eyledi dil-dādesini bir deliқанlı (1190/1777)

58 MK 27b, MA 24b, BV 25a, AE 24b, YB 38b, TT 33b

¹ Hāllācīn : Hāllāc MA // donuna : g..üne YB² Tārīhin : Tārīhiñ MA / eşhāşın : eşhāşın MA

59 MK 27b, MA 24b, BV 25a, AE 24b, YB 38b, TT 33b

¹ şabāha : şubha TT² oburu : AE nüshasında yoktur.; s..i YB / yerken : yer iken YB / uyurmuş : uyumuş YB

60 MK 27b, MA 24b, BV 25a, AE 25a, YB 39a, TT 34a

61

VE LEHU

mef^ˆulü fa^ˆilätü mefä^ˆilü fa^ˆilün

- 1 Mollā¹ Ömer ki bir püseri ehl-i sūḳdan
Celb eylemişdi ḥücreye duydu kaçırđı ḥalk
- 2 Tārīḥ yapdım ağzı köpürdükdē ḥışmla
Şabuncu-zāde² aşkına ṭālib şıyırdı celḳ (1193/1780)

62

VE LEHU

fe^ˆilätün fe^ˆilätün fe^ˆilün

- 1 Ey Sürürī nereden isterseñ
Büsemi al dedi dil-dār baña
- 2 Söyledim ağzın öpüp tārīḥin
Etdi bir buse kerem yār baña (1194/1781)

63

VE LEHU

mefä^ˆilün fe^ˆilätün mefä^ˆilün fe^ˆilün

- 1 Erāziliñ şıraya çekdigi uşak kimdir
Deyip fısıldaşıyordu maḥalleli ammā
- 2 Dedi mü'ezzin ezān perdesiyle tārīḥin
İmām-zādeyi s..miş cemä^ˆat-i süfehā (1199/1785)

61 MK 27b, MA 24b, BV 25a, AE 25a, YB 39b, TT 34a

¹ Mollā : Monlā YB² ṭālib : ṭā AE

62 MK 28a, MA 24b, BV 25a, AE 25a, YB 39b, TT 34a

¹ dil-dār : dil-dāde YB

63 MK 28a, MA 25a, BV 25a, AE 25a, YB 39b, TT 34a

64

VE LEHU

mef^cül^cü fā^cilāt^cü mefā^cil^cü fā^cil^cün

- 1 Bir nev-cevān-ı işve-fürüş etmiş intifā^c
Sevdā-gerān-ı vuşlatınıñ altına yatıp
- 2 Eşnāf-ı beççegān dedi tārīḥ reşkle
Dellāl-zāde fā'ide buldu g..ün şatıp (1200/1786)

65

VE LEHU

fe^cilāt^cün mefā^cil^cün fe^cil^cün

- 1 Eylemişdi mübādele dü cevān
Ḥayf düşmüş dehān-ı ğammāza
- 2 Görmedim işidip dedim tārīḥ
Değişik oynamış iki taze (1204/1790)

66

VE LEHU

mefā^cil^cün mefā^cil^cün mefā^cil^cün mefā^cil^cün

- 1 Kesildi kellesi ol zālimiñ kim Adana ḥalkın
Dilendirmek için boynuna taқdırmışdı torbāyı
- 2 Ḥabīşi şık boğaz etdi öñüne yem döküp vālī
Buyursun içelim bizde deyü bu gice çorbāyı
- 3 Dolu gibi gözünden yaş gelirken söyledim tārīḥ
Temūz-ı qahr-ı ḥaқ nā-gāh eritdi қarcı zorbāyı (1209/1795)

64 MK 28a, MA 25a, BV 25b, AE 25a, YB 39b, TT 34a

65 MK 28a, MA 25a, BV 25b, AE 25a, YB 40a, TT 34b

66 MK 28a, MA 25a, BV 25b, AE 25a, YB Yok, TT 36b

¹ Kesildi : geldi MA / zālimiñ : zālimin AE / Adana : Aden TT² bu : bir AE, TT³ zorbāyı : rüy-ı yāy TT

67

VE LEHU

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 Meş^ˆal-efrūz-ı sitem ya^ˆni ^ˆulūv pāşānıñ
Şu^ˆle-i rūḥunu söndürdü esip bād-ı fenā
- 2 Söyledim ḳatline mu^ˆcemle o Kürd'üñ tārīḥ
Etdi Allah ^ˆuluv-i āteş-i cevri itfā (1213/1799)

68

VE LEHU

mef^ˆülū fā^ˆilātū mefā^ˆilū fā^ˆilūn

- 1 Erişdi ḳaḥbe ḳabri ḳazarken mezārcıya
Kim aldırırđı ḳazma ile toprağı yele
- 2 Tārīḥ-i fevti etdi mücāzātını beyān
Ḳabbār kendi düşdü çukūru ḳazıp ele (1193/1780)

69

VE LEHU

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 Ḳar^ˆ-ı bāb-ı kerem etmekde bir eski cerrār
Ḥayli aḳra^ˆ idi olmuş gidi her ḥāneye zayf
- 2 Gitdi dünyādan o sāl dedi ḳā'il tārīḥ
Kel Memiş gelmemişe döndü cihāna şad ḥayf (1195/1781)

67 MK 28a, MA 25a, BV 25b, AE 25b, YB 41b, TT 37a

¹ bād-ı : rīḥ-i MA, YB, TT² o Kürd'üñ : ögerek TT

68 MK 28b, MA 25a, BV 25b, AE 25b, YB Yok, TT 37a

¹ ḳaḥbe : ḳaḥbe-i BV, AE, TT / ḳazarken : ḳazar TT

69 MK 28b, MA 25a, BV 25b, AE 25b, YB 42a, TT 37a

¹ gidi : idi YB

70

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 Tūkenip [˘]ömrü ocaqlı [˘]Ömer-i yek-çeşmiñ
Bir baķışda gidi kırtuldu miğenden Hakk'a
- 2 Açdı bālāya gözün dikdi dedim tārīhın
Kör sipāhīye göründü sefer-i hısn-ı beķā (1200/1786)

71

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 H[˘]āce Tīmūr'u götürdü dalga
Kayığın fırtınalar sökdü meded
- 2 Ğarķ olurken göricek anı seķāb
Ağlayıp eşkerin dökdü meded
- 3 Dedi tārīhini āhengerler
Batdı Tīmūr deñize çökdü meded (1200/1786)

72

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 Hār-ı āhūr-ı hamāķat Adana hākiminiñ
Bağladı āhura şırtındaki pālānı ecel
- 2 Şıgırı zorlu çobanlar dediler tārīhın
[˘]Aķıbet yıkdı çomaķla şopa şalanı ecel (1200/1786)

70 MK 28b, MA 25b, BV 26a, AE 25b, YB 42a, TT 37a

¹ tūkenip : tükendi YB // miğenden : miğnetden TT

71 MK 28b, MA 25b, BV 26a, AE 25b, YB 42a, TT 37b

72 MK 28b, MA 25b, BV 26a, AE 25b, YB 42a, TT 37b

¹ pālānı : pālā TT² Şıgırı : şofıra MA, YB // şopa : şuya TT

73

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Melekü'l-mevti düşünde görerek fevt oldu
Vermedi hıc halel uykusuna tiryākī
- 2 Mübtelāyān-ı seher ğıbta ile der tārīḥ
Bir gice daldı ecel uykusuna tiryākī (1207/1793)

74

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Bes ki Hācı °Ali nāmında °Acem dünyādan
Oldu işkence-i dehri çekerek rū-be-ķafā
- 2 Müjde sūnnīlere kim mergine buldum tārīḥ
Urdu bir eski kızılbaşa ecel seng-i cefā (1207/1793)

75

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Hānesin söndürdü t̄ā[°]ün bir mülakķab ādemiñ
Şaklasın ḥakķ ol belādan ķullarıñ her ān evin
- 2 Şol sebebdendir laķab kim seyr ederdi şevķle
Āteş eylerse kaçan bir kimseniñ sūzān evin

73 MK 28b, MA 25b, BV 26a, AE 26a, YB 42b, TT 37b

¹ mevti : zavtı TT // uykusuna : uyķusuna MA; AE nüshasında yoktur.² seher : şehir YB

74 MK 29a, MA 25b, BV 26a, AE 26a, YB 42b, TT 37b

¹ işkence-i dehri : işkence dehri MA² sūnnīlere : giyenlere TT // cefā : kaķā YB

75 MK 29a, MA 25b, BV 26a, AE 26a, YB 42b, TT 38a

¹ mülakķab : mülakķab MA // ķullarıñ : ķulların MA² şol : ol YB

- 3 Söyledi sūzişle çāk egserciler tārīhini
 Āh-ı mismār-ı ħarīkiñ yaqdı gerdün cān evin (1211/1797)

76

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 G..e küsdü kürküm olsa derdi ç..dan pis ħarīf
 Buldu boğ renginde şarı کرمسوده de qaplı post
- 2 Kürkcünüñ oğlu getirdikde dedim tārīhini
 Bir livāta kürkü giydi tıflı-i maḥbūb-ı dost (1211/1797)

77

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kīr-i qā'im gibi yek-çeşm o muqallaq muğlim
 Dinç idi ḥāhiş-i kūn ile degil idi za^cif
- 2 G..cū beg derdi şağ olsaydı mücevher tārīḡ
 Dipdirisi idi öldü خطمان oğlu ħarīf (1212/1798)

78

VE LEHU

müfte^cilün fā^cilün müfte^cilün fā^cilün

- 1 Żarta-i şışmān imām qubbeyi gümletdi kim
 Eylememiş secde de maḡ^cadına ihtimām

³ ħarīkiñ : ħarīfiñ TT

76 MK 29a, MA 26a, BV 26a, AE 26a, YB Yok, TT 34b

¹ renginde : renginden MA

² oğlu : oğluñ AE / dedim : derdim MA

77 MK 29a, MA 26a, BV 26b, AE 26a, YB 39a, TT 34b

² idi : AE nüshasında yoktur. / خطمان : حطمان AE

78 MK 29a, MA 26a, BV 26b, AE 26a, YB 45a, TT 40b

¹ Żarta-i : Żarta-i MK, BV, AE / qubbeyi : qapıyı TT // maḡ^cadına : maḡ^cadın MA

- 2 Güldü mü'ezzin dedi kayyuma târîhîni
Şıçsa cemâ^c at n'ola pekce oşurdu imâm (1196/1782)

79

VE LEHU

mefâ^cilün fe^cilâtün mefâ^cilün fe^cilün

- 1 Kenîf-i vâsi^c ü'l-eknâfdır bu kim şığışır
Kazâ-yı hâcet edende büzürg olursa da kıç
- 2 Bulunca ben hele yestehledim şu târîhî
Buyur kenîfe açıp künüñü oşur işe şıç (1213/1799)

80

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Etdi rakqâş^c Ali tevbe şaliverdi şaçal
Kaldı meydânı bu hengâmda hâli oyununı
- 2 Dağılırken dedi erbâb-ı temâşâ târîh
Lihye koyverdi köçek bitdi şaçalı oyununı (1188/1774-75)

81

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Rîşi bitdikde^c Ömer kalfa demiş
Usta artık saña pâbüç dikemem
- 2 Ustası kovdu dedi târîhin
Şaçalı geldi o puştunı s..emem (1188/1775)

79 MK 29a, MA 26a, BV 26b, AE 26a, YB 39a, TT 34b

² künüñü : g..üñü YB

80 MK 29b, MA 26a, BV 26b, AE 26b, YB 45a, TT 40a

¹ şaliverdi şaçal : şaliverdi şaçalıñ AE; şaçalı şaliverdi TT // hâli : hâli BV, TT

81 MK 29b, MA 26a, BV 26b, AE 26b, YB 39a, TT 34b

¹ Rîşi bitdikde : İşi bitdikce TT

82

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Cavlağ Aḥmed Paşanıñ ferzendi
Liḥye koyverdi kim oldu qumral
- 2 Babasın oğlu vü oğlun babası
Şanır âdem ki bu andan ḥaṇṭal
- 3 Nokṭalı ḥarfle yazdım târiḥ
Şalıverdi köseniñ oğlu şaḳal (1190/1777)

83

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Şeh-levend-i sâde-rüyân dil-ber-i dervîş nām
Ceyş-i ḥaṭṭa irsal edip kıldı şikest cünd-i keyf
- 2 Ben de ḥarfiñ ḥâldârından dedim târiḥini
Celḳ-zenler riş-i dervîş ile dil-riş oldu ḥayf (1200/1786)

84

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Ḳahveci Şâlih-i fâşık şalıverdi şaḳalın
Oldu aḥbâb arasında sebeb-i ṭul-ı maḳâl

82 MK 29b, MA 26a, BV 26b, AE 26b, YB 40a, TT 35a

¹ YB nüshasında 1. beyit yoktur. / qumral : qumrāl BV, AE² Babasın :babasıñ AE / oğlun : oğluñ AE

83 MK 29b, MA 26b, BV 27a, AE 26b, YB 40a, TT 35a

¹ ḥaṭṭa: ḥaṭṭ TT² ḥâldârından: ḥâldârından MK // Celḳ-zenler : Celḳ-zânlar AE

84 MK 29b, MA 26b, BV 27a, AE 26b, YB 40a, TT 35a

¹ şaḳalın : şaḳalıñ BV, AE

- 2 Tükürük-efşân olarak söylediler târîhin
Şâlih'in tu yüzüne geldi perâkende şaķâl (1200/1786)

85

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Mazhar-ı azheridir سرّ يسوق الاهلك
İzdivâcında söz olmaz hele şu oğlânıñ
- 2 Kör ^cAli diñledi şağır Veli'den târîhin
Kel kızın aldı çolaķ Hâmza topal ^cOşmân'ıñ (1191/1778)

86

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Hâzret-i Kâdı-i Sîrûz ki çok nesne yedi
Şoñra ağzı bulaşık kaldı sinekler uşdu
- 2 Hırşla çıkmış idi tûde-i kûh-ı zulme
Hunefâ gibi yuvarlandı yerinden düşdü
- 3 Oldu rüsvây-ı cihân söylediler târîhin
Vâcibü'l-^cazl idi el-haķ dile düşdü rüşdü (1201/1887)

² târîhin : târîhiñ AE

85 MK 29b, MA 26b, BV 27a, AE 26b, YB 45a, TT 40b

¹ azheridir : zuhridir BV, AE

² ^cOşmân'ıñ : ^cOşmân MA

86 MK 30a, MA 26b, BV 27a, AE 26b, YB 40b, TT 35a

² Hırşla : Hırş ile YB

87

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Müfti-i sâbık vefât eylerse derd-i [°]azlle
Meyyiti meydânda qalmaz [°]Ömr? u Zeydânî gömer
- 2 Mu[°]cem olsun çok yigitlikdir demek târîhîni
Hicri tûtdukda bunadı İhtiyâr-zâde [°]Ömer (1202/1788)

88

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Oldular on kadar erbâb-ı münâşib ma[°]zül
Birisi olmadı dil-sîr-i nevâl-i devlet
- 2 Baġteten hâtırıma geldi Ŗu mu[°]cem târîh
Füc'eten düŖdü çeh-i [°]azle ricâl-i devlet (1204/1790)

89

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Bir mulakķab var idi FıŖkı kemâle yetdi
Hâkim-i belde sürüp anı zarâfet etdi
- 2 Etdim işbât-ı hûner ben de dedim târîhînin
Nefy olup Kuds'e Gavûr Hacı yıkıldı gitdi (1191/1778)

87 MK 30a, MA 26b, BV 27a, AE 27a, YB 40b, TT 35b

¹ [°]azlle : [°]azl ile YB (1. beytin 2. mısraı vezne uymamaktadır.)² tûtdukda : duydukda MA

88 MK 30a, MA 26b, BV 27a, AE 27a, YB 40b, TT 35b

89 MK 30a, MA 26b, BV 27a, AE 27a, YB 41a, TT 35b

¹ mulakķab : muķallab MA

90

VE LEHU***fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn**

- 1 Tūtdu Şāhīn Giray'ı fuḳarānıñ āhı
Nefy olundu Rodos'a ḳatlı olur inşā'-Allah
- 2 Şu[˘]arā dest-i ḳabūl ūzre tūtar tārīḥim
Tīz-i pervāz idi Şāhīn ele geldi nā-gāh (1201/1787)

91

VE LEHU**fā[˘]ilātūn fā[˘]ilātūn fā[˘]ilūn**

- 1 Gelmişidi cāmī[˘]e bir bī-namāz
Sāriḳ imiş kim yiyeyazdı dayāḳ
- 2 Söyledi tārīḥini ḳayyum anıñ
Ḳaçdı pābūḳ ḥırsız yalın ayāḳ (1191/1778)

92

VE LEHU**mefā[˘]ilūn mefā[˘]ilūn mefā[˘]ilūn mefā[˘]ilūn**

- 1 Kōr İsmā[˘]īl ayagında edikle Borlu'nuñ [˘]arzın
Ederdi pāy-māl aşlā şaḳınmaz āha baḳmazdı
- 2 Dedi ḡam-dīdegān-ı zulmü şimdi ḳatline tārīḥ
Geberdi kōr çarıḳlı kim [˘]ibādu'l-laha baḳmazdı (1201/1787)

90 MK 30a, MA 27a, BV 27b, AE 27a, YB 41a, TT 35b

* Başlık : Tārīḥ Berāy-ı Nefy-i Şahin Giray YB

91 MK 30a, MA 27a, BV 27b, AE 27a, YB 41a, TT 36a² yalın : yalıñ MA**92 MK 30b, MA 27a, BV 27b, AE 27a, YB 41a, TT 36a**

93

VE LEHU

fa^cilātün fa^cilātün fa^cilātün fa^cilātün

- 1 Biri kätıl oldu kaçdı biri zaḥmı ile maḳtül
Adana yigitlerinden döğüşüp dü şahş-ı ma^clüm
- 2 Kaṭarāt-ı hūnu tāriḥine koydu nokṭa-i sürḥ
Doḳunup ecel puçāğı deli sātır oldu merḥūm (1190/1777)

94

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Kātıl edip Muṣṭafā Ağa'yı dirīg
Halkıñ aḳıtdılar gözü yaşını
- 2 Ta^cmiye kūna düşdü tāriḥi
Kesdiler Muṣṭafā Ağa başını (1191/1778)

95

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Müsellim-i Adana etdi aldığın teslīm
Ġazabla çatdığı anda iki kaşın Pāşā
- 2 Hisāb ediñ kaṭarāt-ı demiyle tāriḥin
Ġopardı ^cunfla Pāşā begiñ başın Pāşā (1200/1786)

93 MK 30b, MA 27a, BV 27b, AE 27b, YB Yok, TT 36a

¹ zaḥmı : zaḥmı MK, MA, AE² puçāğı : buçāğı MA, BV, AE

94 MK 30b, MA 27a, BV 27b, AE 27b, YB 41b, TT 36a

¹ yaşını : yaşın YB² kūna : g..e BV // başını : başın YB

95 MK 30b, MA 27a, BV 27b, AE 27b, YB Yok, TT 36b

¹ Adana : On TT / aldığın : aldığın AE² Pāşā : nāşā TT / başın : başın TT

96

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Urdu cellād-ı felek boynunu kel qaşşābıñ
Lāşesi düşdü yere üşdü köpekler etine
- 2 Çiş edince başına ceyş dedim tārīhın
Şıçdılar Kel Bekir'ın kelle-i bî-devletine (1201/1787)

97

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Hey Lağımcıbaşı oğlu puşt toprak başına
Eylediñ bir tatlı dilli ādemi ğark-āb-ı hūn
- 2 Zıştevi'ye kaçdıñ ey kâtil dedim tārīh-i tām
Peştuyile urdu Balcı-zāde'yi ^cAbdi-i dūn (1204/1790)

98

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Gitdi ol Türk mulaqqab ki yüzü kıllı idi
Bir çuvāl var idi merhūmuñ öñünde o şağal
- 2 Boş degildi sebeb-i tesmiyesi bu idi kim
Vāvı fāya çevirirdi diyecek yerde çuvāl
- 3 Tutdu dünyāda yükün göçdü dedim tārīhın
Tıkdı eşvābı çuvāla kefene girdi çağāl (1211/1797)

96 MK 30b, MA 27a, BV 27b, AE 27b, YB 41b, TT 36b

¹ köpekler etine : sinekler başına MK

97 MK 30b, MA 27b, BV 28a, AE 27b, YB 41b, TT 36b

¹ başına : başına nām BV, AE² tārīh-i tām : tārīh TT; tārīhini BV, AE // Peştuyile : Peştu ile BV, AE / ^cAbdi-i : ^cAbde-i MA

98 MK 31a, MA 27b, BV 28a, AE 27b, YB 43a, TT 38a

¹ ol : o BV / mulaqqab : muqallab TT, MA² fāya : fāyāya MK / çevirirdi : çevirdi MA, YB

99

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Bir feresrân-ı baṭālet var idi adı Yamān
^cArşa-i āfākdan nā-gāh kırdı köstegi
- 2 Ağlaşıp āḥūrda sāyisler dedi tārīhini
 Kaçdı dünyādan kim atlar āḥ kırdı köstegi (1211/1797)

100

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kuyruğun tutmağıçün dünyānıñ
 Kovarak çatladı Qanbūr Aḥmed
- 2 Handek-i merḳada düşdü merḥūm
 Şanma kim atladı Qanbūr Aḥmed
- 3 Der Ağustos Böcegi tārīhin
 Arḳadan patladı Qanbūr Aḥmed (1218/1790)

101

VE LEHU

müstef^cilātün müstef^cilātün

- 1 Qāḍī-i sitte ol pīr-i fānī
 Çāḥ-ı mezāra oldu fetāda
- 2 Oñdurmamışdı doñdurmamışdı
 Merḥūmu baḥtı dār-ı fütāde

99 MK 31a, MA 27b, BV 28a, AE 27b, YB 43a, TT 38a

² atlar : almaz BV, YB, TT

100 MK 31a, MA 27b, BV 28a, AE 28a, YB 42b, TT 38a

¹ Kuyruğun : Kuyruğuñ AE / tutmağıçün : tutmak içün MA, YB³ Ağustos : Ağnus TT // patladı : çatlı TT; çatladı AE, YB

101 MK 31a, MA 27b, BV 28a, AE 28a, YB Yok, TT Yok

² oñdurmamışdı : oldurmamışdı MK

- 3 Tārīḥ-i fevtin yazdı Sürūrī
Göçdü müberrid nısf-i şitāda (1209/1795)

102

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Heybet-i İslām'dan kaçdı ^cadem vādisine
Der qaralica kıyāmetde dahı eyne'l-mefer
- 2 Sāl-ı mīlād-ı Mesīhā'dan dedim tārīḥini
Kıldı nār-ı düzaḥa çāriçe-i Moskov sefer (1204/1790)

103

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 İltimās eylese şulḥü n'ola çāriçe-i Rūs
Gāziyān leşker-i kāfirle kavī cenk etdi
- 2 Dedi ihāmle iş erleri mu^ccem tārīḥ
Rūs-ı bī-raḥm-i denī şulḥe yatıp iş bitdi (1204/1790)

104

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Dīnsiziñ ḥaqqından imānsız gelir kim eyledi
Ol ki sen cumhūr ile yaḡma Fırınçe Nemçe'niñ
- 2 El-amān der Moskov elbette görüp tārīḥini
Mülküne yestehledi ḥālā Fırınçe Nemçe'niñ (1211/1797)

102 MK 31a, MA 27b, BV 28a, AE 28a, YB 43a, TT 38b

¹ eyne'l-mefer : eyne'l-makar TT² tārīḥini : tārīḥ BV

103 MK 31a, MA 28a, BV 28b, AE 28a, YB 43b, TT 38b

² ihāmle : ihām ile YB //yatıp: yakıp TT

104 MK 31b, MA 28a, BV 28b, AE 28a, YB 43b, TT 38b

105

VE LEHU

müstef^cilün fe^cülün müstef^cilün fe^cülün

- 1 Enbân-ı hîle ağzın açdı Fırance dînsiz
Tohm-ı fesâdı yer yer şaçdı Fırance dînsiz
- 2 Tārîḡ-i inhizâmın tutdum kovalayınca
^cAkâde kırdı cezzâr kaçdı Fırance dînsiz (1213/1799)

106

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 ^cAbdi Pâşâ ile cenk eyledi ehl-i Adana
Her tarafından kırılıp bulmadı çok kimse felâḡ
- 2 Kefere kıldı ta^caccüb işidip tārîḡin
Arz-ı İslâm'a girip seyf-i cedel gitdi şalâḡ (1191/1778)

107

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 ^cIyâli evde aç kaldı dirîḡâ Ḥamza ṭabbāḡıñ
Ṭutuşdu çâr-sûda bir tarafından yandı dükkânı
- 2 Sövändükde kömürle yazdılar divârına tārîḡ
Alışdı aşcı dükkânı yanıp kül oldu bir yanı (1191/1778)

105 MK 31b, MA 28a, BV 28b, AE 28a, YB Yok, TT 38b¹⁻² Fırance : Fıransa AE, YB**106 MK 31b, MA 28a, BV 28b, AE 28b, YB Yok, TT 39a**¹ eyledi: aldı TT /Adana : Aden TT // kimse : lemse MK, AE**107 MK 31b, MA 28a, BV 28b, AE 28b, YB 43b, TT 39a**¹ ṭabbāḡıñ : ṭabbāḡıñ YB, TT //çâr-sûda : çâr-şûda MA, TT / dükkânı: yanı MK

108

VE LEHU*

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Nār tūfānını bir [°]aks u faru't-tenevvür
Gösterip Ciba[°]alī'den zu[°]afānıñ āhı
- 2 Kıldı dil-sūhtegān sitem-i inşā tārīḥ
Etdi İslāmbol'u sūzān fuḡarānıñ āhı (1192/1779)

109

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Bāb-ı [°]Alī'de zuhūr etdi ḥarīḫ ol rütbe kim
Āb-keşler tāb-ı āteşden şitāyı şandı şayf
- 2 Söyledi [°]akkāmlar sūzişle tārīḥ-i tamām
Meş[°]alāsā bu gice Pāşā ḡapısı yandı ḡayf (1203/1788)

110

VE LEHU

mefā[°]ilün mefā[°]ilün fe[°]ülün

- 1 Yanarken semt-i Arslan-ḡāne yandı
Duḡāncı Mārḡo kelbiñ de dükānı
- 2 Görenler dūd-ı āhın dedi tārīḥ
Göge çıḡdı tütüncünüñ dumāmı (1217/1803)

108 MK 31b, MA 28a, BV 28b, AE 28b, YB 43b, TT 39a

* Başlık MK, BV : Cib[°]alī Ḥarīḫ-i Kebīrine Tārīḥ YB

¹ u faru't-tenevvür : AE nüshasında yoktur./[°]aks u faru't-tenevvür : [°]aksın ki mişāl-i tenevvür YB
/ āhı : TT nüshasında yok.

109 MK 31b, MA 28a, BV 28b, AE 28b, YB 44a, TT 39a

¹ ol : bir BV, AE // şitāyı : sitāyı TT² sūzişle : sūziş ile AE, YB / tamām : tām AE, YB

110 MK 32a, MA 28b, BV 29a, AE 28b, YB Yok, TT 39b

² āhın : āhıñ AE

111

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Hıyf hırmınerlerı bārān çürüdüp
Erdi maḥşūle ḥaṭar  ālemde
- 2 Yağdı yağmur dedi dihkān tārīḥ
Müstemir oldu maṭar  ālemde (1190/1777)

112

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Şiddet-i sermāya ṭākat mı gelir kim gitmiyor
Bā-ḥuşuş olmakla dağlarda kömür az gelmiyor
- 2 Bahçeveş yağdı zemīn-i ḥāṭıra tārīḥ-i tām
Erzurūm'a dönmüş İslāmbol bu yıl yaz gelmiyor (1201/1787)

113

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Doğuzuncu bölüğüñ işcisi Maḥmūd Ūsta
Eyledi nüh felegi şöhet ocağında kazan
- 2 Ser-fürū etdi ayakdaşları bu tārīḥe
Yollama kara kaçan ūstamız aldı meydān (1201/1787)

111 MK 32a, MA 28b, BV 29a, AE 28b, YB 44a, TT 39b

¹ hırmınerlerı : hırmınerlerı MK; hırmınerler MA

112 MK 32a, MA 28b, BV 29a, AE 28b, YB 44a, TT 39b

² Bahçeveş : bağçeveş MA // İslāmbol : İstanbul MA

113 MK 32a, MA 28b, BV 29a, AE 29a, YB Yok, TT 39b

114

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Mu^callim-ḥānesiniñ damı damlardı velī ḥ^ˆāce
 Kılıp eṭfāli āzād istedi tecdīdini anıñ
- 2 Hisāb-ı ebcedi ḳalfa bilirmiş söyledi tāriḥ
 Yıkıldı mektebiñ saḳfı yapıldı göñlü şıbyānıñ (1201/1787)

115

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 ^cAlī Beg maṭbaḥında yapıdı bir dolāp kim aşcı
 Aña hem dar hem boşdur deyince darılır elbet
- 2 Çıkardım nokṭadan ḥālī ḥurūfu cem^c edip tāriḥ
 Bu kilāra düşerse fāre başı yarılır elbet (1202/1798)

116

VE LEHU*

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Hoşā ^cAlī Ḳalender-ḥāne kim ṭāḳında naḳş olsa
 Ḳalender şu Ḳalender şu Ḳalender mıṣra^c ı şāyān
- 2 Şavurdum ḥirmen-i tāriḥi ḥāşıl eyledim dāne
 Şamancı-zāde Otlāḳcı yoḳuşun kıldı ābādān (1215/1801)

114 MK 32a, MA 28b, BV 29a, AE 29a, YB 44a, TT 39b

¹ Mu^callim : Muḡlim TT / damı damlardı : damlardı damı YB

115 MK 32a, MA 28b, BV 29a, AE 29a, YB 44b, TT 40a

¹ beg : AE nüshasında yoktur. // boşdur : AE nüshasında yoktur. / darılır : darılıp TT (2. mısra vezne uymamaktadır.)

² ḥālī : ḥāl MA, AE

116 MK 32b, MA 28b, BV 29a, AE 29a, YB 44b, TT 40a

* Başlık MK, BV : Şamanī-zāde'nin Otlāḳcı Yoḳuşu'ndaki Tekyesine Tāriḥ YB

¹ naḳş : naḳḳāş MA

² ḥāşıl : ḥāşıl MA

117
VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Manşıbımdan baña zā'id olarak elli gurūş
Geçmiş idi gerü reddolsa gerek besbelli
- 2 Şimdiden farṭ-ı te'essüfle dedim tārīhim
Düşdü hayfa ki Sürürī'niñ elinden elli (1200/1786)

118
VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Çünki taḫsīṭiñi vermez Simyon
Ey Sürürī ne gidersin aña sen
- 2 Yürü Muḫzır Ḥasan'a borç et kim
Oldu tārīḥ-i sene ḫarz-ı ḥasen (1218/1804)

119
VE LEHU

müfte^cilün müfte^cilün fā^cilün

- 1 Şi^cre heves eylemiş Aḥmed Paşā
Vezn-i kelāmında ne ser var ne ben
- 2 Ḥarf-i mücevher aña tārīḥdir
Müfte^cilün müfte^cilün fā^cilün (1190/1777)

117 MK 32b, MA 29a, BV 29b, AE 29a, YB 44b, TT 40a

² tārīhim : tārīḥin MA

118 MK 32b, MA 29a, BV 29b, AE 29a, YB 45a, TT 40a

¹ taḫsīṭiñi : taḫsīṭini YB // sen : kim YB

² et kim : eyle AE

119 MK 32b, MA 29a, BV 29b, AE 29a, YB 45b, TT 40b

¹ eylemiş : AE nüshasında yoktur. Ahmed iki defa yazılmıştır. // ser : seri YB

² mücevher : mücevherdir MA

120
VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Hāme kim etdi şebt-i hezliyyāt
Mündericdir leṭā'ifinde ḥayāl
- 2 Haşmı giryān edip eḥibbāya
Ḥande-fermā olur bu ṭurfe maḳāl
- 3 Ḥarf-i mu^ccemle oldu tāriḥi
Muḍḥikāt-ı Sürūri-i hezzāl (1217/1803)

² olur : olup MA

³ Bu beyit TT nüshasında ayrı bir tarih olarak alınmış.

KİTÂ'ÂT*

1

mef^cülü fâ^cilâtü mefâ^cilü fâ^cilün

- 1 Kâdîlığın rezîl imiş ey Vehbi-i muzır
Hezl-i tahakkümüñden erişdi bize keder
- 2 Urdum oku derûnuña Nef^cî gibi yazıp
Hicviñde bir kitâb “Sihâm-ı Kaza” kadar

2

VE LEHU*

fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

- 1 Vehbiyâ var mı şühûd etdiñ hibe da^cvâsı kim
Kâdîlıkda ben saña verdim dediñ dört yüz gurüş
- 2 Çâr-sü-yı lâfda çokdan berü dellâlsın
Sen kazandıñ mı o deñlü akceyi hey hod-fürüş

3

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Vehbiyâ kim ki bir ehl-i keremiñ rüyundan
Akce kesb eylese der aña yüzüñ ağ olsun
- 2 Â siyeh kâse denî nice gözetdiñse beni
Ben de haqdan dilerim iki gözüñ ağ olsun

*Başlık MK : MA ve BV nüshalarında ayrı bir başlık yoktur.

1 MK 32b, MA 29a, BV 29b, AE 29b, YB 45b, TT 41a

¹ Vehbi-i: Vehbi TT //Hezl-i tahakkümüñden: Hezl-i tahakkümünden AE; Hezl ü tahakkümüñde YB, TT

2 MK 33a, MA 29a, BV 29b, AE 29b, YB 46a, TT 41a

* Başlık MK, BV : MA nüshasında herhangi bir başlık konulmamıştır.

¹ da^cvâsı kim : da^cvâyı kim BV

² dellâlsın : dellâl mısın MA //hod : hurd TT

3 MK 33a, MA 29b, BV 29b, AE 29b, YB 46a, TT 41a

¹ yüzüñ : yüzün MA

² gözetdiñse beni : göz degdiyse baña YB

4

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Yine bi-ḥāşılıṃ ey Vehbi-i dihkān-hey'et
Mezra^c -ı cūduña keşt-i emel ekdim biçdim
- 2 Var imiş gerçi yanıfda biraz ab u danem
Pederiñ cānı içün hep yedim içdim şıçdım

5

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Koca Vehbī ki cehennem kütüğü zālildir
Bize va^cd etmiş idi beş^c araba yükü odun
- 2 Üç yükün yolladı ammā ki denī olduğıçün
Yandı gönderdigine nār-ı te'essüfle o dūn

6

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Kezb edip Vehbī demiş kim kapluca seyrinde ben
Sū-be-sū gördüm Sürürī'niñ vücūdunda emik
- 2 Rūmeli'de kanını cādūlar emsin kendiniñ
Etlerin itler yiyip olsun perākende kemik

4 MK 33a, MA 29b, BV 30a, AE 29b, YB Yok, TT 60a

¹ hey'et : heybet MA / Bu kıta TT nüshasında yoktur.

² yanıfda : yanında BV, AE

5 MK 33a, MA 29b, BV 30a, AE 29b, YB 46a, TT 41a

6 MK 33a, MA 29b, BV 30a, AE 29b, YB 46a, TT 41a

¹ seyrinde: serinde TT

² Rūmeli'de : Rūmeli'nde MA / emsin : TT nüshasında yoktur. // etlerin : etleriñ YB

7

VE LEHU

fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilūn

- 1 Baḥş-i ^cilm etdikce Müfti'yle müsāvī olsa da
Kendi rüçhānın bulur Vehbī añıp şā^cirligin
- 2 Hayrdan şerden ^camel bābın açıp yād eylemez
Ol müselmānıñ şalāhın kendiniñ kāfırligin

8

VE LEHU

fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilūn

- 1 Lofçalı Şavırık delidir pekçe söyler gerçi kim
Añlamaz Vehbī kelāmı hem aşamm hem zırdeli
- 2 Döndü hāy u hūyla dārū's-şifāya maḥkeme
Şaşdı da^c vācı görüp kādī deli muḥzır deli

9

VE LEHU

fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilātūn fā^c ilūn

- 1 Geçdi hep seccāde-i şer^c üzre vaḳti lāfla
İhtiyāt edip kazādan kılmadı Vehbī nemāz
- 2 Tañrı'dan korkmaz o ser-keş başın egmez secdeye
Kāfire beñzer ki yokdur andan işbe bī-nemāz

7 MK 33a, MA 29b, BV 30a, AE 30a, YB 46b, TT 41b

¹ rüçhānın : rüçhānıñ AE

8 MK 33b, MA 29b, BV 30a, AE 30a, YB 46b, TT 41b

TT nüshasında 8, 9, 10 ve 11. kıtalar hem 33b hem de 42a'da tekrar edilmektedir.

¹ kelāmı : kelāmın YB / zırdeli : zırdeli YB² hūyla : hūy ile YB / dārū's-şifāya : dār-ı şifāya AE

9 MK 33b, MA 29b, BV 30a, AE 30a, YB 46b, TT 41b

¹ lāfla : lāf ile YB // İhtiyāt : İhtiyār TT / kılmadı Vehbī : kıldı çün Vehbī YB² başın : baş BV, AE // andan : öyle BV / andan işbe : AE nüshasında yoktur.

10

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Vehbiyā azar işitdiñ bir uyuz Tātār'dan
 Qādılıqda bu ceḥāletler düşer mi şānıña
- 2 Etmediñ ya^cnı gelen ḥaṭṭ-ı hümāyūna kıyām
 Tañrı qaldırsın vücūduñ la^cnet olsun cānıña

11

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Olayım qādī deyü bir şaḥş-ı nā-dān Vehbiyā
 Arz edip altı gurūş aldı seniñ i^clāmıñı
- 2 Qıldıñ israf-ı mürekkeb yazıq etdiñ kāğıda
 Mührü başdñ mürtekblikle çıkardıñ nāmıñı

12

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Eski Zağara ḥākimi Vehbī-i kühen-sāl
 Kim giydigi kürk it derisidir yaqası boz
- 2 Bir günde o kelbiñ bu qazādan yedigin hep
 Bir ayda yese hażm edemez qādı-ı Sîrüz

10 MK 33b, MA 30a, BV 30a, AE 30a, YB 46b, TT 41b

¹ işitdiñ : işitdin TT² cānıña : cānına MA

11 MK 33b, MA 30a, BV 30b, AE 30a, YB 47a, TT 41b

¹ altı : elli YB / i^clāmıñı : i^clāmını MA² mührü : mühr AE / mürtekblikle : mürtekbile TT

12 MK 33b, MA 30a, BV 30b, AE 30a, YB 47a, TT 42a

¹ Zağara : Zāğara TT //derisidir : dersidir MK, MA² qādı-ı : qādı MK

13

VE LEHU

fā[˘] ilātūn fā[˘] ilātūn fā[˘] ilātūn fā[˘] ilūn

- 1 ˘illet-i cū[˘] ü'l-baḳardandır ki Vehbī ḳarnına
Sebzevatı doldurur işkenbe olmakla ferāḥ
- 2 Yıḡsalar şimdi şıçılmış mānda teresin öñüne
Yer güzel pişmiş efendi diyerek bu isfenāḥ

14

VE LEHU

fe[˘] ilātūn fe[˘] ilātūn fe[˘] ilātūn fe[˘] ilūn

- 1 Az verir maşrafı Vehbī yemegi çok ister
Aşcınıñ der şoḳarım egsiyi bir gün ḳ..ına
- 2 Āş-peḫ neylesin aşdan yemesin boḳ mu yesin*
Yoḡsa dolsun deyü şıçsın mı şaḥānıñ içine

15

VE LEHU

fe[˘] ilātūn fe[˘] ilātūn fe[˘] ilātūn fe[˘] ilūn

- 1 Bir temiz aşcısı var idi çıkardı Vehbī
Yerine ḳoydu gavur doydu doñuz pis yemege
- 2 Söze geldikde yer ol boḳları kim köftesi yoḳ
Mübtelāyım diyerek böyle nefāyis yemege

13 MK 33b, MA 30a, BV 30b, AE 30a, YB 47a, TT 42b

¹ doldurur : doldurup YB² Yıḡsalar : Yıḡalar BV / teresin: teresiñ BV; terāsın TT / öñüne : yanına YB
(2. beytin 1. mısraı vezne uymamaktadır.)

14 MK 33b, MA 30a, BV 30b, AE 30b, YB 47a, TT 42b

¹ egsiyi : keḫçeyi YB / bir : her YB

* YB nüshasında 14. kıtanın 2. beyti yoktur. 15. kıtanın 2. beyti, 14. kıtanın 2. beyti olarak alınmıştır.

15 MK 34a, MA 30a, BV 30b, AE 30b, YB Yok, TT 42b

* YB nüshasında bu kıta yoktur. 2. beyti 14. kıtanın 2. beyti olarak verilmiştir.

² yoḳ : BV nüshasında yoktur.

16

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Dökerek yakaya Eski Zağara şahbāsın
Giydi iç kürkünü içden yine Vehbī-i denī
- 2 Mest olup fervesini tersine giymişdi köpek
Ayıya döndü de çengāneler oynatdı anı

17

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mēfā^cilü fā^cilün

- 1 Vehbī edip hūkūmeti bāzīçe-i kumār
Gāh aldı gāh verdi yedi ay o zırdeli
- 2 Ekber demişken işmini hāḫ etmeyip ḥāzer
Ḥamr içdi nef^ci var deyü oldu muzır deli

18

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Vehbiyā var mı şerī^c atde bu kim maḥkemede
İçilip mey s..ilip a. ola her şeb āhenk
- 2 Etmediñ çünkü s..iş-ḥāne meserretkedeñi
Ç.. kadarlar ḥaremiñde ne gezer hey pezevenk

16 MK 34a, MA 30a, BV 30b, AE 30b, YB 47b, TT 42b

¹ Zağara : Za^cra MA // iç : kış MA, BV, AE, YB, TT / içden : içün TT / Vehbī-i : Vehbī MK² köpek : teres YB // anı : atı TT

17 MK 34a, MA 30b, BV 30b, AE 30b, YB 47b, TT 42b

¹ bāzīçe-i : bāzīçe BV // zırdeli : zırdeli YB² etmeyip : etmiyor MA / içdi : içerdi TT

18 MK 34a, MA 30b, BV 31a, AE 30b, YB 47b, TT 43a

² Ç.k kadarlar : Çokdurlar MA, BV, TT; Çükadārlar AE / ḥaremiñde : ḥareminde AE

19

VE LEHU

fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilün

- 1 Vehbiyā herkese bir lu^cbla söyletdiñ kim
Kādı kaypaķcı imiş tıtduğu da kaypaķdır
- 2 Gice oynatma yeter tās çalarak^c avratıñı
Demelerin pezevenğini çarısı oynakdır

20

VE LEHU

fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilün

- 1 Vehbiyā ester kızınıñ yokladık yırtık a.ın
Şimdi istincā beziyle sil yüzüñ oldu kara
- 2 Sağlık ile s..me kim ey a. dilencisi faķır
Şanki öldüñ hasret-i kesle şarıldıñ astara

21

VE LEHU

mefā^c ilün mefā^c ilün fe^c ülün

- 1 Behey Vehbī çürütdüñ sebzevātıñ
Yesin ester kızına bāri gönder
- 2 Alıp a.ına şoksun kim o şeyler
T....ıñ gibi tırbile çögendir

19 MK 34a, MA 30b, BV 31a, AE 30b, YB 47b, TT 43a

¹ tıtduğu da : tıtduğunda YB² ^cavratıñı : ^cavratını YB

20 MK 34a, MA 30b, BV 31a, AE 30b, YB Yok, TT 43a

² faķır : faķir MK, TT //şarıldıñ : şarıldın MA

21 MK 34b, MA 30b, BV 31a, AE 31a, YB 48a, TT 43a

22

VE LEHU

mef[°]ülü mefā[°]ilü mefā[°]ilü fe[°]ülün

- 1 Hamr içdi zinā etdi ahālī arasında
Vehbī komadı kendisiniñ hayyiz u feyzin
- 2 Ser-hoşluk ile ferci şanıp zevrağ-ı bāde
Meydir diyerek içmiş o kıanzil dem-i hayzın

23

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Orosbuyu kıapadıp [°]ıyşa düşdüñ ey Vehbī
Kıokutmadıñ yedi gündür teres erine bokıun
- 2 Mey u nevāle tükendiyse kıahbeniñ körü ver
[°]Arağ yerine sidigin meze yerine bokıun

24

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Vehbiyā s..diñ eşekci kıarısın duydu eri
Nazar et [°]avratıñ ol da kıara s..dirmez mi
- 2 Sen zinā eyleyecek bu kıocalıkla deyyüş
Genç iken kıarıñ a.ın āhere s..dirmez mi

22 MK 34b, MA 30b, BV 31a, AE 31a, YB 48a, TT 43a

¹ hayyiz u feyzin: kıız-i feyzin TT; kıız u feyzin BV; hayyiz ile feyzin YB² zevrağ-ı : kāse-i YB

23 MK 34b, MA 30b, BV 31a, AE 31a, YB 48a, TT 43b

¹ Orosbüyu : Orosbüyu MA (AE nüshasında 2.beytin 1. mısraı, 1.beytin 2. mısraı olarak verilmiştir)² tükendiyse : dükendiyse MA (AE'de 1. beytin 2. mısraı, 2.beytin 1. mısraı olarak verilmiştir.)

24 MK 34b, MA 31a, BV 31a, AE 31a, YB 48a, TT 43b

25

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 S..digi qarı dedi Vehbi'ye cem^ciyyetde
Sen köpek eylemediñ mi baña yüz qaralığı
- 2 Çekip a.dan g..e g..tden alıp a.a şokduñ
Kokusu çıkdı boğ etdiñ gidi zen-pārelığı

26

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Vehbī oturmaşidi orosbuyla ülfete
Kalkınca hābse kendiden ayrıldı qahbesi
- 2 Kīrine şabrı yoğ bilirim celqa başlasın
Şabuncu kār-hānesidir çünki maḥbesi

27

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Böyle etmezdi mülevveş manşıbın Vehbī-i dūn
S..mese kirli orosbular bulup vīrānede
- 2 Ba^cd-ez-īn çirk-i zinādan eşk-i istigfār ile
Cāme-i cismin yusun ḥabs oldu şabun-ḥānede

25 MK 34b, MA 31a, BV 31b, AE 31a, YB 48b, TT 43b

¹ qaralığı : qaralığı BV, AE, YB² g..e : kūna MA // zen-pārelığı : zen-pārelığı BV, AE

26 MK 34b, MA 31a, BV 31b, AE 31a, YB 48b, TT 43b

¹ hābse : çāha YB² celqa : celga TT

27 MK 35a, MA 31a, BV 31b, AE 31a, YB 48b, TT 43b

¹ Vehbī-i : Vehbī MK

28

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Vehbiyā maḥbūs iken şabr eyle bārī kīriñe
 Qoydular cürm-i zinā ile seni yer damına
- 2 Ol ruṭubetgāhda tā kim boşandı balgāmıñ
 Kīr-i zānī girdigin aḥdın orosbu a.ına

29

VE LEHU

mef^cülū fā^cilātū mefā^cilū fā^cilūn

- 1 Vehbī ki ḥabse girdi bütün versin aldığın
 Qāḍīyken irtikāb idi āyīn-i dā'imī
- 2 Ḥamr içdi qatl-i nefis edip a. s..di kendisi
 Aldı bu deñlū cürm ile elden cerā'imi

30

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Sen ḥükümetde iken sebb ederek ey Vehbī
 Āteş-i ḥışmı ocaqlıya şaçardıñ her bār
- 2 Ceyş-i aḥbābla bir kaç sefer etdi qarıña
 Ḥabse aldıqda seni urdu s..i bayraqdār

² ḥabs oldu şabun-ḥānede : AE nüshasında yoktur.

28 MK 35a, MA 31a, BV 31b, AE 31b, YB 48b, TT 44a

¹ maḥbūs : maḥbūb AE / yer : bir TT

² ol : bu YB // girdigin : girdiğin YB / aḥdın : aldın TT

29 MK 35a, MA 31a, BV 31b, AE 31b, YB yok, TT 44a

¹ ki : AE nüshasında yoktur. // Qāḍīyken : Qāḍī iken BV

30 MK 35a, MA 31a, BV 31b, AE 31b, YB 49a, TT 44a

² aḥbābla : aḥbāb ile YB // Ḥabse : Ḥabs TT

31

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Ey Vehbi-i cāris yıkılıp hāne-i ^cırzıñ
Şimdi yerine incir ağacı diyorlar
- 2 ^cAvratlarına zürbalarıñ sen sögüyorsun
Anlarsa seniñ qarıñı bol bol s..iyorlar

32

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Şimdengerü Eski Zağara hākiminiñ halk
Yırtar yaqasın ^cavratı olursa dayaklar
- 2 Zīrā ki zemānında teres Vehbi-i Türk'üñ
Kāđı qarısı s..mege alıñdı çıtaqlar

33

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Şıçdığıñ yestehe başdıñsa n'ola ey Vehbī
Hepsiniñ kesb-i yedekdir baña āzār etme
- 2 Boğun eller deli sen böyle tutup yaqasını
Bir temiz ādemiñ üstün dağı murdār etme

31 MK 35a, MA 31b, BV 31b, AE 31b, YB 49a, TT 44a

¹ hāne-i : hāne MK

32 MK 35a, MA 31b, BV 32a, AE 31b, YB 49a, TT 44a

² Vehbi-i : Vehbi MK

33 MK 35b, MA 31b, BV 32a, AE 31b, YB 49a, TT 44b

¹ başdıñsa : başdıñ AE

34

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kõdular hãbse siziñle beni de ey Vehbî
Ağlaşırđık silerek çeşmimizi yağlık ile
- 2 Çünkü yokdur günehim işte velâyetli beni
Geldi kurtarmağa siz bunda kalıñ sağık ile

35

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Hãbsden kurtulup İstanbul'a varırsañ eger
Vehbiyâ atdıracağsın beni bahre heyhât
- 2 Keşti-i ^cırz u vaqârıñ qaraya urdu seniñ
Âcneb var ise ^caqlıñ deñize kendiñi at

36

VE LEHU*

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Etmeseydiñ çıkış a^cyân giricek meclisiñe
Vehbiyâ girmez idiñ hãbse çıkarken yola
- 2 Bu kazâdan sürülürsün kefere ol ki sene
Şalıvermezler a dinsiz seni İslãmbol'a

34 MK 35b, MA 31b, BV 32a, AE 31b, YB 49b, TT 44b

¹ günehim : günâhım MA

35 MK 35b, MA 31b, BV 32a, AE 32a, YB 49b, TT 44b

36 MK 35b, MA 31b, BV 32a, AE 32a, YB 49b, TT 44b

* YB nüshasında 1. ve 2. beyit yer değıştirmiştir.

² Şalıvermezler : Şalıvermez AE / a dinsiz: izinsiz TT / İslãmbol'a : İstanbul'a MA, YB

37

VE LEHU

fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilün

- 1 Oldu āḥūrda şamanlık yeriñ ey Vehbi-i ḥar
Ḥabse zırlāklığıdır sebep etme buña şek
- 2 Bundan evvel çekilip gitdiñ iki arpalığa
Kankısından sürülüp gelmediñ ey koca eşek

38

VE LEHU

fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilün

- 1 Cürm-i kırıñde var ammā hele ey Vehbi-i ḥar
Seni ḥabse sebep ez-cümle zebānıñ gibi yok
- 2 Şokuyor durmayıp ağzıñda seni böyle boğa
Bağalım anda durur mu diliñi g..üñe şok

39

VE LEHU

mef^c ülü mefa^c ilü mefa^c ilü fe^c ülün

- 1 Vehbî'ye şakın içme dedim içdi şarābı
Ser-ḥoşluk ile nuşhumu dīnsiz mezelendi
- 2 Ol bābda kim tutmadı pend etdi cenābet
Āḥūrda qalıp üstüne kapı rezelendi

37 MK 35b, MA 31b, BV 32a, AE 32a, YB 49b, TT 44b

² Kankısından : Kankısından MA, BV, AE, YB, TT

38 MK 35b, MA 32a, BV 32a, AE 32a, YB 50a, TT 45a

² diliñi : diliñin TT

39 MK 35b, MA 32a, BV 32b, AE 32a, YB 50a, TT 45a

¹ şakın : şakıñ MA; AE nüshasında yoktur. / içdi : böyle YB² cenābet : ḥıyānet BV

40

VE LEHU

fā[°]ilātūn fā[°]ilātūn fā[°]ilātūn fā[°]ilūn

- 1 Kādılıkda halka fitne şalıverdiñ Vehbiyā
Vaqt-i [°]azliñde giriftār eyledi anlar seni
- 2 Şokdular dama şokaqlarda alıp eṭrāfıñı
İt gibi dögdü ulutdu bekci seg-bānlar seni

41

VE LEHU

fe[°]ilātūn fe[°]ilātūn fe[°]ilātūn fe[°]ilūn

- 1 Kādılıkda koca şamşūn gibi ey Vehbi-i dūn
Dişlemişiñ bütün Eski Zağara ādemini
- 2 Atdılar okka kıyāsī gibi sözler saña kim
Kudururdu yese her kanķı köpek dirhemini

42

VE LEHU

fā[°]ilātūn fā[°]ilātūn fā[°]ilātūn fā[°]ilūn

- 1 Her ʔarafdan vaqt-i hükmünde ʔalar ʔarpardı māl
ʔaṭdılar zencīre şimdi Vehbi-i dīvāneyi
- 2 Şuṭlu kendi hem vilāyet halkını hicv eylemiş

40 MK 36a, MA 32a, BV 32b, AE 32a, YB 50a, TT 45a

¹ [°]azliñde : [°]azlinde YB

41 MK 36a, MA 32a, BV 32b, AE 32a, YB 50b, TT 45a

¹ şamşūn : şamsūn YB / Vehbi-i : Vehbi TT // Dişlemişiñ : dişlemişiñdin MA² Atdılar okka Kıyāsī : / Atdılar okka Kıyās TT // kanķı : kanģı AE

42 MK 36a, MA 32a, BV 32b, AE 32b, YB 50b, TT 45a

¹ Vehbi-i : Vehbī MA / dīvāneyi : dīvāne'i TT² şāḥib : şāḥib MA // ḥāneyi : ḥāne'i TT

Dilli hırsız başdırır elbette şāhib-hāneyi

43

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Evliyā nāmında şūfī-i kerāmet-pīşeyi
Zemmeden zımmī[°] aceb kim Vehbi-i şā[°]ir midir
- 2 Hey müselmānlar ediñ müftī-i ḥaḳ-gūdan su'āl
Evliyāyı hicv eden fācir midir kāfir midir

44

VE LEHU

mef[°]ülü mefā[°]ilü mefā[°]ilü fe[°]ülün

- 1 Gitmem yürü Vehbī nefesiñ yorma benimçün
Sen durma yıkıl git bile kalkıp düşeniñle
- 2 Şimdi ne tarīḳ ile olayım saña hem-rāh
Ben geldigime nādim iken daḥı seniñle

45

VE LEHU

fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 N'ola kaçdımsa Vehbiyā senden
Diñle ḍarbü'l-meşel ne der ey seg
- 2 “Çalıcı doñuza talanmaḳdan
Çalınıñ ardını dolanmaḳ yeg”

43 MK 36a, MA 32a, BV 32b, AE 32b, YB 50b, TT 45b

¹ pīşeyi : pīşe'i TT

² ediñ : edin BV, AE, TT // Evliyāyı : Evliyā'ı TT

44 MK 36a, MA 32a, BV 32b, AE 32b, YB 50b, TT 45b

45 MK 36a, MA 32b, BV 32b, AE 32b, YB 51a, TT 45b

¹ kaçdımsa : kaçdıysa TT

² çalıcı : çalıda YB

46

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Tahte başı olup ey Vehbi-i pîr aldıñ kām
Ayagıñ başma çürük tahteye etdikce kıyām
- 2 Life dönmüş şakalıñ ol günü yād et ki seni
Döşegiñden çıkarır tahte-i ten-şüya imām

47

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Żabtı yaklaştı yine mansıbınıñ kim t̃ālī^c
Vehbi-i gürsine çeşmi kıomadı bī-rūzī
- 2 Ba^cd-ez-in kıarnı doyar boķ yemesin tutsun oruç
İbtidā-yı Ramazan'dan yer imiş Sīrūzī

48

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Ey diyānetsiz uşandıñ ise İslāmbol'dan
İşte Eflāk'la Boğdān yine var birine git
- 2 Müslümānım diyemezsin hele Mağnisā'da
Gel niyābet ile Vehbī gavur İzmir'ine git

46 MK 36b, MA 32b, BV 33a, AE 32b, YB 51a, TT 45b

¹ Tahte : Tahte MK, BV / Tahteye : Tahte AE² tahte-i : tahte AE, TT

47 MK 36b, MA 32b, BV 33a, AE 32b, YB 51a, TT 45b

¹ yine : MK nüshasında yoktur.

48 MK 36b, MA 32b, BV 33a, AE 32b, YB 51b, TT 46a

¹ Eflāk'la : Eflāk ile YB / yine : yerine AE / birine : yerine YB, TT² Mağnisā'da : mu^cannisada MA, TT

49

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Ūsta Vehbī ki mezāmīni yapardı yek-renk
Kullanılmış da olursa yine bārī çalaca
- 2 Çözülüp gitdi deli belde-i Mağnisā'ya
Tār u pūd hezeyānın taşar anda alaca

50

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Şaldırırmış yeterek karnını Vehbī-i ekül
Hān-ı erbāb-ı müdārāsına Mağnisā'nıñ
- 2 Mışra^c-ı Vehbi-i pīşini okurmuş yerken
Hic doyulmaz hele burasına Mağnisā'nıñ

51

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Manşib olmuş Manastır'a Vehbī
Gerçi etdi hased biraz gidiler
- 2 Lakin inşāf edip müselmānlar
Ehlühü fī-maḥallihi dediler

49 MK 36b, MA 32b, BV 33a, AE 33a, YB 51b, TT 46a

¹ mezāmīni : mezāyini TT² Tār u pūd : Tār-pūd YB, TT

50 MK 36b, MA 32b, BV 33a, AE 33a, YB 51b, TT 46a

¹ yeterek : yenerek TT // Mağnisā'nıñ : mu^cannisanıñ TT² yerken : ezber BV, AE; yer iken YB // Mağnisā'nıñ : mu^cannisanıñ TT

51 MK 36b, MA 32b, BV 33a, AE 33a, YB 51b, TT 46a

52

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Zür ile kapdı manşıbı Vehbî egerçi kim
Hasbü't-ṭarīḳ gelmedi yolu Manastır'a
- 2 Ammā şıkıldı şöyle kim alınca derleyip
Döndü o dīnsiziñ teni şulu Manastır'a

53

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Nāḳūs-ı nālesiyle kilisā-yı ḳalbiniñ
Şaldı cihāna Vehbi-i pāpās velvele
- 2 Şadrında ḥissedince yürek oynamasını
Vardır demiş ḥakīm manāstırda zelzele

54

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Mesned-ārā-yı diyānet sākin-i beytül-laṭīf
Hem-nişīn-i zen-perestān Vehbi-i bī-neng ü^cār
- 2 Pīrlikde cem^c edip altı yedi mef^cüleyi
Eylemiş kār-ḥānecilikle teḳā^cüd iḥtiyār

52 MK 37a, MA 33a, BV 33a, AE 33a, YB 52a, TT 46a

¹ Zür : Zūr TT / egerçi : gerçi AE // gelmedi : geldi TT; geldi de YB

² kim : ki YB

53 MK 37a, MA 33a, BV 33b, AE 33a, YB 52a, TT 46b

² ḥissedince : ḥissin TT / oynamasını : oynasını TT

54 MK 37a, MA 33a, BV 33b, AE 33a, YB 52a, TT 46b

² kār-ḥānecilikle : ker-ḥānecilikle YB / iḥtiyār : iḥtiyār MK

55

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 İki nıṣfiyye ile s..di dü-bāre Vehbī
Şatılık cāriyesin Gürci-i bed-nāmların
- 2 İşte bu işde o kār-ḥāneci deyyūş bize
Nirḥin aḥlatdı evinde s..ilen a.ların

56

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Şatılık cāriyesin s..miş eliñ Vehbi-i Türk
Diyerek aña seni ben alıp āzād ederim
- 2 Oğlu dermiş a baba deynle olsun al kim
Ba^czı ben de s..erim borcuña imdād ederim

57

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Alınca cāriye Vehbī demiş aña şarrāf
Düşünme borcu şaḥın durma baş kötekli t...ḳ
- 2 Arada biz de s..ip emriñizle sultānım
Kenāzek a.1 gibi eyleriz temessükü şaḳ

55 MK 37a, MA 33a, BV 33b, AE 33a, YB 52a, TT 46b

¹ Gürci-i : Gürci MA² Nirḥin: Nirḥi TT

56 MK 37a, MA 33a, BV 33b, AE 33b, YB 52b, TT 46b

² deynle : borçla BV, AE; deyn ile YB

57 MK 37a, MA 33a, BV 33b, AE 33b, YB 52b, TT 46b

¹ t...ḳ : yaraḳ YB² şaḳ : iki şaḳ YB

58

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 Aldığı cāriye fī'l-ḥāl çıkardı bir pīç
Doğdu mazmūn yine Vehbī baba ḥaqqında biraz
- 2 Doğuz aylık yolu dört ayda yürütdü çocuğa
Eñsesinden [˘]aceleyle yeterek kīr-i dırāz

59

VE LEHU

fā[˘]ilātūn fā[˘]ilātūn fā[˘]ilātūn fā[˘]ilūn

- 1 Birgün ey Vehbī gelip donsuz çömelmiş yanına
Çūkadāra cāriyeñ göstermiş a. ammā ne a.
- 2 Ol doğunmuş gögsüne düşmüş bu şırtı üstüne
Serpilip dāmān açılmış gül gibi bir dāne a.

60

VE LEHU

mefā[˘]ilūn fe[˘]ilātūn mefā[˘]ilūn fe[˘]ilūn

- 1 Kīvām-ı kīrden urmaqla lāf Vehbi-i pīr
Dedikde cāriyesine s..im kılunç olmuş
- 2 Demiş kenīz ederek aña dīḥk-ı hezl-āmīz
S..iñ efendi kılunç olmamış gülünç olmuş

58 MK 37a, MA 33a, BV 33b, AE 33b, YB 52b, TT 46b

¹ Doğdu mazmūn yine Vehbī baba ḥaqqında biraz (Bu mısra[˘] ın bir kısmı MK'da karalanmış şekildedir.)

² [˘]aceleyle : [˘]acele ile MK, MA / kīr-i dırāz : girdi rāz TT

59 MK 37b, MA 33b, BV 33b, AE 33b, YB 52b, TT 47a

60 MK 37b, MA 33b, BV 34a, AE 33b, YB 53a, TT 47a

¹ urmaqla : urmasın ki YB

² kenīz : kenīzek YB / ederek : YB nüshasında yoktur.

61

VE LEHU

mef^ˆülü mefā^ˆilü mefā^ˆilü fe^ˆülün

- 1 Akdan ne^ˆaceb geldi kesel Vehbi-i Türk'e
Bir kara şıgır gibi^ˆ Arab cāriye aldı
- 2 Āhūrda s..erken görüp evvelki dedi kim
Kīrin çıkarıp koca eşek inege şaldı

62

VE LEHU

fā^ˆilātün fā^ˆilātün fā^ˆilātün fā^ˆilün

- 1 Añlamazsın hūsn ü kubb ey Vehbi-i mümsik nedir
Sende hūsnā olsa da hūsnün eder itlāf-zen
- 2 Zışt-rū çengāne karısın ucuzca vaṭy edip
Faḥr edersin Gürci neslidir deyü hey lāf-zen

63

VE LEHU

fe^ˆilātün fe^ˆilātün fe^ˆilātün fe^ˆilün

- 1 Zannım oldur ki cünübsün yine sen ey Vehbī
Hāreme rūsbu götürdüñ s..iş etdiñ geldiñ
- 2 Durmadıñ aḥşama dek taşrada kalkıp içeri
A.a āmed şud eden s.. gibi gitdiñ geldiñ

61 MK 37b, MA 33b, BV 34a, AE 33b, YB 53a, TT 47a

¹ kesel : kes TT² görüp evvelki dedi : dügeler de dediler YB

62 MK 37b, MA 33b, BV 34a, AE 33b, YB 53a, TT 47a

² vaṭy : ṭay TT // lāf-zen : lāf-zān TT

63 MK 37b, MA 33b, BV 34a, AE 34a, YB 53a, TT 47b

¹ yine sen : sen yine AE / götürdüñ : götürüp YB² Durmadıñ : durmadın MA / taşrada kalkıp içeri : taşra çıkıp içeriye YB // şud : şode TT

64

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 N'ola Vehbî-i şikem-ğ^hār şıçar yatarsa
S..işe kuvvet için çok yer o pîr u fânî
- 2 Ya şıçarken ya s..erken o ħabîşîñ bir gün
Ya g..ünden ya s..inden çıkar elbet cānı

65

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Babası kim Haleb'de gebermiş Yehūd imiş
Rûm'um diyor Dip oğlu değil ya^cni Ermenî
- 2 Deyüşdur kōkōna seniñ raħmına dōker
Vehbî-i kūs-perest gibi yüz biñ Ermenî

66

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Ey Dip oğlu n'ola doğduysa ikiz karıñdan
Deme bir kimseye kim ikisi de bendendir
- 2 Tev'emānîñ bile s..miş idiñiz anasını
Biri Vehbî'den a kâfir birisi sendendir

64 MK 37b, MA 33b, BV 34a, AE 34a, YB 53b, TT 47b

¹ pîr u fânî : pîr fânî AE, YB, TT² elbet: elbette AE

65 MK 38a, MA 33b, BV 34a, AE 34a, YB 53b, TT 47b

² Vehbi-i : Vehbi AE / kūs-perest : kūs-peres MK

66 MK 38a, MA 34a, BV 34a, AE 34a, YB 53b, TT 47b

¹ karıñdan : karından YB² Tev'emānîñ : Tev'emātūñ TT

67

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Bitse ma[°]cün muḳavvīsi n'ola Vehbi-i pīr
Boş mu ḳor başḳa tedārikle meger kim a.¹
- 2 Şehvet eyler ḥareket derdi s..iş seyrinden
Gidi anıñçün alırmış ḥareme ḥuddāmı

68

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Şetm edip Şāliḥa Ḥātūn'a dediñ ey Vehbī
Bende iş yokdur anı yapırayım ḥuddāma
- 2 Hey teres ḳaldı mı anlarda da ḳuvvet hele şor
S..e doymaz ḳarıñı yollayarak ḥammāma

69

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Doğru ḥātūna da darılsañ orosbu dersiñ
Vehbiyā biz de seniñ ḳarıña ḳülbu taḳalım
- 2 Dedigin olsa [°]ıyāl-i digeṛān farzā kim
[°]Avratıñ ḳaḥbe ḳadar olabilir mi baḳalım

67 MK 38a, MA 34a, BV 34b, AE 34a, YB 53b, TT 47b

² eyler : ile YB

68 MK 38a, MA 34a, BV 34b, AE 34a, YB 54a, TT 47b

² ḥammāma : ḥammāma MA

69 MK 38a, MA 34a, BV 34b, AE 34a, YB 54a, TT 48a

¹ dersiñ : dersin MA, BV // ḳülbu : ḳolu TT

² ḳadar : ḳarar TT / olabilir : o bilir TT

70

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Hâlî edermiş yine haqqımda yalancı Vehbî
Cübbe yaptım der imiş ehline tu şüretine
- 2 Şalımı eyledim irsâl analıkla evine
Begenirse ederim ben de biniş ^cavratına

71

VE LEHU*

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Hânemizde gebeler var diyerek Vehbi-i pîr
Herkese eylerimiş kendi cimâ^cın îhâm
- 2 Çok mu üç beş çocuk ol eski s..iş-hânene kim
Hem harem kapısı açık ola hem bir nice a.

72

VE LEHU

fâ^cilātün fâ^cilātün fâ^cilātün fâ^cilün

- 1 ^cAvratı kızgın doğurduğda demiş Vehbî-i pîr
Kimden aldın söyle kağbe ol veled benden değil
- 2 Karı dermiş hey koca deyyüş şor etbâ^cıña
Yalnız bu piç mi sâ'irler dağı senden değil

70 MK 38a, MA 34a, BV 34b, AE 34b, YB 54a, TT 48a

¹ tu : BV ve AE nüshalarında yoktur.² eyledim irsâl : irsâl eyledim AE //Begenirse : begenir MK; beñzerse TT

71 MK 38b, MA 34a, BV 34b, AE 34b, YB Yok, TT 48a

* YB nüshasında bu kıtanın sadece 1. mısraı var. Diğer mısralar 72. kıtanın devamıdır.

¹ gebeler : gebe MK / diyerek : diye TT / Vehbî-i pîr : Vehbî pîr AE // îhâm : îmâm MK² s..iş-hânene: s..iş-hânene BV; s..iş-hânede TT

72 MK 38b, MA 34a, BV 34b, AE 34b, YB 54a, TT 48a

¹ YB nüshasında 1. mısra 71. kıtanın 1. mısraıdır. / aldın : aldın MA² piç mi : piçi mi TT / sâ'irler : sâ'ir

73

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 ^cIrza geçmek dilese Vehbi-i dūn hicvinde
Bogazına tıkarım lāf-zenīñ laqlaḳasın
- 2 S..erim ya^c ni o kār-ḥāneci ṣiṣmān teresiñ
Duḡterin zevcelerin cāriyesin mu^ctaḳasın

74

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Vehbī yapıṣdıḡı zene babalığ eyleyip
Gel āḫiret kızım deyü olmaḳda dest-res
- 2 Aldanmasınlar aña ki bulsa ḳolayını
Dünyā kızın s..er ne kızılbaşdır ol teres

75

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Dāmādı geldi Vehbi-i pīre el öpmege
İtmām edince kār-ı zifāf-ı kerīmeyi
- 2 Bir kürk edip ^caṭā güvegüye ḳayın ata
S..di kerīmeyi el o verdi cerīmeyi

73 MK 38b, MA 34b, BV 34b, AE 34b, YB 54b, TT 48a

¹ geçmek : sögmek YB / dūn : pīr YB / hicvinde : hicvinden AE² s..erim : s..er MA // cāriyesin : cāriye AE

74 MK 38b, MA 34b, BV 35a, AE 34b, YB 54b, TT 48b

¹ zene : zen TT / babalığ : babalık YB² aña : eger TT // s..er: s..e TT / ol : o MA, YB; olsa BV

75 MK 38b, MA 34b, BV 35a, AE 34b, YB 54b, TT 48b

² ^caṭā güvegüye : güvegüye ^caṭā AE / ḳayın ata : ḳayın ana TT // o: bu MK, YB

76

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Vehbiyā baña darıldıñ qarıñ orosbu dediñ
Kim umardı bunu senden bu sözü kim derdi
- 2 Qaḥbe [˘]avratlı teres rüsbu kıızıñdır ki anı
S..ilirken kocası gördü nikāhın verdi

77

VE LEHU

fe[˘]ilātün mefā[˘]ilün fe[˘]ilün

- 1 Oğlu maḥlūlesin s..ip Vehbī
Kıza añdırmaz imiş öldüğünü
- 2 Mey içip sâz ile hora teperek
Ediyor her gice gavur düğünü

78

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Düzd-kes mi [˘]acabā sâriḳ-i kün mu idiler
Vehbiyā maḥbese etbā[˘]ıñı qaldırmışsın
- 2 Qarıñıñ yokla qutusun duruyor mu bakalım
Oğluñuñ çekmecesin ḥırsıza çaldırmışsın

76 MK 38b, MA 34b, BV 35a, AE 34b, YB 55a, TT 48b

¹ baña : pek mi YB / bu: o MA, TT / derdi : verdi TT² kıızıñdır ki : kız gör ki TT

77 MK 38b, MA 34b, BV 35a, AE 35a, YB 54b, TT 48b

² hora : ḥora MA

78 MK 39a, MA 34b, BV 35a, AE 35a, YB 55a, TT 48b

¹ düzd-kes : derd-i küs YB / kün mu : künü MA / idiler : BV ve AE nüshalarında yoktur.² Oğluñuñ : Oğlumuñ TT

79

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 Oğlumuñ sūt anasın aldı Sürūrī der imiş
Vehbi-i lāf-zenīñ kezbine hayrān qalırım
- 2 Tūtalım gerçek imiş dörde kadar cā'izdir
Qaynana ögey ana öz anasın da alırım

80

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 Etmiş isnād-ı kerem kendiye Vehbī-i le'īm
Naqd-i ihsānı imiş ya[˘]ni benim irādım
- 2 Oğlumuñ hıdmetin eylerdi eşek-sūhte demiş
Celq-zen olmuş idim aña degildim hādım

81

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 Oğluñuñ fevtini Vehbī kim añarsa dersin
Gitdi kırtuldum efendi hele ol fācirden
- 2 Tūtalım fācir idi "el-veledü sırru ebīhi"*
Ya müselmān mı gelir sencileyin kāfirden

79 MK 39a, MA 34b, BV 35a, AE 35a, YB 55a, TT 49a

² Tūtalım : Tūtayım TT // anasın : anasını MA

80 MK 39a, MA 35a, BV 35a, AE 35a, YB 55a, TT 49a

¹ isnād : işbāt YB // ihsānı : ihsān TT² hıdmetin : hızm̃etin MA, BV, TT // Celq-zen : Celq-zān MA / olmuş idim : olmuşidim MA; olmuşdum AE

81 MK 39a, MA 35a, BV 35b, AE 35a, YB 55b, TT 49a

¹ Oğluñuñ : Oğlunuñ YB / Vehbī kim : Vehbī'ye kim MA / dersin : dermiş MA

* "Çocuk babasına çeker."

² gelir : doğar YB

82

VE LEHU

fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilün

- 1 Şālîşe rütbesi aldıñ piçiñe ey Vehbî
Kardeşi gibi nazardan geberir ol da bulur
- 2 Ömrü var ise du^c āsıyla gulām-pāreleriñ
Şunda üç beş yıla dek sikre iken sene olur

83

VE LEHU

fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilün

- 1 Şığmadı Hakk'a ya çirk-āb-ı lu^c āb-ı Vehbî
Kuşup enfiyyeli balgam çekerek mağzinden
- 2 Oğlu taşra çıkıp etbā^c a çağırıldı dedi kim
Getiriñ hāvruzu babam şıçıyor ağızından

84

VE LEHU

fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilün

- 1 Kabz olup Vehbî^c arağdan yukarı tepdi boğu
Vermedi şerbet aña lînet gerekdir ihtikān
- 2 Zūr-ı meyle çāk çāk olmuş derün-ı mi^c desi
Okka okka içdi şahbā hokka hokka kuşdu kan

82 MK 39a, MA 35a, BV 35b, AE 35a, YB 55b, TT 49a

¹ piçiñe : piçine YB // nazardan : nazar TT

83 MK 39a, MA 35a, BV 35b, AE 35a, YB 55b, TT 49a

¹ Kuşup : Çekip BV, AE² Getiriñ: getir TT / hāvruzu : havruzu MK

84 MK 39b, MA 35a, BV 35b, AE 35b, YB 55b, TT 49b

¹ aña: BV ve AE nüshalarında yoktur. / ihtikān : eżgān TT² hokka hokka : hokkaya TT

85

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Hastayım baña yarar sūy-ı alender diyerek
Tutdu yālı gidip ol cānibe Vehbī cānsız
- 2 Yeñi Köy'de kefereyle içerek köhne şarāb
Eski küfrün yine tecdīd eder ol imānsız

86

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Edip Yeñi Köy'e abābı Vehbiyā terġīb
Berāber eyleyelim nūş-ı mey dediñ vāfir
- 2 Seniñle acca gidilmez degil ki kūy-ı muġān
Seniñle zemzem içilmez behey deli kāfir

87

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Yeñi Köy'e n'ola eski şarāb için gitse
Atıdır kefere meşrebince Vehbi-i pīr
- 2 Ederse cūr^ca-i peymānesin aña işrāb
Dib oġlu kāfiriñ elbet g..ün yalar ınzīr

85 MK 39b, MA 35a, BV 35b, AE 35b, YB 56a, TT 49b

² kefereyle : kefere ile MA, BV, AE, TT / köhne : eski BV, AE / şarāb : şarābı AE

86 MK 39b, MA 35a, BV 35b, AE 35b, YB 56a, TT 49b

87 MK 39b, MA 35b, BV 35b, AE 35b, YB Yok, TT 49b

¹ Vehbi-i pīr : Vehbi pīr AE

88

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 İçersin dā'im ey Vehbī baba şahbā-yı bed-büyu
Yeñi Köy'de re^cāyā أيلة eyler seni taṭyīb
- 2 Getirdiğin şarābın dörtusu beñzer deyü necse
G..ü boḡlu gavurlardan Dib oḡlun kıl biraz te'dīb

89

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Vehbiyā kendiñe aylıkla sebū-keş bulduñ
Eskidir sende bu ayın degil üç beş günlük
- 2 Mey içer fitne şıçarsın koḡusun başmaḡ için
Bezmgāhında gavur gibi yaḡarsın günlük

90

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Hep kendi ḡisābıñca ucuz bāde ararsın
Vehbī bu denā'etle mey içmekde ne bulduñ
- 2 Maḡfice şarābı taşıyıp saña Şalāmon
Sen şürb-i Yehūd'a düşeli pek cıfit olduñ

88 MK 39b, MA 35b, BV 36a, AE 35b, YB 56a, TT 49b

² deyü necse : TT nüshasında yok. // oḡlun : oḡlu TT / kıl biraz : eylediñ YB

89 MK 39b, MA 35b, BV 36a, AE 35b, YB 56a, TT 50a

² Bezmgāhında : Bezmgāhında YB / gavur : kāfir TT

90 MK 40a, MA 35b, BV 36a, AE 35b, YB 56b, TT 50a

¹ ḡisābıñca : ḡisābıñı TT

91

VE LEHU

fe[˘]ilātün mefā[˘]ilün fe[˘]ilün

- 1 Tāze kızlarla şimdi Vehbi-i pīr
Şarf edip ıyş u işrete parasın
- 2 Desti ile gavur gidī döküyor
Aķ şaķal üstüne papāz ķarasın

92

VE LEHU

mefā[˘]ilün mefā[˘]ilün fe[˘]ülün

- 1 İķerken bāde sāķilik edermiş
Kenīzi Vehbi-i şūrīde hālīñ
- 2 Şarābı rīşine dōkdükce dermiş
Kızıl ķana boyansın aķ şaķalīñ

93

VE LEHU

fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilün

- 1 Sāķi-i bezm-i cünün vermiş müşelleş Vehbi'ye
Turfе-şeydā özge dīvāne ˘aceb meczūbdur
- 2 Aķrabası ˘ār eder derler deli ˘ār eylemez
Oĝlu ˘ākildir ki tavrından ķatı maķcūbdur

91 MK 40a, MA 35b, BV 36a, AE 36a, YB 56b, TT 50a

² şaķal : şaķalı TT / papāz : papā BV, AE; papās YB

92 MK 40a, MA 35b, BV 36a, AE 36a, YB 56b, TT 50a

¹ Kenīzi : kenizi TT² Şarābı : Şarāb TT / dermiş : vermiş TT

93 MK 40a, MA 35b, BV 36a, AE 36a, YB 56b, TT 50a

² eder : BV nüshasında yoktur. / derler : der TT

94

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Mest olup başlasa efsāneye Vehbī ne zemān
Baña der kim saña cādū qarın efsün etdi
- 2 ^cAklı ermez ki o ser-hoş deli nüş etdikce
Kendiniñ bāde-cününün dağı efzün etdi

95

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Vehbiyā şaklama var yine harāret sende
Şogucaqdır yüzüne gerçi bu ^caybı urmağ
- 2 Ateşin bādeyi çağıdıñ gice desti desti
Şubh-dem üstüne dökdün şuyu bardağ bardağ

96

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Gerçi Vehbī ^cAcemistān'a gidip bend etmiş
Tār fikriyle kitāb-ı sūhana Şirāz'a
- 2 Rūm'da aña Sürürī gelemes mi qarşı
İşte meydān-ı sūhan gitmeyelim Şirāz'a

97

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Şimdiki Vehbī ile evveliniñ şic^c rin baña
Şordu yārān kim mümeyyiz eyledik dedi seni

94 MK 40a, MA 36a, BV 36a, AE 36a, YB 57a, TT 50b

¹ efsāneye : ihsāniye AE // kim : ki YB

95 MK 40a, MA 36a, BV 36b, AE 36a, YB 57a, TT 50b

96 MK 40a, MA 36a, BV 36b, AE 36a, YB 57a, TT 50b

97 MK 40b, MA 36a, BV 36b, AE 36a, YB 57b, TT 60a

- 2 Ben dedim anlar g zelde yek-nesa d r  ald  kim
Vehbi-i mer   m em r imi  bu d nsiz Ermeni

98

VE LEHU

mef  l  mef   l  mef   l  fe  l n

- 1 Bir ehl-i  ar fet dedi kim Vehbi-i p ri 
D v n  m   ok n me-i a m l  m   okdur
- 2 Dedim ki m s v dir ikisi de ve lakin
Ba  z  ey   ey bunda var ol n mede y kdur

99

VE LEHU

mef   l n fe   l t n mef   l n fe   l n

- 1 Ne bal yedi ise yazm   cer desin Vehbi 
Elinde yelpaze etsin sineklerin  urusun
- 2 M rekkebe bula  p yay ad  ca p r-mu anı
Bey z saf hasına silsin elleri  urusun

100

VE LEHU

fe   l t n fe   l t n fe   l t n fe   l n

- 1 Ramaz niye  a  de edip in   Vehbi 
Yine  ok herze yemi  mi  de olunca leb-r z

98 MK 40b, MA 36a, BV 36b, AE 36b, YB 57a, TT 50b

¹  ar fet :  ar fet MA // a m l  m  : a m l m  BV

² Ba  z  : Ba  z MA / n mede : n me-i deh TT

99 MK 40b, MA 36a, BV 36b, AE 36b, YB 57b, TT 50b

¹ bal : m l MA / yedi ise : yediyse AE /cer desin :  er desin MA

² yay ad  ca : yapd  ca AE / p r-mu anı : bir mu anı MA; p r mu anı YB

100 MK 40b, MA 36a, BV 36b, AE 36b, YB 57b, TT 51a

- 2 Uzadıp şavm-ı naşārā gibi bātıl sühanı
Eylemiş rūḡan-ı mazmūn-ı cedīde perhīz

101

VE LEHU

me^ḥülü mefā^ḥilü mefā^ḥilü fe^ḥülün

- 1 Hāyide yedi kāfiye bulduñ yine Vehbī
Şi^ḥriñde edip şan^ḥat-ı i^ḥnātı hīrāset
- 2 Himmet buyur olsun aña boḡdan bu da bir beyt
Ġāyet yakışır aḡzıñıza lafz-ı necāset

102

VE LEHU

fe^ḥilātün fe^ḥilātün fe^ḥilātün fe^ḥilün

- 1 Semt-i tāriḡde yarışdı benimle Vehbī
Gerçi gelmez koşuya dinç at ile yorḡun eşek
- 2 Bāri yigrendirip a^ḥzāp edeyim anı deyü
Raḡb ü yābis ḡatı çok boḡ yedi ḡarşımda köpek

103

VE LEHU

fe^ḥilātün fe^ḥilātün fe^ḥilün

- 1 Vehbi tāriḡhin eden bunda raḡam
Çeşmeniñ başına şıçmış gibidir

² naşārā : meẓārā TT // cedīde : cedīdi TT

101 MK 40b, MA 36b, BV 36b, AE 36b, YB 57b, TT 51a

¹ Şi^ḥriñde : Şi^ḥrinde TT / i^ḥnātı : a^ḥnāḡı TT

² aḡzıñıza : aḡzıñız AE

102 MK 40b, MA 36b, BV 37a, AE 36b, YB 58a, TT 51a

¹ tāriḡde : BV ve AE nüshalarında yoktur. // at ile : atla MK, BV, AE / yorḡun : yorḡun MA, TT

103 MK 41a, MA 36b, BV 37a, AE 36b, YB 58a, TT 51a

¹ Çeşmeniñ başına şıçmış gibidir : TT nüshasında; “Ḳoca Vehbī süḡanda lāf ederek” şeklindedir.

Çeşmeniñ : çeşme AE

- 2 Oğuyan teşne-dilân-ı hezeyân
Ayağından şuyun içmiş gibidir

104

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Böyle çorba gibi târîḡ-i ˘imâret yapmak
Şân-ı Vehbî-i fuzûla yine verdi noḡsân
- 2 Te[˘]miye zu[˘]mu ile ḡalt-ı kelâm etdigine
Zırva te'vîl getirmez dediler sūḡtegân

105

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Şâ[˘]iriñ oğlu da şâ[˘]ir olur elbet diyerek
Vehbi lâf eylesin yoḡsa dehânın ḡaparım
- 2 Kıt[˘]alar yapmış on aylık piçiniñ ağzından
Hele on yaş büyüsün ben de g..ünden yaparım

106

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Ğayri şâ[˘]ir gibi sâ'il degilim ben dersin
Vehbiyâ bî-hude ḡuftâr degilsin de nesin
- 2 Her ḡaşıdeñde sözü cürre edersin münce
Hey dilenci gidi cerrâr degilsin de nesin

104 MK 41a, MA 36b, BV 37a, AE 36b, YB 58a, TT 51b

¹ Vehbî-i : Vehbî AE, TT

105 MK 41a, MA 36b, BV 37a, AE 37a, YB 58a, TT 51b

106 MK 41a, MA 36b, BV 37a, AE 37a, YB 58b, TT 51b

¹ Ğayri : Ğayr AE // bîhude : biḡide BV, AE, YB / degilsin : degilsin AE² ḡaşıdeñde : ḡaşıdende BV / degilsin : degilsin AE

107

VE LEHU

mef[°]ülü mefā[°]ilü mefā[°]ilü fe[°]ülün

- 1 Teslīm edelim kim koca Vehbī'de hüner var
Bed-şīmeligi āhir-i vaktinde ne berzah
- 2 Deccālīñ eger kendi degilse eşegidir
Kim bir yanı cennetdir anıñ bir yanı düzah

108

VE LEHU

fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Şanmasınlar demiş beni ma[°]tüh
Koca Vehbī sūhanda lāf ederek
- 2 Ben dedim kim [°]ateh getirmede līk
Hırş-ı pīri ile kudurdu köpek

109

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Halkı zemm eyledigiçün Vehbī
Kendisin hicve de meslek var imiş
- 2 Derler erkek eşegi s..meli kim
Añlasın kendiden erkek var imiş

107 MK 41a, MA 36b, BV 37a, AE 37a, YB 58b, TT 51b

¹ koca : TT nüshasında yoktur.

108 MK 41a, MA 37a, BV 37a, AE 37a, YB 58b, TT 51b

¹ sūhanda : ki sözde YB² kim : ki YB // Hırş-ı : Hırş-ı YB

109 MK 41b, MA 37a, BV 37b, AE 37a, YB 58b, TT 52a

¹ hicve de : hezl de YB² kendiden : kendüden BV, AE

110

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Yine hakkımda çağırılmış çabalamış Vehbî
Der imiş kim tepesi üstüne anı dikerim
- 2 Kîr-i hücum hem uzun hem de kalındır gâyet
Öyle şağırları bağırda bağırda s..erim

111

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Beyt-i şî^c re çalışırsın gerçi Vehbî şanma kim
Hurde şan^c at gösterici pîşe-ger üstâdsın
- 2 Üç kişiniñ gördüğü işi görürsün yalnız
Taş taşır toprak alır çāmūr yapar ırğadsın

112

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Kıt^c alar âmāde kıldım Vehbi-i faşşāl içün
İşte meydān şā^cir ise kendi de hāzırlasın
- 2 Her ne söylerse baña benden aña budur cevāb
Diñlemem anı eşekdir hırlasın hā zırlasın

110 MK 41b, MA 37a, BV 37b, AE 37a, YB 58b, TT 52a

¹ çabalamış : çaplamış BV // kim : ki TT² bağırda bağırda : çağırda çağırda TT

111 MK 41b, MA 37a, BV 37b, AE 37a, YB 59a, TT 51a

¹ şan^cat : şifāt TT

112 MK 41b, MA 37a, BV 37b, AE 37b, YB 59a, TT 52a

¹ hāzırlasın : hāzırlasın MA, BV, AE² baña : BV ve AE nüshalarında yoktur.//hırlasın : zırlasın YB, TT

113

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Koca Vehbî ulusu olsa da ehl-i sühanıñ
Kalmamış dişleri yokdur o köpekden elemim
- 2 Seng-i hicv atsam alıp kavrar anı ammā kim
Gelemez yanıma var elde ^caşā-yı kalemim

114

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Başdırıp yine şarîr-i kalemin Vehbî'niñ
Sürgāh-ı sühana gulgule-i nev şaldım
- 2 Bir kabā zūrna gibi şöreti var idi faķaķ
Ānide aldım elinden düdüğü ben çaldım

115

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Edip Vehbî Efendi-i hünermend ile Dip oğlu
Biribirinden aķz-ı ma^crifet zımnında yārānlık
- 2 Birisi ķābil-i ta^clīm imiş öğrendi kāfirlik
Birisinde hidāyet yokdur öğrenmez müselmānlık

113 MK 41b, MA 37a, BV 37b, AE 37b, YB 59a, TT 52a

¹ olsa da : olsa BV² alıp : olup AE / alıp kavrar anı ammā kim : anı kaçırır elbette o dem YB

114 MK 41b, MA 37a, BV 37b, AE 37b, YB 59a, TT 52a

¹ şaldım : şaldır MA

115 MK 41b, MA 37b, BV 37b, AE 37b, YB 59b, TT 52a

¹ Edip : eder MA, YB, TT; ederdi BV, AE / Efendi-i : efendi AE / hünermend : hünerver YB

116

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Eder Halebli Dip oğluyla güft-gü Vehbî
Ki sözleri sühanıñ hayli bî-edebcesidir
- 2 Lisān-ı Tāzi ile harf atar biri birine
Mülātefetleri boğ yemeniñ [°]Arabca'sıdır

117

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Başlamaz hicve Sürürî-i sühanver hod-be-hod
Kalemince kıt[°]a evvel tab[°]-ı Vehbî'den şudür
- 2 Müslümānlar eylemez meydānda āgāz-ı gāzā
Etmeyince top sesi tībūr-ı düşmenden zühūr

Müstezād*

mef[°]ülü mefā[°]ilü mefā[°]ilü fe[°]ülün

- 1 Ser zarṭa-keşān oldu gürüh-ı şu[°]arādan
Erbāb-ı şekādan
Şā[°]ir g..üne döndürüp ağzın o Sürürî
Tükrük qor oraya
- 2 Dermiş ki [°]aceb gördü mü ağzım gibi yārān
Aḥbāb-ı süḥandān

116 MK 42a, MA 37b, BV 38a, AE 37b, YB 59b, TT 52b

¹ Halebli Dip : Celilî edip TT // sözleri : sözü YB² Tāzi ile : Tāzi'yle AE / biri birine : birbirine MA, TT

117 MK 42a, MA 37b, BV 38a, AE 37b, YB 59b, TT 52b

* Başlık MK : Kıta-i Herze-ıraz Vehbî-i Pîr Müstezād-ı Sürürî-i Dil-gîr YB, TT
TT nüshasında beyitler müstezad şekline getirilmemiştir. Küçük mısralar yoktur. YB nüshasında 1. kısım
yoktur. YB nüshasında şiirin sonunda; "Bu müstezād ma[°]ü'l-te'essüf nokşān bulundu." diye bir not vardır

MK 42a, MA 37b, BV 38a, AE 37b, YB 60a, TT 52b

¹ zarṭa : zarṭa MK, BV // g..üne : künuna BV, AE

Her bir nefesinde iki tārīḥ oşururi
Enf-i ḥusemāya

118

VE LEHU

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 Zārta-keşdir diyerek ey koca Vehbī-i denī
Kaçma gel da^ˆvet edip ma^ˆreke-i hicve beni
- 2 Burnuñ ile s..imi ālet edip cenk edelim
Sen oşurdunca beni ben de şıçırdınca seni

119

VE LEHU

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 O Sürürī oşururi deyü bulduñsa cinās
Vehbiyā şanma kim ol fende seniñ yokdur işiñ
- 2 Etdiñ işkenbeden iḥdās oşuruḵ mazmūnu
Şimdiden soñra şıçarsın donuñıa boḵdur işiñ

120

VE LEHU

fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilātūn fe^ˆilūn

- 1 Zārta-keşdir dedi Vehbī baña hicvinde anı
Ben de berbād edeyim belki cevābın özler
- 2 Ġālibā ağzına gelmiş g..ünüñ başūru
Her nefesinde bulur oldu oşuruḵdan sözler

118 MK 42a, MA 37b, BV 38a, AE 38a, YB 60a, TT 52b

¹ Zārta: Zārta MK, MA, BV, AE, TT / ey : YB nüshasında yoktur.

² edelim : ede kim TT

119 MK 42a, MA 37b, BV 38a, AE 38a, YB 60a, TT 53a

¹ fende : kande TT

120 MK 42a, MA 38a, BV 38a, AE 38a, YB 60b, TT 53a

¹ Zārta-keş: Zārta MK, MA, BV, TT / anı : bañıñ YB // özler : düzeler TT

² başūru : bārsūru TT

121

VE LEHU

mef[˘]ül[˘] mefā[˘]il[˘] mefā[˘]il[˘] fe[˘]ül[˘]

- 1 Vehbī'ye yazık kim beni hicv eylediginden
Korkuya düşüp maḥlaşın ihfā ede hey hey
- 2 [˘]Aynī ile şol zartaya beñzer o sūḥan kim
Mesmū[˘] olur āvāzı görünmez göze bir şey

122

VE LEHU

mef[˘]ül[˘] mefā[˘]il[˘] mefā[˘]il[˘] fe[˘]ül[˘]

- 1 Şi[˘]rinde ser-i zartā-keşāndır deyü Vehbī
Zu[˘]munca beni hicv ile şān verdi doruḡa
- 2 Şaḡırdır işitmez sesin ammā ki kokuşun
Almaḡa tutarmış bıyığın her oşuruḡa

123

VE LEHU

mef[˘]ül[˘] mefā[˘]il[˘] mefā[˘]il[˘] fe[˘]ül[˘]

- 1 Ta[˘]rız ederek zartā-keşān der şu[˘]arāya
Hicvinde tiz elden boḡ atıp Vehbi-i medhūş
- 2 Zannım bu ki çarpıp g..üne döndürür ağzın
Bir oşuruḡu cinliye olursa eger düş

121 MK 42b, MA 38a, BV 38b, AE 38a, YB 60b, TT 53a

¹ Vehbī'ye : Vehbī AE // maḥlaşın : maḥlaştı YB² şol : AE nüshasında yoktur. / āvāzı : āvāzlı TT

122 MK 42b, MA 38a, BV 38b, AE 38a, YB 60b, TT 53a

¹ Şi[˘]rinde : Şi[˘]riñde AE / zartā : zartā MK, BV, TT

123 MK 42b, MA 38a, BV 38b, AE 38a, YB 60b, TT 53a

¹ zartā : zartā MK, BV, AE, TT // atıp : alıp TT² döndürür : döndürde MA / oşuruḡu cinliye : oşurur cinli AE

124

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Vehbî'niñ öterken büzüğü tutsalar ağzın
 Qabz oldu g..ü şimdi feminden hadeş etdi
- 2 Aldıkda şekā tokmağını destime hicvi
 Hallāc oşuruğu gibi aralığa gitdi

125

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Zārta der yāhūd necāset her kime etse ğazab
 Rütbe-i Vehbî'ye hāl etmekte şimdi yok çıkar
- 2 G.. gibi murdārdır ağzı büzülsün dīnsiziñ
 Her ne dem açılsa andan oşuruğ yā boğ çıkar

126

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Öyle pisdir ağzı Vehbî'niñ ki hicve başlasa
 Koğudur bir meclisi elfāzınıñ her şekası
- 2 İşte ez-cümle s..ilmiş g.. gibi murdārdır
 Balğam-ı enfiyye-āmiz ile tükruk hoşkası

124 MK 42b, MA 38a, BV 38b, AE 38b, YB 61a, TT 53a

² hicvi : hicven YB

125 MK 42b, MA 38a, BV 38b, AE 38b, YB 61a, TT 53b

¹ Zārta : zārta MK, MA, BV, AE, TT // şimdi yok : yok şimdi YB

126 MK 42b, MA 38a, BV 38b, AE 38b, YB 61a, TT 53b

¹ ağzı Vehbî'niñ : Vehbî'niñ ağzı YB / hicve : zemme MA, YB, TT // Koğudur : Koğudur TT /
 bir meclisi : bir meclis TT; meclisleri YB² s..ilmiş : s..miş BV, AE / murdārdır : murdār BV // āmiz ile : āmiziyle MA, BV, AE

127

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Āferīnler yine çok herze yemişsin Vehbī
Cīfe karnı yaran itler gibi hālā toksun
- 2 Hācī Mollā'yı niçün boğ deyü hicv eylersin
Beli boğdur o da ammā ki sen andan boğsun

128

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Dalledir Vehbi'niñ olduğuna Sünbül-zāde
Kardeşi oğlunuñ ol çehre-i leylākīsi
- 2 Hāyli yestehdir o şişmān ki be-ğavl-i Nef^cī
Şu yıkılsa biricik boğda degil bākīsi

129

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Varmañız Vehbi-i kelbiñ yanına
Yañşak olmuş kimi görse ürüyor
- 2 ^cĀlimiñ çiyneyip evvel boğunu
Ādemiñ çehresine püskürtüyor

127 MK 43a, MA 38b, BV 38b, AE 38b, YB 61b, TT 53b

² Mollā'yı : Monlā'yı YB, TT

128 MK 43a, MA 38b, BV 39a, AE 38b, YB 61b, TT 53b

² Hāyli : Hāyli MA, BV / Nef^cī: Vehbī TT

129 MK 43a, MA 38b, BV 39a, AE 38b, YB 61b, TT 53b

¹ ürüyor : uyur TT

130

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Bir laṭīfeyle dokundum Deli Vehbī'ye bugün
Kör gibi düşdü o da kayd-ı cevāba ammā
- 2 Boğ yiyip kuşmak için üstüme zu^cmunca köpek
Etdi şarı kerize kendüsün evvel ilkā

131

VE LEHU

fe^cilātūn mefā^cilūn fe^cilūn

- 1 Sözüml aña köpek gibi Vehbī
Ürmüş ardımca her ne derse demiş
- 2 Āferīn hazm ederse mi^cdesine
Boğu zīrā ki bunda çokca yemiş

132

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Okuyup şī^crimi Vehbī dilini çiyneyerek
Boğ yemekdir demiş avurdına yumruğ urasın
- 2 Baldan ahlā idi ben söyledigimde sūhanım
Anıñ ağzında boğ oldu ise bilmem orasın

130 MK 43a, MA 38b, BV 39a, AE 38b, YB 61b, TT 54a

¹ laṭīfeyle : laṭīfe ile AE² köpek : TT nüshasında yoktur.

131 MK 43a, MA 38b, BV 39a, AE 39a, YB 62a, TT 54a

¹ köpek gibi Vehbī : köpek Vehbī yine YB

132 MK 43a, MA 38b, BV 39a, AE 39a, YB 62a, TT 54a

¹ şī^crimi : şī^cri AE² ahlā : ahlī MA, AE, YB / söyledigimde : söyledikde TT / sūhanım : şī^crim YB //oldu ise: olduysa YB

133

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Kabz olursa müsteḥak Vehbī ki ol Türk-i pelīd
Munkabız şeyler yemiştir mūrṭla ḥarnūb gibi
- 2 Korkusundan yine yestehler besāt-ı ūlfete
Her kaçan kīr-i şekāyı kaldırırsam çüb gibi

134

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Bir ḥadeş eylese Vehbī ne zemān ḥaqqımda
Yestehi üstüne tepmeyle ḥabīsi yıkarım
- 2 G..ü tutmaz ki dehen-bāz-ı cevāb ola baña
Şıçdığı boğlar ile ağzını muḥkem tıkarım

135

VE LEHU

fe^cilātūn mefā^cilūn fe^cilūn

- 1 Vehbi vü ^cAyni vü Refī^c'ini
Yefīden hicve başlamış dediler
- 2 Doymamışlar mı dahı şimdiye dek
Beh ne boğ yerine şu boğ yediler

133 MK 43b, MA 38b, BV 39a, AE 39a, YB 62a, TT 54a

¹ yemiştir : yemiştir ki MA² yine : AE nüshasında yoktur. // şekāyı : şifāyı TT / çüb : çüp MA

134 MK 43b, MA 39a, BV 39a, AE 39a, YB 62a, TT 54a

¹ ḥadeş : ḥevş TT // tepmeyle : tepme ile MA, BV, AE, TT² tutmaz ki : var ise YB / baña : becā TT

135 MK 43b, MA 39a, BV 39b, AE 39a, YB 62b, TT 54a

¹ Refī^c'ini : Refī^c'iyi TT / Vehbi vü ^cAyni vü Refī^c'ini : Vehbi ^cAyni ile Refī^c birden YB² yerine : yine TT

136

VE LEHU

mef[˘]ülü mefā[˘]ilü mefā[˘]ilü fe[˘]ülün

- 1 Vehbī'yle Sürürī şavaşırlardı şataşdı
Bir şā[˘]ir-i āḡer leged-i hicv ü[˘]anāda
- 2 [˘]Aynī ile döndü aña bu ma[˘]rekemiz kim
Atlar teþişirlerken eşek öldü arada

137

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Vermeden herze-i Vehbī ile [˘]Aynī'ye cevāb
Ġarazım gerçi ki miqdārların i[˘]lāndır
- 2 Añlamaz anlar eḡibbā-yı sūḡandān añlar
Biri ma[˘]tūh-ı zemāndır birisi oġlāndır

138

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Gözlü [˘]Aynī ile kör Vehbi eder baña şütüm
Alır anlar da cevābın şanırım çok sürmez
- 2 İkisi de gididir kim s..erim ḡaḡbelerin
Birisi görse darılmaz birisi hīc görmez

136 MK 43b, MA 39a, BV 39b, AE 39a, YB 62b, TT 54b

¹ āḡer leged-i : āḡerlige TT; āḡer de YB

137 MK 43b, MA 39a, BV 39b, AE 39a, YB 62b, TT 54b

138 MK 43b, MA 39a, BV 39b, AE 39a, YB 62b, TT 54b

¹ alır : olur AE

139

VE LEHU

meḥā^ḥilūn meḥā^ḥilūn meḥā^ḥilūn meḥā^ḥilūn

- 1 Gavurluk saña çesbândır ki ey^ḥ Aynî Yeñi Köy'de
Be-sûku'l-ehl-i feḥvâsınca küffâra misâfîrsin
- 2 Beni Vehbî'yle beñzetmez idiñ Fir^ḥavn u Nemrûd'a
Ana niyyetde dînsiz kendiñi bilseñ ne kâfîrsin

140

VE LEHU

fe^ḥilâtûn fe^ḥilâtûn fe^ḥilâtûn fe^ḥilûn

- 1 Vehbiyâ ikimizi birden edebsiz^ḥ Aynî
İşte hicv etmiş işit ben de cevâbın dikeyim
- 2 Ğayretiñ yok mu alıp ortaya uşlandıralım
Sen başın tut deli puştuñ g..ünü ben s..eyim

141

VE LEHU

fe^ḥilâtûn fe^ḥilâtûn fe^ḥilâtûn fe^ḥilûn

- 1^ḥ Ayniyâ yetmiş iki milletiñ âdemlerine
Meksin etdirmiş iken ḥâne-i bî-minnetiñi
- 2 Anları hep ḥarem-i Vehbi'ye göndermişsin
Şimdiden şofra eşekler mi s..er^ḥ avratıñı

139 MK 43b, MA 39a, BV 39b, AE 39b, YB 63a, TT 54b

¹ Gavurluk : Kâfirlik TT /çibândır : çesbândır TT /^ḥ Aynî : BV nüshasında yoktur.

² dînsiz kendiñi bilseñ : bilseñ kendiñi dînsiz YB

140 MK 44a, MA 39a, BV 39b, AE 39b, YB 63a, TT 54b

² uşlandıralım : uşlayıdalım TT

141 MK 44a, MA 39b, BV 39b, AE 39b, YB 63a, TT 55a

² Şimdiden şofra : Şimden şofra TT

142

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Sebeb ne Vehbi-i rinde gavur dediñ [°]Aynī
Ki nuqlunu yedirir saña bādesin içirir
- 2 Dip oğlunu niçün ol süfreye şıçırımışsın
Seg oğludur koca şā[°]ir o da seni şıçırır

143

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 [°]Ayniyā yālida balıkla şarāba girişip
Seni hicv eyledi Vehbī yine uydu kafana
- 2 Sen cevābın veremezsen çekerim gayretiñi
Şıçarım ben seniñ ağızından anıñ istifine

144

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Kuçu kuçu deyü Vehbī egerçi kışkırtdıñ
Güzārgāhıma [°]Aynī gibi çoban köpegi
- 2 Ürüp ne boğ yiyecek ol uyuz ki taşlar ile
Seni ulutmuşidim ben behey çoban köpegi

142 MK 44a, MA 39b, BV 40a, AE 39b, YB 63a, TT 55a

¹ Vehbi-i : Vehbi AE / gavur: kâfir TT² oğlunu : oğlun TT

143 MK 44a, MA 39b, BV 40a, AE 39b, YB 63b, TT 55a

² veremezsen : veremezseñ MA, TT // ağızından : ağızındañ TT

144 MK 44a, MA 39b, BV 40a, AE 39b, YB 63b, TT 55a

² taşlar ile : taşlarla BV

145

VE LEHU

fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilātün fe^c ilün

- 1 Tuhfe yapmış da yemiş herzeyi şişmān Vehbī
Çokdur öyle yedigi kim şu^c arānıñ toğkudur
- 2 ^cAyni her mışra^c ını hezlle tazmīn ediyor
Pek mülevveşdir anıñ şi^c ri de boğıñ boğkudur

146

VE LEHU

fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilün

- 1 Kefşgerlik hırfetin inkār kıldıñ ^cAyniyā
Havf edip qadriñ miyān-ı hālkda pest olmadan
- 2 Mest dikmek kārlı şān^c at degil miydi saña
Destgāh-ı çizmecide mey içip mest olmadan

147

VE LEHU

fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilātün fā^c ilün

- 1 Çizmecı mey-hānesinde keşşger ^cAynī yine
Bādeyi içmiş gelince mi^c desinden tā lebe
- 2 Mest olup meydānda ayakdan düşerken keyfle
Tağtuğayı şānmış iskemle oturmuş qālība

145 MK 44a, MA 39b, BV 40a, AE 40a, YB 63b, TT 55a

² ^cAyni : ya^c ni YB

146 MK 44b, MA 39b, BV 40a, AE 40a, YB 63b, TT 55a

¹ edip : AE nüshasında yoktur.² degil miydi : degil midir YB // içip: içün TT

147 MK 44b, MA 39b, BV 40a, AE 40a, YB 64a, TT 55b

¹ yine : BV ve AE nüshalarında yoktur. / mi^c desinden : mi^c desinde TT

148

VE LEHU

mefā[˘]ilün mefā[˘]ilün mefā[˘]ilün mefā[˘]ilün

- 1 Kör olsun keşşger [˘]Aynī ki [˘]işretgāh-ı tersāda
Hābābāsā o patlak gözlerin dikmiş mey-i āla
- 2 Siyeh mest eyleyip kendin qara pābüclu kāfirler
Qatır puştuñ şoqarlar qalibi qarısı postāla

149

VE LEHU

fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilün

- 1 Keyf-i şahbādan ayakda duramazken [˘]Ayniyā
Ġayrıñ ağvāsıyla düşdüñ hicvine şā[˘]irleriñ
- 2 İstedikce bezmgāh-ı herzede tab[˘]ıñ meze
Boqu yetmez mi şarābın içdigiñ kāfirleriñ

150

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 [˘]Ayniyā sencileyin var idi bir bed-meşreb
Ki Fedā derler idi nāmıla o mey-nūşa
- 2 Şimdi küffāra cehāletle sen olduñ h[˘]āce
[˘]Ākıbet rahmet okutduñ selefiñ ser-hoşa

148 MK 44b, MA 40a, BV 40a, AE 40a, YB 64a, TT 55b

149 MK 44b, MA 40a, BV 40b, AE 40a, YB 64a, TT 55b

¹ duramazken : şoramazken MA // düşdüñ : düşdün MA² şarābın : şarābıñ BV / kāfirleriñ : kāfiriñ MK

150 MK 44b, MA 40a, BV 40b, AE 40a, YB 64a, TT 55b

¹ nāmıla : nām ile YB / o : ol MA, BV, AE² cehāletle : cemāletle TT / cehāletle sen olduñ : sen olduñ hezeyān-gū YB

151

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kefere süfresiniñ dalkavugudur ^cAynī
Şabka giyse başına bilmese bārī herkes
- 2 Doymadığı gibi s..den karısı kendi dağı
Doyamazmış hele مومباره o aç gözlü teres

152

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kõr demişsin baña ^cAynī beri bak ey gözlü
Manzarında düzerim sen gibi Türk'ün bibisin
- 2 ^cAybını görmeyelim böyle biri birimiziñ
Bende var za^cf-ı başar sen de bakar kör gibisin

153

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 ^cAsker-i Vāli-i beldeyle vatandaş ^cAynī
Dögüş etmişdi tutuldukda barışdırmışlar
- 2 Eşer-i cinneti var korkutup anı deliler
S..erek ^caqlını boğuna karışdırmışlar

151 MK 44b, MA 40a, BV 40b, AE 40a, YB 64b, TT 55b

¹ dalkavugudur : dalgavugudur TT

152 MK 45a, MA 40a, BV 40b, AE 40b, YB 64b, TT 55b

¹ Manzarında : nazarımda YB

153 MK 45a, MA 40a, BV 40b, AE 40b, YB 64b, TT 56a

¹ beldeyle : belde ile MK, MA., BV, AE² var : ile YB // s..erek : s..meden TT

154

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Ne kuş tutar bakalım hāy u hūyile [°]Aynī
Eder benimle tekāpū-yı şaydgāh-ı sitiz
- 2 [°]Aceb mi dā'im öñümde kurlusa āğ gibi
Kavī s.. ulamağ ister çürük g..üyle o hīz

155

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Şerh edip beyt-i Fehīm'i müşkilin halleyledik
Āferīn [°]Aynī saña verdim bisāṭ u raḥtım
- 2 Çek çevir bir kālība ifrāğ kıl üstād iseñ
Al benim mışrā[°]-ı nā-mevzūn-ı kīr-i saḥtım

156

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 [°]Ayniyā kendi şıfātın [°]özr edersiñ ḥaşmıña
Güldürürsün her orosbu oğlunu şensin teres
- 2 Bağ lügāte ma[°]na-i [°]Aynī olur gözlü demek
Ya[°] ni yokdur [°]ırzın ey cāhil gidī sensin teres

154 MK 45a, MA 40a, BV 40b, AE 40b, YB 65a, TT 56a

¹ hāy u hūyile : hāy hūy ile TT; hāy hūyla BV, AE // şaydgāh-ı : şadgāh-ı TT² o hīz : keriz YB

155 MK 45a, MA 40b, BV 40b, AE 40b, YB 65a, TT 56a

¹ müşkilin : müşkiliñ YB² kıl : BV nüshasında yoktur.

156 MK 45a, MA 40b, BV 41a, AE 40b, YB 65a, TT 56a

¹ edersiñ : edersin MA // şensin : sensin BV, TT

157

VE LEHU

mef[°]ülü mefā[°]ilü mefā[°]ilü fe[°]ülün

- 1 Kızmış gözüñ ey sūhte-i hām ki şî[°]riñ
Pişkin görünür saña edersin aña taḥsîn
- 2 Söz böyle olur diḡḡatile eyle nazar kim
Görsün çıkacak gözleriñ ey [°]Ayni-i ḡod-bîn

158

VE LEHU

fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Sūḡanı saḡtiyān taşavvur edip
[°]Ayni-i keşşger kesip biçmiş
- 2 Kendisin medḡ u ḡayrı zemm etmiş
Boḡ yemiş üstüne sidik içmiş

159

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

- 1 Keşşgerlik baña bühtāndır demişsin [°]Ayniyā
Bir aḡız ḡaffāfı mazmūnum saña iblāḡ edip
- 2 İftirā olsaydı maḡşūdum demezdim keşşger
İt boḡuna daldırırdım ben seni debbāḡ edip

157 MK 45a, MA 40b, BV 41a, AE 40b, YB 65a, TT 56a

¹ sūhte-i : sūhte AE, TT // görünür : görünüp YB, TT // aña : anı YB² diḡḡatile : diḡḡatle MK, BV; diḡḡat ile MA, BV; vakt ile TT // [°]Ayni-i : [°]Aynī MA

158 MK 45a, MA 40b, BV 41a, AE 40b, YB 65b, TT 56a

² medḡ u ḡayrı : medḡ ḡayrı TT; medḡ ḡayrısın YB

159 MK 45b, MA 40b, BV 41a, AE 49a, YB 65b, TT 56a

¹ saña : aña BV² 2. beyit TT nüshasında yoktur.

160

VE LEHU

mef[°]ülü fā[°]ilätü mefā[°]ilü fā[°]ilün

- 1 Ben üsta keşşger idim evvel deyü bize
 °Aynî ögünmesin ururum ağzına şamār
- 2 Şordum şıñarı ayağı çarıklı Türkler'e
 Bir çolpa pīne-düz imiş eski edik yamar

161

VE LEHU

fe[°]ilätün fe[°]ilätün fe[°]ilätün fe[°]ilün

- 1 Keşşgerlikden ayā etdiginiñ aşlı bu kim
 Hayli iş kesmiş imiş kalfası °Aynî pušta
- 2 S..ilirken göricek kälıbı şokmuş g..üne
 Hışmla usta kafasına urup bir mušta

162

VE LEHU

mef[°]ülü fā[°]ilätü mefā[°]ilü fā[°]ilün

- 1 °Aynî vaṭanda haylice şāgird-i şūḥ idi
 İş kalmamış Sıtanbul'a göndermiş üstalar
- 2 Engüşt-i kīr-i saḥtla vāfir qarışdırıp
 Dübrün çiriş çanağına döndürmüş üstalar

160 MK 45b, MA 40b, BV 41a, AE 49a, YB 65b, TT 56b

¹ şamār : bir şamār YB² şıñarı : anı YB / Türkler'e : Yörükler'e YB // pīne : çeppe TT / imiş eski edik : imiş de eskiler YB

161 MK 45b, MA 40b, BV 41a, AE 49a, YB 65b, TT 56b

¹ Hayli : Hayli MA, BV

162 MK 45b, MA 41a, BV 41a, AE 49a, YB 66a, TT 56b

¹ şūḥ : şūḥ MA, BV² vāfir : hayli YB

YB nüshasında bu kıtadan sonra “Kıṭa-i Aynî Efendi” başlığıyla “Aynî”ye ait olan bir kıta bulunmaktadır.

“O Sürürî teresi ki baña keşşger der imiş / Ben anıñ üstasıym °avratınıñ ferc-i kaşıkın s..erim
 Çeker iken kälıba yırtılır ise a.1 / Ben onuñ üstasıym hem sökerim hem dikerim”

163

VE LEHU*

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kefşger denmek ile ^cırza söğülmez ^cAynī
Görmemiştir zurefā sencileyin bed sözlü
- 2 ^cAvratıñ kaḥbe ile evde bulayım seni de
Saña ā. s..megi ben göstereyim ey gözlü

164

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Ḥayli ser-keşlik edip ^cırza sögersin ^cAynī
Tepesi üstüne ben de dikeyim ^cavratıñı
- 2 Kaynanañı s..iyorsun a kızılbaş bārī
Durmasın boş baña gönder s..eyim ^cavratıñı

165

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 ^cAyniyā yolsuzu te'dībdir ancak garazım
Şimdi ser-deste-i hicv ile seni dögdüm ise
- 2 ^cIrza geçmişsin işitdim gidi senden evvel
Karıñı s..miş olayım saña ben sögdüm ise

163 MK 45b, MA 41a, BV 41b, AE 49a, YB 66a, TT 56b

* Başlık : Cevāb-ı Sūrūrī Efendi Kıt^ca YB² seni de : siz de TT // ey : ay TT

164 MK 45b, MA 41a, BV 41b, AE 49a, YB 66a, TT 56b

¹ Ḥayli : Ḥayli BV, AE

165 MK 46a, MA 41a, BV 41b, AE 49a, YB 66b, TT 56b

166

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Şimdiki hattâtlardan ma^crifetlidir deyü
Medh edersin zevce-i cādū-şî^cârîñ ^cAyniyā
- 2 Ser-güzeşt-i kîrimi yazsın elif yutmuş ise
Hoş-nüvis-i nüktedândır çünki qarîñ ^cAyniyā

167

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Lâf eder ^cAynî bizim qarî yazar muşhaf deyü
Harf-gîrāna yalan söyler ki yokdur gāyeti
- 2 Belki yazmışdır orosbu kendi bāzū-bendine
Ragbet-i zen-düstān içün maḥabbet āyeti

168

VE LEHU

fe^cilātūn mefā^cilūn fe^cilūn

- 1 Zūr ṭab^cımla hezli rabṭ ederim
^cAyni-i yāve-gūyu ḥabṭ ederim
- 2 Boynuzuna kemend-i hicvi ṭakıp
Gergedan olsa dahı zabṭ ederim

166 MK 46a, MA 41a, BV 41b, AE 49b, YB 66b, TT 56b

¹ ma^crifetlidir : eyüdür YB

167 MK 46a, MA 41a, BV 41b, AE 49b, YB 66b, TT 57a

² orosbu : orosbudur TT; orospu MA

168 MK 46a, MA 41a, BV 41b, AE 49b, YB 67a, TT 57a

² zabṭ : ṣabṭ MA; ḥabṭ TT

169

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Uzlaşıp ^cAyntāblı ^cAynī'yle Refī^c-i Āmidī
İttifāk etdi beni faşl etmegiçün Türk ü Kürd
- 2 Ol uyuzlar sürtünürdü çok zemān böyle baña
Vermesem tütsü yakıp eczā-yı hicvminden kükürd

170

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 ^cAyniyā saña demiş çünki Refī^c-i meczūb
Başlama hicv-i Sürürī'ye verir şofra keder
- 2 ^cAklıñ olsaydı alırdıñ bu süḥandan ^cibret
Ki demişler ^cuḳalā al deliden uşlu ḥaber

171

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Ey ḡayūr-ı herze-gū n'oldu siziñ eski laḳab
Maḥlaşıñ olmak düşer mi lafz-ı ra^cnā-yı Refī^c
- 2 Kızığa ursun seni bir Vāli-i ^cālī-himem
Olsun ey süflī nümāyān sende ma^cnā-yı Refī^c

169 MK 46a, MA 41b, BV 41b, AE 49b, YB Yok, TT 57a

¹ ^cAyntāblı : ^cAntāblı MA, BV, AE / ^cAynī'yle : ^cAynī ile // İttifāk : İttifākı MA /etmegiçün: etmek çün
BV / Türk ü Kürd : Türk Kürd TT

170 MK 46a, MA 41b, BV 42a, AE 49b, YB 67a, TT 57a

¹ saña demiş çünki : çünki demiş saña AE // verir : ver MA

² olsaydı : olaydı MA, TT / alırdıñ : olurduñ TT // ^cibret : ḥaberi YB

171 MK 46b, MA 41b, BV 42a, AE 49b, YB 67a, TT 57a

¹ n'oldu : buldu BV // mi : TT nüshasında yoktur.

² Vāli-i : Vālī MK

172

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 ^cAvrat alıp gayür bilindi ne olduğı
Derken ^caceb cüvāna mı meylî nigāra mı
- 2 Ğusl etdi bunca çıkmadı rüyundaki leke
Temgā mı yoğsa bir bulaşık yağlı kara mı

173

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kız dağı olduğunu bildi s..inden bağı
Hāneden çıkmıyor evlendi gayür üç gicedir
- 2 Kendiniñ çünki cününunda kemāli ma^clüm
Zevce-i nākışeü'l-^caqlını görseñ niceğir

174

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Ey Sürürî ne oyunlar oluyor seyr eyle
Gireli dā'ire-i herzede meydāna gayür
- 2 Dā'imā kendüsünü oynadırım āyı gibi
Dese hicvinde ^caceb mi baña çengāne gayür

175

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Ādemlik eylesen aña besđir Sürüriyā
Şimdi tabaşbuş etmege durmuş köpek gayür

172 MK 46b, MA 41b, BV 42a, AE 49b, YB 67a, TT 57a

¹ meylî nigāra : meyl-i nigār TT

173 MK 46b, MA 41b, BV 42a, AE 41a, YB 67b, TT 57a

174 MK 46b, MA 41b, BV 42a, AE 41a, YB 67b, TT 57b

¹ meydāna : meydān TT

175 MK 46b, MA 41b, BV 42a, AE 41a, YB 67b, TT 57b

¹ eylesen : eyleseñ MA

- 2 Kîr-i dırâz-ı hicvîñ aña geldi pek büyük
Doydum dedi saña o sebebdan eşek ğayûr

176

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 ٲمره كو mu ne çibândır eşer-i rûy-ı Refî^c
Seyr edîñ ben olayım perde-güşâ-yı ibhâm
- 2 Tâzelikde şamar oĝlânı imiş kim kalmış
Keşret-i seyli-i muĝlim ile cā-yı ibham

177

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 N'ola dalkāvuk iken şimdi Refî^c olsa çerāĝ
Hâline çeşm-i irâdetle ışıklar bakmış
- 2 Ya^cni çıkmışdı fitîli tepesinde kavuĝuñ
Gice mûmla yaĝadan kehle ararken yakmış

178

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Ser-güzeştiñ ^cacabâ şimdi unutmuş mu Refî^c
Başı kalmışdı açık halka keli koĝmuş idi

176 MK 46b, MA 42a, BV 42a, AE 41a, YB 67b, TT 57b

¹ Temre-gû? mu ne çibândır eşer-i rûy-ı Refî^c : Ter döker mi ^cacabâ rûy-ı siyeh nām-ı Refî^c YB

// perde : pür AE / ibhâm : ihâm BV

177 MK 46b, MA 42a, BV 42b AE 41a, YB 68a, TT 57b

² 2. beyit MK nüshasında yoktur. / tepesinde : tepesinden TT // yaĝadan : yaĝarak TT

178 MK 47a, MA 42a, BV 42b AE 41a, YB 68a, TT 57b

¹ 1. beyit MK nüshasında yoktur. 177. ve 178. kıtalar tek kıta gibi yazılmıştır.

Ser-güzeştiñ : ser-güzeştin YB

- 2 Bir kavuk taķmış idi başına kavukcu başı
Kalfalar kālībı şöıra g..üne şöķmuş idi

179

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Eylemiş meşnevi-i Ğālib'e taķlīd Refī^c
Der imiş aña nazāremde kuşūrum yokdur
- 2 İkisinden de biraz oldu benim manzūrum
Hayli boķdur bu da ammā ki o bundan çokdur

180

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Ey Refī^c eyliyor aramıza ilķā-yı nifāk
Bir münāfīķ alıp ağza sūhan-ı mesbūķu
- 2 Gel yine ni^c met-i şulhu yiyelim doyunca
İçimizden atalım taşraya bākī boķu

181

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Etmiş bizi hicvinde Refī^c aşcıya teşbīh
Açdır köpek ister ki yemek şöĥbeti olsun

² kavukcu : tavukcu AE

179 MK 47a, MA 42a, BV 42b AE 41a, YB Yok, TT 57b

¹ meşnevi-i : meşnevī BV

² Hayli : Hayli MK, BV, AE / bu : o AE / o : bu AE / bundan : ondan AE

180 MK 47a, MA 42a, BV 42b, AE 41b, YB 68a, TT 57b

¹ eyliyor : eyleyip YB // alıp : alev MA / ağza : aşere TT / mesbūķu : mesbūtu TT

181 MK 47a, MA 42a, BV 42b, AE 41b, YB 68a, TT 57b

- 2 Sîh-i kalem-i hicve anı şaplayayım ben
Tek şişde bulunsun da қо hınzîr eti olsun

182

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Ey Sürûrî beni hicv etmiş idi gerçi Refî^c
Ben de karşılayıcağ ortaya inkâr kodu
- 2 Ya^cni şiçmişdi edeblerle şekâ meclisine
Korkusundan yine dîvâne boğun kendi yudu

183

VE LEHU

mef^cülü mefâ^cilü mefâ^cilü fe^cülün

- 1 Gıybet edip ardımca Refî^c ürmüş oturmuş
Durmuş uluyor bilmem aña kim lobuğ urmuş
- 2 Öldürmelidir kim talar insânı kuduzdur
Hırşile yemiş âdem etin pekce kudurmuş

184

VE LEHU

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

- 1 Ey Sürûrî ben aña oş demedim kapdı beni
Ya^cni hicv eyledi gördüñ mü Refî^c'iñ işini
- 2 Kati çok boğ yemesin böyle deyü ben de hemân
Bir taş urdum köpeğñ ağızına kırdım dişini

² eti : atı TT

182 MK 47a, MA 42a, BV 42b, AE 41b, YB 68b, TT 58a

¹ ortaya : oraya BV; araya AE / inkâr : inkârı MA, BV, YB, TT

183 MK 47a, MA 42b, BV 42b, AE 41b, YB 68b, TT 58a

184 MK 47a, MA 42b, BV 43a, AE 41b, YB 68b, TT 58a

185

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Aşlımızdan edelim baḡsi Refi^cā beri gel
Men u tu her dü ne şehrest ki men Türk ü tu Kürd
- 2 Lakin ey Kürd saña kim dedi kim Türk deyü
Hicv edip böyle beni rüyuña yārānı tükürd

186

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Āḡir-i hicve Sürürî'niñ adın yazdı Refi^c
Müsteḡaḡ mı bu ḡaḡaretlere ism-i ^cOṡmān
- 2 Yaptığı kıṭ^cada gördüñ mü kızılbaş Kürd'ü
Rāfizi^c olduğunu ^cāḡıbet etdi i^clān

187

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Etdi ta^cyīn-i laḡabla ṡā^cirān temyīz kim
İki maḡlaṡdaṡ var biri büzürg biri ḡurd
- 2 Şehridir Kālāyi-i kösec ḡuru ḡengānedir
Āmidīdir ḡoca kel ayı ki yüzü kıllı Kürd

185 MK 47b, MA 42b, BV 43a, AE 41b, YB 68b, TT 58a

¹ her dü : YB nüshasında yoktur. / şehrist : şirist MA // men u tu : men tu TT² 1. kim : TT nüshasında yoktur. / dedi kim : diyemem TT // rüyuña : yine YB

186 MK 47b, MA 42b, BV 43a, AE 41b, YB 69a, TT 58a

² Rāfizi: Rāzi TT

187 MK 47b, MA 42b, BV 43a AE 42a, YB 69a, TT 58a

¹ var : birāder YB / biri büzürg biri ḡurd: biri büzürg vü biri ḡurd TT / 1. beytin 2. mısraı vezne uymamaktadır.² Kālāyi-i : Kālāyi YB / ḡuru : ḡuruca YB

188

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Pek çalıp çağırmasın çengâne Kālāyī Refī^c
Bir oyun oynar duyarsa aña kel ayı Refī^c
- 2 Kelle-i kīr-i dırāz-ı hicvim üzre eyledim
Birbirinden alçağ iki şahş-ı ednāyı Refī^c

189

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Müteşā^cir dü şahş-ı mahlaşdaş
Oldu peydā kim iddi^caları çok
- 2 Bulaşıkdır bu andan ol bundan
Birisi boğ deli biri deli boğ

190

VE LEHU*

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Sıtānbül'ufı g..üdü Top Kapu kim zartası topdur
Mülevveş eylemişler boğ gibi Kıbtīler ol cāyı
- 2 Şanırsın mağ^cad-ı bīmārdan düşmüş şogulcandır
Naḥīf endāmıla çıksa o derdin taşra Kālāyī

188 MK 47b, MA 42b, BV 43a, AE 42a, YB 69a, TT 58a

189 MK 47b, MA 42b, BV 43a, AE 42a, YB 69a, TT Yok

² ol : o MA

190 MK 47b, MA 43a, BV 43a, AE 42a, YB 69b, TT Yok

* Başlık : Kıt^ca-i Hicviyye Der-Haqq-ı Kālāyī Efendi YB² düşmüş : çıkmış AE, YB // endāmıla : endām ile YB

191

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Şimdi meydān-ı taşallüfde süpürge satıyor
Boğçasın alıp o Kıbtî yapılı Kālāyî
- 2 K̄or gibi kelle-i k̄iri başayım fālyasına
Patlasın āteş alıp Top K̄apılı Kālāyî

192

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Şimdi k̄ādî oldu Kālāyî bıraktı boğçayı
Beslemezmiş ol ħar-ı nā-dānı ħammāliyesi
- 2 Eyleyip aḥkām-ı şer^cî nāsiye? bey^c men yezîd
Ba^cd-ez-în besler faḳîri belki dellāliyesi

193

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Kālāyî sen ki küsec-i şeytān-ı şaḳatsın
Aldatma müşterîleriñi pendimi işit
- 2 Alışverişde sencileyin ħilekār idi
Kibritci oldu şimdi kumaşçı köse çıfıt

191 MK 48a, MA 43a, BV 43b, AE 42a, YB 69b, TT 58b

¹ alıp : atıp TT² k̄iri : k̄irimi YB / başayım : başma AE; başıp YB

192 MK 48a, MA 43a, BV 43b, AE 42a, YB 69b, TT 58b

¹ boğçayı : boğçayı TT; boğça YB / beslemezmiş : bilmemiş TT; bilmezmiş MA² bey^c : bili TT // dellāliyesi : dellāliyyesi TT

193 MK 48a, MA 43a, BV 43b, AE 42a, YB 70a, TT 58b

¹ aldatma : aldanma TT

194

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Germi-i bāzār-ı hicvîñ var bugün Kālāyiyā
Zarṭa çeksin müşterî yelpāze lâzımdır saña
- 2 Ölçüsün kırımle tahmîn et metā^c-ı nazmıñıñ
Sen kumaşcısın Refî^c endāze lâzımdır saña

195

VE LEHU

mefā^cilūn fe^cilātūn mefā^cilūn fe^cilūn

- 1 Metā^cın ögmege başlar çıkarmadan evvel
Kumaşcıya deseler boğçadan alaca çıkar
- 2 Eliñ sözüyle benim kîr-i hicvime şarılıp
O bir eşek delidir zır deseñ ağaca çıkar

196

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Şi^cri Kālāyî Kitābî'den mi taḥşîl eylemiş
Bakmaz ol fenden kitāba ṭab^cı hem bigānedir
- 2 Pîşe-i hicvinde şîr-i bîşe-i endîşeyi
Hırsa beñzetmiş o maymūn çehreli çengānedir

194 MK 48a, MA 43a, BV 43b, AE 42b, YB 70a, TT 58b

195 MK 48a, MA 43a, BV 43b, AE 42b, YB 70a, TT 58b

² benim : YB nüshasında yoktur. / şarılıp : şarılır MA // zır : zır MA, YB

196 MK 48a, MA 43a, BV 43b, AE 42b, YB 70a, TT 58b

² Pîşe-i hicvinde : Pîşe-i hicv MK / bîşe-i : pîşe-i TT

197

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Fünün-ı hîle taḥşîl etdi Kālāyî bedestānda
Kitābî'dir kitābı ḥ^ıāceḡî'dir ḥ^ıācesi anda
- 2 Murād-ı Sa^cdi-i merḡūmı ol dellāl-ı bî-māye
Çiçeklidir şanır vaşf-ı çemen görse Gülistān'da

198

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 N'ola Kālāyî-i cüzām daḡı
Olsa ḡaḡkımda yāve-senc-i sūḡan
- 2 Saḡti-i kîr-i hicvimiz ma^clūm
Sürtünür aña her g..ü gicişen

199

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Köse Kālāyî kör dediyse baña
Baḡ o ḡod-bîn içün neler derler
- 2 Göz yumup kîr-i hicvi şaldım aña
Çünki kör bulduḡun s..er derler

197 MK 48a, MA 43b, BV 43b, AE 42b, YB 70b, TT 58b

² Murād-ı : Murādı BV, AE, YB

198 MK 48b, MA 43b, BV 44a, AE 42b, YB 70b, TT 59a

¹ Kālāyî-i : Kālāyî BV/ cüzām : ḡuddām AE // olsa : ola TT² hicvimiz : hicvimize TT // g..ü : kūnu MA, BV

199 MK 48b, MA 43b, BV 44a, AE 42b, YB 70b, TT 59a

¹ kör dediyse : gördüyse TT² yumup : yuyup TT

200

VE LEHU

fe^ˆilātün mefā^ˆilün fe^ˆilün

- 1 Lāleden söz açınca Kālāyī
Diñlenilmez çiçekciyim dedigi
- 2 Bağçeye fişkı taşıyor ammā
Boğcadandır kumaşcınıñ yedigi

201

VE LEHU

mefā^ˆilün fe^ˆilātün mefā^ˆilün fe^ˆilün

- 1 S..erdi tazeligiñde seni ^ˆArab tācir
Kumaşçı kim dedi saña o nābe-kāra s..il
- 2 Çiçekcilikle bu yıl Fārisi^ˆ'ye meyl etdiñ
Birazca terbiye etsin ^ˆAcem behāra s..il

202

VE LEHU

fā^ˆilātün fā^ˆilātün fā^ˆilātün fā^ˆilün

- 1 Nüşhasın başıñda taşırsın Refi^ˆā lāleveş
Tarh edip her yıl çiçek vaşında bir manzūmeyi
- 2 Sen de hālā meyl-i māder-zād var a şikūfeye
Bağçevān Marķo mu s..miş vālideñ merhūmeyi

200 MK 48b, MA 43b, BV 44a, AE 42b, YB 70b, TT 59a

² Boğcadandır : Boğcadandır BV, AE

201 MK 48b, MA 43b, BV 44a, AE 43a, YB 70b, TT 59a

¹ tazeligiñde : tazelikte BV

202 MK 48b, MA 43b, BV 44a, AE 43a, YB 71a, TT 59a

¹ başıñda : başında AE² Marķo : Marķom YB

203

VE LEHU

mefā^c ilün fe^c ilātün mefā^c ilün fe^c ilün

- 1 Çiçekcilikde dü renge verip direng Refi^c
İki şikūfeyi yek-digere bitişdirmiş
- 2 Babası kabrine fişkı döküp soğan gömerek
O zırdeli bir eşek lālesi yetişdirmiş

204

VE LEHU

mef^c ulū fā^c ilātū mefā^c ilū fā^c ilün

- 1 Taşar başında lāle çiçekci Refi^c bak
Dīvāneler cemā^c atiniñ ser-firāzına
- 2 Vaşfin müselsel eyler iken başına uruñ
Geçsin şarıkla lāle deliniñ boğazına

205

VE LEHU

fe^c ilātün mefā^c ilün fe^c ilün

- 1 Beni hicv etdiñ ey Çiçekci Refi^c
Bilmediñ mi cevāba kâdir idim
- 2 Sen yeñi bağçe handekinde henüz
S..işirdiñ ben eski şā^c ir idim

203 MK 48b, MA 43b, BV 44a, AE 43a, YB 71a, TT 59a

¹ çiçekcilikde : çiçilikde TT // bitişdirmiş : yetişdirmiş TT² zırdeli : zırdeli MA, BV

204 MK 49a, MA 44a, BV 44a, AE 43a, YB 71a, TT 59b

² Vaşfin : vaşfıñ MA

205 MK 49a, MA 44a, BV 44b, AE 43a, YB 71a, TT 59b

¹ çiçekçi : çiçegi TT // cemā^c atiniñ : cimā^c ınıñ TT² Sen yeñi bağçe : bağçeniñ YB / henüz : sen ki henüz YB

206

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Refi^c bağçelerde gezerdi oğlan iken
S..ilmedim der imiş tazelik zemânında
- 2 Havuçla aldayarak bağçevânlar ol deliyi
Kazıklamışdı Çevi-zâde büstânında

207

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 Bilmem Refi^c lāleci midir kumaşçı mı
Gāhī çiçekli gezdirir elde gehī çiçek
- 2 Ma^ccūnu yutduğun unutup meclise şorar
Tiryākidir ne boğ yedigin bilmiyor köpek

208*

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

- 1 Begenmez kendiniñ hicvinden özge hīc bir mazmūn
Refi^c-i herze-ğ^v āra söylenilse hezl-i gūnā-gūn
- 2 O tiryākī yemezse kendi neccsin aña vermez keyf
Şıçan boğu gibi efyūn kedi boğu gibi ma^ccūn

206 MK 49a, MA 44a, BV 44b, AE 43a, YB yok, TT 59b¹ tazelik : tazelikte BV**207 MK 49a, MA 44a, BV 44b, AE 43a, YB 71a, TT 59b**¹ lāleci midir kumaşçı mı : kumaşçı mıdır yoksa lāleci mi YB // gehī : gāhī MA² Ma^ccūnu : Ma^ccūn BV / unutup : unuttur YB**208 MK 49a, MA 44a, BV 44b, AE 43b, YB 71b, TT 59b**¹ hīc : ğayrı YB / mazmūn : mazmūn MA // söylenilse : söyletilse TT² aña vermez : vermez aña YB / boğu : boğ TT

209

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 ^cAklı gitse n'ola Kālāyi-i tiryākīniñ
Deli baldan yoğururmuş yedigi ma^ccūnu
- 2 Berş-i mekrūhunu parmakla ezerken görse
Boğun eller deli ta^cyīb eder ol ma^ccūnu

210

VE LEHU

mef^cülü fa^cilātü mefa^cilü fa^cilün

- 1 Şandım görünce kül kedisi tutdu bir şıçan
Oğlun alıp Refi^c-i muḥarrā kucağına
- 2 Berşin yedikce keyfi boğ oldu meger çocuk
Hāvrüz şanıp eder қақа ma^ccūn çanağına

211

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Yāve-gūsun a қумаşcı a uyuz tiryākī
Baña cerrār demişsin ne deyim baқ saña ben
- 2 Varmıyor kāra қашınмақдан eliñ ey müflis
Var dilen mesken edip menzil-i miskinleri sen

209 MK 49a, MA 44a, BV 45b, AE 44b, YB 71b, TT 59b

¹ Kālāyi-i tiryākīniñ : tiryākī-i Kālāyi' niñ YB //yoğururmuş : yoğurmuş TT / ma^ccūnu : ma^ccūn MA

210 MK 49b, MA 44a, BV 45b, AE 44b, YB 71b, TT 60a

² Hāvrüz : hāvrüz MA / şanıp : şatıp TT

211 MK 49b, MA 44b, BV 45b, AE 44b, YB 71b, TT 60a

¹ a қумаşcı a uyuz tiryākī: қумаşcı a uyuz tiryākī TT // ne deyim : ne demem AE; neyim TT

² қашınмақдан : қашınмақдан BV // miskinleri : meskenleri MK, AE

212

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Karşıda kalyonlar için yapılan havza Refi^c
Söylemiş tārīḥ zu^cmunca baḳıñ dīvāneye
- 2 Baḥr-i şī^cre ol deli boḳu ile kalyon yapıp
Ters yanından yanaşmak istemiş tersāneye

213

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Genc iken kendi gibi ber-ḥīz derdinden Refi^c
Şehr içinde kalmayıp āramı düşmüş yazıya
- 2 Muttaşıl mey-ḥāne meydānında tavşan kovmadan
Pek zebūn olmuş köpek dönmüşdü iñler tāziya

214

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Neş'et ol deñlü telāmīzine maḥlaş-nāme
Söylemekden tükenip tükürüğü ağzı kurumuş
- 2 Kalmadı var ise ta^clīm edecek ma^crifeti
Şimdi her s...mede şākirdine maḥlaş ḳor imiş

212 MK 49b, MA 44b, BV 46a, AE 44b, YB 72a, TT 60a

² Baḥr-i : Baḥre BV / kalyon : ma^ccün YB

213 MK 49b, MA 44b, BV 46a, AE 44b, YB 72a, TT 60a

¹ iken : YB nüshasında yoktur.² dönmüşdü : dönmüşdür MA, TT / iñler : inler AE

214 MK 49b, MA 44b, BV 46a, AE 44b, YB 72a, TT 60a

¹ maḥlaş-nāme : maḥlaşāne TT // ağzı : ağız TT / kurumuş : ḳurur imiş AE

215

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 Bilmem ey menhūs adın Es^cad mıdır Ğālib midir
Zātın ta^crīf kı l kimsin kime mensūbsun
- 2 Gerçi dersin şā^cirāna ben tağallüb eyledim
Pīş-i merdān-ı sūḥanda ğālibā mağlūbsun

216

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Şi^crde rıfkı-i? g..e rīşi
Ey kabūl etmeyen aḥmak gidiler
- 2 Var mı bu belde de andan ğayrı
Hic yokdan köse yegdir dediler

217

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

- 1 ^cAbdi-i Borī kim anın ṭablveş
Şīt-ı nāmın kūş kalmış şeyḥ u şābb
- 2 Şi^cr u inşası şayılmaz bā-ḥuşuş
Yapdığı tāriḥ çokdur bī-ḥisāb

215 MK 49b, MA 44b, BV 46a, AE 45a, YB 72b, TT 60b

¹ kime : kim MA, TT

216 MK 49b, MA 44b, BV 44b, AE 43b, YB 72a, TT 60b

¹ g..e : kūna MA, YB

217 MK 50a, MA 44b, BV 44b, AE 43b, YB 72b, TT 60b

¹ ^cAbdi-i Borī : ^cAbdi Borī-i BV // Şīt-ı nāmın : Şīt u nāmın YB² Şi^cr u inşası : Şi^cr inşası TT

218

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Uydu hiffetden Deli ^cĀbid hevā-yı nefsine
Etdi Vehbi'yle Sürürî'ye nifâkın der-miyân
- 2 Taşıyıp yalılara mazmūn-ı zârta hicvini
Yeldi gezdi rûy-ı deryâda mişâl-i yelkovân

219

VE LEHU

mefā^cilūn mefā^cilūn mefā^cilūn mefā^cilūn

- 1 Delî ^cĀbid ki Vehbî-zāde dalkāvuqlarındandır
Başında olsa da şarık anıñ şarıklandırandır
- 2 Yumurtaşına varınca yedirse n'ola mün^cimdir
Huşûşen satın almaz köydeki tavuqlarındandır

220

VE LEHU

fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilātūn fe^cilūn

- 1 Vehbi-zāde konağında Deli ^cĀbid dögülüp
Başı sürtüldü o dergâhıñ eşigi taşına
- 2 Yağdı s..ler gibi ser-deste t....lar gibi taş
Çok belâ geldi habîşin g.. ucundan başına

218 MK 50a, MA 45a, BV 44b, AE 43b, YB 72b, TT 60b

¹ hiffetden : hakkında TT // nifâkın : nifâkıñ BV

219 MK 50a, MA 45a, BV 45a, AE 43b, YB 72b, TT 60b

² köydeki : evdeki AE

220 MK 50a, MA 45a, BV 45a, AE 43b, YB 72b, TT 60b

221

VE LEHU

mef[°]ülü mefā[°]ilü mefā[°]ilü fe[°]ülün

- 1 Şol köfte-ğor-ı süfre-i yārān Deli [°]Ābid
Şaklardı cününun ki demezdi budalāyım
- 2 Meydānda olup baldırı çıplaqlara yoldaş
[°]Aqlınca demiş ben de қоşayım bud alayım

222

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

- 1 Deli Sa[°]id'in olup [°]entarişi fersüde
Hem eskimiş idi başındaki қабāca şarık
- 2 Varıp demiş yeñi geldikde Ka[°]be Mollası
Serāydārıñ olam ver baña alāca şarık

223

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Gülşen-ārā-yı rü'üs oldu behār-ı ferzend
[°]Ali Qūşī-i zemāndır aña sābāş olsun
- 2 Çünkü var bunda o çengāne Qara [°]Abdullah
Hey efendi ne olur bir de kızılbaş olsun

221 MK 50a, MA 45a, BV 45a, AE 43b, YB 73a, TT 61a

¹ bñdalāyım : bñd alayım BV

222 MK 50a, MA 45a, BV 45a, AE 44a, YB 73b, TT 61a

¹ eskimiş idi: eskitmiş idi TT; eskimişdi YB / başındaki : başa sardığı YB² Serāydārıñ : şarābdārıñ YB

223 MK 50b, MA 45a, BV 45a, AE 44a, YB 73a, TT 61a

224

VE LEHU

mef[°]ülü fā[°]ilātü mefā[°]ilü fā[°]ilün

- 1 Bulmuş imāmlar iki seḥḥāḳadan vücūd
Zen-pārelıkde anlar anıñçün be-nām olur
- 2 Zen-düstān cemā[°]ati añlar ki iki a.
İmlāda muttaşıl yazılınca imām olur

225

VE LEHU

mef[°]ülü fā[°]ilātü mefā[°]ilü fā[°]ilün

- 1 Da[°]vet kılıp evine ḥaṭībı demiş imām
Gel bāde içelim hele gör bezmgāhımı
- 2 Meclisde [°]avratın s..ip evvel dedi ḥaṭīb
Doldur imām sen bilirim ben günāhımı

226

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

- 1 Maḥzarāndan Uzun Aḥmed ederek ṭül-ı emel
Aña maṭlabcılık olmuş idi çokdan maṭlab
- 2 Çünkü ehliyyeti yokdur kalem-i şun[°]-ı Ḥudā
Ḥarf-i “ṭā”ya ḥareke koydu kim oldu maṭlab

224 MK 50b, MA 45a, BV 45a, AE 44a, YB 73a, TT 61a

¹ anlar : bunlar MA, BV, AE, YB, TT

225 MK 50b, MA 45b, BV 45a, AE 44a, YB 73b, TT 61a

² [°]avratın : [°]avratıñ AE / s..ip : sögüp BV // bilirim ben : ben bilirim BV

226 MK 50b, MA 45b, BV 45b, AE 44a, YB 73b, TT 61a

¹ ṭül-ı : MA nüshasında yoktur. // maṭlabcılık : maṭlabcılık MA

227

VE LEHU

fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilün

- 1 Berber İbrāhīm Ağa'nın belde-i Eyyüb'de
Kıl dükânından nazar deryâya gezme serseri
- 2 Nâ-tırâş âdem bulunmaz bunda aḥbâb ehl-i dil
Baş urup seyre gelirken kılbarâkdan müşteri

228

VE LEHU

fe[˘]ilātün mefā[˘]ilün fe[˘]ilün

- 1 Beni azârlar bacağısız ağa
Niçün etdiñ deyü heves tütüne
- 2 Bir karış boyu var s..im gibice
Şoکارım kendini itiñ g..üne

229

VE LEHU

fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilün

- 1 Öksüz Aḥmed mâderiyle eyledi [˘]azm-i Dımışk
Etmesin mi bu vilâyetde yıkıldı ḥānesi
- 2 Anda biñ zaḥmetle ḥālâ bir ögey baba bulup
Dermendiñ Şām'a varınca s..ilmiş anası

227 MK 50b, MA 45b, BV 45b, AE 44a, YB 73b, TT 61a

² aḥbâb : herkes YB // kılbarâkdan : tâ irākdan YB

228 MK 50b, MA 45b, BV 45b, AE 44a, YB 73b, TT 61b

¹ azârlar : tekdîr eder YB² var : AE nüshasında yoktur. / kendini : kendüsün MA, BV, AE, YB, TT

229 MK 51a, MA 45b, BV 45b, AE 44b, YB 74a, TT 61b

¹ Aḥmed : Aḥmak MA² zaḥmetle zaḥmet ile AE / : ḥālâ AE nüshasında yoktur.// Dermendiñ : Dermendin TT

230

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Kõmşumuzda var idi bir çocuk oldu telef
Eşk-zâr idi ki boş durmaz idi bî-çâre
- 2 Getirip kendiye muğlim eve celb eyler idi
Babasıçün karı anası için zen-pâre

231

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Ol kadar kurdu derûnunda binâyı süfehâ
Ki harâm akçelerin üstalara kapdırıyor
- 2 Hânesinde yogise dülger işi ez-cümle
Getirip kâlfayı âhûrda g..ün yapıdırıyor

232

VE LEHU

mef[˘]ülû mefâ[˘]ilü mefâ[˘]ilü fe[˘]ülün

- 1 Envâ[˘] -ı ma[˘]âyible bak ol kaḥbe fuzûluñ
Engüşt-i cüzâmındaki elmâslı yüzükdür
- 2 Başî kel imiş kaşı dökülmüş gözü şâşî
Yüzler buruşuk burnu yarık ağzı büzükdür

230 MK 51a, MA 45b, BV 46a, AE 45a, YB 74a, TT 61b

¹ Kõmşumuzda var idi bir çocuk oldu telef : Kõmşumuzda bir oğlancık var idi oldu telef MK, MA, BV, AE, TT (Bu nüshalardaki bu mısra vezne uymamaktadır.)/ Kõmşumuzda : Karşımızda BV

² karı : karılar MA, YB / anası için : anasıçün MA, BV, YB

231 MK 51a, MA 45b, BV 46a, AE 45a, YB 74a, TT 61b

¹ üstalara : üstaların TT

232 MK 51a, MA 46a, BV 46a, AE 45a, YB 74a, TT 61b

¹ ma[˘]âyible : ma[˘]âyib ile YB / ol : YB nüshasında yoktur.

² yüzler : yüzü AE, YB / yarık : yırtık YB

233

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Çok çift vardı vebādan kaçıp İncir kuyuna
Ki Yehūd öyle yere bī-hude mā'il olmaz
- 2 Anlar ol țarafā gürūh-ı mütē[˘] nadır kim
Ölümü görmeyicek sıtmaya qā'il olmaz

234

VE LEHU

fe[˘]ilātün mefā[˘]ilün fe[˘]ilün

- 1 Otururken Dib oğlu meclisde
Oşurup bakmış ardına o denī
- 2 Hacletın def[˘] içün demiş zurefā
Kalk a kāfir babañ çağırdı seni

235

VE LEHU

mefā[˘]ilün fe[˘]ilātün mefā[˘]ilün fe[˘]ilün

- 1 Demiş Dib oğlu benim ibn-i Zi'b idi künyem
Galať edip cūhelā zi'bi dib okur her bār
- 2 Yalan degil ki g..ü boķlu ibne kāfir iken
Habişe raġbet ederler köpekde kırt g..ü var

233 MK 51a, MA 46a, BV 46b, AE 45a, YB 74b, TT 61b

¹ vardı : var idi TT² anlar : otur TT / mütē[˘] nadır : mütē[˘] anniddir MA, TT// görmeyicek : görmeyince TT / sıtmaya : istemeye : TT

234 MK 51a, MA 46a, BV 46b, AE 45a, YB 74b, TT 61b

235 MK 51a, MA 46a, BV 46b, AE 45a, YB 74b, TT 62a

¹ zi'bi : di'bi MA / künyem : laķabım YB² boķlu : kırtlu AE, YB, TT // kırt : BV nüshasında yoktur.

236

VE LEHU

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dib oğlu arımıñ utusun yap deyü varıp
Evvel düzüldü kendi uyumcu düz oqluna
- 2 Mîrâşdır pederden ebânet o hîze kim
Vaqtî ile babası s..ilmiş öz oqluna

237

VE LEHU

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Kâfir Dib oğlu kim o tahâretsiz ibneyi
Kim s..di ise münfa' il oldu edâsına
- 2 Şarı şakal degil çeñesinde anı s..en
Almış g..ündeki bou çalmış liâsına

238

VE LEHU

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Bir °Arab-gîrli gavur arısı adı Erini
Ermeni oqlanına vardı ki buldu erini
- 2 Eri mekr u hile gitdikde s..iş-hânesine
Girmeden fercine kîri dedi zibiñ Erini

236 MK 51b, MA 46a, BV 46b, AE 45b, YB Yok, TT 62a

237 MK 51b, MA 46a, BV 46b, AE 45b, YB 74b, TT 62a

² degil : TT nüshasında yoktur.

238 MK 51b, MA 46a, BV 46b, AE 45b, YB 75a, TT 62a

¹ gavur: kâfir TT / adı : nâmı MA, BV, TT

239

VE LEHU

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Her ot kökünü şanma şabībā ki geberdir
Bīmāra şaқın қargabūken verme geberdir
- 2 S..mek seni erlikle olur lāfla olmaz
Ey қoca қarı şanma ki her ehl-i gep erdir

240

VE LEHU

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ben vilāyetde g.. içün şıyırırdım celқı
Etmedim لرقنى bir kerre tahayyül a..ıñ
- 2 Hāhiş-i kūnla İstanbul'a dar düşdüm līk
Ermedim şenligine hayf çukur hāmmāmıñ

241

VE LEHU

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Livāta gerçi her germābesinde var Sitanbul'ıñ
Huşuşen kim begāyet rāygān hāmmām-ı mehterde
- 2 Meçikler gibi қaldırılmış başın s..ler ki nevbetle
S..er dāvul gibi g.. muğlimān hāmmām-ı mehterde

239 MK 51b, MA 46b, BV 46b, AE 45b, YB 75a, TT 62a

¹ şanma şabībā ki geberdir: AE nüshasında yoktur. / şabībā : şayyibā TT // şaқın : şaқıñ MA /

қargabūken: қарқabūken MK, MA, BV, YB, TT

² erlikle : erlige TT / lāfla : lāf ile BV, AE

240 MK 51b, MA 46b, BV 47a, AE 45b, YB 75a, TT 62a

¹ şıyırırdım : şarardım TT² kūnla : g..le TT

241 MK 51b, MA 46b, BV 47a, AE 45b, YB 75a, TT 62a

¹ kim : ki YB² Meçikler : çomaklar YB; çiçekler TT / қaldırılmış başın s..ler : қaldırılmış s..in baş YB / başın: basın MA

242

VE LEHU

fā[˘]ilātūn fā[˘]ilātūn fā[˘]ilātūn fā[˘]ilūn

- 1 Şiddet-i sermāda girdikce kızar g..e zeker
Kim s..iñ tennūridir gūyā kış eyyāmında g..
- 2 Faşl-ı deyde cān ışınmaz Edrene şehrine tā
S..medikce bi'z-zarūr oğlanlı hāmmāmında g..

243

VE LEHU

mefā[˘]ilūn fe[˘]ilātūn mefā[˘]ilūn fe[˘]ilūn

- 1 Ahāli-i Dimetoka sesin çıkarmayarak
Çekince halvete dellāk-ı nāzik-endāmı
- 2 [˘]Aceb mi gelse Memālik'den aña muğlimler
Duyuldu [˘]ālemyāna fısıltı hāmmāmı

244

VE LEHU

fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilātūn fe[˘]ilūn

- 1 S.. lu[˘]āb-ı kes ile def[˘]-i yübūset eyler
S..me g.. yollama ol teşneyi Qurudere'ye
- 2 Olsun evlād-ı sefid al a.ı yumru [˘]avrat
O s..iş akce bırakmak gibidir hūmbaraya

242 MK 52a, MA 46b, BV 47a, AE 45b, YB 75b, TT 62a

² ışınmaz : ışıtmaz TT // s..medikce: s..dikce TT

243 MK 52a, MA 46b, BV 47a, AE 46a, YB 75b, TT 62b

244 MK 52a, MA 46b, BV 47a, AE 46a, YB 75b, TT 62b

¹ yübūset : yebūsu YB² hūmbaraya : kumbaraya YB

245

VE LEHU

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sen de g.. s..me benim gibi büyük ise s..iñ
 Kız dağı etmez taḥammül saña besdir tāze dul
- 2 Anı bir qarış bacaklı qarıcıklar bel' eder
 Kāmet-i kiriñde ey tāt olsa bir endāze tül

246

VE LEHU

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Yola kalkıp uzadım başımı yaş etdi maṭar
 Bir g..e s.. şokulur gibi şokuldum dereye
- 2 Tenim ışlandı ser-ā-pā ki cünüblük gidiyor
 İşimiz qaldı faḫaṭ mazmaza vü ğarğaraya

247

VE LEHU

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Kāni' im celḫla da'im ne livāṭa ne zinā
 G..e ben tükşügüm atmam a.a carṭa çekerim
- 2 Etdim ol kūna tacalluḫla taḥalluḫ ki qaṣan
 Süfte şābūnu görürsem aña qalkar zekerim

245 MK 52a, MA 46b, BV 47a, AE 46a, YB Yok, TT 62b

¹ benim gibi büyük ise : büyük ise benim gibi AE

246 MK 52a, MA 47a, BV 47a, AE 46a, YB 75b, TT 62b

² mazmaza vü ğarğaraya : mazmaza-i ğarğaraya TT; mazmaza vü ğarğaraya MA

247 MK 52a, MA 47a, BV 47b, AE 46a, YB 76a, TT 62b

¹ celḫla : celḫa BV; celḫ ile YB² kūna : g..e BV // süfte : suḫte AE, YB; TT nüshasında yoktur.

248

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Dinçdir evlilerin kîrinden
Hâdişem olduğu için erken
- 2 Tîz de yatmaz gice ammâ ki yine
Her şehergâhda kâkâr erken

249

VE LEHU

fe^cilātün mefâ^cilün fe^cilün

- 1 Birbiriyle çatışmış iki köpek
Yoluñ üstünde kim yokuşdur bu
- 2 Gerginirdi gelip üçüncü dedim
S..iş arasına şokuşdur bu

250

VE LEHU

fe^cilātün mefâ^cilün fe^cilün

- 1 Çokdur ağıyar şol kadar kim eger
İte taş atsalar rakîbe deger
- 2 Devr-i hâliñde engele ne olur
İt ölür mü üzüm zemânı meger

248 MK 52b, MA 47a, BV 47b, AE 46a, YB 76a, TT 62b

² şehir-gâhda : şehirde gâhda MA

249 MK 52b, MA 47a, BV 47b, AE 46a, YB 76a, TT 62b

¹ Yoluñ : yolunda BV, AE² arasına : arasına denir YB

250 MK 52b, MA 47a, BV 47b, AE 46b, YB Yok, TT 63a

¹ eger : anıñ BV, AE² hâliñde: hâliñde MK, MA, TT; ^câlemde AE

251

VE LEHU

fā^ˆilātūn fā^ˆilātūn fā^ˆilūn

- 1 Merkeb üzre yükledirler tenbelīt
Eyler āsāyişle ^ˆav ^ˆav tenbel it
- 2 İstirāḥāt çünki tenbellikdedir
Sen beni Yā Rab hemīşe tenbel it

252

VE LEHU

fe^ˆilātūn mefā^ˆilūn fe^ˆilūn

- 1 Ey ödünç isteyen kişi benden
Alma dersem daḥı bir aḳce saña
- 2 Efḳar eyler seni benim baḥtım
Edemezsin edā o dīni baña

253

VE LEHU

fā^ˆilātūn fā^ˆilātūn fā^ˆilātūn fā^ˆilūn

- 1 İntisābım var ricāl ile kibār-ı ^ˆaşra kim
Dergeh-i ^ˆālīleridir kıble-i ehl-i niyāz
- 2 Secde-i şükr etmezim lakin görüp iḥsānların
Şanki ḳaldım iki cāmi^ˆ arasında bī-nemāz

251 MK 52b, MA 47a, BV 47b, AE 46b, YB 76a, TT 63a

¹ yükledirler : yüklüdür baḳ YB² istirāḥāt : istirāḥāt MA // it : kafiyyeden dolayı “etmek” yerine “itmek” olarak kullanılmıştır.

252 MK 52b, MA 47a, BV 47b, AE 46b, YB 76b, TT 63a

253 MK 52b, MA 47b, BV 47b, AE 46b, YB 76b, TT 63a

254

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Bön idim ben de bunda öğrendim
Şu^carādan birazca kūrñāzlık
- 2 Kışda maḥcūb idim efendimden
Şimdi açıldım isterim yazlık

255

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

- 1 Kām-yāb olmaya mı dergeh-i şadr-ı Rūm'a
Kaşd-ı maṭlabla Sūrūrī ne zemān şaldırsa
- 2 O getirdi қолun İstanbul'a Anadolu'dan
Ne olur manşıbımı Rūmeli'ye қaldırsa

256

VE LEHU

fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

- 1 Nīk-ḥiṣārı alıp tarīkımda
Avn-i Ḥaḳ erdi maṭlaba yetdim
- 2 Asker-i himmet-i şehen-şeh ile
Düşmenāndan palanḳa fetḥ etdim

254 MK 53a, MA 47b, BV 48a, AE 46b, YB 76b, TT 63a

255 MK 53a, MA 47b, BV 48a, AE 46b, YB 76b, TT 63a

¹ şadr-ı Rūm'a : şadrda yine YB // maṭlabla : maṭlabıñ MA

² İstanbul'a Anadolu'dan : İstanbul'da YB // Rūmeli'ye : Rūmeli'ne YB

256 MK 53a, MA 47b, BV 48a, AE 46b, YB 77a, TT 63a

² Düşmenāndan : Düşmāndan TT / palanḳa : palāḅa AE

257

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Ey Sürürî biribirine beni gerçi kibār
Ma[˘]rifetli kuluñuzdur deyü etdi ta[˘]rîf
- 2 Ben de dīvānım ile [˘]arz edip o şāfların
Anları pādişeh-i [˘]āleme kıldım tavşîf

258

VE LEHU

mefā[˘]ilün fe[˘]ilātün mefā[˘]ilün fe[˘]ilün

- 1 Faķîre rûzi-i rûze erişmez olmayacak
Simāṭ-ı ehl-i keremden havāle-i Ramazān
- 2 Yemek gerek yine ifṭārda Sürürî gam
Evinde çünkü bulunmaz nevāle-i Ramazān

259

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

- 1 Zannım oldur baña bir loḳma verince gerdün
İştihā kalmayıp ağızındaki dendān dökülür
- 2 Eski bir hırḳa verir kim çıfıt almaz anı
Ḳopsa bir iligi biñ ruḳ[˘]a-ı ḥirmān dökülür

257 MK 53a, MA 47b, BV 48a, AE 47a, YB 77a, TT 63a

¹ biri birine : biri birini AE / gerçi kibār : kibār gerçi MA² anları : BV nüshasında yoktur.

258 MK 53a, MA 47b, BV 48a, AE 47a, YB 77a, TT 63b

¹ Faķîre : faķîr MA / rûzi-i : revzeni TT; rûziye YB² yine : YB nüshasında yoktur.

259 MK 53a, MA 47b, BV 48a, AE 47a, YB 77a, TT 63b

¹ baña : saña AE // ağızındaki : ağızındaki AE, TT² ruḳ[˘]a-ı ḥirmān : ruḳ[˘]a-ı ḥirmān MA; ruḳ[˘]a-ı perişān YB

- 3 Dalğavukluk başıma gelse gerekdir giderek
Rîze rîze şarığım alnıma el-ân dökülür

260

VE LEHU

mef^cülü mefā^cilü mefā^cilü fe^cülün

- 1 Cā'iz ki Sürürî yine sen cā'ize kapdıñ
Erbāb-ı kerem bābına tārīḥ mi derdiñ
- 2 Baḥşişle seni beslemese böyle büyükler
Şıbyāndan a dīvāne ^caceb taşu mı yerdıñ
- 3 Yüz elli gurüş olsun alırken seni derbān
Yüz vermese de elliye verseydi ne derdiñ

261

VE LEHU

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

- 1 İrād eder şu şüret ile şekvesin faḳīr
Ey naqd-i lutfu eyleyen ehl-i deli Ğanī
- 2 Müflis mi oldu yā olacaḳ mı ki vermiyor
Taḳşıṭiñi üç eder o Sımyon kiştini
- 3 Eyler yeşil başımla o kāfir baña ezā
Emr et ki fark olunsun Emīr ile Ermenī

³ 3. beyit YB nüshasında yoktur.

260 MK 53b, MA 48a, BV 48a, AE 47a, YB 77b, TT 63b

¹ tārīḥimi : tārīḥi TT (TT nüshasında 2. ve 3. beyitler ayrılarak kıta yazılmış.)

261 MK 53b, MA 48a, BV 48b, AE 47a, YB 77b, TT 63b

¹ şekvesin : şüküfesin TT

² yā : pā MA / yā olacaḳ mı ki vermiyor : ki o ḥaḳḳım vermiyor baña YB / ki : BV nüshasında yoktur. //

Taḳşıṭiñi : Taḳşıṭimi MA, YB, TT / kiştini : deni TT (2. mısra vezne uymamaktadır.)

³ ezā : edā MA

262

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Ağrı var ıarnımda kimden ıäre-cū oldumsa der
İhtikān et etmezim başka ^cilāc etsem gerek
- 2 Bilmiyor derdim şıçayım ben hekimiñ cānına
İçmeye gitdim ki taşhīḥ -i mizāc etsem gerek

263

VE LEHU

fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilātūn fā^cilūn

- 1 Ey Sürūrī gerçi kim memşā-yı hicv ü hezlde
Boğ yediler biri biriniñ yalamışlar g..ün
- 2 Başlarına ben de Nef^cī'yle Bahāyī'niñ başıp
Herze-güyān-ı cihānı boğa başdırdım bütün

262 MK 53b, MA 48a, BV 48b, AE 47a, YB 77b, TT 63b

¹ etsem : etse TT² bilmiyor derdim : bilmiyordum TT // gitdim ki : gitmekle YB

263 MK 53b, MA 48a, BV 48b, AE 47b, YB 78a, TT 63b

¹ yediler : yemişler BV, AE

MÜFREDÂT*

1

fā[˘]ilātūn fā[˘]ilātūn fā[˘]ilātūn fā[˘]ilūn

Bir zemān Țop-hāne'de gürlerdi Vehbī Țop gibi
Şimdi boş iñler yatar Çömlekciler'de küp gibi

2

VE LEHU

mefā[˘]ilūn mefā[˘]ilūn mefā[˘]ilūn mefā[˘]ilūn

Yeniköy'de gehī yañşak olur gāhī şuşar Vehbī
İçip eski şarābı köhne mazmūnlar kuşar Vehbī

3

VE LEHU

mefā[˘]ilūn mefā[˘]ilūn fe[˘]ulūn

Verip Vehbī kızın oğlān[˘] atāya
O kızgın kışrağı s..dirdi Țaya

4

VE LEHU

mef[˘]ulū mefā[˘]ilū mefā[˘]ilū fe[˘]ulūn

Hakkımda yine añıracaķdır ürecekdir
Vehbī ne eşekdir Deli[˘] Aynī ne köpekdir

* Başlık MK : Ve lehu BV, MA, AE ve TT nüshalarında başlık yoktur. YB nüshasında bu bölüm yoktur.

1 MK 53b, MA 48a, BV 48b, AE 47b, YB yok, TT 64a

¹ iñler : inekler MA

2 MK 53b, MA 48a, BV 48b, AE 47b, YB yok, TT 64a

² şarābı : şarāb MA // mazmūnlar : mazmūnlar MA

3 MK 54a, MA 48a, BV 48b, AE 47b, YB yok, TT 64a

³ kızgın : kızgın MK, MA, BV, TT, YB / s..dirdi : çekdirdi AE

4 MK 54a, MA 48a, BV 48b, AE 47b, YB yok, TT 64a

5

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün fe^cülün

Bulur boğdan sidikden söz hemîşe

Kelâm-ı Kānî'ye hem şıç hem işe

6

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilünŞimdi g.. hūlyāsına düşmüş Refi^c-i Āmidî

Bir zemān ol dalyarak celķ āšnā-yı a. idi

7

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilün

Boğçasın atmaz kumaşcı olsa da kodu kemer

Yük degildir kendüye şırtında hāmmālın semer

8

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

Demek kim Seyyidā yolsuz delidir gelmez imlāya

Müşābihdir hūrūf-ı Seyyidā imlā-yı şeydāya

9

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün

Deliler bir yere gelmiş biri ez-cümle Selmān Beg

° Alî Beg Hāmza Beg Nu^cmān Beg Aḥmed Beg Süleymān Beg

5 MK 54a, MA 48b, BV 49a, AE 47b, YB yok, TT 64a

6 MK 54a, MA 48b, BV 49a, AE 47b, YB yok, TT 64a

⁶ hūlyāsına : sevdāsına TT / āšnā-yı : āšnā-yı BV

7 MK 54a, MA 48b, BV 49a, AE 47b, YB yok, TT 64a

8 MK 54a, MA 48b, BV 49a, AE 47b, YB yok, TT 64a

⁸ hūrūf-ı : BV nüshasında yoktur ; yazılsa AE

9 MK 54a, MA 48b, BV 49a, AE 47b, YB yok, TT 64a

⁹ Selmān : Süleymān MA // Süleymān : Selmān TT

10

VE LEHU

mef[°]ülü mefā[°]ilü mefā[°]ilü fe[°]ülünNüş etdiği cāmıñ [°]adedi altıyı geçdi[°]İşretgeh-i yārānda [°]Alī Beg yedi içdi

11

VE LEHU

fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilātün fā[°]ilün

Arnabūd'um Çak Efendi'ye cigerden yan yakıl

De neyābetle beni kādī-i şehṛ yanına kıl

12

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilünSā[°]i Maḥmūd kim eski gididir ol qocadır

Ben ululardan işitdim köpegi yol qocadır

13

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

Ummasın aḳce mü'ezzīn de aḳıp şṛ qoduğun

Māl-ı meyyit yoğise alır imāmıñ yuduğun

14

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

Şeyḥ-i me'būnu s..en ṭorlağa lāzım himmet

Ḥar düzen ādeme de yardım ederler elbet

10 MK 54a, MA 48b, BV 49a, AE 48a, YB yok, TT 64a

11 MK 54a, MA 48b, BV 49a, AE 48a, YB yok, TT 64a

12 MK 54a, MA 48b, BV 49a, AE 48a, YB yok, TT 64a

13 MK 54b, MA 48b, BV 49a, AE 48a, YB yok, TT 64a

¹³ aḳıp : alıp MA, BV, AE // yoğise: yok ise MA, TT

14 MK 54b, MA 48b, BV 49a, AE 48a, YB yok, TT 64a

15

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

Düşmüşüm vesvese-i vuşlatına hūlyāda

Bāri azdırsa düşümde beni Şeytān-zāde

16

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

Kelle-i külle-i kīre dayanır ğavġāda

Şan Vadīn kal^casıdır dünbe-i Neşli-zāde

17

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

G..üne sīhle dürtünce yobāz geldi çışı

Neşli'niñ çışlisine işledi şış bitdi işi

18

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

S..emez mi nedir āyā sebep istiḥkāka

Eder ishāka eziyyet qarısı sehḥāka

19

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

Bir s..işgāha kim ديا لته gelir

Anda señ üste vü Dīb alta gelir

15 MK 54b, MA 49a, BV 49a, AE 48a, YB yok, TT 64b

16 MK 54b, MA 49a, BV 49b, AE 48a, YB yok, TT 64b

¹⁶ külle-i : AE nüshasında yoktur.

17 MK 54b, MA 49a, BV 49b, AE 48a, YB yok, TT 64b

18 MK 54b, MA 49a, BV 49b, AE 48a, YB yok, TT 64b

¹⁸ istiḥkāka : istiḥkāka MA

19 MK 54b, MA 49a, BV 49b, AE 48a, YB yok, TT 64b

¹⁹ s..işgāha : s..iş-ḥāne BV, AE // vü : TT nüshasında yoktur. (1. mısra vezne uymamaktadır.)

20

VE LEHU

fe^cilātün fe^cilātün fe^cilātün fe^cilün

Bak şu mehter başı süflîniñ o şişmān piçine

Bir davul örtüsü çahşūr geçirmiş kıçına

21

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

S..er analarını her gelen muħallebici

Olur zinā yoķuşunda çocuk maħalle piçi

22

VE LEHU

fā^cilātün fā^cilātün fā^cilātün fā^cilünTıfl iken yef^cillenip? genc irisiyken bel başan^cAn-karīb olmaķdadır kādī-ı şehr-i Elbişān

23

VE LEHU

mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilün mefā^cilünG..üñ kıllanmış oĝlān yol dedikce ol ^cinād etdi

O pušta söylemekden muĝlimiñ aĝzında tüy bitdi

24

VE LEHU

mefā^cilün fe^cilātün mefā^cilün fe^cilün

Degil g..üñ eyüsü ol ki hem-çü günbed olur

Mişāl-i kıbbe cesāmet bulunca gün bed olur

20 MK 54b, MA 49a, BV 49b, AE 48b, YB yok, TT 64b

21 MK 54b, MA 49a, BV 49b, AE 48b, YB yok, TT 64b

22 MK 55a, MA 49a, BV 49b, AE 48b, YB yok, TT 64b

23 MK 55a, MA 49a, BV 49b, AE 48b, YB yok, TT 64b

24 MK 55a, MA 49a, BV 49b, AE 48b, YB yok, TT 64b

²⁴ eyüsü : eyü BV / günbed : gümbed AE

25

VE LEHU

mef[˘]ül[˘]ü fā[˘]ilāt[˘]ü mefā[˘]il[˘]ü fā[˘]ilün

S..mek gerek kararı deñiz etme bunda şek
G.. s.. değil midir domalıçla semā direk

26

VE LEHU

mefā[˘]ilün mefā[˘]ilün fe[˘]ülün

G..ü gördü s..imden şalya akdı
S..iş arasına balğam bıraktı

27

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

˘Aklımlı aldı delikanlılarıñ cilvelisi
Sevdiğim bir deli g.. ben dağı bir g.. delisi

28

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

Ele verme baña ver dedim aña
Ben öğüt verdim o g.. verdi baña

29

VE LEHU

fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilātün fā[˘]ilün

Żarṭa-i kūna eder isrāf-ı celḳ-i bī-şümār
Kīr-i bī-kārım gibi yokdur sefīh-i rüzgār

25 MK 55a, MA 49a, BV 49b, AE 48b, YB yok, TT 64b

26 MK 55a, MA 49b, BV 50a, AE 48b, YB yok, TT 64b

²⁶ Bu beyit TT nüshasında yoktur.

27 MK 55a, MA 49b, BV 50a, AE 48b, YB yok, TT 64b

28 MK 55a, MA 49b, BV 50a, AE 48b, YB yok, TT 64b

29 MK 55a, MA 49b, BV 50a, AE 48b, YB yok, TT 64b

30

VE LEHU

fa[˘]ilātün fa[˘]ilātün fa[˘]ilātün fa[˘]ilün

Kırım ile hoş geçindi kün-ı hîz andan beri

˘Aķıbet öldü s..im g.. kaldı hālā dipdiri

31

VE LEHU

mefā[˘]ilün mefā[˘]ilün mefā[˘]ilün mefā[˘]ilünRaķīb s.. ne herze yerse ey[˘] aşık aña sen de

Ye ye ye ye ye ye ye ye ye ye ye ye ye ye ye ye

32

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilünEylemişdir köpeğin[˘] ömrü kızanlıkda güzār

Dönmüş Eski Zağara mastı bacaklı ağyar

33

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilün

Sözümü diñlemez āh etme raķībā derken

Uluyu qalmış ulu pendini gūş eylemeyen

34

VE LEHU

fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilātün fe[˘]ilünMüdde[˘] imiz kudurup dağlara düşdüyse ne ğam

İtiñ ayağını taşdan mı esirger ādem

30 MK 55a, MA 49b, BV 50a, AE 48b, YB yok, TT 64b

31 MK 55b, MA 49b, BV 50a, AE Yok, YB yok, TT 65a

³¹ aña sen de : aña de sen MK, BV; sen aña de MA // ye: TT nüshasında 7 tane ye yok.

32 MK 55b, MA 49b, BV 50a, AE 50a, YB yok, TT 65a

³² kızanlıkda : karanlıkda AE, TT

33 MK 55b, MA 49b, BV 50a, AE 50a, YB yok, TT 65a

³³ raķībā : AE nüshasında yoktur.

34 MK 55b, MA 49b, BV 50a, AE 50a, YB yok, TT 65a

35

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

Zāhid olsam der imiş vāriş-i pā-pūş-ı peder

Na[°]lını çekmeye ölmüş eşek ister o meger

36

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilün

Unutmuş aşcı biraz tuz getir şu balığa ek

Yemek yemek ne demek bî-nemek olunca semek

37

VE LEHU

mefā[°]ilün fe[°]ilātün mefā[°]ilün fe[°]ilünKıtāl-i [°]asker-i sevdāna ben ki yol bulayımEger yüz aklıgı etmez isem [°]Arab olayım

38

VE LEHU

fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilātün fe[°]ilün

Sevdigim muğ-beçedir bāğda şarım sağ olsun

Sebzecik verdi baña bāğda şarımşag olsun

Temām Şod*

Fî-11 Recep 1252

³⁵ eşek : atıfı BV

35 MK 55b, MA 49b, BV 50a, AE 50a, YB yok, TT 65a

36 MK 55b, MA 49b, BV 50a, AE 50a, YB yok, TT 65a

37 MK 55b, MA 50a, BV 50b, AE 50a, YB yok, TT Yok

³⁷ [°]Arab : [°]Aram MA

38 MK 55b, MA 50a, BV 50b, AE 50a, YB yok, TT 65a

* Bitiş cümlesi : Temme MA, TT;

TT nüshasında; "50. defa okundu." diye bir not vardır. BV ve AE nüshalarının bitişinde Vakıf Mührü vardır. YB nüshasında herhangi bir kayıt yoktur.

SÖZLÜK

SÖZLÜK*

A

ağarmak : (T.) Ak olmak, ak duruma gelmek, beyazlanmak, aydınlanmak.

ağu : (T.) Zehir.

āḡvā : (Ar.) Delalete en çok sapan.

aḡzı bozulmak : (dey.) Küfretmek, yersiz sövmek.

aḡzı köpürmek : (dey.) Çok hiddet etmek, kudurmak.

aḡdeb : (Ar.) Kambur.

aḡlā : (Ar.) (daha, en, pek) tatlı, şirin.

aḡmak : (Ar.) Pek akılsız, sersem, şaşkın.

akāde : (Ar.) Akid, Bağlar, bağlamalar, düğümleme, sözleşmeler, nikah.

aḡdarmak : (T.) Altını üstüne getirmek.

akkām : (Ar.) Deveci, katırcı, mahmil ile hacca giden sürre alayı hizmetçisi.

aḡra : (Ar.) Başının saçı dökülmüş olan, dazlak.

aḡūr : (Ar.) Yaralayan, ısırın, azgın, kuduz hayvan.

alaca : Birkaç renkte iplikten mamul bir dokuma.

aldamak : (T.) Aldatmak, kandırmak, oyun etmek.

alıḡ : Giyecek giysi, eyer altına konulan ter bezi.

alışmak : (T.) Alevlenip, tutuşmak.

ālī : (Ar.) Yüce, ulu

amel-mānde : (Ar. Far.) İş yapmaktan kalmış, iş göremez durumda olan

anā : (Ar.) Zahmet, meşakkat, güçlük.

anafor : (Rumca) Denizde akıntının yanında veya altında onun aksine akan su.

ankebūt : (Ar.) Örümcek

arec : (Ar.) Topal, aksak.

arıḡ : Zayıf, cılız

* Sadece Türkçe arkaik kelime ve deyimlerle, divan edebiyatında sıklıkla kullanılmayan kelimeler verilmiştir.

** Bu bölümün hazırlanmasında aşağıdaki sözlüklerden faydalanılmıştır:

Devellioğlu 2001; Dilçin 1983; Kanar 1993; Komisyon 1979; Şemseddin Sami 1317; Pakalın 1993.

°asesbaşı : (Ar. T.) Yeniçeri ocağını teşkil eden ortalarından yirmi sekizinci ortanın çorbacısının adıydı. Ocaktaki resmi ve askeri vazifesinden başka şehrin asayişiyile de alakadardı.

āş-peş : (Far.) Aşçı, ahcı.

aşu : (aşı) Bir şeyden alınıp diğer bir şeye naklölunan, yabancı veya cinsi adı ağaca cinsine yakın bir ağaçtan vurulan kalem veya yaprak aşısı, muhtelif tehlikeli hastalıkların önünü almak için aşılana madde.

°aṭā : (Ar.) Bağışlama, bahşış.

°ateh : (Ar.) Bunama, bunaklık.

āteş kayığı : Eskiden üç veya dört çifte kayıklara verilen isimdi. Bu kayıklar Pazar kayıkları gibi Eminönü'nden Boğaziçi'ne işler, yük ve adam taşırlardı.

°atīḡ : (Ar.) Eski, hür, güzel, genç kız, asil, Hz. Ebu Bekir'in lakabı.

ayaḡdaş : İşlerini elbirliḡiyile yapanlardan her biri, arkadaş, yoldaş.

ayaḡ nā'ibī : (T. Ar.) Eskiden İstanbul'daki kadılıklara baḡlı küçük miḡyastaki hakimler hakkında kullanılır bir tabirdi. Bunlar kazaları ve salahiyetleri dahilindeki davalara baktıkları gibi memur bulundukları yerlerin idare işleriyle de meşgul olurlardı. O meyanda belediye işlerine de bakarlardı. Bu sebeple nark işlerini temin ederler, terazi işlerinde falaka ve değnek cezalarını icraya mezun bulunurlardı. İsimlerinden de anlaşıldığı vechile mıntıkaları dahilinde dolaşır, halkın esnaf tarafından aldatılmamalarını temin ederlerdi.

a°yen : (Ar.) Büyük, iri gözlü adam, bakılan yer, çok açık, pek belli.

°ayḡur : Aykur, aygır

aḡher : (Ar.) Pek belli, çok meydanda, besbelli, apaçık.

B

babalık : (T.) Pederlik, üvey baba, kayın peder, baba gibi davranma.

baḡlı : (T.) Cinsi iktidarı olmayan, cinsi iktidarını kaybeden.

baḡīl : (Ar.) Hasis, cimri, tamahkar.

baḡar : (Ar.) Sığır.

baḡar kör : Gözleri sağlam gibi göründüḡü halde göremeyen. (mec.) Çok dikkatsiz kimse.

baḡlava : Hamurdan ceviz, badem veya kaymakla yapılan maruf tatlı.

bal ḡabaḡı : Tatlısı yapılan bir cins kabak. (mec.) Bir şey bilmez ukala ve ahmak adam.

balyoz : Gayet iri çekik.

barāḡ : Uzun tüylü, uzun kıllı çuka, kebe yahut at, tüylü av köpeḡi

bār-gīr: (Far.) Yük tutan, yük kaldıran, beygir, at

bāsūr : (Ar.) Mayasıl, hemoroid

bāṭıl : (Ar.) Boş, beyhude, yalan, çürük.

bāzū-bend : (Far.) Kolbağı, pazvant.

bekçilik : Bir şeyi bekleyip muhafaza etmek hizmeti.

beliñletmek : Korkutmak, ürkütmek.

ber-ḥiz : (Far.) Kalkan, sıçrayan, atılan.

berş : (Ar.) Afyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit müsekkir macun, arzu, gönül isteği.

berzah : (Ar.) İnce, uzun kara parçası, can sıkıcı yer, ölümlerin ruhlarının kıyamete kadar bulunacakları yer.

besāt : (Ar.) Düz yer, kazan, tencere gibi yayvan kap.

bet : Yüz rengi, beniz.

beygir : (Far.) Enenmiş at.

bey^c men yezīd : (Ar.) Artırma ile satış.

bībī : (Far.) Sayın bayan, hanım, ev kadını, hatun, hala.

bī-neng ü^c ār : (Far. Ar.) Namussuz, rezil, arsız.

bīše : (Far.) Orman, meşelik, sazlık.

bodur: Pek kısa boylu, boysuz, alçak ve kalınca boylu.

boğaz tokluğuna : Yalnız karnını doyurmak için ücretsiz çalışmak.

boğça : Dört köşesi bir yere gelip bağlanmak üzere eşya sarmaya mahsus dört köşeli kumaş.

boğluca bülbül : Keskin ötüşlü bir cins küçücük kuş.

boğ yemek : (dey.) Pek yakışsız bir iş yapmak.

boğ yemeniñ^c Arabca'sı : (dey.) Halt etmenin yakışsızlığı, büyüğü.

boz : Toprak ve deve tüyü renginde olan.

böcek(başı): Osmanlı'da bir zabıta amiri. Suç işleyenleri bularak suçların çeşidine göre ceza verirdi. Emri altında kadınlar ve eski suçlular çalışırlardı.

bön : Saf, ahmak.

būd : (Far.) Varlık.

buğra : Damızlık erkek deve.

buğağı : Köstek, eskiden ağır cezalı mahkumların ayağına takılan demir halka, atların ayağına vurulan demir halkalı köstek.

būqalemūn : (Far.) Bulunduğu yerin rengine giren ve böcek yiyen bir hayvan.

buymak : İnsan ve hayvan soğuktan donmak.

büdalā : (Ar.) Budala, sersem, akılsız, ahmak, bön kimseler.
büzük : Büzülmüş, kalınbağırsağın sona erdiği delik.

C

cādāloz: (Far.) Ağız kalabalığı ile herkesi susturup haksız yere hak kazanan, şarlatan.
cādū : (Far.) Cadı, büyücü, gulyabani, hortlak, çirkin kocakarı
cān-ver : (Far.) Cān-āver, canlı, yaşayan, zararlı hayvan, domuz, canavar.
cāris : (Ar.) Hırçın kadın.
cāriye : (Ar.) para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız, harpte esir düşmüş veya odalık olarak alınmış kız.
carṭa : (Ar.) (Zarta'dan) yellenme.
cavlaḳ : Çıplak, açık, tüysüz, dazlak.
cehl-i mürekkeb : (Ar.) Bilmezliğin farkında olmayan, katmerli cahillik
celd: (Ar.) Kıvrak, çabuk, pehlivan.
celḳ : (Far.) Mastürbasyon, istimna.
cendere : (Ar.) Baskı, tazyik, dar dere, boğaz. **(mec.)** sıkı ve dar yer.
cerīḥ: (Ar.) Yaralı
cerrār : (Ar.) Dilenci, arksından sürükleyen, harp aletleriyle donatılmış kalabalık ordu.
cesīm : (Ar.) İri, büyük, kocaman.
cewzā : (Ar.) İkizler burcu.
cīfe : (Ar.) Leş, laşe.
cinnēt : (Ar.) CİN tutma, delilik, çılgınlık.
cū^c : (Ar.) Açlık, aç kalma.
cūd : (Ar.) Cömertlik, el açıklığı.
curcuna : Sarhoş oyunu, yaygaralı ve gülünç hora, kavga, gürültü, rezalet
cürre : (Far.) Cesur, cüretkar, uçan her türlü kuşun erkeği.
cüzām : (Ar.) İnsan vücudunda onulmayan çibanlar ve yaralar meydana getiren miskin hastalığı.

Ç

çaḫşur : (çaḫşır, çaḡşur, çaḡşır, çaḳşur, çaḳşır) Üst donu, şalvar, bol pantolon
çāk: Sağlık, zaman , şişman, semiz, sağlıklı
çāḳāloz: Ufak toplardan birinin adıydı. “Çakanor” da denirdi. Bu toplarla çakıl atıldığı için bu ismi almıştı.
çālāk : (Far.) Çevik, eline ayağına çabuk, tez canlı olan, yol kesici, adam öldüren hırsız, yüksek yer, büyük adam.
çalıḳ : Delice hareket eden, delişmen, haşarı, yüzünde yara izi bulunan, kesik
çalḳamak : Sarsmak.
çaḫaḳ : Gözden akıp kenarlarında ve kirpiklerinde birikerek kuruyan şey.

çarık : Köylülerin giydikleri ayakkabı ki sepilenmemiş sığır derisinden yapılır, kenarlarındaki deliklere geçirilen şerit veya kınnapla ayağa bağlanır.

çārīçe : (Rusça) Rusya İmparatoriçesi, çarın eşi veya kadın çar.

çarpınmak : Vurunmak, şiddetle oynamak, helecana gelmek.

çārüb : (Far.) Süpürge

çār-sū : (Far.) Dört tarafı olan şey, pazar, çarşı

çāsār : (Kayser'den galat) Vaktiyle Türkler'ce Habsburg hanedanından gelen Viyana'da oturan Almanya İmparatoru'na verilen addır.

çedikci : Çedik denilen sarı mest ve kundurayı yapıp satan haffaf.

çeğer : Nasır

çeki : Tartı, vezin, Dört kantardan ibaret ağırlık ki odun, taş vs. tartısında kullanılır.

çekitaşı : Odun, taş vs. tartmak için kullanılan çekinin bir tarafında asılı duran ve dört kantar (250 kilo) sıkletinde bulunan ölçü taşının adıdır.

çelik çomak : Çocukların oynadıkları ma'rut bir oyun.

çelīpā : (Far.) haç, put, kavisli, kıvrık çizgi, güzellerin kakülü

çenber : (Far.) Tahtadan veya demirden yapılan daire veya halka kasnak, başa bağlanan yemeni, esirlik, bağlılık

çengāne : Kadimen Hind'den tard olunarak bir takımı Türkistan ve Rusya yoluyla, bir takımı da Mısır'dan Avrupa'ya intikal ile her tarafa yayılmış olan göçebe bir kavmin bizce musta'mil ismidir.

çerāgāh : (Far.) Hayvan otlatılan yer, çayır otlağı, mera

çerde : (Far.) Renk, yağız. **Siyeh çerde** : Kara yağız.

çerī-başı : Kıbtîler'in muhtarı hükmünde olan reislerine verilen ad.

çetele : Yazı bilmeyen ekmekçi vs. esnafın tuttıkları hesap aletidir ki, uzunlamasına ikiye ayrılmış bir çubuktan ibarettir.

çevgān : (Far.) Cirit oyununda atlıların birbirlerine attıkları değnek, ucu eğri değnek, Allah'ın ezeldeki takdiri.

çıfıt : (Far.) Yahudi.

çiçekli : (T.) Çiçekleri olan, boya yahut nakış ve oyma çiçek resminde şekilleri ve süsü olan.

çiroz : (Rumca) Uskumru balığının kurutulmuşu. (mec.) Kuru ve zayıf şahıs.

çiriş : Sarı zambak kökü unundan yapılan ciltçiler ve pabuççular tarafından mukavva ve meşin yaptırılmakta vs. işlerde kullanılan macun.

çiriş çanağı : Yapışkan ve tatsız şey.

çolak : Bir kolu sakat veya eksik olan

çolpā : (Far.) çolāhe pā) Bir ayağı sakat olan çolpa adam, Yürürken ibtida sol ayağını atan, ayak itibariyle solak, Mec. Beceriksiz, eli yakışksız ve ayağı dolaşır

çögender : Çoğundur, pancar, yer kökü, yanlış olarak havuç

çömez : Medresede talebeye ve müderrise hizmet ederek ilim öğrenen kimse, talebe yamağı.

çüb : Değnek ve tahta parçası.

çūkadār : Çuhadar, sarayın büyük memurlarından ve padişahın hizmetlerinde bulunanlardan birinin unvanıdır. Çuhadardan bozmadır.

çül : Kıldan veya yünden hayvan örtüsü.

D

dalkavuk : Eline para vs. geçirmek için yaltakçılık ve soytarılık edip kendi vekar ve haysiyetini muhafaza etmeyen adam, çanak yalayıcı.

dalkavukluk : Hinlik, soytarılık, çanak yalayıcılık

daltabān : Kopuk, züğürt, fakir yerinde kullanılır bir tabirdir. Dal, çıplak; taban da ayağın alt kısmı demek olduğu için daltaban çıplak ayaklı, ayakkabısız demektir. Sadrazam Mustafa Paşa daltaban lakabı ile şöret bulmuştur.

dālyān : Balık tutmak ve saklamak üzere deniz kenarında, koy ve boğazda sınırlanmış yer. **Dalyan gibi** : İnce ve uzun boylu, mütenasip yapılı, boylu boslu genç.

dālyāncı : Dalyanın balık avı yerinde balık avlayan balıkçı, böyle bir yerin sahibi.

dalyarak : Kaba saba, hoyrat yerinde kullanılır bir tabirdir. Dal, çıplak; yarak da erkeklik alameti olmak itibariyle dalyarak yırtık don ve pantolonlu, aletleri görünür.

dam : Tam, ev, üzeri örtülü yer, dam.

dana : İnek yavrusu.

dayak : Dayanacak değnek, asa, sopa, dögmekte kullanılan sopa, kötek, darb.

debbāğ : (Ar.) Tabak, sepici, deri terbiye eden kimse.

deccāl : (Ar.) Kıyametten az evvel çıkacak ve Hz. İsa tarafından öldürülecek olan yalancı ve zararlı şahıs, yalancı, sahtekar.

degme : Beğenilmiş, seçilmiş

delāl u ğunc : (Ar.) Naz ve eda.

derā : (Far.) Çan, çingirak.

derme çatma : Uydurma, şöyle böyle, layıkıyla olmayan, eksiği ve kusuru olan, şuradan buradan toplanmış.

dest-res : (Far.) Elerme, kuvvet ve zenginlik.

dest-res olmak : Ele geçirmek, elde etmek, erişmek.

devān : (Far.) Koşan, seğirten, hızlı yürüyen.

devlet düşkünü : (Ar. T. Dey.) Bolluk ve mutluluk içinde iken bunları yitirmiş olan kimse.

deyyūs : (Ar.) Karısının namussuzluğuna göz yuman ve katlanan kimse.

dıhk : (Ar.) Gülme.

dırlamak : (dırlanmak) Münasebetsiz ve lüzumsuz sözler söyleyip karşısındakini rahatsız etmek.

Dib : (Bk.) Zî'b

dibek : Taş veya ağaçtan büyük havan.

dikine tırâş : Ham teklif, münasebetsiz teklif.

direng : Bekleme, gecikme, tutma, istirahat.

dirliksiz : Geçimsiz, imtizaçsız.

dişlemek : Diş geçirmek, ısırmak.

dişürmek : Derlemek, toplamak, bir araya getirmek.

domalıç : Kambur, tümsekli, fırlak

domalmak : Yusuymru kabarmak, tümsek hale gelmek

döş : Kaburga altı, göğüs, yamaç

dübr : (Ar.) Kıç, makat

düğe : İki yaşında dişi sığır.

dülger : Farsça “dürger”den. Yapıların kapı ve pencere dışındaki tahta kısımlarını yapan sanatkar.

dü-müyy : (Far.) Saçına, sakalına kır düşmüş adam

dünbe : (Far.) Kuyruk.

E

ebter : (Ar.) Kuyruğu kesik hayvan, zürriyetsiz ve hayırsız adam, faydasız şey

edeb-hâne : (Ar. Far.) Ayak yolu, aptesane.

edik : Konçu kısa çizme, konçlu mest.

egser : (igseri, yegseri, egseri) Demir çivi, mih

egsi : (egsü, eksi, esgi, igsi) Ucu yanmış odun, ateş karıştırarak aygıt.

ehl-i şikem : (Ar.) İşkembesine düşkün olanla, sırf boğazını düşünenler

eknâf : (Ar.) Yanlar, taraflar, sığınacak yerler, evin ortaları.

ekül : (Ar.) Obur, pisboğaz

el : (il) Halk, ahali, kendisine yabancı olanlar, başkası, memleket.

el arkası yerde : Pes diyerek, aczini belirterek.

el-cününü fünün : (Ar. dey.) “Divanelik türlü türüdür” , “delilik bir türlü olmaz” manasında kullanılır.

emik : Emmekten çürümüş yer, emme eseri, beresi.

enbân : (Far.) Dağarcık denilen deri çanta, yiyecek çantası, heybe.

enf : (Ar.) Burun, bir şeyin ön kısmı, uç.

enfiyye : (Ar.) Keyif için burna çekilen çürütülmüş ve içine bazı kokulu maddeler katılmış tütün tozu, burun otu.

engel, engil (Far.) 1- İlik, düğme, 2- Sözü, sohbeti çekilmeyen kaba kimse

engübîn : (Far.) Bal.

enik : Et yiyen ve dört ayaklı hayvanların yavrusu, yavru.

enker-i eşvât : (Ar.) (enkerü'l-eşvât) Seslerin en çirkini, anırtı.

eñse : Arka

enseb : (Ar.) Daha münasip, uygun, çok yerinde.

entari : (T.) Basma, patıska ve kumaş gibi ince bir şeyden yapılan uzun elbise. Kadınların düz ve süssüz elbisesi.
erişte : Hamurdan kesme taze ev şehriyesi. Erişte çorbası
erkeklik : Erkek olma durumu, yiğitlik, mertlik, bir erkeğin fizyolojik görevini yerine getirme gücü.
esb: (Far.) At, beygir
ester : (Far.) Katır
eşekçilik : Merkeple taş, toprak v.s. taşımak sanatı, eşek sürücülüğü
etbā : (Ar.) Birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar, hizmetçiler, uşaklar.
et beni : Kabarma suretinde ben, küçük ur.
etmek : Ekmek
eyne'l-meferr : (Ar.) Kaçacak yer yok mu?

F

fālya : Ağızdan dolan eski usul topların ağızlık otu ve yemleme koymaya mahsus deliği, çanaklık.
fāş eylemek : Meydana çıkarmak, açığa vurmak, dile vermek, duyurmak.
fehvasınca : (Ar. T. zf.) Uyarınca, sözü gereğince.
fekk-i a^clā : (Ar.) Üst çene.
felāhan : (Far.) Taş atmaya mahsus alet, sapan.
fellāh : (Ar.) Ekinci, çiftçi, zenci, siyah Arap
ferāce : Kadınların sokakta yaşmakla birlikte giydikleri üst giysisi. Muhtelif biçimlerde olup en meşhur çeşidinin eteklerle bir boyda yakası vardır.
ferc : (Ar.) Aralık, yarık, çatlak, dişilerde tenasül aleti, avret, ut yeri, edep yeri.
fersüde : (Far.) Yıpranmış, eskimiş, aşınmış, eski, yırtık.
fertütāne : (Far.) Bunakçasına.
ferve : (Far.) Kürk, makbul hayvanların postu, kürk kaplı elbise.
fetā : (Ar.) Genç, delikanlı, yiğit mert, eli açık.
Fırance : Fransa.
fıstıkī : Şam fıstığının içi rengine olan, açık yeşil.
fışkı : Taze hayvan gübresi
fitil : Kandil ve muma konulan pamuktan bükülmüş ip.
füc'eten : (Ar.) Birdenbire, ansızın olarak.

G

gedik : Noksan, kusur, büyük dairelerde ve bilhassa Osmanlı devrinde saray-ı hümayunda bir hizmetin vazife ve imtiyazı.
gerdege girmek : Güveyi olmak.
gerginmek : Şiddetle basmak, sıkı sıkı sarılmak.
germ-ābe : (Far.) Sıcak su hamamı, kaplıca, ılıca, kaynarca.
gicişmek : Kaşınmak.

giciyik : Kaşınma, kaşıntı, uyuz hastalığı
gīdī : Pezevenk; deyyus, cesaretsiz, ödle
gön : Ham kösele, deri
göynek : Gömlek.
gözetmek : Korumak, idare etmek, tutmak, beslemek, bakmak, dikkat etmek.
gürāz : (Far.) azgın erkek domuz
gürbe : (Far.) Kedi
güvegü : Güvey, damat, güyegü.

Ğ

garra : (Ar.) Alnında beyaz bir lekesi, akıtması olan at; ak, parlak, gösterişli, şatafatlı.
ğırra : (Ar.) Gururlu, kibirli, kendini beğenmiş kimse.
ğulām : (Ar.) Tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlı, genç, köle, esir.
ğulām-pāre : (Ar. Far.) Kulampara, oğlancı
ğül-i beyābān : (Ar.) Gūlyabani
ğurāb : (Ar.) Karga
ğüllāc : Şeker şerbeti, kaymak ve bademle pişirilmek üzere nişastadan pek ince ve daire şeklinde yufka ki demetle satılır ve bunun tatlısı.

H

ḥacāmet : (Ar.) Boynuz veya şişe ile vücudun bir organına kanı topladıktan sonra nişter ve mengene denilen aletlerle kan alma.
ḥaccām : (Ar.) Hacamat eden, hacamatçı.
ḥaclet : (Ar.) Utanma, şaşırma.
ḥades : (Ar.) Abdest ve guslün tazelenmesi gerektiren şey, insan pisliği, genç delikanlı.
ḥādım : Erkekliği alınmış erkek.
ḥaqlamak : Hakkından gelmek, hınç çıkarmak, öç almak.
ḥallāc : (Ar.) Pamuk, yatak, yorgan atan kimse
ḥalt : (Ar.) Karıştırma, fena, münasebetsiz söz söyleme, nazlanma.
ḥamākat : (Ar.) Ahmaklık, beyinsizlik, bölülük.
ḥamlin vaẓ^c eylemek : (Ar. vaẓ^c -ı ḥaml) Çocuk doğurmak.
ḥammām : (Ar.) Hamam, banyo.
ḥammāmci : (Ar. T.) Bir hamam idare eden adam, rüyada kirlenerek cenabet olan.
ḥāmūş : (Far.) Susmuş, sessiz
ḥāne-ber-düş : (Far.) Yersiz yurtsuz, serseri

ḥaṭṭal : Kaba bir şekilde büyük ve ağır.

ḥarbe : (Ar.) Kısa mızrak, süngü.

ḥar-ḥīn : (Far.) Diken toplayan, cımbız

ḥarnūb : (Ar.) Keçi boynuzu (yemiş).

ḥarūn : (Ar.) İlerleyecek yerde duran veya geri giden hayvan; doğru gitmez, gemden anlamaz, huysuz at; inatçı.

ḥaṭṭ-ı hūmāyūn : (Ar.) Padişahların herhangi bir iş için bizzat yazdıkları yazılar.

hāvan : Bir şeyi dövüp ufaltmaya tahta, maden veya taştan kap, bomba ve obüs atmaya mahsus kısa top.

hāvrūz : Su dökülecek kap, lazımlık, oturak.

ḥaylāz : İşsiz ve serseri, hayırsız, tembel.

hāy u hūy : (Hay huy) Gürültü, patırtı, düşüncesiz hareket.

ḥayye : (Ar.) Yılan.

ḥayyiz : (Ar.) Taraf, meydan, mekan.

ḥayz : (Ar.) (Kadınlarda) aybaşı

herze-gū : (Far.) Saçma sözler söyleyen

hezār-fenn : (Far. Ar.) Çok bilen, elinden çok iş gelen.

hezl-āmiz : (Ar. Far.) Şaka ile karışık söz.

hezliyyāt : (Ar.) (hezl) Şaka ve mizahla ilgili şiir ve sözler.

hezzāl : Şakacı, nüktedan.

ḥinzīr : (Ar.) Domuz. (mec.) Pis ve katı yürekli kimse.

ḥırlamak : Hır etmek, uykuda horuldamak, sebepsiz yere kavga etmek, rahat vermeyip kavga çıkarmak istemek.

ḥırs : (Far.) Ayı.

ḥışā : (Ar.) İnsanı hadım etme, hayvanı burma, eneme, hayalarını çıkarma.

ḥışn : (Ar.) Sağlam, sarp yer, kale.

ḥıyār : Salatalık

hibe : (Ar.) Bağışlama, bağış.

hicv : (Ar.) (ed.) Biriyle, şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hale koyma, yerme. Kelimenin aslı "hecv"dir.

ḥimār : (Ar.) Erkek eşek.

ḥirfet : (Ar.) Sanat, meslek

ḥirmān : (Ar.) Nasipsizlik, mahrumluk, mahrum olma.

ḥirmen : (Far.) Harman.

ḥod-bīn : (Far.) Kendini beğenmiş, bencil.

ḥod-fürūş : (Far.) Kendini satan, kendini medheden, övüngen.

hoḫḫa : (Ar.) İçine mürekkep konan maden, cam veya topraktan yapılmış küçük kap, içine tükürülen kap.

hoḫḫa-bāz : (Ar.) Oyunbaz, hilekar, hileci.

hora tepmek : Ayak tepilerek yapılan basit, hareketli bir raks.

horende : (Far.) Birinin beslediği kimse, boğaz.

hortlamak : Halk inanışına göre günahkar adam mezarda canlanıp azap çekmesi

hoş-āb : (Far.) Hoşaf, parlak, berrak, inci, yakut, elmas gibi şeylerin parlaklığı

huddām : (Ar.) Hizmetçiler.

Huḫūḫ-ı nān u ni^cmet : **Hakk-ı nan u nemek** (Ekmek ve tuz hakkı) Sadakat, bağlılık.

humbara : (Ar.) Demirden yuvarlak, içi boş olarak yapılan ve barutla demir ve kurşun parçaları doldurulup havan topu veya elle atılan harp aletinin adıdır. Kumbara.

humḫ : (Ar.) Ahmaklık, bölülük, budalalık.

hurdevāt : (Far.) Hırdavat, öteberi, kırık dökük şeyler.

husemā : (Ar.) Düşmanlar, muhalifler, karşı taraflar.

huṣye : (Ar.) Erkeklik bezi, haya.

hūṣe-ḫīn : (Far.) Harman sonu tarlada kalan kesik, döküntü başaklar toplayıcı, toplayan

hūnṣā : (Ar.) Kendisinde hem erkeklik, hem dişilik alameti bulunan kimse

I

ıdḫāḫ : (Ar.) Güldürme, güldürülme.

innīn : (Ar.) iktidarsız, kısır, güçsüz

irgād : Rençber, işçi, yapı ameleşi

ırza geçmek : (dey.) Zor kullanarak bir kimseyi cinsel zevkine konu yapmak. (mec.) Bir şeyi öz niteliğinden uzaklaştırıp soysuzlaştırmak.

ıṣıcak : Sıcak, sıcaklık, hararet, hamam

ıyāl : (Ar.) Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler, kadın, eş.

İ

ibne : (Ar.) Cinsel zevkini başka erkeklerin altına yatarak sağlamayı huy edinmiş olan sapık erkek.

ibrīḫ : (Ar.) Toprak veya madenden yapılmış, kulplu ve emzikli su kabı.

ifrāğ : (Ar.) Kalıba dökme, şekillendirme, bir şekle sokma.

īlac: (Ar.) Girdirme, içeri sokma

ilkā : (Ar.) Bırakma, terk, telkin erme, ilham etme, bir kusuru başkasına yükleme.

i[°] nāt : (Ar.) (ed.) Mukayyet kafiye ve mukayyet seci sanatı.

inhizām : (Ar.) Hezimete uğrama, bozulma, alt olma, yenilme, bozgunluk.

irtikāb: (Ar.) Kötü bir iş işleme, yiyicilik, rüşvet yeme

isfenāḥ : (Ar.) Ispanak.

iskemle : Dört ayaklı ve üstü hasırlı oturulacak küçük ve arkasız kürsü, sehpa.

istihkāk : (Ar.) Hakkı olma, hak kazanma, hak kazanılan şey.

istihzā : (Ar.) Biriyle eğlenme, alay etme.

istincā : (Ar.) Pislikten temizlenme.

iş eri : (T.) İş adamı, iş ehli, elinden iş gelir, iş başaran.

işlek : (T.) Çok işleyen, daima işler, tecrübeli, alışık

K

ķabz : (Ar.) El ile tutma, peklik, amelsizlik, kabız.

ķāḍi Nā'ibi : Kadıların gitmedikleri yerlere gönderdikleri vekiller hakkında kullanılır bir tabirdir. Bunlar kadılığa ait işleri görürler ve hasılatlarından vekaletini yaptıkları kadılarına hisse verirlerdi.

ķaḥbe : (Ar.) Namussuz kadın. (mec.) Hilekar, kalleş, kancık, döneke adam.

ķahķaha : (Ar.) Yüksek sesle çok gülme.

ķaḥṭ u ģalā : (Ar.) Kıtlık ve pahalılık

ķalafāt : 1- Vezirlerle devlet ricalinin giydikleri başlıklardan birinin adıdır. Aşağısı dar, yukarısı geniş. Dışına birbirine müvazi dilimler dikilirdi. Daha sonra topçu zabıtları da bu başlığı giyerlerdi. Vaktiyle yeniçeri ağalarının giydiği kırmızı başlık

2- (Ar.) Geminin içine suyun geçmemesi için kaplama ve güverte tahtalarının armoz ve suğrelerine üstüğü sürölüp sıkıştırıldıktan sonra üzerine zift denilen kaynamış katran veya reçine ile doldurulma işine denir.

ķalbur : Hububat vs. içinden geçirip toz, toprak, samanı ayırmak için tahtadan bir daireye geçirilmiş delikli deriden veya muhtelif derecelerde sık tel kafesten ibaret alet.

ķalķın : (İt.) Kalçaya kadar çıkan uzun çorap adıdır. Çizme içine giyilen ve kalçaya kadar çıkan avcı çoraplarına da bu ad verilir. Abadan veya ķuhadan siyah kaytanlı tozluğa da bu ad verilirdi.

ķāl ile ķīl : (Ar.) (ķīl u ķāl) Dedikodu

ķalyon : (Katalanca) Eskiden bordalarında iki veya üç sıra top taşıyan ve birçok kare şeklinde yelkenlerle donanmış birinci sınıf savaş gemisi.

ķanbur : Arkası çıkık, arkası tümsek, ahdeb, bükülmüş, eğri.

ķanca : Bir şey çekmeye yarar saplı ķengel.

ķancık : Dişi, hain, çifteli, hilekar.

ķanzil : Geçkin, sarhoş, ķorkütük.

ķapamacı: Hazır elbise satan esnaf hakkında kullanılır bir tabirdir. Vaktiyle İstanbul'da ve "Kapalı Çarşı"da bu adla anılan esnaf vardı.

ķapanca : Küçük kapan, kapan.

ķapluca : Üstüne hamam ve bina yapılmış sıcak maden suyu, örtülü kaynarca, ılıca, banyo.

ķarařu : En çoğu gözün iç basıncının çoğalmasıyla kendini gösteren ve körlüğe kadar götürebilen bir göz hastalığı.

ķargabüken : Hint'ten gelen bir mukayyi ceviz.

ķār-hāne : (Far.) iş yeri, iş işlenen yer, süt evi, süt satılan yer, genel ev

ķārīz : (Far.) Keriz, yer altı lağımı.

ķarnı burnunda : (dey.) Dokuz aylık gebe, doğurması yakın kadın.

ķarşı gelmek : Muhalefet etmek, aleyhinde bulunmak.

ķarz : (Ar.) Ödünç verme, ödünç alma, borç.

ķarz-ı ĥasen : (Ar.) Faizsiz verilen borç.

ķāse-līs : (Far.) Çanak yalayıcılar, dalkavuklar

ķaşan : At, katır ve ona benzer hayvanların işemesi.

ķaşmer: Mecaz yoluyla soytarı, mukallit, maskara yerinde kullanılır bir tabir.

ķatır : Erkek eşekle kısrağın çiftleşmesinden doğan hayvan ki kısır olur, ester, hain, hilekar, terbiyesiz.

ķāv : Ateş tutuşturmak için çakmak vs. ile tutuşturulan kuru şey.

ķavāre : Kılık, tip, şekil; carta, yellenme.

ķaviyyü'l-bünye: (Ar.) Bünyesi, yapısı sağlam, sağlam bünyeli

ķāvuk: İçi boş şey, kof, mahfaza, kap, vaktiyle başa giyilen şey

ķavvāl: (Ar.) Çok söyleyen, geveze, çenesi düşük, sözü yerinde söyleyen, laf ebesi

ķayar : Hayvanların eskimiş nallarını, yalnız mihlarını değiştirerek yeniden kullanma, hayvanların tırnaklarını kestirme. Hayvanın buz üzerinde yürümeye mahsus çengelli nalı.

ķayın ata : Kayınpeder.

ķaymak : Pişmiş sütün üstünde biriken yağlı kısmı, her şeyin en iyi ve seçilmiş kısmı.

ķaypaķcı : Mal aşırın.

ķaypmak: Kaymak

ķayyum : (Ar.) Cami hademesi, müteveli.

ķazğan : Kazan, büyük tencere.

ķazığa urmak : Vaktiyle idam için kullanılan şiş ki suçlunun kıcından sokup başından çıkarırlardı.

ķazıķlamak : Kazığa vurmak, kazık cezasıyla idam etmek. (mec.) Alışverişte aldatmak.

ķazzāz : (Ar.) İpekçi, ipek işleyen, ipek satan

ķebe : Çobanların ve köylülerin giydikleri ve yere serdikleri yünden kaba aba. En ziyade çobanların giydikleri gocuğun yapıldığı kalın keçenin adıdır.

ķeřger : (Far.) Ayakkabıcı, eskici.

ķehle : Bit

ķelpeten : (Far.) Kerpeten

ķenef : (Ar.) Taraf, yön, tuvalet; Ayakyolu.

ķenīf : (Ar.) Ayakyolu

ķenīz : (Far.) Cariye, halayık, evlenmemiş kız, bakire.

ķenīzek : (Far.) Küçük cariye veya acındırma manasıyla cariyeniz.

ķer : (Far.) Sağır, kuvvet, kudret, maksat.

ķerīhū'l-manzar : (Ar.) Görünüřü çirkin ve iğrenç.

ķeriz : Geriz, çirkef lağımı, keriz.

ķerkes : (Ar.) Akbaba

ķesel : Gevşeklik, tembellik, rehavet.

ķeřiř : (Far.) Papaz, karabaş, kilise papazı, rahip.

ķethūdā : Büyük devlet adamlarıyla zenginlerin işlerini gören adam hakkında kullanılır bir tabirdir. Halk arasında “kahya” denilirdi.

ķıbtīyān : (Ar.) Çingeneler

ķılbarāk : Uzun tüylü bir cins küçük at.

ķılıç çalmak : Kılıç atmak, kılıçla vurmak.

ķırağı : Soğuk ve ayaz havalarda donmuş halde yağın veya yağdıktan sonra donan çiy.

ķırantā : (İt.) Kır, kır serpmiş, kırla karışık, bıyığı kır ve sakalsız

ķırbāç : 1- Fil ve gergedan derisinden veya diğer bir sert deriden ma'mul tek parça kamçı. 2- Araba hayvanlarına vurmaya mahsus değnekli kamçı.

ķırķ Kilise : Kırklareli'nin eski adıdır. Kilisenin çokluğundan dolayı bu adı almıştır.

ķırnak : Kart cariyeye, geçkince halayık, karavaş.

ķıssis : (Ar.) Keşiş, papaz.

ķıtık : Minder vs. doldurmaya yarayan keten ve kendir kabuğu.

ķızak : Çocukların karlı ve buzlu inişlerde kayıp eğlenmek için üzerine oturdukları tahta parçası.

ķilār : (Far.) Kiler.

ķile : Eski bir ağırlık ölçüsü, ölçek.

ķilisā : (Far.) kilise

ķir: (Far.) Erkeklik aleti, penis

ķiremit : Fırında pişirilerek sertleşmiş lüleci çamuru, evlerin damlarını örtmeye mahsus pişmiş çamurdan yapılmış oyuk parçalar.

ķişt : (Far.) Ekin, tarla.

ķitābī : (Ar.) Kitapla ilgili, kitapta yazılı, kitaba bağlı kalan, kitaplara bakmaya memur edilen kimse, Hint ve Şam'ın bir çeşit nakışlı kumaşı, kitaba bağlı kalan, serbest düşünemeyen kimse.

ķoca ķarı : İhtiyar kadın

ķocalık: Yaşlılık, ihtiyarlık

ķoçāş : (Sırpça) Koçu kullanan, arabacı. "Koçaç" olarak da kullanılır.

ķoçu : (koçı) Oda gibi her tarafı pencereci eski bir çeşit araba.

ķofa : Koffa, kova, koğa

ķolluk : Kola giyilen zırh, kılıf, kolçak

ķolūs : Beyaz akıtmalı at.

ķoķona : Rum kadınlarına hanım ve madam yerine verilen unvan.

ķorşan : Deniz haydudu

ķöçek : Çengiler gibi oynayan erkek oyunculara verilen addır. Köçekler erkek kıyafetlerinden başka kadın elbisesi de giyer ve çengiler gibi raks ederlerdi. Genç ve yakışıklı delikanlılar meşh-hanelerde yahut oyunlarıyla şöhet bulan köçeklerin yanında uzun zaman çalışmak suretiyle yetişirlerdi.

ķörlük etmek : Mecaz yoluyla inadına yapmak, çalım satmak.

köfte-ḥār : Mecaz yoluyla şuna buna kadın götüren adam, lafazan, geveze.

köse : Kösec, kusec, sakal ve bıyığı olmayan veya seyrek olan

küseç : Köse, cılız, bodur

köstebek : Yer sıçanı, kör sıçan

köstek : Kaçmasını engellemek için hayvanın iki veya üç ayağına vurulan bağ.

kötek : Değnekle atılan dayak.

ķuduz : Kudurmuş, köpek saldırısına uğramış.

ķulluk : Eskiden karakol yerinde kullanılır bir tabirdir. Bulunduğı mevkinin, semtin ve taşrada ise şehir ve kasabanın inzibatiyle alakadar olup o şehir ve kasaba halkının emniyeti için konak, karakol, zabıta dairesi demektir

ķulunç : (Ar.) Bağırsak ağrısı, bağırsaklarda peyda olup omuz başlarına ve vücuda gelen bir ağrı.

ķumral : Koyu sarı, açık kestane rengi.

ķün : (Far.) Makat, kık; (argo) göt, oğlan.

ķūrnāz : Başkalarını kandırmasını ve ufak tefek oyunlarla amacına erişmesini beceren.

ķūrnāzlık : Kurnaz olma durumu ya da kurnazca iş.

ķuşķuş : Pilavı yapılan ufak ve yuvarlak taneler biçiminde kurutulmuş hamur.

ķuş-bāz : Ufak kuşlar yetiştirip terbiye eden adam.

ķuyruk şallamak : Yaltaklanmak.

ķüfe : (Far.) Küfe, kamıştan veya ağaçtan örölmüş sepet.

ķükürd : Uyuz hastalığının tedavisinde kullanılan bir element.

ķülhenī : (Far.) Çapkın, serseri, okşama ile azarlama sözü.

ķünd : (Far.) Kör, keskin olmayan.

ķüs : (Far.) Kadın tenasül aleti.

ķüster : Döşeyen.

L

lāf-zen : (Far.) Palavracı, lafazan ,övüngen

lāgar : (Far.) Arık, zayıf, cılız hayvan

lağımıcı : Lağımaları açıp temizleyen işçi, Klasik Osm. zamanında istihkam sınıfı

laķlaķa : (Ar.) Boş, manasız, faydasız lakırdı.

lāşe : (Far.) Leş; zayıf, arık hayvan.

leged : Tekme, çifte, geri tepme.

le'im : (Ar.) Alçak, aşağılık, cimri kimse.

lems : (Ar.) Dokunma, el ile tutma.

lenger-endāz : (Far.) Demir atan, limanda demir atmış olan gemi.

leylākī : (Ar.) Leylak rengine olan, mor.

līnet : (Ar.) Yumuşaklık, ishal

livā : (Ar.) Sancak, bugünkü il karşılığı

livāta : (Ar.) lūtlik, erkekler arasındaki cinsi sapıklık, kulamparalık

lobūt : Kısa ve kalın sopa.

loḥusā : (nūfesā, nefsā) Loğusa, yeni çocuk doğurmuş olan kadın.

loş : Tenbel, gevşek.

lök : Tek hörgüçlü deve

lök lök: Deve gibi yürüme.

lu^cb : (Ar.) Oyun, eğlence.

lūṭī : (Ar.) Lüt kavminin çirkin hallerini tekrarlayan kimse, kulampara

M

māder-zād : (Far.) Anadan doğma yani anadan doğdukta öğrenilen.

maḳ^cad : (Ar.) Oturulacak yer, minder, geri, kış, makat, dübr.

maḳāl: (Ar.) Söz, lakırdı, söyleme, söyleyiş.

māmelek : (Ar.) Nesi varsa, varı yoğu, olanı biteni, olanca şey.

manāstır : İnzivaya çekilmiş rahip veya rahibelerin barındığı dini yapı, Rumeli'nde bir şehir ki Makedonya'dadır.

mānca : (İt.) Yiyecek, daha çok kedi, köpek yiyeceği

marīz: (Ar.) Marazlı, hasta, hastalıklı, sayrı

maşhara : (Ar.) Maskara, soytarı, gülünç, komik, eğlenme, zevklenme

mastı : Ayakları kısa, kulakları tüylü av köpeği.

maṭar : (Ar.) Yağmur.

maṭbah : (Ar.) Mutfak

ma^ctūh: (Ar.) Bunamış, bunak

maḫmaza vū ḡarḡara : (Ar.) Abdest alırken ağıza su alma, ağız çalkalama.

me'būn : (Os.) ibnelik hastalığına tutulmuş olan, ibne

meçik : Av aracı olarak kullanılan topuzlu değnek, başı topuzlu çomak, davul tokmağı.

medhūş : (Ar.) Dehşete uğramış, şaşırılmış, korkmuş, ürkmüş.

mehter : (Ar.) Yüksek rütbeli hizmetkar, çadırlara bakan uşak, at uşağı, Babıali çavuşu, çaylak, rütbe, nişan müjdecisi.

meks : (Ar.) Öşür, vergi.

Melekū'l-mevt : (Ar.) Ölüm meleği, azrail.

memşā : (Ar.) Ayak yolu, tuvalet.

menhūs: (Ar.) Uğursuz, bedbaht

menkūha: (Ar.) Nikahlı kadın.

menkūt : (Ar.) “Ebcet” hesabıyla ve noktalı harflere göre tertip edilmiş tarih.

mest: Mesh kabul eder yumuşak ayakkabı ki üstüne kundura veya pabuç giyilir.

meydān süpürgesi : Avlu vs. süpürmeye mahsus çalı süpürgesinin saplısı.

me'yūs (Ar.) Ümitsiz

mezāk: (Ar.) Tad alma, zevk alma, tad duyulan yer, damak

mezemmet: (Ar.) Kınama, yerme, yerilecek, kınanacak iş.

mezra^c : (Ar.) Ekilecek tarla, yer.

mıkrame : (Ar.) Nakışlı başörtüsü, mendil, havlu, peştamal.

mıtrağa : (Ar.) Matrak, demirci çekici.

miḥen : (Ar.) Eziyetler, meşakkatler, sıkıntılar.

mīl : (Ar.) Göze sürme çekmeye mahsus bir alet, iğne gibi ince ve uzun bir alet.

mīṣ : (Far.) koyun

mizāh: (Ar.) Aslı "müzah" dır. Şaka, eğlence, latife

mu^c cem : (Ar.) “Ebcet” hesabında noktalı harfleri hesap edilerek düşürülen tarih.

muḏḥikāt: (Ar.) Gülünecek şeyler, komediler

muğber: (Ar.) Tozlu, tozlanmış, gücenmiş, küskün

muğlim : (Ar.) Oğlanc

muḥzır : (Ar.) Eskiden şariat mahkemelerinde mübaşir hizmetini gören kimse. Yeniçeri Ocağı'nda bir yere bağlı bulunmayan bağımsız bir kumandan.

muḳalkale : (Ar.) Sürahi, şişe.

muḳallaḳ : (Ar.) Kılık, kıyafeti yerinde, yalnız kılığı olup başka bir fazileti olmayan.

muḳallid : (Ar.) Taklitçi.

mumcu : Mum yapan ve satan adam, vaktiyle fitilli tüfekte silahlı asker.

munkabız : (Ar.) Çekilmiş, büzülmüş, peklige tutulmuş, inkıbaza uğramış.

mu^c tağa : (Ar.) Azadedilmiş köle, cariye, halayık.

muṣta : (Ar.) Parmağın biri bükülüp sivriltilerek vurulan yumruk, birine vurmak için ele ve parmaklara geçirilen demir.

muḫzır : (Ar.) Zararı dokunan, ziyan ettiren, zararlı.

müberrid : (Ar.) Soğutan, soğutucu, karlık, su soğutan damacana.

mücevher : (Ar.) Yalnız noktalı olan harflerin “ebcet” hesabına göre sayıldığı zaman, tarih çıkan beyit veya mısra.

müdevver: (Ar.) Döndürülmüş, yuvarlak, tekerlek

müfārik : (Ar.) Ayrılan, ayrılmış.

müft : (Far.) Bedava, beleş.

mülaḳḳab : (Ar.) Lakaplanmış, lakaplı.

mülevveş : (Ar.) Kirli, pis, intizamsız, karışık.

mümsik : (Ar.) İmsak eden, cimri, eli sıkı.

müncer : (Ar.) Bir tarafa çekip sürüklenen, kayıp bir tarafa giden, varıp sona eren, neticelenen.

mün[°]im : (Ar.) Nimet veren, yedirip içiren, Allah, velinimet.

mürāhiḳ : (Ar.) Buluḡ çaḡına ermiş, on iki yaşına basmış erkek çocuk.

mürtekib : (Ar.) Kötü, yakışksız iş yapan, rüşvet yiyen, rüşvet alan.

müstemir : (Ar.) Bir düziye uzayıp giden, sürekli, devamlı, daima.

müzaḥref : (Ar.) Yalancı, sahte yaldız, tel, pul, boya gibi şeylerle süslü, süprüntü, pislik.

N

nā-becā : (Ar. Far.) Yersiz, yolsuz, yerinde deḡil, münasebetsiz, uygunsuz

nā-bekār : (Ar.) İşsiz, işe yaramaz, haylaz, yaramaz, hayırsız.

naḥl-bend : (Far. Ar.) Ağaç budayıp tanzim eden kimse, balmumundan taklit süs ağacı yapan kimse.

nā'ib : (Ar.) Vekil, birinin yerine geçen, kadı vekili, kadı, şeriat hükümlerine göre hüküm veren hakim.

nāḳūs : (Ar.) Hristiyanlarda ibadet vaktini bildirmek üzere kilisede çalınan çan.

nehb : Yaḡma, çapul.

Nemçe : (Slavca “dilsiz” demektir.) Alman, Almanyalı, Avusturyalı, Almanya, Avusturya.

ner : Er, erkek.

nevāl : Talih, kısmet, bahşış, baḡış.

nezzāre : Seyirci, bir şeye bakma.

nışfiyye : (Ar.) bir çeşit kısa ney

ni[°]am : (Ar.) Nimetler

niḳris : (Ar.) Ayak parmaklarında, topuklarda ve mafsallarda meydana gelen aḡrılı hastalık.

nirḥ : (Far.) (narḥ) Çarşıda, pazarda satılan şeyler için resmi makamlarca gösterilen fiyat. Aslı “nirḥ”dir. (Metinde aslı kullanılmıştır.)

nizār : Zayıf, arık, lagar

nobran : Sert tavırlı ve inatçı, nazik olmayan.

nuḥūs : (Ar.) Merih ve Zühre yıldızları.

O

odabaşı : Han odacısı, bir handa odaların kiraya verilmesine, muhafaza ve idarelerine karışan ve anahtarlarını saklayan kapıcı.

oğlan : Erkek çocuk, genç erkek, delikanlı

oğka : 1283 gr.lık eski bir ağırlık ölçüsü. (ukıyye)

oñarmak : Yoluna koymak, tamir etmek, düzeltmek, iyileştirmek.

oñdurmak : İyileştirmek, şifa vermek.

orospu: (Far. rūsī'den)Vücudunu, maddi menfaat karşılığında satan kadın, fahişe.

oynaş : Şuh, şivekar, namusu şüpheli.

oynaş : Aralarında yolsuz ilgiler bulunan kadın ve erkekten her biri.

Ö

ördek : Hastaların yataktan kalmaksızın su dökmelerine mahsus ördek şeklinde yani boynu bir ucunda ve yukarıya doğru kap.

özge: Başka, gayri.

P

pābūç : (Far.) Ökçesiz ayakkabı.

pāça : (Far. pāçe) Koyun, keçi ve sığır ayağından yapılan yemek

palāmūd : (Yun.) Uskumru familyasından boyu otuz ile otuz beş cm. arasında, eti esmer ve kabaca olan pulsuz bir balık.

pālān : (Far.) Palan, semer, eger.

pālān-düz : (Far.) Palancı, semer dikici, semerci

palānka : (Macarca) Ağaç ve toprakla yapılmış ve hendek çevrilmiş hisarcık.

palāz : Su kuşlarıyla güvercin gibi kuşların pilici.

pālūde : (Far.) Saf hale getirilmiş, süzülmüş, pālūze, pelte

pāpā : (İt.) Katolik Hristiyanları'nın en büyük reis-i ruhanisi

pāpās : (Yun.) Rum reis ruhanisi, rahip, papaz.

pā-pūş : (Far.) Papuç, ayakkabı.

patrik : (Yun.) Rum ve Ermeni kiliselerinin büyük dini reisi.

pekmez: (B.T.S.) Kaynatılıp koyulaşmış ve fazlaca tatlanmış şıra.

pelid : Pis, murdar, alçak, rezil kimse.

perhiz : (Far.) Perhiz, dince yasak edilen şeylerden tamamıyla uzak kalma, incitici sözlerden kaçınma.

pestil : Meyve ezmesinin yufka halinde kurutulmuşu.

peşm: (Far.) Yün, yapağı, keten helvası

peştü : Tabanca, piştov.

pezevenk : (Far.) Yolsuz kadın ve erkek münasebetlerine aracılık eden kimse.

pīne-düz : (Far.) Eskici, ayakkabı tamir eden, yamacı.

pisi : Kedi veya kedi yavrusu.

poğaça : (İt.) Poça, bir cins börek

postāl : (Far.) Konçsuz, geniş mest, kaba yapılı potin. (mec.) Sürtük karı.

puşt : (Far.) Cinsi sapık erkek.

puturağ : (pitrak) Bir dalın, ağacın üzerindeki çiçek ya da yemişin çokluğunu ve sıklığını anlatmak için kullanılan, hayvanların kıllarına ve insanların giysilerine takılan bir bitki tohumu.

pūzine : (Far.) Maymun.

R

rāfızī : (Ar.) Rafıza fırkasından olan, Hz. Ebubekir ile Ömer'in halifeliğini kabul etmeyen, onlara dil uzatan.

rahīl : (Ar.) Göçme, göç, ölüm.

rāhib : (Ar.) Evlenmez papaz.

rahnedār : (Far.) Gediği yırtığı olan, eksigi, bozuğu olan, zarara uğramış.

ra^cşe : (Ar.) Titreme, titreyiş.

raṭb ü yābis : (Ar.) Kurudan yaştan, münasebetli münasebetsiz söz.

reft ü rūb : (Far.) Silip süpürme, (mec.) gezip tozma.

revğan : (Far.) Yağ, parlak deri, hafif hafif esen rüzgarın verdiği serinlik.

Rīm Pāpā : Roma Pāpāsı tabirinden galattır.

rīş : (Far.) 1- Yara, 2- yaralı.

ruhbān : (Ar.) Evlenmeyen papazlar

ruk^ca : (Ar.) Üzerine yazı yazılan kağıt, deri parçası, kısa mektup, yama, dilekçe.

rūchān : (Ar.) Üstünlük, üstün olma.

rū'ūs : (Ar.) Başlar, sadrazamın verebileceği küçük rütbelere için verilen resmi yazı, ilmiye, sarıklı ulema derecelerinden biri.

S

şabī : (Ar.) Henüz memeden kesilmemiş, üç yaşını tamamlamayan erkek çocuk.

şac ayağı : (mec.) Birbirine menfaat ve dostlukla iyice bağlı üç kişi.

şaganak : Birdenbire ve çok bol yağıp geçen yağmur.

şagdıç : Düğünde gelin ya da güveye kılavuzluk eden kimse.

sahhāka : (Ar.) Sevici kadın.

sā^ci : (Ar.) Çalışan, hızlı yürüten, haberci, haber götüren, koğuculuk eden.

sā'il : (Ar.) Sual eden, soran, dilenci, akılcı, akan

şā'im : (Ar.) Oruç tutan, oruçlu.

sā'ir : (Ar.) Harekette olan, bir şeyden kalan başka şey, geçen, dolaşan, diğer, başka.

sāk : (Ar.) Baldır, incik, (bot.) sap.

şamşūn : (Yun.) (Şaṣūn) Vaktiyle düşmana saldırılmak üzere kavgada kullanılan iri köpek.

şaṣar : Postundan kürk yapılan, kediden büyük bir hayvan.

şapan : Taş atmakta kullanılan, iki ucuna lastik ve lastiklerin arasına meşin bağlanmış çatal.

şarık : Bazı başlıklara sarılan tülbent ve şal sargı.

sebb : (Ar.) Sövmeye, sövüp sayma.

sebzvāt : (Far. Ar.) Pişirilerek yemekte yenen, salata ve turşusu yapılan.

seg-bān : (Far.) Seymen, yeniçeri ocağına bağlı bir sınıf asker, Osmanlı saraylarında av köpeklerine bakan kimse.

semek : (Ar.) Balık.

semer : (Ar.) Meyve, yemiş,

semer : (Yun.) Yük hayvanlarına yükü bağlamak için sırtlarına konulan şey, palan, hamal arkılığı.

semiz : Yağlı, besili, dolgun etli

seniy : (Ar.) Yüksek, yüce.

ser-deste : (Far.) El üstü, önder, lider.

ser-gīrī : (Far.) Mum ve kandili söndürme, baştan alma

sersem : (Far.) Aklını toplayamayan, budala, akılsız, alık, unutkan, zihni meşgul.

serserī : (Far.) Ötede beride gezen, başı boş, işi gücü, mekan ve memuriyet ya sanatı olmayıp nafil dolaşan, derbeder, haylaz, avare.

seyyibe : (Ar.) Dul kadın

şıçan : Birçok cinsleri bulunan meşhur kemirici hayvan, fare.

şığışmak : Sığmak, sıkılarak zorla dar bir yere girmek.

şık boğaz etmek : Birini şaşırtıp tedbir almasına vakit bırakmayarak acele ettirip zorlayarak kendisinden bir şey elde etmek.

şıṣarı : Aşağılık, bayağı yoksul, akıl yoksulu, kendisi gibi, benzeri, arkadaş, emsal, akran.

sıtma : İbtida üşümekle titreme ve ateş getiren hastalık, nöbet.

şıgar : (Ar.) Küçükler

şih : (Far.) Demir şiş, kebab şişi.

sikre : Sirke, bit yavrusu, bit yumurtası.

simāt : (Ar.) Sofra, yemek masası, sofraya gelmiş yemekler, ziyafet.

sīmiyā : (Ar.) Eski, batıl kimya ilmi.

sineklik : Sinekleri kovmaya veya öldürmeye mahsus küçük, delikli raket.

şīt : (Ar.) Ün, iyi şöhret, çatırtı, patırtı.

sitiz : (Far.) Kavga, çekişme.

soğucak : Soğuk.

sövünmek : Söyünmek, sönmek, parlaklığı gitmek.

şubaşı : Şimdi zabıta ve daha ziyade belediye memurlarının gördükleri işleri gören ve kaza itibar olunan kasabaların idaresi başında bulunan memurun adıdır.

sūk : (Ar.) Çarşı, Pazar, alım satım yeri.

süfte : (Far.) Delinmiş, delikli.

süprüntü : Bir yeri süpürmekten çıkan çör çöp

süst : (Far.) Gevşek, sölpük, tembel, manasız, değersiz.

Ş

şāh kalkmak : (Y.T.S.) Şaha kalkmak. **(B.T.S.)** Atın ayakları üzerine kalkması.

şak : (Ar.) Yarma, yarıлма, çatlama, yırtma, paralama, kırma, yarık, çatlak.

şalvār : (Far.) Her yanı geniş, ancak beliyle paça ağızları dar bir çeşit dış donu.

şamarlamak : Açık avuçla yüze vurulan tokat atmak

şası gözlü : Doğru bakmayıp bir veya iki gözü eğri bakan. Bir yere bakarken başka tarafa bakar gibi görünen adam.

şebek : Kıçı kırmızı, tüysüz bir çeşit maymun.

şeh-nişin : (Far.) Pencere çıkması, balkon

şekā : (Ar.) Bedbahtlık, bahtı karalık, kutsuzluk, rezillik, alçaklık.

şenelmek : Keyiflenmek, neşelenmek, yerleşir ve bayındır hale gelmek

şeyh u şābb : (Ar.) İhtiyar ve genç.

şihne : (Ar.) inzibat memuru, emniyet memuru, harmanlara nezaret eden kimse.

balık etinde

şikem-ḥār : (Far.) Obur, pisboğaz, aç.

şiken : (Far.) Kıran, kırıcı, büküm, kıvrım

şināver : (Far.) Suda yüzen, yüzücü.

şütüm : (F.D.) Küfürler, sövmeler, sövüp saymalar.

şütür : (F.D.) Deve

T

tabanca : (tapanca) Tokat, şamar, sille; Ateşli silah

tabaşbuş : (Ar.) Yaltaklanma, alçakça yalvarma.

tabbāḥ : (Ar.) Aşçı.

tağar : Kap, çanak, küp, çömlek.

taḥalluk : (Ar.) Ahlaklanma, bir tabiat, huy edinme.

taḥīn : (Ar.) Öğütülmüş tahıl, darı unu, şekerle karıştırılarak helvası yapılan öğütülmüş susam.

taht-ı revān: (Ar. Far.) Dört kişi ve ekseriya iki katır tarafından taşınan nakil vasıtası.

talamak : Isırmak, yaralamak, sokmak.

tamgā : Damga, nişan, alamet.

tār u pūd : (Far.) Arşak ile argaç, dokumacılıkta çözgü ve atkı.

taşallūf : (Ar.) Övünme, kendi gücünün dışında olan fazilet ve zarafet iddiasında bulunma. (ed.) Şairin fahriye yolunda yazdığı şiir.

tā'ūn : (Ar.) Veba, yumurcak denilen salgın hastalık.

tavşan oğlanı : Adalı genç Rum rakkaslar hakkında kullanılır bir tabirdir. Tavşan oğlanları siyah çuhadan topuklara kadar şalvar, çuhadan gayet dar, vücutlarının hatlarını belli edecek şekilde bir camadan giyerler, bellerine rengarenk şallar sararlardı.

Tat : (T.) Eski Türkler'in kendi hükümleri altında bulunan yerlerde İranlı ve Kürtler'e verdikleri isim olup aşağılayıcı manası vardır.

taṭṭı dillī ādem : Gönül alan nazik sözlü kişi.

tavuk karañusu: Tavuk karası, bir göz hastalığı.

ta'yīn : (Ar.) Tayın, asker ekmeği, erzak

tekāpū : (Far.) Telaş ile koşarak araştırma, dalkavukluk, kavuk sallama.

temessūk : (Ar.) borç senedi

tenbelīt : (Far.) Hayvan yükü, küçük yük.

teng: (Far.) Dar , sıkıntılı, küçük, denk, eşya, yük, dengi, sıkı, yapışık, zavallı

ten-şüy : (Far.) Ölü yıkayıcı, teneşir.

teres : Kabaca pezevenk demek olup sövgü sözü olarak kullanılır.

tev'emān : (Ar.) (Çift) ikizler, bir yazı sili.

tıkac : Şişe vs. ağzını tıkamaya mahsus bezden ve ağaçtan tıpa. Vaktiyle işkence alatından olarak mücrimlerin ağızlarına tıkadıkları şey.

torlak : Genç, acemi, toy, parlak, güzel, tüysüz oğlan.

tōhmet : (Ar.) Birine isnadolunan suç, kabahat

tuğyān : (Ar.) Taşma, taşkınlık, azgınlık, coşkunluk.

tura : Deriden ya da ipekten örülen kamçı.

türb : Salatası yapılan ve iştah açmak için yemek arasında yenen yakıcı kök.

tutamak : Tutamaç, bir şeyin tutulup çekilecek yeri, delil.

tutmaç: Yoğurtlu erişte çorbası.

tüfekçi : (Sar.) Saray muhafız teşkilatı mensupları hakkında kullanılır bir tabirdir. Tüfekçiler Arnavut, Boşnak, Türk ve Çerkesler'den mürekkepti. Ancak çoğunluğu Arnavutlar teşkil ederlerdi. Sivil ve asker olmak üzere iki kısımdı.

2- (İda.) Tanzimattan evvel vezir dairelerinde bulunan teşekküllerden birinin başında bulunana verilen addır.

3- (Ask.) Askeri sanat mensupları hakkında kullanılır bir tabirdir.

türâbî : (Ar.) Toprağa mensup, toprakla ilgili, topraktan.

tüy düzmek : (Hayvanın) tüyü düzelmek, (insan) kılığını düzeltmek.

tüyü ürpermek : Kötü bir olay, soğuk, gıcıklanma gibi nedenlerle korku ya da tiksinti duymak.

U

ucbe : (Ar.) Şaşılabacak şey.

uğrı : Hırsız, gizli

uğrıncı : Gizli, gizlice

ukâb : (Ar.) Karakuş, kartal,

uḳalâ : (Ar.) Akıllılar, akıllı olanlar. Bir şey bilmediği halde “akıllılık, bilmişlik taslayan, akıllı geçinmek isteyen” manalarında kullanılmıştır.

ulaḳ : Eskiden bir yerden başka bir yere posta ya da haber götüren at.

unf : (Ar.) Şiddet, sertlik, kabalık

ur : İnsan vücudunun çeşitli yerlerinde çıkan çıbansız, iltihapsiz şiş, tümsek.

urubâ : (İt.) ruba, giyilecek şey esvab, elbise

uṣaḳ : Ufak, küçük, çocuk, ufak tefek

uṣmak : Uçmak

uyuz : Sarkop denilen ve örümcek soyundan, gözle zorlukla görülecek kadar küçük olan bir böceğin, üst derinin altına girerek yaptığı kaşıntıverici bir deri hastalığı. Bu hastalığa tutulmuş olan. (mec.) Beceriksiz, pısırık.

Ü

ükül : (Ar.) Meyva, rızık, azık, nasip, zeka

üşmek : Toplanmak, üşüşmek, toplanıvermek.

üzengi : (T.) Hayvana binildiğinde ayakları koymaya mahsus demir basamaklar, kayışla eğere bağlanmıştır.

V

vaṭy : (Ar.) Ayak altında çiğneme, basma, çiftleşme.

vefret : (Ar.) Çokluk, bolluk

vekīl-i ḥarc : (Ar.) Vekilharç, masraf görmekle vazifeli kimse, kahya.

velvele : (Ar.) Şaşkınlık, gürültü, patırtı, yaygara, şamata.

veresi : Parası ileride verilmek üzere yapılan alışveriş.

verziş: (Far.) Çalışma, işletme, çalışmış

vızlamak : Vızıldamak, uçuşan böcekler gibi ince bir sesle gürültü etmek, yavaş bir sesle fakat durmadan şikayet etmek, sızlanıp durmak.

vuzū' : (Ar.) Abdest almak,

Y

yağlık : Sofrada herkesin önüne konulan yağlı elleri ve dudakları silmeye mahsus bez, elbezi, peçete, mendil, çevre.

yahñi : (Far.) Azık, pişmiş şey, yahni, et yemeği

yağa silkemek : (dey.) Bıkıp usanmış olmak.

yağayı ele vermek : (dey.) Kaçamayarak ele geçmek.

yalak : Hayvanların su vs. içtikleri kap, tekne.

Yalancı Dolma : Zeytinyağı ve pirinçle yapılan yaprak dolması.

yalñ : Yalçın, alev, çıplak, açık, kapsız, örtüsüz.

yama : Bir deliği veya yırtık bir yeri kapayıp tamir etmeye mahsus parça, bazı kimselerin yüzündeki leke.

yañaz : İnatçı, aksi, huysuz, kavgacı.

yañşak : Çok sözlü, boşboğaz, geveze.

yapağacı : Yapakçı, koyun yünü satan, yün tüccarı.

yarak : Eskiden alet, silah, şimdi kaba erkeklik organı

yatağan : (Beldeki silahlıkta yatar gibi vaziyette durması dolayısıyla) kesici silahlardan uzun, enlice bıçak.

yavan : Yağı az, katıksız, hoş gitmeyen, tatsız

yāve : (Far.) Saçma, saçma sapan söz, sahipsiz hayvan.

yāve-gū : (Far.) Saçmalayan, saçma sapan konuşan.

yāve-senc : (Far.) Yaveden (saçma söz) hoşlanan.

yaykamak : Yıkamak

yayla : (yaylak) Yazı geçirmek için çıkılan yüksek yer

yazı : Ova, sahra, ıssız kır.

Yehūd : (Ar.) Yahudi, İsrail oğulları.

yek-çeşm (Far.) Tek gözlü, sokur, güneş.

yelpāze ve yelkovān: Berber dükkanlarında bulunan fırıldak
(İS nüshasında der-kenar olarak bu anlam verilmiştir.)

yestehlemek : Pislemek, büyük aptes etmek.

yırtlaz : Göz kapağı yaralanıp iyi olduktan sonra, şeklini değiştirmiş olan göz ve böyle gözlü olan kimse.

yigrendirmek : İğrendirmek, nefret ettirmek.

yobāz : İri ve kaba, kuvvetli, zıpır

yoğun : Çapça kalın, sesçe kalın, iri, büyük, kaba, sert

yular : Hayvanı çekmek ve bağlamak için başına takılan ipten dizgin.

yumak : Yıkamak.

yumru : Yuvarlak şey, küme, tümsek, top, ur.

yübūset : (Ar.) Kuruluk, kuraklık.

yürek oynaması : Kalp çarpıntısına uğramak.

yüz aklı : Utanılacak bir hali olmama.

yüz karalığı : Yüz karası, namussuzluk, arsızlık

yüzük oyunu : Fincanlar altında saklı olan yüzüğü bulma oyunu

Z

zaç-ı kıbrıs : (Ar.) Göztaşı; Kara boya yerine kullanılır bir tabirdir.

za^c f-ı başār : (Ar.) Miyopluk.

zāg: Karga

zağāra : (Ar.) (Zihāre'dan galat.) Dıştan kaplı yaka kürkü, eğindirek

zāğlamak : Kılıç veya bıçağa bilemekle cila vermek.

zaḥl : (Ar.) Öc, intikam, düşmanlık.

zamīme : (Ar.) Ek, artırma, katma, ekleme, ilave etme.

zānī : (Ar.) Zina eden erkek.

zarṭa : (Ar.) Osurma, yellenme.

zayf : (Ar.) Misafir, konuk.

zebīl : (Ar.) Hübre, fişki, pislik.

zeker : (Ar.) Erkek, erkeklik organı.

zemm : (Ar.) Birinin kötülüğünü söyleme, ayıplama, yerme, çekiştirme, hicv.

zen-pāre : (Far.) Zampara

zen-perest: (Far.) kadına düşkün erkek

zerde: (Far.) Safranla pişirilen bir nefi pirinç tatlısının adıdır. Safran sarı renge boyadığı için bu ad verilmiştir. İmaretlerle düğünlerde pişirilirdi.

zıpır : Zıplayarak çılginca hareket eden, pervasız adam, güçlü, kuvvetli, iri yarı

zırdeli : Aşırı deli

zırlāk: Boş yere zırlıttı eden, nā-makul söyleyen, zırzop, çok öten bir cins böcek

zırlamak : Zırlıdamak, fazlaca sesle vızıldamak, durmayıp zırlıttı ve gürültü etmek, dırlanmak.

zırva : Zerdeli ve sarımsaklı paça; İmaretlerde pişirilen zerde taklidi tatlı nevilerinden birinin adıdır. İncir, üzüm, hurma ile pirinç ve şekerden yapılır.

zırzop : Delişmen, münasebetsiz, zırlak.

Ẓi'b : (K.T.) Kurt denilen yırtıcı hayvan ki koyunlara vs. musallat olur.

ẓīḳ-ı ma^cāş : (Ar.) Geçim darlığı.

ẓimmī : (Ar.) İslam Devleti tebaasından olan ve haraç veren Hristiyanlar, Yahudiler.

zinā : (Ar.) Nikahsız çiftleşme.

ẓīr u zeber : (Far.) Altüst

zişt: (Far.) Çirkin

Zolota : Lehlerin Zolota adlı paralarına benzetilmek suretiyle eskiden kesilmiş olan paralardan birinin adıdır. Gümüş olan Zolota otuz paraya geçerdi.

KAYNAKÇA

- AKKUŞ, Metin. Nef'î ve Sihâm-ı Kâzâ, Ankara: Akçağ, Yayınları, 1998.
- AKÜN, Ömer Faruk. "Sürûî." *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, XI, 1979: 250-252.
- Arif Hikmet, *Arif Hikmet Tezkiresi*, v.26.
- BERGSON, Henri. *Gülme*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996.
- BEYZADEOĞLU, Süreyya. "Nazım ve Nesir Örneklî Osmanlı Dönemi Atasözleri ve Deyimleri." *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, XII, 2002.
- Bursalı Tahir Osman, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Amire Matbaası, II, 1333: 238.
- DEVELLİOĞLU, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2001.
- DİLÇİN, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara: Ankara Üni. Basımevi, 1983.
- DİLÇİN, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK Yay., 1995.
- DİRİÖZ, Haydar Ali. "Sürûî." *Türk Ansiklopedisi*, Ankara : Milli Eğitim Basımevi, XXX, 1981: 115-116.
- DOĞRU, Halime. "Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de Fetih ve İskan Siyaseti." *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, IX, 2002.
- DÖLEK, Sulhi. "Dünyada ve Türkiye'de Gülmecenin Tartışılabilir Etkinliği-I." *Varlık*, L, 906, Mart 1983: 8-9.
- DÖLEK, Sulhi. "Dünyada ve Türkiye'de Gülmecenin Tartışılabilir Etkinliği-II." *Varlık*, L, 907, Nisan 1983: 8-9.
- DÖLEK, Sulhi. "Dünyada ve Türkiye'de Gülmecenin Tartışılabilir Etkinliği-III." *Varlık*, L, 908, Mayıs 1983: 8-9.
- DÖLEK, Sulhi. "Dünyada ve Türkiye'de Gülmecenin Tartışılabilir Etkinliği-IV." *Varlık*, L, 909, Haziran 1983: 8-9.
- DÖLEK, Sulhi. "Dünyada ve Türkiye'de Gülmecenin Tartışılabilir Etkinliği-V." *Varlık*, L, 910, Temmuz 1983: 8-9.

- Ebu'z-ziya Tevfik. *Sürûrî-i Müverrih*, İstanbul: Matbaa-i Ebu'z-ziya, 1305.
- ERDOĞAN, Kenan. "Edebi Eserlerden Tarih Belgesi Olarak Yararlanma. Divanlardaki Tarih Manzumeleri." *Türkler Ans.*, Ankara: Yeni Türkiye Yay., XII, 2002.
- EYÜBOĞLU, İsmet Zeki. "Gerçek Mizah." *Türk Folklor Araştırmaları*, VI, 139, Şubat 1961: 2333-2334.
- Fatin Davud, *Hatimetü'l-Eş'ar*, İstanbul, 1271, s.189.
- GİBB, E.J. Wilkinson. *Osmanlı Şiir Tarihi I-V*, (Çev. Ali Çavuşoğlu), Ankara : Akçağ Yayınları, 1998.
- GÜVEN, Hikmet Feridun. *Klâsik Türk Şiirinde Hiciv*, (Doktora Tezi) Ankara, 1997.
- HORATA, Osman. *Esrar Dede Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı*, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
- HORATA, Osman. "Zihniyet Çözülüşünden Edebi Çözülüşe: Lale Devri'nden Tanzimat'a Türk Edebiyatı." *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, XII, 2002: 573-592.
- İPEKTEN, H., İSEN, M., KARABEY, T. ve AKKUŞ, M. "XVIII. Yüzyıl Divan Nazmı." *Büyük Türk Klâsikleri*, İstanbul: Ötüken-Söğüt Yay., VI, 1987.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, İstanbul, 1968 IV, 1043-1045.
- KANAR, Mehmet. *Büyük Farsça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Birim Yayıncılık, 1993.
- KARACA, Mustafa. *Sürûrî ve Sürûrî Mecmu'ası*, Isparta: Yüksek Lisans Tezi, 1996.
- KARAVELİOĞLU, Murat A. "Refi (Kalayî)." *Osmanlılar Ansiklopedisi*, İstanbul: II, 1999: 454.
- KOÇ, Mustafa. "Vehbî (Sünbülzade)." *Osmanlılar Ansiklopedisi*, İstanbul: YKY, II, 1999: 655-656.
- KOMİSYON. *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1979.
- KORTANTAMER, Tunca. "Kuruluştan Tanzimat'a Kadar Osmanlı Dönemi Türk Mizahının Kısa Bir Tarihi." *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, XII, 2002.

- KUTLU, Şemsettin. *Divan Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi Yay., 1983.
- LEVEND, Agah Sırrı. *Divan Edebiyatı*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1984.
- LEVEND, Agah Sırrı. *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: TTK Basımevi, 1998.
- MAUROİS, Andre. “Nükte ve Mizah-I.” (Çev. İhsan Akay) *Varlık*, XXII, 256, 15 Mayıs 1960: 14-15.
- MAUROİS, Andre. “Nükte ve Mizah-II.” (Çev. İhsan Akay) *Varlık*, XXII, 257, 1 Haziran 1960: 13-14.
- MAZIOĞLU, Hasibe. “Türk Edebiyatı, Eski.” *Türk Ansiklopedisi*, Ankara: XXXII, 1982: 129-132.
- Mehmet Süreyya. *Sicill-i Osmani*, İstanbul, III, 1311: s.13. (EHT 1946 A(T) 18.)
- MENGİ, Mine. *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Akçağ Yay., 1994.
- Milli Kütüphane Yazmalar Katalogu*, Ankara, VI, 2001: 303-305.
- Muallim Naci. *Mehmed Muzaffer Mecmuası*, İstanbul: Şirket-i Mürettibiye Mat., 1306.
- Muallim Naci. *Mecmu'a-i Mu'allim*, İstanbul, 1303-1304.
- Muallim Naci. *Edebiyat Terimleri Istılahat-ı Edebiyye*, (Haz. M.A.Yekta SARAÇ) İstanbul: Risale Basın-Yayın LTD., 1996.
- OCAK, Ahmet Yaşar. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sufilik: Kalenderiler (XIV-XVII)*, Ankara, TTK Basımevi, 1992.
- OCAK, Tulga. “Labial Hı'nın Çeviriyazıda Yazımı Sorunu.”, *Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, (Nevin Önberk Armağanı) Ankara, 1996: 21-28.
- OLGUN, Tahir-ül Mevlevi. *Edebiyat Lügatı*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1994.
- ÖNGÖREN, Ferit. *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi*, Ankara: T. İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.
- ÖZCAN, Besim. “Sultan III. Selim Devri Islahat Hareketleri (Nizam-ı Cedid).”, *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, XII, 2002.
- ÖZKIRIMLI, Atilla. “Sürürî.”, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları,

- IV, s. 1060.
- PAKALIN, M. Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993.
- PALA, İskender. *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yay., 1995.
- PALA, İskender. *Şairlerin Dilinden*, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 1996.
- PALA, İskender. *Divan Edebiyatı*, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 1997.
- RADO, Şevket. *Hayat Büyük Türk Sözlüğü*,
- SAYGEL, Vedat. "Mizah Güler Yüzlü Bir Kavga Yöntemidir." (Kon. Mehmet Semih) *Milliyet Sanat Dergisi*, 24, Haziran 1990: 37-38.
- SEFERCİOĞLU, M. Nejat. "Divan Şiirinin Gerçek Hayatla Bağlantısı." *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, XII, 2002.
- Sürürî. *Muḍḥikāt-i Sürūrî-i Hezzāl*, Milli Küt., İbni Sina Salonu, Yazma Eserler, A/2513.
- Sürürî. *Hevâ'ıyyāt-ı Sürūrî*, Süleymaniye Küt., Köprülü Küt., Mehmet Asım Bey Kısım, III.K.422/1
- Sürürî. *Hevâ'ıyyāt-ı Sürūrî*, Süleymaniye Küt., Bağdatlı Vehbî Ef., 1545.
- Sürürî. *Muḍḥikāt-i Sürūrî-i Hezzāl*, Millet Küt., Ali Emiri Ef., Manzum Eserler, 1125/2.
- Sürürî. 'Āffen-l'illah 'Ān-seyyi'ātihi Hezliyyāt-ı Sürūrî Merḥûm, *Süleymaniye Küt., Yazma Bağışlar*, 2304.
- Sürürî. *Muḍḥikāt-i Sürūrî-i Ġazel-i Hezzāl*, Türk Tarih Kurumu Küt., Yazma Eserler Y/33.
- Sürürî. *Muḍḥikāt-i Sürūrî-i Hezzāl*, Milli Küt., İbni Sina Salonu, Mikrofilm Böl., 06 Mil. Yz. F.B. 172/1.
- Sürürî. - *Milli Küt., İbni Sina Salonu, Mikrofilm Böl., 06 Mil. Yz. F.B.261.*
- Şemseddin Sami. *Kamusü'l-A'lam*, İstanbul: Mihran Mat., IV, 1311: 2558.
- Şemseddin Sami. *Kamus-ı Türki*, İstanbul: İkdâm Matbaası, 1317.

TUMAN, M. Nail. *Tuhfe-i Naili*, II, s.604.

URAZ, Murat. "Halk Edebiyatında Hiciv ve Mizah." *Türk Folklor Araştırmaları*, XV, 298, Mayıs 1974: 6965-6966.

ÜNVER, İsmail. "Ayni, Ayıntablı." *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: IV, 1991: 270-271.

ÜNVER, İsmail. "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler." *Türkoloji Dergisi*, Ankara: XI, 1. sayı ayrı basım, 1993.

YÜCEBAŞ, Hilmi. *Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Milliyet Dağıtım Ltd. Şti., 1976.

EKLER

Milli Kütüphane, İbni Sina Salonu, Yazma Eserler,
A/2513'te Kayıtlı Olan
Yazma NüshanınFotokopisi

بلزنه پادین کجین کون هزارن
 مشهورم بچون فونک کملی
 زعمه خال عتکاکه او سر سحر افشلی
 قونجه رده حاجی سلیمان لافرن
 بلزنه پادین کجین کون هزارن
 کاهجه تکرار درش ایدر و غل پاد
 ابسته منتظر پاد بر فضل یار
 بلزنه پادین کجین کون هزارن
 کولاقه تاراج در عار عار
 خیره خور کسک در عار عار
 قتی جبار قدر محبت جبار عار عار
 خدوسن طور کور غلامی قانی
 کیده تو غلطون خور کورانی
 معقن کون تیکم قاتع جبار عار عار
 قاتع نصیحتی قاتی کورانی
 ارشدن کون کون قاتی جبار عار عار
 قاتع کور کور قاتع جبار عار عار

۴
 منکحات سروری هزارن
 ارباب حرفت بچره ظاهر ادبیاتی
 باغچه کون کون کون کون
 قونجه رده حاجی سلیمان لافرن
 بلزنه پادین کجین کون هزارن
 ارباب و لافور کون کون کون
 بلزنه پادین کجین کون هزارن
 کونجه رده حاجی سلیمان لافرن
 بلزنه پادین کجین کون هزارن
 کونجه رده حاجی سلیمان لافرن
 بلزنه پادین کجین کون هزارن
 کونجه رده حاجی سلیمان لافرن
 بلزنه پادین کجین کون هزارن
 کونجه رده حاجی سلیمان لافرن
 بلزنه پادین کجین کون هزارن

فی حرف الجیم

باب خیا نه شایب لیکه کونج
کوفه خا کار لیسینی نه در نه قوتی
تو کلک آشی بر کین که کس نه غره نه غره
اشیشی نه در نه غره نه غره نه غره
آج نه غره نه غره نه غره نه غره
آج نه غره نه غره نه غره نه غره
آج نه غره نه غره نه غره نه غره
آج نه غره نه غره نه غره نه غره

فی حرف الیم

جغیه نیکه کاهن که ناکه نه تمساح
ملش بر اولوب نه غره نه غره نه غره
جغیه نه غره نه غره نه غره نه غره
اولوب نه غره نه غره نه غره نه غره
هوا نه غره نه غره نه غره نه غره

فی حرف المیم

شکری نه غره نه غره نه غره نه غره
قال اولوب نه غره نه غره نه غره
نوطه نه غره نه غره نه غره نه غره
نیر نه غره نه غره نه غره نه غره

قلل استاب کار جو نه در نه غره
توب در ووب ووب که کون نه غره
در نه غره نه غره نه غره نه غره

جغیه نه غره نه غره نه غره نه غره
باش نه غره نه غره نه غره نه غره
خوش نه غره نه غره نه غره نه غره
صانه نه غره نه غره نه غره نه غره
طوره نه غره نه غره نه غره نه غره
توب نه غره نه غره نه غره نه غره
بوی نه غره نه غره نه غره نه غره
کس نه غره نه غره نه غره نه غره
آج نه غره نه غره نه غره نه غره
ای نه غره نه غره نه غره نه غره

فی حرف الن

طوبه نه غره نه غره نه غره نه غره
استاد نه غره نه غره نه غره نه غره
خوش نه غره نه غره نه غره نه غره
صوتی نه غره نه غره نه غره نه غره
کون نه غره نه غره نه غره نه غره

حرف

تو به سحر و جادو که این سحرها را با خود از بنادر
هر دیوار از دیوار و دیوار و دیوار
مستور کرد و سحرهایش را با خود از بنادر
کند از دیوار و دیوار و دیوار
سحرهایش را با خود از بنادر
اورد که سحرهایش را با خود از بنادر
باید که سحرهایش را با خود از بنادر
باید که سحرهایش را با خود از بنادر
ای تو به سحر و جادو که این سحرها را با خود از بنادر
هر دیوار از دیوار و دیوار و دیوار
تو به سحر و جادو که این سحرها را با خود از بنادر
کند از دیوار و دیوار و دیوار
سحرهایش را با خود از بنادر
اورد که سحرهایش را با خود از بنادر
باید که سحرهایش را با خود از بنادر
باید که سحرهایش را با خود از بنادر

نور کونک

چون که سحر و جادو که این سحرها را با خود از بنادر
هر دیوار از دیوار و دیوار و دیوار
تو به سحر و جادو که این سحرها را با خود از بنادر
کند از دیوار و دیوار و دیوار
سحرهایش را با خود از بنادر
اورد که سحرهایش را با خود از بنادر
باید که سحرهایش را با خود از بنادر
باید که سحرهایش را با خود از بنادر
ای تو به سحر و جادو که این سحرها را با خود از بنادر
هر دیوار از دیوار و دیوار و دیوار
تو به سحر و جادو که این سحرها را با خود از بنادر
کند از دیوار و دیوار و دیوار
سحرهایش را با خود از بنادر
اورد که سحرهایش را با خود از بنادر
باید که سحرهایش را با خود از بنادر
باید که سحرهایش را با خود از بنادر

نور کونک

کینہ کا سبب کہ جس نے اس کی نسبت اچھا کر

قرآن مجید کی روشنی میں

عجب دار و دیو زینا حقا یا قهوا زین
 کند که کار جهان کند که می خواند هان
 کند ز شهر در روز زینت طاعت
 بخت ز ترسند و حاصل از دست
 گفت طفلان سخن باز و میگویند
 بخت ز ترسند و حاصل از دست

قنده و قالدی نر توپو و اکیئو ناللی غوش
 باغ حرمی نه چرس بدیا ایلدنار
 کتور و کسک تو خجده سایی ویر نراله
 بر غوشی او غشده اخجی کجا اچیه
 باقه دی صوره کده خفه و ییئرلی یه ییو
 ای هویو ایلمر نسیم اولورم ایلدند
 حرف الی

تندی چو دگر بنده کجای جلال خط
 خوشنویس این نه دگر موعده
 خطیله تو بزم ایدری ناهجل اعراض
 تو فرم خسته مند اند در کواکب اعراض
 کبر این هر دو قدتی ز حسن خط
 طوید و در دلفین شمع این خط
 او قوت اکابر است او قوت یکدج و خط
 او قوت یکدج است او قوت یکدج و خط
 تاکه یکدج است او قوت یکدج و خط

طائف قیام بخود و او را بشکرت و او را بشکرت
دیر که چو غنچه عصفور و می جماعت
بکشت کی سر که یون که نهانید که
کو در کس نه سست که می را و غلامان و بیا

اول و سواد قاف و با حشمت سبکی و گشتان
 تبار و صفو و اولم و جاری قضا است
 عرفت و انکس لاج و حشمت
 خرد و دات و نو سرت و عا و خرد
 است و الا انی عا ید و کسین است
 اول و نبیان و خرد و حشمت و کسین
 قادی کیم لکس البته تکمیل است
 اول و حشمت و خرد و قضا است

[illegible]

کتابخانه

بقدیر و صهی خلقی و از ان شب عک
کنده یاقش بر خجسته و صهی عینی کبی
قویان و اوقای ربیب زاید ناندین
شعری تا خوش و از حق خوشی که نه از حق
خوشی حال یا نه سرور و در خوشی حال
حرف الالف
بجسی کلید روز و جدیدی کا نذر و حال
ابن بنی و رسوم که ریداره غلامی و
اق چقا دارا قوجه و نوشت صدارت
والایه صهی و کینه که نه کینه که
شده هوای کبی که کینه که کینه
فاجسه دخی و لوند و روز و زات و حال
خطا که ای و غلامی که روز و زات و حال
سبب می و از غلامی که روز و زات و حال
راه اند و هر طرف و ایوب و شتاب
هست فاطمه نذر و ایوب و شتاب
نوبت و طبع شهرت و ایوب و شتاب
شهر خنده و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
کود و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
حرف الالف
اغوی کینه که کینه که کینه که
دکانه هر روز و ایوب و شتاب
طول و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
حسن و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
ای هوای کینه که کینه که کینه که
حرف الالف
او غلامی که روز و زات و حال
بجسی کلید روز و جدیدی کا نذر و حال
ابن بنی و رسوم که ریداره غلامی و
اق چقا دارا قوجه و نوشت صدارت
والایه صهی و کینه که نه کینه که
شده هوای کبی که کینه که کینه
فاجسه دخی و لوند و روز و زات و حال
خطا که ای و غلامی که روز و زات و حال
سبب می و از غلامی که روز و زات و حال
راه اند و هر طرف و ایوب و شتاب
هست فاطمه نذر و ایوب و شتاب
نوبت و طبع شهرت و ایوب و شتاب
شهر خنده و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
کود و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب

بن و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
حرف الالف
قاف و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
عقد و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
بجسی کلید روز و جدیدی کا نذر و حال
ابن بنی و رسوم که ریداره غلامی و
اق چقا دارا قوجه و نوشت صدارت
والایه صهی و کینه که نه کینه که
شده هوای کبی که کینه که کینه
فاجسه دخی و لوند و روز و زات و حال
خطا که ای و غلامی که روز و زات و حال
سبب می و از غلامی که روز و زات و حال
راه اند و هر طرف و ایوب و شتاب
هست فاطمه نذر و ایوب و شتاب
نوبت و طبع شهرت و ایوب و شتاب
شهر خنده و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
کود و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
حرف الالف
اغوی کینه که کینه که کینه که
دکانه هر روز و ایوب و شتاب
طول و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
حسن و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
ای هوای کینه که کینه که کینه که
حرف الالف
او غلامی که روز و زات و حال
بجسی کلید روز و جدیدی کا نذر و حال
ابن بنی و رسوم که ریداره غلامی و
اق چقا دارا قوجه و نوشت صدارت
والایه صهی و کینه که نه کینه که
شده هوای کبی که کینه که کینه
فاجسه دخی و لوند و روز و زات و حال
خطا که ای و غلامی که روز و زات و حال
سبب می و از غلامی که روز و زات و حال
راه اند و هر طرف و ایوب و شتاب
هست فاطمه نذر و ایوب و شتاب
نوبت و طبع شهرت و ایوب و شتاب
شهر خنده و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب
کود و ایوب و شتاب و ایوب و شتاب

بقدیر

ایوانی از می بود و در حاکمانی تازی و تالکان
کمانا تندی که در جنگ جانی یک دستم
جسامم دارم قصه قانو و قانو قانو
مناسبت ز تازی کرده و جنگ کمان
چنان از می تازی و در دستم تندی
یاب روی و در دستم تندی
لوی که در دستم تندی
باز حق در دستم تندی
قادر بود که تو در دستم تندی
ساده و در دستم تندی
طوشت از غلغله تندی
زنج قرد و در دستم تندی
صالیو بر تندی
کلیو یک تندی
رو کار تندی
از تندی
کشت و تندی
تصمیم تندی
ای توانی تندی
ای که تندی
او تندی
تغلب تندی

جسمم تندی
کمانا تندی
جسامم تندی
چنان تندی
لوی تندی
باز تندی
قادر تندی
ساده تندی
طوشت تندی
زنج تندی
صالیو تندی
کلیو تندی
رو کار تندی
از تندی
کشت تندی
تصمیم تندی
ای توانی تندی
ای که تندی
او تندی
تغلب تندی

صفا که چو صفا طشتی که ایاز
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام

طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام
طشتی صفا آید او و عدای انجام

صفا

باک تقدیر آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی
فستق آید در دست و نه تو آید بوی

بزیات

4

چندم بر برینه جالیدی قیج	پونک اوغوزینا ایل یا سیر
احمد در سفیر جوش	پوزیز طویندی کس حالیک
کندیز عکر بخد ارایدی	هسب ارتدی لفسیت جه چله
والی بند کسینکینجی	اوچسکده باشکیندی خانه
کوندز آتاهلرند دهو غوب	ایلدی لاکرک اوزچدرانه
میدانین قسروالی غایم	اندیه دیوانیدردی دیوانه
تلی دارشفادنه سسکین	عققی محکمکی ایدر حیران
اوتوروب ندیدور قورقانی	کوزلو طراف اولوردی کوز
عرضی بامال نکاه و افند	خیلی دلتکس ایدی ندر حیر
اصف عیال اولونق کاکا	شرعده دیرینی تیردی فزانه

توندی سیتو شس ایدی غایم
اولدی ووزاندنای طیفین
تاریخ برای فندی قزی

حضرت فندی قزی که اولدی
طافده قورکسی اولوراک
مقصود ایدی ایدر برولی
بعد ازین عادات سلا اوزو
هر نازک عشق بو مراد
سجاسا اولدی مکر که کدی
صورتی پوسته برج جوزا
اولو جامعه خطابت پیرا
ایله جمعی صافنده دا
دیره فرستقی فرا جه اکا
حاصل اولسون دیوانه لگا
شهر استور عدالت فرما

نقارن

نقارن شیشه ندر ابراق	ایلدی برده برده بی پروا
اشک رایتدی تمام اوچ افند	اولدی مطلب کاکا جه نا
اولدی مایوسل شیداب تارخون	
کندی جامه غنا نه پاش	
چولیه لر باسی کدک برک	ستره سی ایدی اوچ شمس
دیره سی بولیندن کدک تار	سیرن ایلردی فیکر کینده
اکتری قازیدین کاکا تارین	خالب کندیده کوزردی کد
کوردی هیچ باشه خنقور	صفت نر اوصاف کدک
ویردی دلدار کاکا کاکون	کزدی کت دستر دلاله
قورقوب قافله دیدی تارخون	
ملکسی صیادت کدک اوسته له	
برای صوفیه نالای	
طوبه کیز می صوفیه نالای اسکندر اوزن	منزل و صبی قیادتای باقوجی پر قوری
شهنشیر قاتی بویک اولمشیر قورقون	حصرین قورقوشکینان بر طوری
قاسی لاپوسنده ایتدردی و کاکو	هیچ سموع اولدی سیر بود و خاوی
طلعت آت اولدی چو کتک باغ اوزون	ایکده صحنه قورقوج برده سفین
خلوت کتک باده و نر اولدی شستی حاصلی	اکدی کدک صر زنده بزم با سنج و کدی
روز کایر کک اولی اولد کک کدی	فکر کندیه یادتدی چیلک مسفند نه

عقود قدرتم غفرا نیز اید و حق مزجونی
 حکما هم استی طو تو بای خصوصاً نازل
 داشت می تا تقی چرخ کرانه جازان
 لشکران از سرای او طو در روی بایست و

علم ابد نهان جانی اتی تیمور
 کرد و زو در عهدش تر طایندی تیمور
 ایکی در بایه بری سیرینه قادی تیمور
 طایقه را را کیس تو قدرتیو به تادی

زور قی و اندی فقیہک صوبہ بہادری
بولدی لولواکی غواص تحریک تاریخ

برقی فوت کمانے

صحتی تو را که از آن کفر که او را در کفر و کفر
 سدهای دور است به این کفر که او را در کفر و کفر
 جوق و کوفه پیری و ارا پیری که کفر و کفر
 او را که کفر که او را در کفر و کفر
 دیدی و هر چه بود و هر چه بود که کفر و کفر
 فکاه و کفر که کفر و کفر و کفر
 اولدی و هر چه بود و هر چه بود که کفر و کفر
 بوقی و کفر که کفر و کفر و کفر
 بوست و کفر و کفر و کفر و کفر
 کفر و کفر و کفر و کفر و کفر
 قهر و کفر و کفر و کفر و کفر
 قهر و کفر و کفر و کفر و کفر
 قهر و کفر و کفر و کفر و کفر
 قهر و کفر و کفر و کفر و کفر

کجایه و اقصای صحرائی ز بیمت بیرون
 خراج یزد و یک خیمه کاروان و قافله یار
 عرصه خروید و دو قور و بر سر خفا کیم
 مشغول اندازد قار و راز را ز اهل کیمیا

٥١

دا ملایو یو عید وړایا و او لوب اوله ستان
اسی هوایی انتساب پښتانه تان

تاریخ برکتی و فرائد برکتی
بانی اندر تہجد اجداد الہی و دولت سرا

چو بخت بد از دامن آید طاعون و آفت
چو بخت بد از دامن آید طاعون و آفت

[illegible]

تاریخ برای دهمی

برقصا که میزد او خست که بشند
ایست بر لب کو که تیر تو برین داشت
درو که در تو ده ایدری ز غم
لال تا مد قریب طلوع بر لب داشت
جانی یا قدی خجسته کنی که لاری
شوق و رنجی حتی قدر تو اول ترک کنم
قدی تو که کور کرده دیدی بر تار
قادر می صوری که کرم ارت کشند
یوز می سید تر قزوب جو جو زین قز
مرو زدن ز کرمی که خوشی داشت
اگر می که بعد از آن تا زنی طوطی داشت
کیرینا و بدنی شاک میزدی یوز قز داشت
حیرت خفته کمر سر او کشت کینه
باغایم بویشند و خجسته کنی تار داشت
طایر بوب و صبی زنده و ستاره ای داشت
بک لاک کیده ای و دزدی تو بر دست داشت
برای که زنده و خست و صبی داشت

ستاره ای که ز غره قاضی یا قلی ویردی الد و لدی و لیل

عوضه

عوضه که خسته شود و تی قضا

مهرین باقی بدو را کز او ترک
قتل بجز ناز است بدی خلایق
بدی است مدد او را بدی بخون
اولست طایفه سر باس ضرر
طایفه و خسته و مصف و لی
چو زده و خسته کاری درین
هر شبی با نوم و بر سر باز
خشی که نشی که کجا مداح کی
ضربه لرزه و لاف و جفا
عین کور زار است بر بن ری
اعتری و اخمی قیامند باری
بو غروب و بل و بل و غروب
خود بخود کند ی لاک و لاک
استه هر حال در اول کز لاک
ابتدی خط و بها و نه قیام
بار کیری که از لاک و لاک
بمکست جوق ضرره و غراری
الهی بدیده و دونو باقی و کشته

که چه کم مدتی است که کلیل
عوضه که خسته شود و تی قضا
اولست طایفه سر باس ضرر
نزد به باس و غنی و لی و لی
شغل تیرین بیدار کلیل
بانت باقی و لاف و جفا
کورد و کورد و لی و لی
بل و بل و لی و لی و لی
قصه قصه و لاف و جفا
که قبول بیدار و صفا و لی
ظاک که کور و خسته و لی
تو بریدی یا خود و غر و لی
کو تو جر و جسته و لی و لی
الی تو که کور و غر و لی و لی
یوز و لی و لی و لی و لی
هم و لی و لی و لی و لی
اوردی و لی و لی و لی و لی
او لی و لی و لی و لی و لی
حال و لی و لی و لی و لی

سستگو و عورتان را در وینستر	منصبی و اسیرانی را برانگیخت
بی نماز و لغو خانه قالدردی	بوقصدان بر کات و بخیل
اعیان با سده و الوردی و شو	مع ناک که جنبه را و فضل
اپرستاشه نمازی قدر	قله را کانی غیر تبدیل
بوغا زینه کجور رتبه	یا ننگه بر اهل تبدیل
دکله کافر کینی اجمال	قدیم کس که از تفصیل
الاسلامه کوند و اندویش	الرشوب استی و فعل جیل
قوبه شس بر سفینه دوش	یکسده کورت که در بندگی
نوده المز و بانه وانی	او قوتش نه و با کشتن
ایک خشم که بر کسی کار دایه	مردم کس حق را بر روی
سدایان با بوب اندر اغان	در دایه شش لی و کشتن
بویله تاضیه و لور و دنیا کیم	اوله را شیبی و بوب جیل
الی بوب کاک ایلی و عیسی	سند حکم تمام تحصیل
ایته ری شوع رسک و الوطیه	جبرایه جایدی وانی خلیل
سسته اندی با باران	سر بی و دانه سیکه شیل
فردا اهل قضا بی شید و	اوردی نعلی باری صورتی
قوبه سیر و بر باد و شید و	جانی سسته و غریزایل
سعی بوب کوبه دل با وانی	سینه کله دی با وانی
او تده و کنگر و ده خزه	او غادی و کجی و کشتن

اولدی

اولدی کند و خا و جدر	دو کس و فصل کشتی و شیل
اخر خود و کور و دما و خری	تقت ز نایه و رالتانی بیل
تیز نام دی قوسه ابر و کال	شکس عیسی و قوب یا نایل
طوترا و فقر و آقا و خنی	تبه رطل ای انای کسیر
کیسه یزوی با سکه کنگر	قرق کوب و دود کشتی
منصب شسته قیدی و نوی	کتور و شست و قدار کسیر
کتی که کند و سنی نایب کندی	کیسه یز و قور و زنده کسیر
اغنا و ایترا و ما شنگاره	ذاتی و ایترا و خا و نایل
قاصد کای و دودی و جال و قور	قور و جیس و کور و تندی
هرج و مرج ایته و کسیر و جی	ایته و مصرفه و عیسی و شیل
سینه و دانه و قید و طر و د	الیدی که بر سکه و شیل
ایته کای و دودی و شج و قور	ایدر کانی و دود و شیل
قشک و نده و ایترا و دودی	قیدی و سالی و شیل
مکس و ایله دی قور و جی	یرینه قور و دودی و شیل
کسکه و دانه و کس و دود	ایته و دود و شیل
واری و دانه و جی و کس	ایته و دود و شیل
دخی و شج و دانه و کس	ایته و دود و شیل
بوقید و کس و دود و شیل	ایته و دود و شیل
خود و دود و کس و دود	ایته و دود و شیل

ایند او لندی بوزا و قلی قوجا	قاسمی ادلس کیلن اچو کلان	وله
اقایست صاجی دیدم تارین	قاره قوری قاری الدی نمان	
قربت او غولنی اولندردی	کندی نوبت مانو لکس کزین	وله
ایندی تار یخدا خبار	قودی کیر قوسکی بدروسس قرین	
باغچه چیدی کر که کر که بر جوی	کیم دیت اول ساله دیدم دیر ایل	وله
دوسبایو نماند منجه تار یخدا	ویدی نیشاح قوسق قرین	
صدای نماند قوسه ساریه قرین	ویدی کیم با قدی اچو ازده جوغه	وله
صرف مسجد دیدم تار یخ	سکدی صدای ایلکی قارو بوغه	
تازه کده باقی سیرین زبان	الدی بر ناکس عروسه نازین	وله
صرف مسجد دیدم تار یخ	روغن ایلد اولدی منو ج ایلین	
ایندی زار ستار کله ای عروج	یوریست الدی بند زنده کیک اول	وله
انکار توی بد کر خشنه دیر کس تار یخ	کره زار و زار لندی قوسک با کس	

ایندی کمال عالج بیتی بیلندی	اچم کوز لری بیلر ایلر اعلایه	وله
سکدر بر کلا رسی کور علی کوز لری	اوسته زنده دست یوری بوزا دیدم	
با صدای لندی کور ایل محب بند	کجه یی اچو احمد رسی قوسک	وله
چرخدی تار سیمی بوسه تالی قالی	اسکی دینا سیمی صیجی دیدی کوز لری	
یا غی خستید بر کوز کوز کسک لید	چور بایی نماند قوسه جی بوزا دیدم	وله
قوسک تار سیمی کوی او جری لید	ایلا و جوب جری بوسه اوزدی دیدم	
کوز کسک با غی خستید کسک لید	کره زار لندی تار کوز لندی با رسی	وله
قوسکی کوز لری تار سیم کوز لری	آل تار کوز لری او کسکده دیکوز لری	
ایست کوز کسک کوز لری تار سیم	ایندی کسک سار دلی او کوز کسک	وله
ایکی قوسک تار سیم	اودا و بوب بر بوسه کسک کسک	
ایکی کسک عسقر جلا قسک	ویدی صاخده زرافه تار سیم	
کیم ولدی اول کسک کوز لری	بیر سفید الدی کسک سیم جره زنده	وله
سکدی بوزا قلی قاره قوری قاری	سویلدی قرق لندی تار یخ	

خزانه اسرار است بیدار گشتی تاریخ	هرگاه که یکم قوتی بنگر بر سبک کار
قوسم صفا گشتی بزم نه ز چو کیم	قلای او از سر طو بخوبی علم غور ری
سویله با کربش ز تنه شکلی تاریخ	مژده او بود که سر بر طایفه طو خور
قوتی است او را بکند به که طو خور	اوقات را در می زین و زینت طو خور
دیدای که بکند ناری به چرخ تاریخ	انگازن زین حار می که طو خور
غربی است سی بولد که کوری اند	قد و زینت سی بولد که کوری اند
قوله ای مجلسی می کند طو خور تاریخ	طو خور قوتی زین قوتی که کوری اند
حصه صدی مستعدی چقا روی بوقنی	فادیه قاره که می طو خور قوتی اند
حرف بجمعه ویدم تاریخ	ببینند بیک که صبحی صبحان
نیچکندی که بی ابری صبحی	بر اصر مستعدی که بولد می که می
قوتی روغی ویکدی که طو خور تاریخ	فادیه که حسرت زین بولد می که می
سیکافخانه صر بطلی تاریخ	دو که کوزال مر او بود زینت سی بولد می
ایتمه زین فصدی تا اول بزم تاریخ	آوجی جنگل زینت سی بولد می که می

قوسم صفا گشتی بزم نه ز چو کیم	کسور به خرمی گشتی که می ابری
صفتی ای مستعدی بزم نه ز چو کیم	تاتار و در می تا کوری سی بولد می
قرین الدی زینت سی بولد می	عجمه اولی که کوری که کوری
روم به شایع اولی تاریخ	عرب ایتمه ای عجمه ای
ایم قوتی بر سر کوری بولد می	رستگاری جاده و در جاده ای
سویله بی ناطور تاریخ	بوزی حار می قوتی بر کوری
بوم زینت سی بولد می که کوری	بوقد زینت سی بولد می که کوری
مستعدی بر مال می که کوری بولد می	بر کس که کوری که کوری
ایم کس که کوری که کوری بولد می	مستعدی زینت سی بولد می که کوری
قوتی روغی ویکدی که طو خور تاریخ	بر کس که کوری که کوری
نیچکندی که بی ابری صبحی	بر کس که کوری که کوری
قوتی روغی ویکدی که طو خور تاریخ	بولی که کوری که کوری
ایتمه زین فصدی تا اول بزم تاریخ	ایتمه که کوری که کوری

ای سیروری زده و نه استیک	بوسه می آید ویدی اول بار بکا	وله
سویلم صم غریب و بوب تاجین	ایتدی بر بوسه کریم یار بکا	وله
ارازک صوره چکدی کوش کیمید	دیوب خیمه کیمید ویدی میله اما	وله
دیدوی موزنم نازنم پرده سینه کانا	اما مزاده یچسکه و صحت سفرا	وله
بر بوجوانم عشوه فروغ شمع شمع	سواکرانم و صحت کتک آتند یاتوب	وله
احتیاج بچکانم دیدی تارخ رشکده	دالان زاده فاده بولدی که ترم صفا	وله
ایلمش دی سبالد و دوجوان	چیتلیمش دلمان غمازه	وله
کوردمم ایستید و دیدم تارخ	دکتک ایستش ایکی تارزه	وله
کدی کایر و لالاک کیمید و خاقان	دیندک کایچیم نوزمین طایر کرسدی	وله
خیمه صتی بوغلا تیتد و کیمید و کوب	بیور کونجیم زهر دیوب و کیمید و باری	وله
طایر کونجیم نوزمین کیمید و کیمید	تمن و خرقه کات و آت و تاجی زور باری	وله
شمنل فرور ستم یعنی کیمید و کیمید	شمنل و صحت کونم ویدی سوب و باری	وله
سویلم صم شمع بچکانم و کیمید و کیمید	ایتدی کیمید و کیمید و کیمید	وله

قوت غم و لالی غم کیمید و کیمید	تاز و افغان و کیمید و کیمید	وله
نقله یزد و کیمید و کیمید	طاهره کیمید و کیمید	وله
آزاده بده کیمید و کیمید	در و صحنه کیمید و کیمید	وله
سکا کیمید و کیمید و کیمید	دیدمی فاشش ایلمه بوسه و کیمید	وله
حرف بچکانم کیمید و کیمید	ایوسکدی کیمید و کیمید	وله
صدا کیمید و کیمید و کیمید	کیمید کیمید و کیمید	وله
تاریخ کیمید و کیمید و کیمید	اندروی طوقه علی صراج کیمید	وله
نقطه کیمید و کیمید و کیمید	بش کیمید و کیمید و کیمید	وله
ابور کیمید و کیمید و کیمید	سکا کیمید و کیمید و کیمید	وله
بر کیمید و کیمید و کیمید	تاز و افغان و کیمید و کیمید	وله
من کیمید و کیمید و کیمید	صنای کیمید و کیمید و کیمید	وله
ما کیمید و کیمید و کیمید	جلب ایلمه کیمید و کیمید	وله
تاریخ کیمید و کیمید و کیمید	صبا کیمید و کیمید و کیمید	وله

٤١

4

٥٠

5.

10

4

بوجہ جن اہل سنت و جماعت کو تار و خنجر
کیسف و اسع الاکنا و درویش و صغیر

—

1

میرزا حسن خان جو کئی اور صورتیں بھی
قصای حیات پر بندہ بزرگ دارا کو

٢١

1

—

5

2

برجی طاسدی اعلیٰ دقت کو سمجھنے والی
ویرمدی اسے خالص دقت کو سمجھنے والی

3

21

بہت اچھا اور غلطہ اور دیکھو کہ اس کا
کھانسی کوئی اور شہید کو روک کر ہے

٧٠

حضرت قاضی سیاه که چون سپهری	حکمرانی و کائنات قاضی شکوهی	ول
حرم حقیقتی که تو ده که غلغله	حقیقتی که یوازندی بریند و	
اولدی بر روی چمن سوسیلد بازین	واجب اولدی بیکی بحق دید و درختی	ول
مستی سبانه قالا عمر وزیران	مستی سبانه قالا عمر وزیران	ول
سحر اولو چوق کینکدر دیک تارین	حجری طوطی قد و نو دانی اختیار	
اولدی یارون قدر بار بار سنبل	بررسی اولدی و لیسر نوال دولت	ول
بهشتی خاطر کی که کو بهیج تارین	فجسته دوستی بهیج تارین	ول
بر مذهب رایدی فستی کمالیتدی	حاکم مبدعه کوروبانی طرافت ایتدی	ول
ایتم ایشات هنر بنده دیدم تارین	نفع اولوب قدر کله و حاجی خلدی کدی	
طوطی کیش لیر کالی فخر کاشی	نفع اولندی رود و ستم اولو اوانت	ول
سواد کست قبول ذره طوطی تارین	تیز بر و اواندی کاش لیر کله کدی	ول
کلمه سیدی جاسم برلی ناز	ساقی بنش کیم سید یازدی طوطی	
سویلدی تارین قشیم کینک	قاصدی باووج خرسری یال یاق	

ایتمی رقا عسل تو بر صلیور دی	قادی سیدانه بو بهنکله حلال ک	ول
طاف کون دیدی باب قاش تارین	لیله تو یورودی کو کینک سید صفا اولو	
ریشی بند که عمر قالدی ایش	اوسته ارق سکه باووج دیک هم	ول
اوسته سی تو دی دیدی تارین	صفتی کلدی و ایش کس کیم	ول
جاق احمد باش کینک فرزنی	کیمه تو یورودی کیم اولدی تو نوال	ول
باکسن فخری و اوغل باکسی	صاف اولم که بو اندر سنط	
نقطی حریفه یازم تارین	صالیور دی کس کینک فخری سنط	ول
سید و نوب دور و بار دور نیک	جیش خط اول ایت تو قید کینک	ول
سید و نوب حال در دیدم تارین	حافظ ناز کیش و ایش لیر کال کینک	
تو کینک ساق فاسق مالا یور دی	اولدی صباب ایشنه سبیل اقل	ول
تو کینک ساق اولدی کو یور دی	صافی تو یور دی کلدی کینک صفا	ول
منظر اولدی بر سر سبیل کال کینک	ازد و جند که سوز اولدی کینک	ول
کو خدی و کینک دی صفا و ایش تارین	فل قیز لیدی جوق حریفه طوطی	

کندی اول ترک صفت کویوزی قیامی	برجوال وارایدی مری کونک اند و تها
بوسنی کندی کسب سیدی اولادی کیم	اولای نایب جویری دی اند کجک جوجا
طودی دینا دیو کونک کوجلی دیریم تان	طیقدی نالی جوالک خند کیری بی
برفریز بطلات وارایدی دی یاز	خوسه فاقه نازکاه قیری کوسکی
اغشوب خوجو ساسد ریدکاینجی	قاصدی دینا دیو کیم نازاه قیری کوی
قویر و غن طوغو تنجیوز دینا کاس	قوارق جانتدی قنبو راحمد
خندق مرقدده دوشدی مرحوم	صافی کیم اندی قنبو راحمد
دیر اغشوبس بوجکی تانچین	ارقدون باتندی قنبو راحمد
قاضی شته اول پیر فانی	جاده مزاره اولدی فتاده
اولکد رخش دی ملوکد رحمدی	مرحومی بخش دی دار فاده
تانچ قوتن یازدی سروردی	کوجدی سیر و نصف سته اود
همیت سلاسه قاصدی عدو و کونه	دیر قاصدی قیامتده دخی المخر
سال سلاسه سید اودیم تانچینی	قیدی نارد و زنده جارجیه سته
الکاسله صلیحی نوله پیر کوس	غانیاش کافر قوی جکالتی

کوسه سید اشندرا کور کور کور کور	ایدردی باکما صلا قنر اهر قیزی
دیوی خمدیکار کور کور کور کور	کیردی کوجا قنر کوجی عیال
برقی قاتل اولدی قاصدی کور کور	اود کسکندر دوشو کور کور
قطرات خورشید کور کور کور کور	ملوکوب جمل پوجا غنی اولک سلاوردی
قتل ایدوب مسطقی خایر اولغ	خاتک اوتدی کور کور کور کور
نعمیه کور کور کور کور کور کور	کسکندر مسطقی افا باشتی
مسکندر کور کور کور کور کور	غشبد جانینی انده اکی قاشش
حاکم یک قطرات دسید کور کور	قویرادی غشبدیش کجک باشتی
اوردی خایر کور کور کور کور	لاشبه لاشه دی ریا دشتی کجک باشتی
جش ایدوب کور کور کور کور کور	صمد کور کور کور کور کور کور
همی باغی کور کور کور کور کور	ایک برطی و طایفی غن قاصد
زشتی کور کور کور کور کور کور	اوتدی کور کور کور کور کور کور

کندی

دیدنی ایامی که در این شهر تاریخی	روستای حرم دلی سلطان و اوایل	دیدنی ایامی که در این شهر تاریخی
پیشتر که حقیقت را می بیند که در این	اوله	پیشتر که حقیقت را می بیند که در این
الان در این شهر که در این تاریخی	اوله	الان در این شهر که در این تاریخی
انسان حیدر غزین احمدی و این شهر	اوله	انسان حیدر غزین احمدی و این شهر
تاریخ این شهر که در این تاریخی	اوله	تاریخ این شهر که در این تاریخی
عبدی با این شهر که در این تاریخی	اوله	عبدی با این شهر که در این تاریخی
کفر و قیدری که در این تاریخی	اوله	کفر و قیدری که در این تاریخی
عبدی با این شهر که در این تاریخی	اوله	عبدی با این شهر که در این تاریخی
سید و نیکو که در این تاریخی	اوله	سید و نیکو که در این تاریخی
نادر و نادر که در این تاریخی	اوله	نادر و نادر که در این تاریخی
قیدری که در این تاریخی	اوله	قیدری که در این تاریخی
بسیار عالی که در این تاریخی	اوله	بسیار عالی که در این تاریخی
سویلی که در این تاریخی	اوله	سویلی که در این تاریخی

باز

پایزن که در این تاریخی	اوله	پایزن که در این تاریخی
کورد و در این تاریخی	اوله	کورد و در این تاریخی
حیف و مندری که در این تاریخی	اوله	حیف و مندری که در این تاریخی
یاغدی که در این تاریخی	اوله	یاغدی که در این تاریخی
شهرت و در این تاریخی	اوله	شهرت و در این تاریخی
نخ و در این تاریخی	اوله	نخ و در این تاریخی
طوق و در این تاریخی	اوله	طوق و در این تاریخی
سرف و در این تاریخی	اوله	سرف و در این تاریخی
صحنی که در این تاریخی	اوله	صحنی که در این تاریخی
صبا و در این تاریخی	اوله	صبا و در این تاریخی
علی که در این تاریخی	اوله	علی که در این تاریخی
حقد و در این تاریخی	اوله	حقد و در این تاریخی

فہرست ارباب و جنم "عرقہ سیرت" (اردو و ہندی)

ویرندنی سوسن کافوریت کر کے اجڑا

زور میدهند چاک او شست و از نموده
او قوا را بحدی صمیمانه تر تو مسکری

5

طوبیٰ کی یاں کیلے نواں اہل شاہ و صہ چلے
خستہ ہو کر راز کوئی قلندر راز کھولے

اسکے کفر سے نہ تھکے بغیر بار بار اسی خانہ میں
آئی اور وہ کفر و بدعت کے ایک ایک گوشہ پر

4.

برابر اعلیٰ کم از کم می آید و اگر کم وافر
آید بک که در اجساد بزرگتر است

سنگهای حجریک بزرگ و گلی که در میانه
سنگهای زبر و زبر است و بی ولی کاف

۱۰

عقبت از و منبر خود و صاحب امر
کاروان را در یک شایع میفرست

ایں رسمہ فرمودہ ہمارے سب کے اکل سب
دیب و غلام کوک بست کفر بن کر خیر

5

مکرمہ و دروغ را یاد الہ یاد کرستہ علی لطیف

کوئی بوقت کا درویش نہیں تھا۔

19

اسکے پسندیدہ لوگوں کا انتخاب کر کے

فراخنده حسن تو حسن بانم بود
بر دلای که در کوه کعبه حسن کو کعبه

1,

Figure 1: A line graph showing the percentage of respondents who believe that the use of force is justified in various circumstances. The x-axis represents the percentage of respondents who believe that the use of force is justified, ranging from 0% to 100%. The y-axis represents the percentage of respondents who believe that the use of force is justified, ranging from 0% to 100%. The graph shows that the majority of respondents believe that the use of force is justified in all circumstances, with the highest percentage of respondents (approximately 85%) believing that the use of force is justified in all circumstances. The percentage of respondents who believe that the use of force is justified in some circumstances is approximately 15%.

5.

هېڅکڼه دى کچې او چوړ يا د اړين
وېشې او زياتۍ نه بلکې د نوډلرک

سب تہرب ہو اور ادراک یافتہ ہوں کہ
مجھے شراب کی سیوس کا کھلا ہوا

4.

صرفا بدوب غنیمت و غنیمت براهند

اق مصفاۃ اوجستند، با بار بار شن
دستی آینه کار و رسیدی دو کعبه پور

٤١

کنہمی و صحتی سوسائٹی و سماج

قزلباشانوں کو سزا دی کہ ان کو سزا دی کہ

19

طافست اوزک و دایان عجمی کج و دور
سازان و خند و ریش منگ و هشی

اوقاف قداک و طوطی در قفسه ای است
در بزم خورشید و در ایام

—

مستزاد الملک شاه افغانده و حضرت مولانا
ملک ورد کس کا ہوا اور السید کی

عقارب و کرم و خور و دانه های کرم
کندکند ۱۰۰ و خور و دانه های کرم

—

... ..

وہیسا سچا کہ اگر کسی نے اسے
المنہا منہا کہہ دیا ہے
سورہ بقرہ اور آل عمران میں

1

[illegible]

مادر که به کتاب می‌خواند

وهمی تارخیخ نیدن بونده رقم	چشمه شکسته با شسته صحنه کشید	وله
او تو با شمشه دلا نه پذیرا	ایند زه صویرین بخش بیدار	وله
بویزه چور با کبی تارخیخ عمارت	شان وانی فضا و نه بوردی	نقصه
توقینه عیاید خط کلیم است بکینه	ضروه تاویل کتور مرز در بر کتور	نقصه
ش عول غنیش عا و اولو البت	وهمی لاف پلنگ خوشه در قبا	رک
ظهور یار ش اول با بق حکم اخذ	لادون باشن پوکون بند و نود	وله
غیری ش عربی سائل و کل برین	وهمی سپهر و کلکند کسین	وله
هر قصیده که سوزی جزو نایز کس	هی یی کشیدی جزو و کله کسین	وله
سب یی که کجور تو چه و بیدار	بدش کجی آفر و فتنه در بر رخ	وله
و جاک اگر کنی و کلا کشید	کیم بر یانه خشت و کلا بر یانه	وله
صامسوند و شین نی مشقه	قوسه و همی خنده لاف لیدر	وله
بن دینم کیم عتقه تو ردی یک	حوص پیری اید و قدردی کوک	وله

وهمی

رو د و کد سروری کد ز می تو	استه سیدانه سخن کتیمه شیزانه	وله
سنگ و صبی یزد و کیک شترین	صودی یا کیم میز ایدک ویدی	نقصه
بن دینم ندر د و کتیمه ر قلا کیم	وهمی مرحوم ایدر شین و دیند زین	وله
براه لافنت اید کی کیم و همی	دیوایی جوق نانه اعلی جوق در	نقصه
دیدم کیم ویدر کیم و کسین	بعضی اوشی بونده وارا و ناند	نقصه
نیلای یی که یار شین جید کسین	الند و ندر د و کتیمه کسین تو	نقصه
مرکبه و کسین یا لیدر جید کسین	بیاض صفی کسین الی تو	نقصه
در خفا کیم ایدر و کسین	دیند جوق هرز و شین جوق و ندر	نقصه
افزاد و کسین یا لیدر جید کسین	دیند جوق هرز و شین جوق و ندر	نقصه
خانی و کسین یا لیدر جید کسین	شکر که ویدر و کسین عتقه	نقصه
جست سوار و کسین یا لیدر جید کسین	غایت یا کسین یا لیدر جید کسین	نقصه
سبت تارخیخ و یار شین کسین	کسین کسین کسین کسین	نقصه
کسین کسین کسین کسین	کسین کسین کسین کسین	نقصه

خاکی دم ایله بکچون و بهی	کنده سن بجه ده مسکله یه	در لار لگاشکی کدلی کیم
ینه حق ده جعفر شجیه شمشاهی	در لیکه تبه سلی دستمالی دیکیم	اوله
کیم بجه اوم او دده ده قالدنه زینت	او دده غری باغ ده باغ ده کرم	اوله
دیت شوم جاشوس کی برده و جاشوس	خده صنعت کو سترچی مکر کلک است	اوله
اوچ کیشک کور دلی ایی کور سن باغ	طاسی سطر طایق لاجامو دیار لاجا	اوله
قلعه انا ده قیدیم و صبی قصابی	استه سیدان عور کینه پیرده لاسه	اوله
هر نه کورده کسکه کاشانه اکا کورده	دیکانی شکله ضد ضرسو لاسه	اوله
توبه و صبی لولایه جلی شکک	قالمش و شیریری بو قدره کور کدیر الم	اوله
سکه لاجا لولایه و قالدنه و رانی آنا کیم	کده فریانه و ارا ده حصای قلم	اوله
باسه یه توبه صبر قلدیر و ایشک	سوکا ده خنده خنده لولایه	اوله
بر قبا لکونه کینه شتره و ارا ده لولایه	ایندماله لولایه و دود و کور کدیر	اوله
ایر و ب و صبی لولایه و ایشک	بر بر نه زنده مسوخت ضمنت و باران	اوله

بهری

برایستی قایلیم شیشی کور کدیر کورک	برایسته اهرایت یوتد و اکر نه سنان	اوله
ایر و صبی و صبی و صبی و صبی	که سوزای شیشی لولایه	اوله
ل ن تازی لولایه و صبی و صبی و صبی	علاظقه لولایه و صبی و صبی و صبی	اوله
باشه بجه و صبی و صبی و صبی و صبی	قینیه قطعه اولایه و صبی و صبی	اوله
سازانه و صبی و صبی و صبی و صبی	ایتمیه طوبی و صبی و صبی و صبی	اوله
سطر طایق و صبی و صبی و صبی و صبی	کک کور کدیر و صبی و صبی و صبی	اوله
ار باب شفا و صبی و صبی و صبی و صبی	تورک تور و صبی و صبی و صبی	اوله
در لیکه عجب کور و صبی و صبی و صبی و صبی	هر نه خنده و صبی و صبی و صبی	اوله
اصباب و صبی و صبی و صبی و صبی	قلمه و صبی و صبی و صبی و صبی	اوله
طرکه کدیر و صبی و صبی و صبی و صبی	قلمه و صبی و صبی و صبی و صبی	اوله
بورک کدیر و صبی و صبی و صبی و صبی	سلا و صبی و صبی و صبی و صبی	اوله
او سوزای و صبی و صبی و صبی و صبی	و صبی و صبی و صبی و صبی و صبی	اوله
ایر و صبی و صبی و صبی و صبی و صبی	شوم و صبی و صبی و صبی و صبی	اوله
طرکه کدیر و صبی و صبی و صبی و صبی	بده و صبی و صبی و صبی و صبی	اوله

خواب اغزیند کهنش کهنک باغی	هر نهند و د بولور اولدی و صورتی کور	وله
و بهی بهی یار کیم منی اچو ایلدیکه مندن	قور قوریه و د کور و عیاض خضایه و بهی	وله
عیانی بدیه شول غلطیه بکیز او سحر کیم	مسموع اولور او داری کور نکر قور و بهی	وله
سوزنده سیر لک کش ندر دیو و بهی	زنجی منی اچو ایلدیکه مندن و بهی	وله
صاف و ایشتر ستر لک قور قور	الماط طو ترش منین هر و صروفه	وله
تعبیر ایدر ک غار لک کش ندر سیر	اچو ندر و تر لک من قور قور و بهی	وله
ظلمت کور که چار کوب کور ندر و ندر	بر و صروفه و منی چلی یار و کور کور	وله
و بهی کس د نکر کور کور کور کور	قبض اولدی کور کور کور کور کور	وله
الد قور و شقا طو منی کور کور	صلاج و صروفه و منی کور کور کور	وله
ظلمت و بر و خور و کور کور کور	زنجی و بهی و منی کور کور کور	وله
کوت کی مراد و غری و کور کور کور	هر و صروفه و منی کور کور کور	وله
اولد بید و غری و بهی کور کور کور	قور قور و بهی و منی کور کور کور	وله
استه از غری کور کور کور کور	بلم و غری و بهی کور کور کور	وله

افزید

افزید و بهی کور کور کور کور	جیفه قور و بهی کور کور کور	وله
خارجی لایه و بهی کور کور کور	بلبل و قور و بهی کور کور کور	وله
والد و بهی کور کور کور کور	قور قور و بهی کور کور کور	وله
خین و بهی کور کور کور کور	سوزنده و بهی کور کور کور	وله
وار کور و بهی کور کور کور	یک کور و بهی کور کور کور	وله
عاک کور و بهی کور کور کور	او کور و بهی کور کور کور	وله
بر و بهی کور کور کور کور	کور کور و بهی کور کور کور	وله
بوق و بهی کور کور کور کور	استه و بهی کور کور کور	وله
سوزنده و بهی کور کور کور	او کور و بهی کور کور کور	وله
افزید و بهی کور کور کور	بوق و بهی کور کور کور	وله
او کور و بهی کور کور کور	بوق و بهی کور کور کور	وله
باله و بهی کور کور کور کور	کور و بهی کور کور کور	وله

دله	خوف بدوب قد که سیاه فاخته برون	کفت که فتنه کنان که یکدیگر عینیا
دله	دست که در جزیره جیده و قیاسی که ستاد دانه	ست و رنگ که در صنعت که یکدیگر که
دله	باد و آبی که محض که یکصد و شصت و نه	چون بی می بخانه زنده که فتنه عینیا
دله	طافه طافه که در صحنه که یکصد و شصت و نه	ست اولوب که بداند و افتاد و شکر که
دله	جنااس او و تکی که در زین و یکصد و نه	کو از لوله که فتنه که یکصد و شصت و نه
دله	قادر که یکصد و شصت و نه	سیه که یکصد و شصت و نه
دله	عین که یکصد و شصت و نه	کیف ص و با و افتاده و طور و در شکر که
دله	بونی که یکصد و شصت و نه	است که یکصد و شصت و نه
دله	که در او که یکصد و شصت و نه	عین که یکصد و شصت و نه
دله	عاقبت که یکصد و شصت و نه	تشی که یکصد و شصت و نه
دله	ت که یکصد و شصت و نه	کفره که یکصد و شصت و نه
دله	طوبه که یکصد و شصت و نه	طوبه که یکصد و شصت و نه

دله	منظر دانه و در دم که یکصد و شصت و نه	کو در و شکر که یکصد و شصت و نه
دله	بند و دار و صحنه که یکصد و شصت و نه	عین که یکصد و شصت و نه
دله	دو که یکصد و شصت و نه	عکس که یکصد و شصت و نه
دله	سکه که یکصد و شصت و نه	از شکر که یکصد و شصت و نه
دله	قوی که یکصد و شصت و نه	عجم و نام که یکصد و شصت و نه
دله	افزون که یکصد و شصت و نه	سج او و بیت که یکصد و شصت و نه
دله	آل که یکصد و شصت و نه	جک که یکصد و شصت و نه
دله	کو که یکصد و شصت و نه	عین که یکصد و شصت و نه
دله	بونی که یکصد و شصت و نه	باقی که یکصد و شصت و نه
دله	بش که یکصد و شصت و نه	قرش که یکصد و شصت و نه
دله	کو که یکصد و شصت و نه	سوز که یکصد و شصت و نه
دله	عین که یکصد و شصت و نه	سختی که یکصد و شصت و نه

کنند یسین مدح و غیره دم آتشش	بوق پیشش هستند سگدک بخشش	وله
گفت کک بک که ز تاندر زیند عینیا	بر از غنای منصفم سکا باغ ایزد	وله
افزاد سپیدی قصصم و نیزم	دست بوقیند طالع درم بر من شفی باغ	وله
بر او سگدک لیدم اول دیو بزه	عینی کو منسو تا درم اغیزه شمار	وله
سه درم صحرای آینی چار قرق کلاه	بر چو سپید زو زایشش کی اگر بکا	وله
گفت که بزم باد تاندر کک لیدم	خیشا کیش کیش قند منی خیشا	وله
سکا و کک که بر بجاک قالی منو کس	خیشا و کس قند سینه دار و بکشته	وله
عینی و طند و خیشا کک در شوق	ایش قلمش تناسل کک و ندر غش	وله
گفت که یکه سخت وافر قند ربوب	دیزین چرخش چرخا غن و ندر غش	وله
گفت که و نیک یکه ندر کک عینی	کو مرست نظر فاسخا یون بر کوزلی	وله
عین کک قند یکه و دولا یکه عینی	سکا کک کک کک کک کک کک کک کک	وله
خیشا کک کک کک کک کک کک کک کک	تندی و کس کس کک کک کک کک کک	وله
قدین کک کک کک کک کک کک کک کک	طوری کک کک کک کک کک کک کک کک	وله

عینیا یکه کک کک کک کک کک کک کک	شعری سر دست باجو لید منی اول	وله
عوض کک کک کک کک کک کک کک کک	قادر کک کک کک کک کک کک کک کک	وله
شعری کک کک کک کک کک کک کک کک	مدح لید کک کک کک کک کک کک کک	وله
سکندر کک کک کک کک کک کک کک کک	خوشنویس کک کک کک کک کک کک کک	وله
لاف لید عینی کک کک کک کک کک کک	صوفی کک کک کک کک کک کک کک کک	وله
بکله یکه کک کک کک کک کک کک کک	رغبت کک کک کک کک کک کک کک کک	وله
ز و طبع کک کک کک کک کک کک کک	عینی یا کک کک کک کک کک کک کک	وله
بوی نو کک کک کک کک کک کک کک کک	کک کک کک کک کک کک کک کک کک	وله
اول کک کک کک کک کک کک کک کک	اتفاق کک کک کک کک کک کک کک کک	وله
اول کک کک کک کک کک کک کک کک	ویر کک کک کک کک کک کک کک کک	وله
عینیا کک کک کک کک کک کک کک کک	بکله کک کک کک کک کک کک کک کک	وله
عینیا کک کک کک کک کک کک کک کک	کک کک کک کک کک کک کک کک کک	وله

ای غمخیز هرگز که نولدی سکر لک کعبه	خاک کعبه ای که در شهر می افتد	اوله
قار خا و کور کور سنی بر دالی عالم	اوله	
عصرت است لب غمخیز باندی نال وانی	دیرین عجب جوانی می سلی بخار می	اوله
غسل آیت می بوی خنجر حقدی روینده	تمنا می بوی خوش بر لبو آتش باغی قار می	
قزخی در این غمی بیدری کند ز باغی	خانه درم ز خنجر و روانی غمخیز و رنج	اوله
کند یکس که جوگر خنجر نده کالی عالم	زود خنجر ناکه صدقه کور کس خنجر	
ای سروری نال و نال اوله بوی کور	کیرده لاله دانه هر چه میداند غمخیز	اوله
دانا کند و سنی اوینا درم ایوبی	دلس جو خنجر و عجبی باکر جنگا نده غمخیز	
آه کس یکس که بسد در سروریا	سندی تبصیر اشک طوطی کور کس خنجر	اوله
کیر در از جگر کاک کادی کس یکس	طوطی درم دیدی کس کاک و کس کس خنجر	
تمره که می نه چندان در روی رفیع	سیر یکس بن دلا می چرک کس ایوبی	اوله
نازه که کده شکار و غنای غنای کس	کسرت کس می غنای ایوبی ایوبی	
ناله طاقا و ق کور کس شکر رفیع	حاله چشم از دانه شکر با چشم	اوله

بر قاف طاقا کس کس با شکر قاف	قاف را قافی کس کس کس کس کس	اوله
ای شکر شکر قاف کس کس کس	دیرین کس کس کس کس کس کس	اوله
ای کس کس کس کس کس کس کس	جیبی کس کس کس کس کس کس	اوله
ای رفیع ایوبی در امره القاف	برین رفیع ایوبی کس کس کس	اوله
کس کس کس کس کس کس کس	ای کس کس کس کس کس کس	اوله
ای شکر شکر کس کس کس کس	آه کس کس کس کس کس کس	اوله
ای سروری کس کس کس کس کس	بند کس کس کس کس کس کس	اوله
ای کس کس کس کس کس کس کس	قور کس کس کس کس کس کس	اوله
ای کس کس کس کس کس کس کس	طوطی کس کس کس کس کس کس	اوله
ای کس کس کس کس کس کس کس	حریص کس کس کس کس کس کس	اوله
ای کس کس کس کس کس کس کس	ای کس کس کس کس کس کس	اوله
ای کس کس کس کس کس کس کس	ای کس کس کس کس کس کس	اوله

دو اندر همه اعتناک سر فرارینه	دل	طایر باشند دلا که چو زلف بیا
بجسوس نهادند لاله و لاله بو غایت		
بمد کمی جوابه قادیاریدم	دل	بنی احوالیک ای بجک رفسنج
کس که درک بن ناسکی که تا غایت		
سکاهم ویرایش تازد کس زمانند	دل	رفیع باغچه لاله زردی و خفاکین
قاز قلمت ی چو می لایم بوست تانند		
کاهی بجک می که زرد در داله که بجک	دل	بلمیر رفیع لاله حبیب ر قافچیس
تریا که زرد بوق یا کیکو بیسوار کاک		
رفع هر ز خواره کویند از لاله کاک	دل	کمند کند یک چو ناز که هر منور
میخاکو قی که می یوف که می او قی می چو		
دل بال ز یو غر مشر ی می می چو	دل	عقبت کند لاله کالائی تر یا کند
بوق لاله ولی قییب لاله اول چو		
	دل	برش کوه می بر سقند از کک کوسر

چککیده رسالو در وصف چمن کوهستانند	دل	مراود سعدی مر جوی اول دانهالی بایه
اول حقه یاده و سرخ سخن		
سوز تنور لاله که هر که قیچیش	دل	سختی که بر احوال یوسف دم
باقی و خوبین یچونم نکر در لر		
چون که کو بولیدین کس که در لر	دل	کوسه کالایه که ویدر یسه بکا
یکمانا با چکک می وید که		
بوقچه زرد قافچیک یک دید کی	دل	لاله دن سوز اجسج کالائی
قافچی کیم دیدی که دانه کاک		
برازد تر سیه ایتسوزم چر بهاره کل	دل	بجک یک کاک بوسل فارسی بیست
طایع لایوب هر یک کاک صفند و نکلونه		
باغچه لاله زردی که کس لاله که در خود	دل	سند و ناسیل مار دانه و لاله کوفه
یک کوفه که یک کوه بخت برش		
او زردی لاله کک لاله سی قیشتش	دل	بجک یک کوه دور کس و بر کس

درینیک نه هر روز و سه روز یکبار

دله

دو شش کی زغره ماستی بجای قد غیا

دانه

اولیور قالمش اولوبند سنی کوشش لایین

دله

ایک باغنی طاس نونی سیر کراوم

دله

فدنی چک اولمش استراو مکر

دله

یک یک نه دکنک ناز اولوبند سکر

دله

اکر یوز و قدنی یوز ایزم عرب اولایم

دله

سوک یوزور باغده صام صام اولون

سینه چکای دی کک باغده صام صام

سکای
سکای

۴۱ ۷۵,۰۰۷۲